FOLK-LORE STUDIES Vol. II
PUBLICATION OF THE LITHUANIAN FOLK-LORE ARCHIVES

TAUTOSAKOS DARBAI

II

LIETUVIŲ TAUTOSAKOS ARCHYVO LEIDINYS

KAUNAS 1936

LIETUVIŲ TAUTOSAKOS ARCHYVO VADOVYBĖ
THE BOARD OF THE LITHUANIAN FOLK-LORE ARCHIVES

ARCHYVO VEDĖJAS: *J. Balys.*
ARCHYVO TARYBA: *J. Elisonas* — pirm., *J. Ambrazevičius* — sekr., *P. Būtėnas* — narys. Muzikų Komisija: *A Kačanauskas*, *J. Karosas* ir *J. Tallat-Kelpša.*

Adresas: Kaunas, Muziejaus 5. Telef. 2-00-38.

TAUTOSAKOS DARBAI

II

PATIKRINTA
1952

FOLK-LORE STUDIES Vol. II
PUBLICATION OF THE LITHUANIAN FOLK-LORE ARCHIVES

Dr. JONAS BALYS

LIETUVIŲ PASAKOJAMOSIOS TAUTOSAKOS MOTYVŲ KATALOGAS

MOTIF-INDEX OF LITHUANIAN NARRATIVE FOLK-LORE

TAUTOSAKOS DARBAI II
LIETUVIŲ TAUTOSAKOS ARCHYVO LEIDINYS

KAUNAS 1936

398 (47.45)

115093.

TIRAŽAS —
1.000 egzempliorių
SPAUDĖ —
„Spindulys", Kaune 1936

TURINYS

Pratartis VII
Bibliografija XVI

Pasakos

I. Gyvulinės Pasakos

1 - 99	Laukiniai gyvuliai	3
100 - 149	Laukiniai ir naminiai gyvuliai	7
150 - 199	Žmogus ir miško gyvuliai	11
200 - 219	Naminiai gyvuliai	14
220 - 249	Paukščiai	15
275 - 299	Kiti gyvuliai ir daiktai	17

II. Tikrosios Pasakos

300 - 749	A. Magiškos pasakos	19- 74
300 - 399	Negamtiškas priešininkas	19
400 - 459	Negamtiškas arba užburtas vyras (žmona) ar kiti šeimos nariai	34 - 43
400 - 424	Žmona	34
425 - 446	Vyras	36
450 - 455	Brolis ir sesuo	41
460 - 499	Negamtiški uždaviniai	44
500 - 559	Negamtiški padėjėjai	48
560 - 649	Magiški daiktai	58
650 - 699	Negamtiškas galėjimas arba žinojimas	63
700 - 749	Kiti negamtiški atsitikimai	68
750 - 849	B. Religinio pobūdžio pasakos	74 - 89
850 - 999	C. Novelinės pasakos	89-109
850 - 879	Nevienodo luomo vedybos	89
880 - 899	Ištikimybė ir nekaltybė	91
900 - 904	Pataiso negerą žmoną	94
910 - 919	Geri patarimai	95
920 - 929	Gudrus jaunikaitis (mergaitė)	96
930 - 949	Likimo pasakos	100
950 - 974	Apie galvažudžius ir vagis	104
1000 - 1199	D. Pasakos apie kvailą velnią	109-121
1000 - 1029	Tarnybos sutartis	109
1030 - 1059	Bendras žmogaus ir velnio darbas	111
1060 - 1114	Žmogus ir velnias bando jėgas	112
1115 - 1129	Pastangos nužudyti heroju	115
1145 - 1166	Velnią įgąsdina	117
1170 - 1199	Žmogus užrašo savo sielą velniui	120

III. Pasijuokimai ir Anekdotai

1120 - 1349	Kvaili piliečiai	122
1350 - 1439	Pasijuokimai iš vedusių	124-130
1380 - 1404	Kvaila žmona ir jos vyras	126
1405 - 1429	Kvailas vyras ir jo žmona	128
1430 - 1439	Kvaila pora	130

1440 - 1524 Vyriausias veikėjas moteris (mergaitė) 130-132
1450 - 1474 Piršlybos 130
1525 - 1724 Vyriausias veikėjas vyras (berniukas) 132-153
1525 - 1626 Gudruolis 132
*1627 - *1639 Gudrus čigonas 141
1640 - 1674 Laimingi supuolimai 144
1675 - 1724 Kvailys 148
1725 - 1845 Anekdotai apie kunigus ir bažnyčios tarnus 153
*1846 - *1853 Pasijuokimai iš davatkų 157
*1854 - *1874 Pasijuokimai iš žydų 158
1875 - 1999 Melų pasakos 161
2000 - 2399 Formulinės pasakos 165
2400 - 2499 Neklasifikuotos pasakos 171
*2900 - *2999 Nepadorūs pasakojimai 177

Sakmės

3000 - 3249 Etiologiškos sakmės 183-197
3000 - 3004 Angelų ir velnių sutvėrimas 183
3005 - 3029 Žemės ir negyvosios gamtos sutvėrimas 183
3030 - 3080 Žmonių sutvėrimas ir jų ypatumų kilmė 184
3081 - 3235 Gyvulių ir augalų sutvėrimas 187
3250 - 3450 Velniai 198-214
3250 - 3265 Velnias ir moterys 198
3266 - 3275 Velnias ir kunigai 200
3451 - 3460 Perkūnas ir velnias 214
3461 - 3490 Aitvaras (pūkys, kaukas) 216
3491 - 3590 Numirėliai 220
3491 - 3500 Giltinės 220
3591 - 3610 Prakeikimai 230
3611 - 3650 Paslėpti ir užkeikti pinigai 233
3651 - 3675 Raganos ir burtininkai 239
3676 - 3680 Vilkolakiai 242
3681 - 3690 Slogučiai ir slogutės 243
3691 - 3710 Laumės 245
3711 - 3720 Milžinai 247
3721 - 3735 Religinio pobūdžio sakmės 249
3736 - 3765 Istorinio pobūdžio pasakojimai (atsiminimai) 250
3900 - 4000 Neklasifikuotos sakmės (įvairu) 252

Pasakojamoji tautosaka ir jos tyrinėjimai 255-293

I. Pasakojamosios tautosakos rūšys 255
II. Teorijos apie pasakų kilmę ir jų išplitimą 268
III. Žymesnieji seni pasakų rinkiniai 279
IV. Liaudies pasakojimų susidarymo vyksmas 283

Svarbesnioji pasakojamosios tautosakos literatūra 294

CONTENTS

Preface XII
Bibliography XVI

Tales

I. Animal Tales

1 - 99 Wild Animals 3
100 - 149 Wild Animals and Domestic Animals 7
150 - 199 Man and Wild Animals 11
200 - 219 Domestic Animals 14
220 - 249 Birds 15
275 - 299 Other Animals and Objects 17

II. Ordinary Folk-tales

300 - 749 A. Tales of Magic 19- 74
300 - 399 Supernatural Adversaries 19
400 - 459 Supernatural or enchanted Husband (Wife) or other Relatives .... 34 - 43
400 - 424 Wife 34
425 - 446 Husband 38
450 - 455 Brother and Sister 41
460 - 499 Supernatural Tasks 44
500 - 559 Supernatural Helpers 48
560 - 649 Magic Objects 58
650 - 699 Supernatural Power or Knowledge 63
700 - 749 Other Tales of the Supernatural 68
750 - 849 B. Religious Tales 74- 89
850 - 999 C. Novelle (Romantic Tales) 89-109
850 - 879 Misallaince 89
880 - 899 Fidelity and Innocence 91
900 - 904 The Shrewish Wife is Reformed 94
910 - 919 The Good Precepts 95
920 - 929 The Clever Youth (Maiden) 96
930 - 949 Tales of Fate 100
950 - 974 Robbers and Thieves 104
1000 - 1199 D. Tales of the Stupid Ogre 109-121
1000 - 1029 Labour Contract 109
1030 - 1059 Partnership of the Man and the Ogre 111
1060 - 1114 Contest between Man and Ogre 112
1115 - 1129 Attempts to Murder the Hero 115
1145 - 1166 The Ogre Frightened or Overawed 117
1170 - 1199 A Man Sells his soul to the Devil 120

III. Jokes and Anecdotes

1120 - 1349 Numskull Stories 122
1350 - 1439 Stories about Married Couples 124-130
1380 - 1404 The Foolish Wife and her Husband 126
1405 - 1429 The Foolish Man and his Wife 128

1430 - 1439 The Foolish Couple 130
1440 - 1524 Stories about a Woman (Girl) 130-132
1450 - 1474 Looking for a Wife 130
1525 - 1724 Stories about a Man (Boy) 132-153
1525 - 1626 The Clever Man 132
*1627-*1639 The Clever Gipsy 141
1640 - 1674 Lucky Accidents 144
1675 - 1724 The Stupid Man 148
1725 - 1845 Jokes about Parsons 153
*1846-*1853 Jokes about Devout Women 157
*1854-*1874 Jokes about Jews 158
1875 - 1999 Tales of Lying 161
2000 - 2399 Formula Tales 165
2400 - 2499 Unclassified Tales 171
*2900-*2999 Obscene Stories 177

Legends

3000 - 3249 Aetiological Legends 183-197
3000 - 3004 Creation of Angels and Devils 183
3005 - 3029 Creation of Earth and Inanimate Nature 183
3030 - 3080 Creation of Man and Origin of his Characteristics 184
3081 - 3235 Creation of Animals and Plants 187
3250 - 3450 Devils 198-214
3250 - 3265 The Devil and Women 198
3266 - 3275 The Devil and the Clergy 200
3451 - 3460 Thunder-god and the Devil 214
3461 - 3490 The Goblin (Puck, Brownie) 216
3491 - 3590 The Dead 220
3491 - 3500 Death 220
3591 - 3610 Curses 230
3611 - 3650 Hidden and Cursed Money 233
3651 - 3675 Witches and Magicians 239
3676 - 3680 Werewolves 242
3681 - 3690 Nightmares 243
3691 - 3710 Fairies 245
3711 - 3720 Giants 247
3721 - 3735 Stories of a Religious Character 249
3736 - 3765 Stories (Reminiscences) of an Historical Nature 250
3900 - 4000 Unclassified Legends (Miscellany) 252

Narrative Folk-lore and Researches in same 255-293

I. The various Classes of Narrative Folk-lore 255
II. Theories concerning the Origin and the Dissemination of Stories 268
III. Notable old Collections of Tales 279
IV. The Process of the Formation of Stories 283

The more important Literature on Narrative Folk-lore 294

PRATARTIS

Šis lietuvių pasakojamosios tautosakos motyvų katalogas nori kartu būti naudingas ir folklorininkams specialistams ir šiaip liaudies kūrybos mėgėjams, literatams, mokytojams. Todėl jis leidžiamas dviem kalbom, lietuvių ir anglų, ir motyvų turiniai dažnai plačiau atpasakoti, negu specialistui tereikėtų. Kataloginimo pagrindu imama suomio Antti Aarnes sistema, kuri, kad ir nėra visai tobula, kaip ir visos sistemos, tačiau parankiausia iš visų esamųjų, ir ja vaduojantis yra jau išleista visa eilė Europos tautų pasakų katalogų.

Pasakų tyrinėtojui tokio katalogo nauda savaime suprantama. Jo svajonė yra, kad visos tautos išleistų tokius katalogus, tada nereikės pačiam peržiūrėti daugybės įvairiausiomis kalbomis rašytos literatūros ir dar sunkiau prieinamos rankraštinės medžiagos, kas jau grynai fiziškai yra tiesiog neįmanoma, bet užteks tik atversti atitinkamas katalogų vietas, ir tuojau bus matyti, kur ir ką galima rasti. Pagelbstint tokioms centrinėms įstaigoms, kaip tautosakos archyvai, galima be didelio vargo ir be žymesnių išlaidų pasirūpinti sau reikalingos medžiagos nuorašų arba vertimų. Ir tada jau galima pradėti patį kūrybinį nagrinėjimo darbą.

Tautosakos mėgėjai, literatai ir mokytojai iš šio katalogo matys, kokių lietuviuose esama pasakų ir sakmių, į kokias ideologines grupes jas galima skirstyti, kurios rūšys ir kurie motyvai lietuviuose yra dažnesni, kurie retesni, kurie motyvai yra žinomi taip pat ir kitoms tautoms ir kokioms iš jų, pagaliau, galės susidaryti lietuvių pasakojamos tautosakos bendrą pobūdį. Tam pačiam reikalui skiriamas ir priedas katalogo gale: „Pasakojamoji tautosaka ir jos tyrinėjimai", kur suglaustai ir suprantama forma patiekiami svarbesni pasakų tyrinėjimų rezultatai.

Ruošiant šį katalogą kaip tik ir buvo atsižvelgta į tą dvejopą uždavinį. Tuos motyvus, kur prieš jų numerį nėra jokio ženklo (žvaigždutės), randame charakterizuotus Aarnes (FFC 3) ir papildytame Thompsono (FFC 74) bendrame tarptautiniame motyvų kataloge. Todėl jų turiniai paprastai neverčiami į anglų kalbą — užsieniečiai tai matys iš Aarnes vokiško arba Thompsono angliško katalogo. Į anglų kalbą išversta tik nedaugelio bendrojo katalogo motyvų turiniai, kur lietuviška to motyvo redakcija žymiai

skiriasi nuo Aarnes - Thompsono charakteristikos. Tuo tarpu visų mano naujai į katalogą įtrauktų motyvų, pažymėtų žvaigždutėmis (*) prieš motyvo numerį, turiniai išversti į anglų kalbą. Bendrojo katalogo motyvams niekur nenurodau kitų tautų atitinkamų variantų ir šiaip tuo klausimu literatūros — tada katalogas būtų buvęs kelis kartus storesnis, pagaliau ir nėra reikalo, turint visą eilę panašių kitų tautų katalogų ir galop tokius enciklopedinio pobūdžio veikalus, kaip O. Dähnhardto „Natursagen", Boltes-Polivkos „Anmerkungen zu den Kinder- u. Hausmärchen der Brüder Grimm" ar L. Mackenseno „Handwörterbuch des Deutschen Märchens". Tuo tarpu savo naujai įtrauktiems motyvams paraštėse nurodau kitų tautų paralelinius motyvus, bet ir vėl ne visą galimą cituoti literatūrą, o apsiriboju tik jau išleistais atitinkamų tautų motyvų katalogais, sudarytais pagal tą pačią Aarnes sistemą. Iš jų bus matyti, kurioms tautoms dar yra žinomi tie patys motyvai ir kurioje vietoje juos nori įterpti į motyvų sistemą įvairūs katalogų sudarytojai. Matysime, jog į tuos pačius motyvus įvairūs klasifikuotojai dažnai labai nevienodai žiūri — vieni juos skiria vienai motyvų grupei, kiti kitai. Šio katalogo sudarytojas irgi naujus motyvus ten įstatė, kur, jo nuomone, atrodė jie geriau tinką, jei Aarnes-Thompsono sistemoj toje vietoje buvo palikta tuščių numerių. Jų nesant, teko naudotis prie motyvo pridedamomis raidėmis A, B, C ir t. t. Žinoma, naujų motyvų įvedimas yra daugiau ar mažiau subjektyvus dalykas, galima ginčytis, kuris motyvas geriau pritiktų vienam ar kitam skyriui, bet tai nėra esminis dalykas, turint galvoj praktišką katalogo uždavinį — čia tik svarbu, kad visi to paties motyvo variantai būtų vienoje vietoje ir turėtų parankų cituoti motyvo numerį.

Perdirbdamas Aarnes katalogą, Thompsonas kai kuriuos motyvus išleido (pav., mt. 152, 811 ir kt.), matyt, laikydamas juos nereikalingais. Tačiau kai lietuviuose buvo rasta kaip tik tiems motyvams atsakančių variantų, jie buvo palikti, pasilaikant tą patį Aarnes numerį. Nors apskritai buvo stengiamasi laikytis Aarnes-Thompsono motyvų numeracijos, tačiau lietuviško katalogo autorius rado reikalinga trijose vietose duoti savus numerius, būtent: vietoj 745 duota numeris 3650, vietoj 1148 A — 3451 ir vietoj 2403 — *1868. Tie bendrojo Aarnes - Thompsono katalogo motyvai, kuriems lietuviškų variantų iki šiol nerasta, paprastai mano kataloge neišversti, išimtis padaryta tik keletui motyvų, nors jiems tuo tarpu nė vieno lietuviško varianto nenurodyta, tačiau jie lietuviams nėra svetimi — arba jie yra jungiami su kitais motyvais, bet vėliau nuspręsta ir savarankiškai juos kataloguoti, arba jie buvo pripuolamai pastebėti naujuose dar nekataloguotuose rinkiniuose (rankraščiuose). Tais pačiais sumetimais vadovaujantis, įtraukta į katalogą ir keletas naujų motyvų tipų, nors jiems tuo tarpu nė vieno varianto nenurodyta. Kiekvienam motyvui buvo stengtasi duoti trumpą antraštę (atspausta kursyvu arba praretintai), kur su-

glaustai pasakomas motyvo turinys. Čia irgi nebuvo aklai laikytasi Aarnes-Thompsono terminologijos, jei ji nevisai atitiko lietuviško motyvo redakciją arba lietuvių kalbos dvasią. Atpasakojant motyvų turinius, buvo stengtasi, pavartojant kuo mažiau žodžių, pasakyti kuo daugiau minties, atsižvelgti į įvairius variantų niuansus, tad stilistiniu atžvilgiu kai kurie sakiniai liko ne taip jau sklandūs, bet autoriui pirmoj eilėj rūpėjo ne gražus stilius, o prasmingumas.

Su daugeliu sunkumų teko susidurti kataloguojant sakmes. Iki šiol dar neturime bendros patenkinamos sakmėms kataloguoti sistemos, ir aš iš viso abejoju, ar tokia bendra sistema kada nors pavyks sudaryti — sakmėse daugiau negu pasakose randame individualaus tautinio charakterio, kuris sunkiai duodasi įspraudžiamas į bendrus rėmus. Greičiausiai kiekvienai tautai teks susidaryti sava sistema sakmėms kataloguoti. Tiesa, jau Aarne bandė kataloguoti suomių ir estų sakmes, kiekvieną sakmių skyrių pradėdamas nuo pirmo numerio. Tai labai nepatogus būdas, ypač cituojant — nenorint susimaišyti, reikia būtinai žymėti arba ir skyriaus numerį arba katalogo puslapį. Didžioji Thompsono decimalė sistema „Motif-Index of folk-literature" (FFC 106-9, 116-7) yra per daug komplikuota, kad ja galėtų sėkmingai pasinaudoti kaip kataloguotojas, taip ir tokiu būdu sudaryto katalogo naudotojas. Panašios nuomonės apie Aarnes ir Thompsono sakmių katalogus yra ir kiti folklorininkai (ž. „Acta Ethnologica" 1936 I 39-40). Aš bandžiau tik etiologiškoms ir velnio sakmėms pritaikyti Thompsono sistemą, bet ir tą bandymą laikau nevykusiu ir toliau nuo šios sistemos atsisakiau. Apsvarstęs įvairius galimus sakmių kataloginimo būdus, apsistojau prie šio: sakmes reikia kataloguoti tuo pačiu principu, kurį Aarne pasiūlė pasakoms, būtent: gyvulinėms, stebuklingoms arba magiškoms pasakoms ir anekdotams skiriame, sakysim, motyvų numerius nuo 1 iki 2999, o sekantį tūkstantį, t. y. nuo 3000 iki 4000, paskiriame sakmėms. Sakmes vėl skirstome skyriais, pav., Etiologiškos sakmės, Velniai, Perkūnas ir Velnias, Aitvaras ir t. t., kiekviename skyriuje dar paliekame visą eilę tuščių numerių, kad vėliau atsiradusius naujus motyvus galima būtų atitinkamoje vietoje įterpti. Štai tokiu būdu aš ir sukataloginau lietuviškas sakmes. Žinoma, aš su šia savo sistema nepretenduoju platesniu mastu ir nenoriu jos kitiems siūlyti — kaip jau sakiau, mano nuomone, sakmėms kataloguoti greičiausia kiekviena tauta turės susidaryti savo sistemą. Viena ką aš galiu pasiūlyti, tai tik patį principą, būtent, praplėsti toliau Aarnes sistemą ir sakmėms, bet nepradėti sakmių kataloginimo sistemos vėl nuo pirmo numerio. Prie sakmių motyvų numerių jau niekur nebededama žvaigždučių, nes savaime aišku, kad pradedant nuo 3000 motyvo numerio jie yra visi nauji, kadangi Aarnes-Thompsono kataloge paskutinis motyvo numeris yra 2411. Žinoma, galima ginčytis, ar su kai kuriais motyvais tiksliai pasielgta, priskyrus juos sakmėms, arba atvirkščiai — kai kurie pasa-

koms priskirti motyvai gal tiksliau būtų skirti sakmėms. Tačiau „pasakos" ir „sakmės" sąvokos folklorininkų tebėra galutinai neišaiškintos, ir nėra surastas kriterijus, kuriuo remiantis visur galima būtų neginčijamai nustatyti, ar čia turime reikalo su „pasaka" ar su „sakme". Tad tam tikro subjektyvumo čia sunku išvengti, nes dažniau tenka vaduotis folklorininko nujautimu, kaip realiais ir visus įtikinančiais argumentais. Praktikos reikalui tie teoretiniai ginčai pagaliau ir neturi didelės reikšmės.

Pasakų kataloginimas nėra toks paprastas ir mechaniškas darbas, kaip gali iš karto atrodyti. Reikia ne tik daug laiko ir kantrybės, bet reikia dar įsigilinti į pasakojamos liaudies kūrybos esmę, išstudijuoti visą eilę specialios literatūros, pamatyti, kaip tie sunkumai buvo kitų nugalimi, žodžiu, pasimokyti iš kitų pasiektų laimėjimų ir nebedaryti senų klaidų, be to, reikia ir geros techniškos darbo sistemos. Be gerų norų ir pamėgimo, reikia dar ir daug darbo. Ypač ieškant vietos naujiems motyvams įterpti ir aptariant jų turinius, daug kartų teko viskas iš naujo peržiūrėti ir perdirbti. Tik aiškiai suprantant, kaip yra reikalingas mokslui ir lietuvių tautai šis tiek daug laiko ir pasiryžimo reikalaująs darbas, galima buvo rasti naujų jėgų jam tesėti.

Darbą pradėjau 1933 m. rudenį, kai nuvykęs į Suomiją ėmiausi pasakų studijų. Pirmiausia sukataloginau atspaustas pasakas, viso apie 3.200 variantų. Tada 1934 m. vasarą nuvykau į Vilnių ir ten Lietuvių Mokslo Draugijos Archyve (= LMD) sukataloginau apie 4.000 variantų. Galop ėmiau kataloginti Lietuvių Tautosakos Archyvo (= LTA) rinkinius, ir į šį katalogą įtraukta visa pasakų rankraštinė medžiaga, Archyvo gauta iki 1936 m. sausio m. 1 d. (katalogo knygoje iki 727 numerio). Tik kai kuriems motyvams, ypač 3451-3460, yra panaudota ir vėliau gauta medžiaga. Viso iš LTA rinkinių sukataloginta apie 8.800 variantų. Tad iš viso į šį katalogą sutraukta apie 16.000 lietuvių pasakojamosios tautosakos variantų. Bet jau tik 1936 metais LTA gavo apie 6.000 naujų variantų, tad po kelerių metų teks, kaip paprastai, išleisti papildomas katalogas, bet jau tas darbas bus žymiai lengvesnis.

Keletas techniškų pastabų. Tie variantai, kuriuose randame kelių motyvų junginį, yra atskirai pažymėti prie kiekvieno atitinkamo motyvo. Jei tas pats variantas kelis kartus buvo atspaustas įvairiuose šaltiniuose, tai pažymima lygybės ženklu (=). Paprastai po turinio atpasakojimo pirmiausia kampuotuose skliausteliuose [ ] nurodoma bendras to motyvo variantų skaičius, tada eina spausdinti šaltiniai, toliau LTA ir galop LMD. Vienas savarankiškas šaltinis nuo kito atskiriamas tašku kableliu (;), vienas variantas nuo kito atskiriami kableliu (,). Po sutarto trumpinimo, nurodant spausdintus šaltinius, pirmiausia eina tomas, tada puslapis ir galop numeris. Jei skaitmuo tėra vienas ir prieš jį nepadėta jokio ženklo (raidės), jis reiškia puslapį. Jei cituojami šalia keli to pat veikalo tomai, veikalo trum-

pinamasai ženklas tevartojamas vieną kartą, toliau nurodomas kelintas tomas (romėniškais skaitmenimis), galop puslapis ir numeris arba tik puslapis, jei numeracijos nėra. Rankraštinėje medžiagoje (LTA ir LMD) pirmas skaitmuo reiškia pluošto numerį (signatūrą) pagal archyvo pagrindinį katalogą, o skaitmenys skliausteliuose eilinį numerį to pluošto ribose.

Ruošiant šį katalogą buvo viskas daryta išvengti techniškoms neapsižiūrėjimo ir korektūros klaidoms. Tačiau sunku būti tikram, kad toje skaičių jūroje jų šen ten nebūtų likę. Tebūnie skaitytojas atlaidus, atsižvelgdamas į žmonišką nėtobulumą, o reikalui esant visad gali kreiptis į Tautosakos Archyvą, kuris duos reikalingus atitaisymus bei paaiškinimus.

Į anglų kalbą vertė M. Šneideraitienė, korektūras žiūrėjo L. Kalvelis, jiems už stropų darbą reiškiu čia savo padėką.

J. Balys.

Kaune,
1936 m. gruodžio m. 30 d.

PREFACE

This Motif-Index of Lithuanian narrative folklore is designed for the use of folklorists, as well as amateurs of folk-literature, writers and teachers. It is, therefore, published in two languages — Lithuanian and English — and the contents of the motifs retold rather more extensively than is necessary to one well versed in the science. The cataloguing has been carried out according to Antti Aarne's system, which although not perfect, even as all other systems, is the most convenient, and various European countries have published their catalogues of folk-tales using this system.

In preparing this catalogue, special attention was given to the double-purpose it is intended to serve. Motifs which have no asterisk before their number are to be found characterized in Aarne's general catalogue of motifs, supplemented by Thompson (FFC 3 and 74). The contents of such motifs are, therefore, not translated into English; foreign students will find them in Aarne's German or Thompson's English catalogue. Only a limited number of motifs contained in the general catalogue have been translated into the English language, namely, those which definitely differ in their contents from the motifs as characterized by Aarne and Thompson. The motifs which I have newly listed in this catalogue (marked with an asterisk) have been translated into English. I make no reference to variants of other countries correspondent to the motifs in the general catalogue and to literature on this matter. Meanwhile, to all my newly listed motifs I have added marginal notes, indicating the parallel motifs of other countries. Here again I do not quote all the reference possible, but keep within the bounds of correspondent catalogues of motifs already published and formed in accordance with Aarne's system. These notes indicate the motifs which are uniform with the tales of other countries, and where various classifiers would insert them in the classification system. It will be noted that different classifiers are divided in their views in the assignment of the same motifs — some assign them to one group, others to another. The compiler of this catalogue has also listed new motifs in places where, in his opinion, they are best suited, provided numbers were left open in the

Aarne-Thompson system. Where such space was unavailable, the letters A, B, C, etc. have been added to the number of the motif. The inclusion of new motifs is, more or less, a subjective matter, and, of course, it is open to argument whether such motifs are best placed in either this or that group. This, however, is not an essential matter, bearing in mind the practical purpose of a catalogue — the most important thing is that all the variants of a given motif be found in one place and possess a number convenient for quotation.

In rearranging Aarne's catalogue, Thompson omitted certain motifs (e. g., Mt. 152, 811, etc.), evidently regarding them as unnecessary. However, as variants corresponding to these motifs have been found among Lithuanian tales, these have been retained and listed under the numbers originally suggested by Aarne. Although he has endeavoured to adhere as close as possible to the Aarne-Thompson numeration, the author, in three instances found it necessary to insert his own numbers, viz. 745 has been replaced with 3650, 1148 A with 3451, and 2403 with *1868. Usually I make no mention of the types in the general Aarne-Thompson catalogue for which no Lithuanian variants were to be found. However, exceptions in this respect have been made where it was perceived that such motifs were not alien to the Lithuanians. These motifs at first were fused with other motifs, but later on it was decided to list them independently, especially when they were noticed in manuscripts not yet catalogued. For similar reasons, several new types have been added, although the variants of such types have not been indicated. Each variant in this catalogue has been given a short heading (in spaced out type) defining the contents. Here also, I have not adhered pedantically to the Aarnes-Thompson terminology, since the latter, in some instances, did not quite suit the wording and the spirit of the Lithuanian texts. In retelling the contents of the motifs, we tried, keeping in mind the various nuances of the variants, to give as much of their meaning in as few words as possible. Therefore, looked at from the standpoint of style, some of the texts are probably not too well put; but this seemed only a secondary matter to the author who was more concerned with meaning than with style.

Many difficulties were encountered in the task of cataloguing legendary tales. Up to the present time there is no adequate general system for the cataloguing of legends; and I doubt whether one will ever be formed. In legends, more than in the ordinary folk-tales, we find material of an individual, national character, which it is usually difficult to generalize. Most probably it will be necessary for each country to form her own system for the cataloguing of legends. It is true that Aarne attempted to catalogue Finnish and Esthonian legends, and in doing so, began each section with a fresh number. This method is very inconvenient, especially

for citations — to avoid confusion one must in addition note the sectional number or the index page. Thompson's huge decimal system „Motif-Index of folk-literature" (FFC 106-9) is too complicated to be used with success either by an indexer or the user of an index formed in accordance with this system. Other folklorists are of the same opinion in this respect (see „Acta ethnologica" 1936 I 39-40). I tried to apply Thompson's system to Etiological and Devil-tales only, but found it ineffective and shall not use it in future. After having considered various means of cataloguing, I decided on the following: it would be best to catalogue legends according to Aarne's principle for the cataloguing of general tales, i. e., to assign numbers 1-2999 to animal and magic tales, to jokes and anecdotes, leaving numbers 3000—4000 for legends. The legends, again, would be divided into groups, e. g., Etiological tales, Devils, Thunder-god and the Devil, the Goblin, etc. — leaving numbers open for new types which, should they appear in the course of time, could be inserted in their appropriate places. And this is the method I employed setting up this catalogue. Of course, I do not presume to suppose that my method will be followed by others, nor do I suggest it to be used — as I have already said, I am of the opinion, that each country will probably find it essential to form a system of its own for this purpose. The only suggestion I should like to make is that the principle itself be maintained, i. e., that Aarne's system be expanded to the inclusion of legends, and that catalogues of legends should not be begun again from number one.

The types of legends in this catalogue have no stars before their number; they have been started with number 3000, which by itself shows that they are new additions, as the last number appearing in the Aarne-Thompson catalogue is 2411. It may, of course, be disputed that some of the motifs placed under the legend group, or the reverse, are inappropriately assigned. A clear distinction between the general tale and the legend has not yet been arrived at by folklorists themselves, nor a criterion found, according to which it would be possible to determine unerringly, in all cases, the assignment of an item. To some extent, subjectiveness in this respect is unavoidable, the more so, as the folklorist is very often left to the guidance of his own intuition than to that of substantial and convincing argument. However, for practical purposes such controversies are of little account.

I commenced this work in the autumn of 1933, when, after travelling to Finnland, I applied myself to the study of folk-tales. First of all, I catalogued the tales already published — in all about 3200 variants. Then in the summer of 1934 I journeyed to Vilnius, where, in the Archives of the Lithuanian Society of Sciences (LMD), I catalogued about 4000 variants. Finally I entered upon the task of forming an index of the

manuscripts contained in the Lithuanian Folk-Lore Archives (LTA), and have listed in this index, all the narrative folklore material received by the Archives up to January 1st, 1936 (concluding with manuscript Nr. 727, as registered in the Archives' catalogue). The material received since then, has been used only for certain types given in this index — especially for 3451—3460. The total number of variants of Lithuanian narrative folklore listed in this catalogue reaches to about 16.000. The issue of a supplementary catalogue will be essential in a few years time, as during the course of 1936, the Archives already have received 6000 new variants. But that task will be a much easier one.

Now for a few technical remarks. The variants consisting of a combination of motifs have cross-references indicating the other motifs to which they adhere. If the same variant has been printed in other sources, it is marked thus (=). Usually in the brackets [ ] which follow the contents of a type, the total number of the variants of such a type is indicated. Next come the references to printed sources; then, LTA, and finally LMD. Each individual source is distinguished from the others by a semicolon (;); one variant from another, by a comma (,). The established abbreviations are first followed by the volume number, the page-number and finally the item-number. If a number stands alone and has no mark (letter) before it, this means it is a page-number. Where several volumes of the same work come in succession, the abbreviation for the work itself is mentioned only once, then follow the numbers of its volumes (in roman numerals), page-number and ordinal item-number, or the page-number only, if there is no item-number cited. The first number following the manuscript material (marked LTA and LMD) indicates the sheaf-number (signature) noted in the primary catalogue of the Archives; the number in brackets denotes the ordinal number within the bounds of the sheaf.

In preparing this catalogue, all that was possible has been done to avoid technical and proof errors. But it is hard to expect that here and there in this sea of numerals no such errors will be found. Considering it is only human to err, I hope that my readers will be lenient, and should they find occasion to apply to the Lithuanian Folklore Archives, the latter will be glad to make corrections or provide the necessary explanations.

The translations have been made by Mrs. M. Šneideraitienė, and the proofs checked by Mr. L. Kalvelis. I take this opportunity to express my thanks for their diligence.

BIBLIOGRAFIJA

BIBLIOGRAPHY

I. SUKATALOGUOTA SPAUSDINTA LIETUVIŲ PASAKŲ MEDŽIAGA

PRINTED SOURCES OF LITHUANIAN FOLKTALE MATERIAL CATALOGUED

Ar. = *Arumaa, P.* Litauische mundartliche Texte aus der Wilnaer Gegend. „Acta univ. Tartuensis" Bd. XXIII, 3. 1930.

Bar. = *Baranowski, A.* Litauische Mundarten. Bd. I. Texte. Leipzig 1920.

Basanavičius, J. Fragmenta mithologiae. Perkūnas — Velnias. Mitt. Bd. II, Heft 10-11, S. 7-19, 340-351. 1885 (= Mitt.).

Bezz. = *Bezzenberger, A.* Litauische Forschungen. Göttingen 1882.

Capp. For. = *Cappeller, C.* Zwölf Pasakos aus dem preussischen Südlitauen. „Indogermanische Forschungen" 1912/13, Bd. 31, S. 427-447 Nr. 1-12. Noch zwölf Pasakos. „Ind. For." 1915, Bd. 35, S. 114-131. Nr. 13-24.

Capp. Mär. = *Cappeller, C.* Litauische Märchen und Geschichten. Berlin 1924.

Dauk. = *Daukantas, S.* Pasakas massių, suraszitas 1835 metuose apigardosi Kretiu, Palongos, Gundenės. Vilnius 1932. („Lietuvių Tautos" IV kn. 3 sąs. priedas).

Dor. = *Doritsch, A.* Beiträge zur litauischen Dialektologie. Tilsit 1911 (Mitt. VI).

Dav-Silv. = *Davainis-Silvestraitis, M.* Patarlės ir dainos. Tilžė 1889.

Dow-Sylw. = *Dowojna-Sylwestrowicz, M.* Podania žmujdzkie. I-II. Warszawa 1894.

El. = *Elisonas, J.* Dievas senelis. Kaunas 1935. (MT IX).

EO = „Etnografičeskoe Obozrenie". Žiūr. 1890, VI: E. Wolter; 1891 nr. 3: M. Dow.-Sylw. ir M. Boreiša.

Geit. = *Geitler, L.* Litauische Studien. Prag. 1875.

GK = „Gimtasai Kraštas". Šiauliai 1933 t. t.

Iv. kal. = *Ivinski, L.* Kalendorius arba metskajtlus ukiszkasis. Vilnius ir St. Peterburgas. 1846-51, 1855, 1858, 1860-4, 1878.

Janulaitis, A. Lietuviškos pasakos. Mitt. Bd. IV, Heft 24, S. 516-27. (= Mitt.).

Juc. = *Jucewicz, L.* Litwa. Wilno 1846.

Jurk. = *Jurkschat, C.* Litauische Märchen und Erzählungen. I. Heidelberg 1898.

Kar. = *Karłowicz, J.* Podania i bajki ludowe zebrane na Litwie staraniem. „Zbiór wiadomości do antropologji krajowej". XI-XII. Kraków 1887.

Lang. = *Langkusch, A. G.* Litauische Sagen. „Altpreussisches Monatsschrift". Bd. XV, S. 412-59. 1878.

Les-Brug. = *Leskien, A.* und *Brugman, K.* Litauische Volkslieder und Märchen. Strassburg 1882.

LP = *Basanavičius, J.* Lietuviszkos pasakos. Shenandoah. I 1898, II 1902.

LPY = *Basanavičius, J.* Lietuviškos pasakos yvairios. I-IV. Chicago 1904-5, 4 leid. Kaunas 1928.

LV = *Basanavičius, J* Iš gyvenimo lietuviškų vėlių bei velnių. Chicago 1903, 3 leid. Kaunas 1928.

Lev. = *Basanavičius, J.* Levas lietuvių pasakose ir dainose. Vilnius 1919.

Liet. pas. = Lietuvių pasakos. Vilnius 1905.

Mitt. = „Mittellungen der litauischen literarischen Gesellschaft". I-IV. Heidelberg 1883-1912.

Ms. ps. = Mūsų pasakos. Tilžė 1894.

MP = Mūsų Pasakos. „Žvaigždutės" knygynėlis. I-V. Kaunas 1927-1932. (Pasakų tarpe yra ir stilizuotų).

MT = „Mūsų Tautosaka". Kaunas 1930 t. t.

ŽS. = „Živaja Starina". Žiūr. 1894 p. 232-258: Pagodin; 1897 p. 254-261: P. Kriaučiūnas.

Siem. = *Siemenski, L.* Podania i legendy polskie, ruskie i litewskie. Poznań 1846.

Schl. Lit. = *Schleicher, A.* Lituanica. „Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften in Wien". Bd. XI, S. 76—156. 1853.

Schl. Mär. = *Schleicher, A.* Litauische Märchen, Sprichworte, Rätsel und Lieder. Weimar 1875.

Schl. Hand. = *Schleicher, A.* Litauisches Lesebuch und Glossar. Handbuch der litauischen Sprache II. Prague 1857.

Scheu	=	*Scheu, H.* und *Kurschat, A.* Pasakos apie paukščius. Žemaitische Tierfabeln. Heidelberg 1913.
Specht	=	*Boehm, M.* und *Specht, F.* Lettisch-litauische Volksmärchen. (Die Märchen der Weltliteratur). Jena 1924.
TŽ	=	„Tauta ir Žodis". I-VII. Kaunas 1923-1931.
TD	=	„Tautosakos Darbai" I. Kaunas 1935.
Wolt. kat.	=	*Wolter, E.* Litauischer Katechismus von N. Dauksza. Beilage zum LII Bde der „Denkschriften der kais. Akademie der Wissenschaften" No 3. St. Peterburg 1886.
Wolt. etn.	=	*Wolter, E.* Ob etnografičeskoj poezdke po Litve i Žmudi. „Zapiski imper. Akademii Nauk". Bd. LVI. St. Peterburg 1887.
Wolt. chres.	=	*Volteris, E.* Lietuviška chrestomatija. St. Peterburg I 1903, II 1904.
Žv.	=	„Žvaigždutė". Vaikų laikraštis. 1925-1933. (Pasakų tarpe yra stilizuotų).

II. NEKATALOGUOTI SPAUSDINTI LIETUVIŲ PASAKŲ RINKINIAI

PUBLISHED COLLECTIONS OF LITHUANIAN FOLKTALES NOT INCLUDED IN THIS CATALOGUE

Žemiau dedami lietuvių pasakų ir sakmių rinkiniai nėra panaudoti šiam motyvų katalogui, nes jų leidėjai persispausdindavo pasakas iš ankstyvesnių rinkinių, kurie yra jau sukataloguoti, dažnai dar jas savo nuožiura literatūriškai perdirbdami. Galop čia įtraukti ir aiškūs falsifikatai arba įtartina savo autentiškumo dėliai medžiaga. Taigi, visais tais rinkiniais mokslo reikalams negalima pasinaudoti, nors šiaip jie dažnai yra gana įdomi, gražiai išleista ir iliustruota pasiskaitymų medžiaga. Bibliografijos pilnumo dėliai ir jie čia suminimi.

The collections of tales and legends given below have not been used in this index, since they have been reprinted from earlier collections already catalogued and, in many instances, remodelled to a literary style, according to the taste of the publishers. Finally, they contain evident falsifications, or material, the authenticity of which is to be doubted. Therefore, all these collections are not to be trusted for scientific purposes, although as reading material they very often are interesting, admirably illustrated and published. Their addition to the bibliography is only complemental.

Alekna, K. Pasakos, pritikimai ir veselijos su dainomis. Vilnius 1907. (Yra sueiliuotų sakmių).
Birznieks-Upitis, E. (Il. Kronenbergs A.) Lietuvju tautas pasakas. Riga 1930.
Giedrius, A. (Il. K. Šimonis.) Tautos pasakos. I. Jurbarkas 1928.
Giedrius, A. (Il. K. Šimonis.) Pasakos. I. Kaunas 1930.
Grigat, C. Was Litauen erzählt. Gumbinnen 1913.
Inčiūra, K. Padavimai. Kaunas 1936.
Jurgelionis Kleofas. Mįslių knyga. Chicago. (p. 135-151 yra 9 pasakos, perspaustos iš LPY).
Jungfer Victor. Hinter den Seen, hinter den Wäldern. Königsberg 1932.
Kurschat, A. Litauisches Lesebuch. I. Tilsit 1911.
Krėvė, V. (Il. K. Šimonis.) Aitvaras liaudies padavimuose. Kaunas 1933. (= MT III 3-80, TŽ III 337-340).
Krėvė, V. (Il. K. Šimonis.) Sparnuočiai liaudies padavimuose. Kaunas 1933. (= MT I 17-89, II 94-103, VII 8-28; TŽ IV 450-460).
Krėvė, V. (Il. K. Šimonis.) Dzūkų poringės. Kaunas 1934. (= TŽ I 129-135, III 322-333, IV 444-449; MT I 90-123).
Leskien, A. Litauisches Lesebuch. Heidelberg 1919.
Das Litauen-Buch. Eine Auslese aus der Zeitung der 10 Armee. 1918.
Milosz, O. V. de L. Contes et fabliaux de la vieille Lithuanie. Paris 1930.
Milosz, O. V. de L. (Il. A. Galdikas.) Contes Lithuaniens de ma Mère l'Oye. Paris 1933.
Mauclère, Jean. (Il. Pierre Rousseau.) Contes Lithuaniens. Paris 1936.
Nėris, S. (Il. K. Šimonis.) Mūsų pasakos. Kaunas 1934.
Plenzat, Karl. Der Wundergarten. Deutsche, litauische und masurische Volksmärchen aus Ostpreussen. Berlin 1922.
Plenzat, Karl. Die goldene Brüche. Deutsche, litauische und masurische Volksmärchen aus Ostpreussen. Leipzig.
Skruodys, K. J. Tautosaka. Vilnius 1925.
Skruodys, K. J. Vaidila. Vilnius 1925.
Schwarzien, Otto. Memelländische Sagen, Märchen und Schwänke. Tilsit 1925.
Šuravinas, T. (Il. K. Šimonis). Litovskie narodnye skazki. Ryga. 1930.
Tettau u. Temme. Die Volkssagen Ostpreussens, Litthauens und Westpreussens. Berlin 1865. (— E. Krollman, Ostpreussisches Sagenbuch. Leipzig 1915).
Veckenstedt, Edm. Die Mythen, Sagen und Legenden der Žamaiten. I—II. Heidelberg 1883. (= J. Šliūpo lietuviškas vertimas, išleistas Amerikoj).
Venclauskas, M. (Il. K. Šimonis.) Liaudies pasakos eilėmis. Kaunas 1931.
Vaičiūnas, P. (Il. K. Šimonis.) Aukštaičių pasakos. Kaunas 1934.
Wiedemann, Oskar. Handbuch der litauischen Sprache. Strassburg 1897. (10 Märchen aus Schleichers Lesebuch.).
Žekevičius, Jonas. Karžygiai. Kaunas 1935.

III. KITI PANAUDOTI SPAUSDINTI ŠALTINIAI

OTHER PRINTED SOURCES USED IN THIS INDEX

Aa	= *Aarne, Antti.* Verzeichnis der Märchentypen. FFC 3. 1910.
Aa-Th.	= *Thompson, Stith.* The Types of the Folk-Tale. FFC 74. 1927.
est.	= *Aarne, Antti.* Estnische Märchen- und Sagenvarianten. FFC 25. 1918.
FFC	= „Folklore Fellows Communications", Helsinki 1910 t. t.
fin.	= *Aarne, Antti.* Finnische Märchenvarianten. FFC 5. 1911. [Finnische Märchenvarianten. Ergänzungsheft I. FFC 33. 1920.]
fin-sw.	= *Hackman, Oskar.* Katalog der Märchen der finnländischen Schweden. FFC 6. 1911.
flem.	= *Meyer, Maurits de.* Les Contes populaires de la Flandre. FFC 37. 1921.
isl.	= *Sveinsson, Einar Ol.* Verzeichnis isländischer Märchenvarianten. FFC 83. 1929.
lap.	= *Qvigstad, J.* Lappische Märchen- und Sagenvarianten. FFC 60. 1925.
liv.	= *Loorits, Oskar.* Livische Märchen- und Sagenvarianten. FFC 66. 1926.
norw.	= *Christiansen, Reider Th.* The Norwegian Fairytales. FFC 46. 1922.
pr.	= *Plenzat, Karl.* Die Ost- und westpreussischen Märchen und Schwänke nach Typen geordnet. Sonderdruck aus „Prussia", Heft 27. Elbing 1927.
rum.	= *Schullerus, Adolf.* Verzeichnis der rumänischen Märchen und Märchenvarianten. FFC 78. 1928.
rus.	= *Andrejev, N. P.* Ukazatel skazočnych siužetov po sisteme Aarne. Leningrad 1929.
span.	= *Boggs, Ralph S.* Index of Spanish folktales. FFC 90. 1930.
Th.	= *Thompson, Stith.* Motif-Index of folk-literature. FFC 106-109, 116-117. 1932-1934.
ung.	= *Honti, Hans.* Verzeichnis der publizierten ungarischen Volksmärchen. FFC 81. 1928.

IV. LIETUVIŲ TAUTOSAKOS ARCHYVE ESANČIŲ IR ČIA SUKATALOGUOTŲ PASAKOJAMOSIOS TAUTOSAKOS RINKINIŲ (RANKRAŠČIŲ) CHARAKTERISTIKA

CHARACTERISTICS OF THE COLLECTIONS (MANUSCRIPTS) OF NARRATIVE FOLK-LORE CATALOGUED HERE AND TO BE FOUND IN THE LITHUANIAN FOLK-LORE ARCHIVES

Signatūra Signature LTA	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
10a	Zaleskis, B.	Zr., Utn., Rk.	1924—28	105
10b	"	"	1927—29	181
11	"	Zr., Rk.	1927—28	113
18	Sedlauskas, K.	Grinkiškis, Kdn.	1923, 26, 29	8
19	Šleivytė, V.	Tytavėnai, Rsn.	1930	2
28	Barkauskas, P. (mok. rink.)	Šk., Vlk.	1927	27
32	Šeidys, Pr.	Šakiai	1930	7
35	Bertašius, A. (mok. rink.)	Viekšniai, Mažeikiai Mž.	1929—30	10
36	Banaitis, Br.	Gudžiūnai, Kdn.	1930	18
42	Balys, J.	Brž., Pnv.	1930	80
43	Budrys, K.	Laižuva, Mažeikiai Mž.	1930	2
45	Kupsčių pr. mok. mokytoja	Pernarava, Kdn.	1930	10
46	Banaitis, Br.	Grinkiškis, Kdn.	1930	10
47	Šaukoto pr. mok. mokinių rink.	Pašušvis, Kdn.	1930	12
50	Bublių pr. mok. mokinių rink.	Kėdainiai	1930	4
53	Šleivytė, V. (mok. rink.)	Josvainiai, Kdn.	1930	3
58	Gučas, A.	Biržai.	1925	2
65	Bertašius, A. (mok. rink.)	Viekšniai, Mžk.	1929—30	11
68	Paliulis, St.	Brž.	1925—27	8
69	Kirlys, J.	Mž., Šl.	1929—30	51
70a	Mažiulis, A.	Dusetos, Zrs.	1930	14
73	Žekevičius, J.	Krokialauskis, Al.	1930	1
77	Lapinskaitė, D.	Pernarava, Kdn.	1930	8
98	Juška, B.	Kn.	—	15
106	Baronas, J.	Šl.	1928	2
109	Avižonis, K.	Žąsliai, Trk.	1925	2
171	Niurka, J.	Krinčinas, Brž.	1924	1
186	Urbonas, A.	Telšiai ir Betygala, Rsn.	1923, 26, 27	9

Signatūra Signature LTA	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
198	Leningrado Geogr. Dr-ja	—	—	49
208	Jančius, J.	Sn. ir kt.	1921—26	157
210	Kulbokas, V.	Vilkaviškis	1931	12
211	Miškinis, J.	Al.	—	36
212	Rapšys, K. (Pakiršinio pr. m.)	Baisogala, Kdn.	1931	4
217	Mušinskas, A.	Krt.	1931	59
218	Dovydaitis, J.	Utn.	1931	74
219	Jakševičiūtė (Linkuvos gimn. m.)	Lydos aps. (Viln.) Brž., Šl.	1931	26
221	Dovydaitis, J.	—	1931	2
224	„	—	1931	1
233	Pečiuliauskas, A.	Slavikai, Šk.	1925 (1921)	4
242	Plališaitytė, E.	Šeduva, Pnv.	1922	1
247	Petrulytė, A.	Kuosiai, Rk.	1929	1
256	Sabalys, K.	Kn.	1923	1
260	Mokinių rink.	Ukm., Pnv., Šl., Zr., ir kt.	1925, 26, 27	453
262	„	Įvair. vietose	1924 - 29	192
264	Žirgulis, V.	Surviliškis, Kdn.	1927, 28, 31	16
265	Paliulis, St. (mokinių rink.)	Brž., Pnv., Mrj. ir kt.	1925—26	33
267	Bagdonas, P.	Šl., Trg. ir Kražiai, Rsn.	1927, 28, 31	45
270	Elisonas, J. (Kėdainių g. mok.)	Įvair. vietose	1930	103
272	Mušinskis, A. (mokinių rink.)	Krt.	1921, 25, 27	25
274	Grigonytė, E. (mokinių rink.)	Šl.	1931	23
278	—	Įvair. vietose	—	21
279	Mokinių rink.	Pn., Mrj., ir kt.	1920, 24, 27	111
280	Iš Rozenbergo bibliotekos	—	—	19
281	Činikaitė, A.	Ramygala, Pn.	1931	5
284	Tarvydas, J. (mokinių rink.)	Plungė, Tlš.	1915, 26, 29, 30	112
286	Buožis, J.	Joniškis, Šl.	1931	6
288	Valeika, P.	Trk., Ukm.	1931	4
290	Čilvinaitė	Skaudvilė, Trg.	1931	2
291	Paliulis, St. (mokinių rink.)	Brž.	1926	24
293	Šiaulių tautosak. centras	Šl., Rk.	1925, 26, 28	27

Signatūra Signature LTA	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
294	Grigonis, M. (mokinių rink.)	Anykščiai, Utn.	1931	31
297	Viln. Liet. M. Dr-ja	Vilnija	1926	1
298	„	„	—	1
299	„	„	—	2
305	Milčius, K.	Šl.	1931	6
307	Bernotas, J. (mokinių rink.)	Mrj.	1931	19
311	Volungevičius, J.	Merkinė, Al.	1931	2
314	Čilvinaitė, M.	Pakruojis, Šl. ir Skaudvilė, Trg.	1932	15
315	Butkus, Vl.	Žarėnai, Tlš.	1924	1
318	Bernotas, J. (mokinių rink.)	Mrj., Vlk.	(1932)	15
320	Viskanta, E. (mokinių rink.)	Dotnuva, Kdn. ir Žąsliai, Trk.	1932	2
321	Gauliušis, A.	Kovarskas ir Kurkliai, Ukm.	1932	13
322	Grigonytė, E. (mokinių rink.)	Krt., Šl., Rk.	1931	42
324	Čiuta, J. (mokinių rink.)	Linkuva, Šl.	1932	35
325	Kulbokas, Vl.	Mrj., Vlk.	1931	50
327	Kedys, J.	Igliškiai, Mrj. ir Keturvalakiai, Vlk.	1932	54
333	Čilvinaitė, M.	Sigutėnai, Šl. ir Skaudvilė, Trg.	(1932)	5
336	Baniūnaitė, O.	Anykščiai, Utn.	1932	2
337	Jakševičiūtė, E. (mokinių rink.)	Šl., Brž.	1931—32	69
338	Čiuta, J. (mokinių rink.)	Šl., Brž.	1932	30
339	Dovydaitis, J. (mokinių rink.)	Švenčionys (Vilnija)	1931	20
340	Dovydaitis, J.	Alvitas, Vlk.	(1932)	7
344	Elisonas, J. (mokinių rink.)	Kdn.	1932	85
346	Radzevičius, J. (mokinių rink.)	Ukm., Vlk.	1931—32	151
349	Trumpa, E. (mokinių rink.)	Gudžiūnai, Kdn.	1929, 30, 31	8
350	Grigonytė, E. (mokinių rink.)	Šl.	1931—32	94
352	Švoba, J.	Paežeriai, Vlk.	1931	1

Signatūra Signature LTA	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
354	Boruta, K. (mokinių rink.)	Ukm., Sn., ir kt.	(1927, 32)	40
355	Butkytė, J.	Imbradas, Zrs.	1932	28
356	Žirgulis, A.	Surviliškis, Kdn.	1932	62
357	Bardzilauskas, Vl.	Udrija, Al.	1932	2
358	Čiuta, J. (mokinių rink.)	Brž., Šl.	1932	51
361	Buožis, J.	Įvairiose vietose	1932	42
364	Paršeliūnas, J.	Simnas, Al.	1932	20
365	Paliulis, St. (mokinių rink.)	Brž.	1925, 27	2
366	Gudjurgis, A. (mokinių rink.)	Šl., Brž.	1924, (1932)	9
367	Valeika, P.	Taujėnai, Ukm.	1932	9
368	Tijūnaitis, S.	Įvairiose vietose	1927—31	332
369	Stonys, M.	Šl.	1932	7
370	Adomonis, V. (mokinių rink.)	Raseiniai	1931	89
372	Kulbokas, Vl.	Mrj., Vlk.	1931	81
374	Šneideris, E.	Liškiava, Al.	1930—31	51
375	Čiuta, J. (mokinių rink.)	Linkuva, Šl.	1932	1
378	Kutkus, V.	Krakiai, Kdn.	1932	3
380	Zinkus, J.	Krakiai, Kdn.	1932	8
381	Bernotas, J. (mokinių rink.)	Suvalkija.	1932	39
383	Gailiušis, A.	Želva, Ukm.	(1932)	1
390	Vencius, J.	—	—	4
393	Lapienė, P. (mokinių rink.)	Žeimelis, Šl., Utn.	1932	22
394	Stulgaitis	Girkalnis, Rsn.	1932	1
395	Kulbokas, Vl.	Mrj., Vlk.	1932—33	20
396	Šiaulių kraštotyros Dr-ja	Rk., Šl.	1931—32	5
397	Valeika, P.	Ukm.	1932	177
398	Dr. Giedraitis	Ukm.	1932	59
401	Juodka, A.	Salakas, Zrs.	1933	2
405	Lapienė, P. (mokinių rink.)	Utn.	1933	79
406	Grigonytė, E. (mokinių rink.)	Krt., Šl.	1933	38
407	Tiškus, V. (jaun. ūkininkų rat. rink.)	Al., Šl., Utn., Kn. ir kt.	1932—33	49
408	Bardzilauskas, Vl.	Ūdrija, Al.	1933	4

Signatūra Signature LTA	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
409	Dabkus, A.	Seredžius, Veliuona, Kn.	1933	34
410	Stulgaitis, V.	Girkalnis, Rsn.	1933	24
411	Kirtiklis, A.	Liudvinavas, Mrj.	(1933)	1
412	Petrauskas, J.	Valkininkai, Vln.-Trk.	1933	4
413	Lapienė, P. (mokinių rink.)	Utn., Zrs.	1933	32
417	Bardzilauskas, Vl.	Ūdrija, Al.	1933	2
420	Kulbokas, Vl.	Vlk.	1933	46
421	Lapienė, P. (mokinių rink.)	Utn.	1933	194
422	Trumpa, E. (mokinių rink.)	Gudžiūnai, Kdn.	1933	130
424	Lukošius, A.	Rsn.	1933	25
425	Paciukonis, A. (Matusevičiūtė, J.)	Lazdijai, Sn.	1933	25
426	Vaškevičius, A. (mokinių rink.)	Kdn.	1933	77
427	Trapikas, K. (Untulis, M.)	Kizgūnai, Švn. (Vilnija)	—	13
428	Palietis, J.	Merkinė, Alytus	—	5
430	Utenos gimn. mokinių rinkinys.	Utn.	1932—33	66
438	Baranauskas, P.	Mž.	1931—32	20
439	Ruseckas, J.	Kdn.	1921, '29	4
441	Banelytė, K.	Šl.	1933	1
444	Kovarskas, P.	Pnv.	—	1
445	Pupka, A.	Lazdijai, Sn.	1933	5
447	Gabrys, M. (mokinių rink.)	Lazdijai, Sn.	—	18
448	Matusevičiūtė, Iz. (mokinių rink.)	Sn.	1933	2
449a	„	„	1932—33	155
449b	„	„	„	197
450	Lapienė, P. (mokinių rink.)	Utn.	1933	143
452	Čiuta, J. (mokinių rink.)	Mrj., Vlk.	1932—33	145
456	Lapienė, P. (mokinių rink.)	Utn.	1933-34	31
457	Stulgaitis, Vl.	Girkalnis, Rsn.	1933—34	19
462	Dovydaitis, J.	Žemaitija	1932	538
464	Andriulionis, A.	Seirijai, Al.	1934	5
465	Kempinas, J.	Trg., Mrj.	1927—34	21
468	Jakševičiūtė-Adiklienė, E. (mok. rink.)	Brž., Šl.	1932	20

Signatūra Signature LTA	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
469	Lapienė, P. (mokinių rink.)	Utn.	1934	101
470	Mickevičius, J.	Krt., Tlš.	1930	27
471	Kedys, J.	Mrj.	1934	16
474	Aidulis, J.	Tverečius, Švnč.	1934	48
476	Merkauskas, P.	Anykščiai, Utn.	(1934)	28
479	Elisonas, J. (mokinių rink.)	Įvair. vietose.	—	99
480	Nerelytė, Z. (mokinių rink.)	Malėtai, Utn.	—	3
481	Andriulionis, A.	Seirijai, Al.	1934	19
483	Survilaitė, J.	Girkalnis, Rsn.	—	2
484	Valeika, P.	—	1920—21	5
486	Mickevičius, L.	Ylakiai, Mž.	—	14
489	Šačkus, G.	Mrj.	—	25
491	Vaina, P.	Al.	1933	9
492	Morkevičius, J.	Pašvitinys, Šl.	1927	16
494	Eržvilko vid. mok. mokinių rink.	Eržvilkas, Trg.	1935	17
495	Jaun. ūkin. ratelio rink.	Mrj., Ukm. ir kt.	1933 34	7
496	Tvarijonavičius, M.	—	1934	10
498	Paliulis, Br.	Gražiškiai, Vlk.	1935	1
499	Mačiukas, L. ir Jankūnas, M. (mok.)	Ukm. ir Krinčinas, Brž.	1925—26	27
507	Dovydaitis, J.	Mrj., Kn.	—	27
510	Morkevičius, J.	Pašvitinys, Šl.	1926	2
511	Povylaitis, P.	Kalvarija, Mrj.	1933	13
512	Butkytė	Antazavė, Zrs.	1934	15
520	Žeromskis, Vl.	Baisogala, Kdn.	1929	14
521	Valenta, V.	Mrj.	1931—32	18
522	Šakių ateit. kuop.	Šk.	1923	9
524	Lapienė, P.	Tauragnai, Utn.	—	2
527	Martišius, J.	Kdn.	—	24
529	Mikoliūnas, P.	Raguva, Pnv.	1933	1
530	Kirtiklis, A.	Daukšiai, Mrj.	—	1
531	Kinderis, P.	Škaudvilė, Trg.	1933	1
532	Lašinis, A.	Žeimelis, Šl.	—	2
533	Lukoševičius, K.	Tlš.	1933	1
536	Gintautas, M.	Pandėlys, Rk.	1930	4
539	Čyplis, V.	Zrs.	1933	35
540	Černiauskas, A.	Lazdijai, Sn.	1933	1
542	Stonys, M.	Tlš., Krt., Trg., Utn.	1934—35	10

Signatūra Signature LTA	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
544	Lapienė, P. (mokinių rink.)	Utn.	1934	143
545	Linka, A.	Tauragnai, Utn.	1935	75
548	Astrauskas, A.	Raudonė, Rsn.	1935	1
550	Mokinių rinkinys	Įvair. vietose	—	9
551	Mickevičius, L.	Ylakiai, Mž.	—	7
552	Meškauskas, Pr.	Šl., Mrj., Vlk., Al.	1926—9	209
561	Bukauskas, M.	Raudonė, Rsn.	1931	1
573	Kalvelis	Skapiškis, Rk.	1921	1
576	Puotelis, A.	Al.	1933	8
577	Valeika, P.	—	1930-31	3
578	Urikai, Š. ir M.	—	1927	27
580	—	—	—	1
581	Remeikis, P.	Mrj., Kn.	1928	15
582	Masiukonytė, O.	—		6
585	Rozalimo v. mok. mokinių rink.	Rozalimas, Pnv.	1927	117
589	Šernius, A.	Švėkšna, Trg.	1932	4
591	Kašelynas, J.	Liškiava, Al.	1932	1
594	Kirtiklis, A.	Padovinis, Mrj.	—	3
596	Tiešis, A.	—		2
598	Elisonas, J.	Įvair. vietose	—	34
600	Įvairių rink.	Įvair. vietose	—	49
601	Giedraičių v. mok. mokinių rinkinys	Giedraičiai, Ukm.	1925	18
604	Bruožis, A.	Klaipėda	1890—02	5
606	Kebų Raganius	Kdn., Šl.	—	2
612	Mokinių rinkinys	Įvair. vietose	—	15
613	—	Įvair. vietose	—	32
619	Mokinių rinkinys	Šl., Brž.	1924—25	152
620	Bagdonas, P.	Užventis, Šl.	1933	4
624	Mokinių rinkinys	Kdn.	1932	8
626	Iš prof. A. R. Niemi rinkinių	Šiaurės Lietuva	1910	7
662	Aidulis, J.	Kabeliai, Grd. ir Ld. (Vilnija).	1934-35	134
670	Vilutis, P.	Rk.	1935	12
671	„	„	„	3
675	Preikšas, P.	Vlk.	1935	5
686	Balys, J.	Kaltinėnai, Švnč.	1934	82
687	„	Kupiškis, Pnv.	1934	35
691	Kybartų gimn. mokinių rinkinys	Bartininkai, Vlk.	1935	27
692	Lazdijų gimn. mokinių rinkinys	Lazdijai, Sn.	1934	52

Signatūra Signature LTA	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
720	„Pavasario" Dusetų kuopos taut. rink. būrelio.	Zrs.	1930—35	95
723	Kavaliauskas, V.	Aukštadvaris, Trk.	1935	5
724	Aidulis, J.	Valkininkai, Vln.-Trk., Tverečius, Švnč., Brsl.	1935	154
725	Sabaliauskienė, R.	Marcinkonys, Vilnija	1935	4
			Iš viso	8736

Apskričių pavadinimų trumpinimai:

Al. = Alytus.
Ašm. = Ašmena.
Brž. = Biržai.
Brsl. = Breslauja.
Grd. = Gardinas.
Kn. = Kaunas.
Kdn. = Kėdainiai.
Krt. = Kretinga.
Klp. = Klaipėda.
Ld. = Lyda.
Mrj. = Marijampolė.
Mž. = Mažeikiai.
Pnv. = Panevėžys.
Rsn. = Raseiniai.
Rk. = Rokiškis.
Sn. = Seinai.
Šk. = Šakiai.
Šl. = Šiauliai.
Švnč. = Švenčionys.
Trg. = Tauragė.
Tlš. = Telšiai.
Trk. = Trakai.
Ukm. = Ukmergė.
Utn. = Utena.
Vln. = Vilnius.
Vln. - Trk. = Vilnius - Trakai.
Vlk. = Vilkaviškis.
Zr. = Zarasai.

Pirmiausia žymima kaimas, jei jis žinomas, tada valsčius arba parapija ir galop sutrumpintai apskritis.

V. LIETUVIŲ MOKSLO DRAUGIJOJE VILNIUJE ESANČIŲ IR ČIA SUKATALOGUOTŲ PASAKOJAMOSIOS TAUTOSAKOS RINKINIŲ CHARAKTERISTIKA

CHARACTERISTICS OF THE COLLECTIONS OF NARRATIVE FOLK-LORE CATALOGUED HERE AND TO BE FOUND IN THE ARCHIVES OF THE LITHUANIAN SOCIETY OF SCIENCES IN VILNIUS

Signatūra Signature LMD	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
I 6	Būga, K.	Mackava, Kalvarija, Mrj.	1902	1
I 8	Juodvalkis, K.	Ignalinas, Švnč.	1912	2
I 68	Markauskis	Mosėdis, Tlš.	1912	2
I 91	Daukantas, S.	Palausalis, Godunavos par., Tlš.	—	1
I 92	Dulskiūtė	Damelių par., Vlk.	—	3
I 93	Silvestravičius, M.	Valkininkai, Vln.-Trk.	1904	21
I 94	Kuosa, Ad.	Punskas, Seinų par.	—	3
I 95	Balandžių Mylėtojas	Panevėžio apyl.	—	1
I 96	Vebliauskas, K.	Dargužiai, Pakruojaus par., Šl.	1911	11
I 97	Bajoras, K.	—	1912	1
I 98	Ivinskis, L.	—	—	4
I 99	Pautienis	Lankeliškiai, Vlk.	—	6
I 100	Vailokas, A.	Sintautai, Šk.	—	2
I 101	Ulevičiūtė	—	1905	2
I 102	Norus	Krokinlaukis, Daugirdų par.	1905	1
I 103	Griuželis	Raikai, Seinų par.	—	6
I 104	Smilga	—	—	1
I 105	—	—	—	22
I 106	Juška	—	—	9
I 107	Skardakis	Sintautai, Šk.	—	1
I 108	Alkelaitis, M.	—	1860	2
I 109	Mikulis	Šunskai, Mrj.	1907	1
I 110	Stonaitis	Naumiestis	—	1
I 111	Lingis	Tytuvėnai, Rsn.	—	1
I 112	Mažys, J.	Prienai, Mrj.	1883	1
I 113	Žurauskas	Daukšiai, Mrj.	1904	3
I 114	Montvyliuks, J.	—	—	2
I 115	Guozdaitis	Daukšiai, Mrj.	—	8
I 117	Radzevitče	—	—	4
I 118	Žiugžda (Kun. Totoraičio rinkinys)	Daukšiai, Mrj.	1906	1
I 119	Matulaitis	Naumiestis	—	1
I 120	Gustaitis, J.	—	—	2
I 121	Žilinskas	Jerašiai, Vlk.	1883	7
I 122	Radzevičius, Mačys	Ilgalaukės	1884	1
I 123	Mačys	—	1884	6

Signatūra Signature LMD	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
I 124	Urtakis	Gikonys	—	1
I 125	Bagdonas, M.	Daukšiai, Mrj.	—	5
I 126	Žiugžda, J.	Plykiai	1905	40
I 127	Grabauckutis	Daukšiai, Mrj.	1905	19
I 128	Vitkauskaitės	Daukšiai, Mrj.	1905	3
I 129	Ambras	Užpelkiai, Naumiestis	1905	2
I 130	Zagorckis	Sodnai	—	6
I 131	Janušytė	Vln.-Trk.	—	2
I 132	Maniškis, D.	Smilgiai, Pnv.	—	1
I 133	Basanavičius, V.	Ožkabaliai, Vlk.	1905	290
I 134	Stokus	Kupiškis, Pnv.	—	14
I 135	Basanavičius	Marijampolė	—	4
I 136	Krykščiūnas, J.	Prienai, Mrj.	—	1
I 137	Veiverys, Pr.	Garliava	—	24
I 138	Zaluskis, J.	Joniškis, Šl.	—	1
I 139	Būga, K.	—	—	7
I 140	Stankevičius	—	—	1
I 141	Svormickutis	Varniškė	—	1
I 142	Slančiauskas	—	—	51
I 143	Šalčius, P.	Prienai, Mrj.	1907	7
I 144	Šivickis	—	1905	80
I 145	Ivinskis, L.	—	—	1
I 150	Geležulis, K. F.	—	—	2
I 151	Nanartavičius, J.	Jeznas, Al.	1911	2
I 152	Piščikas	Kunigiškiai	—	1
I 154	Natkevičius, Vl.	Marijampolė	1911	3
I 155	Bajorinas, A.	Plungė	—	1
I 156	Stiklas	—	1903	1
I 157	Dovidaitis-Prutenis	—	—	29
I 158	Taunis	—	1910	1
I 159	Šalčius, P.	Čiudiškiai, Prienai, Al.	1912	3
I 160	Bielinis, Alf.	—	1927	4
I 161	Daukantas, S.	Palanga, Gondenė, Krėtinga, Krt.	1835	96
I 171	Čičinskas	—	1914	1
I 172	Silvestravičius	—	—	4
I 173	—	Truskava, Pnv.	—	3
I 174	Penernickis	Raduva	—	1
I 176	Vanagas	Žem. Kalvarija, Tlš.	1912	1
I 177	—	Kluoniai, Sn.	1912	1
I 178	Kelmelis	Mikališkė, Kapčiamiesčio par., Sn.	1911	1

Signatūra Signature LMD	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
I 179	Vaicekauskas	Seinai	—	1
I 180	Untulis, M.	Salantai, Krt.	1912	1
I 181	J. R.	Skuodas, Krt.	1911	1
I 182	Mikolaitis	Naumiestis	1916	1
I 183	Bielinis, Alf.	Tverečius, Švnč.	1912	177
I 184	Šekštelis, Vl.	Daugeliškis, Švnč.	—	20
I 185	Šilvis	—	—	1
I 189	Miškinis, K.	Kabeliai, Marcinkonių par.	1928	1
I 198	Grabauskas, V.	Paberžę, Daugeliškio par., Švnč.	—	2
I 204	Muralis	—	1926	5
I 205	Rudis, kun.	Tverečius, Švnč.	1926	5
I 208	Žukauskas, A.	—	1909	2
I 209	Anti-Ragutis	—	—	1
I 218	Pac-Pomernackis	Meilūnų par., Ukm.	—	4
I 229	Silvestravičius	Rokiškis	1887	5
I 235	Karosas	Remeikiai	—	2
I 241	—	Sėda, Maž.	—	3
I 245	Gineitės	Tauragė	1911	1
I 271	Dabužinskaitė	Gruodžiai	—	11
I 276	Stasiulis, J.	—	1912	2
I 291	—	Svedasai, Rk.	—	10
I 292	Banaitis	Naumiestis	1890	4
I 293	Jonynas	Simnas, Al.	1904	2
I 294	Būga, K.	Palugė, Joniškis, Šl.	—	4
I 295	Višinskis, P.	—	1902	10
I 296	Vaižgantas	Svedasai	—	12
I 297	Gražinis	Kairiai, Klp.	1900	14
I 298	Kalwaitis	Pr. Lietuva	1900	3
I 299	Sinkevičius	Keturvalakiai, Vlk.	—	1
I 300	Romeika	Bainoraičiai, Šl.	1913	14
I 301	Augustinavičius	Liutkūnai, Rozalimas. Pnv.	—	51
I 302	—	Naumiestis, Šk.	—	4
I 303	Šivickis	—	1904	2
I 305	Petraitis	Karpiškis	1904	3
I 306	Aleksa, J.	Ožkabaliai, Vlk.	—	2
I 307	Žingeida	—	—	5
I 310	Balvočius	Lackava, Mž.	1903	5
I 311	Šivickis	Žaliakiškis, Šidlava, Rsn.	—	2
I 312	Viskoška, J.	iš Amerikos	1913	35
I 313	V. W. P. B. O.	„	1903	4

Signatūra Signature LMD	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
I 314	Grajauskas, J.	Garliava, Kn.	—	4
I 315	Milda	Žaliakiškis, Šidlava, Rsn.	—	16
I 316	Elisonas, J.	Palėvenė, Pnv.	—	17
I 317	Rucevičius	Rudamina, Sn.	—	1
I 318	Norvydas	Trumpaičiai, Joniškis, Šl.	1903	24
I 319	Lakauckutis	Daukšiai, Mrj.	1905	3
I 320	Vaižgantas	Mosėdis, Tlš.	1905	2
I 321	Klevičiūtė, M.	Daukšiai, Mrj.	1905	1
I 322	Aidukaitis	Kauniškė, Vlk.	—	1
I 323	Rucevičius	Marijampolė	—	10
I 324	Bračas	Žagarė, Joniškis ir kt., Šl.	1904	20
I 326	Sinkevičius	iš Škotijos	—	17
I 327	—	Trumpaičiai, Šl.	1901	3
I 328	Baltrušaitis	—	—	2
I 329	Ragas	—	1904	1
I 330	Musteika, J.	Titlešlionys, Smilgiai, Pnv.	1904	2
I 331	Augustinavičius	Liūtkūnai	—	4
I 333	Jurkšaitis, J.	—	1858	2
I 334	Zubrickas	Raseiniai	1872	1
I 335	—	—	—	8
I 339	Alinskas, J.	Šakiai	—	7
I 340	—	—	—	1
I 385	Nomeika, J.	—	1911	5
I 395	Mackevičiūtė, A.	Pažuolė	1927	4
I 397	Zabelytė	Adutiškis	1926	2
I 398	Gaidys	—	1926	2
I 399	Gilytė	Tverečius, Švnč.	1926	2
I 401	Bizokaitė, P.	—	1926	1
I 429	Kananavičius, P.	—	1913	1
I 434	Silvestravičius, J.	Gumbeliai, Mrj.	1874	1
I 450	—	Gruzdžiai, Šl.	—	21
I 479	Kadziauskas	Punskas	—	10
I 480	Silvestravičius	Valkininkai	—	23
I 481	Sidaras	Klevai, Seinai	1926	17
I 490	Stankevičius, J.	Gumbeliai, Mrj.	—	1
I 491	Merkevičius	—	—	1
I 492	—	—	—	27
I 493	Grabauckas	Daukšiai, Mrj.	1905	6
I 494	Žemaitukas	Plynė, Daukšiai, Mrj.	„	16

Signatūra. Signature LMD	Rinkėjo pavardė ir vardas · Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
I 495	Žiugžduks	Daukšiai, Mrj.	"	8
I 496	Grabauskaitė	Daukšiai, Mrj.	"	3
I 497	Norukas	Riečiai, Al.	"	5
I 498	Vitkauskutis	Daukšiai, Mrj.	"	3
I 499	Svirmickutis	Varniai, Tlš.	"	3
I 500	Ambrasas	Daukšiai, Mrj.	"	1
I 501	Karosas	Daukšiai, Mrj.	—	3
I 502	Palukaitis	Bagotoji, Vlk.	—	16
I 503	Norkus	Daukšiai, Mrj.	—	7
I 504	Leipus	Daukšiai, Mrj.	1904	6
I 505	Palukaitis	Panevėžys	1916	2
I 506	Jotka, V.	—	1910	4
I 507	Notkūnas, P.	—	—	5
I 508	Jakštas, A.	—	—	1
I 509	Sidabras, K.	—	1912	6
I 510	Palukaitis	Skindeliškė, Mrj.	—	1
I 511	Sondeckis	Dukštas	1911	1
I 513	Anti Ragutis	Gruždžiai, Šl.	1911/12	13
I 514	Senkus, T.	Pajevonys, Vlk.	—	58
I 515	Stašys, J.	—	—	2
I 516	Žukelytė, K.	—	—	5
I 517	Kubilytė, M.	Tindžiuliai, Ukmergė	—	2
I 518	Jasiukonytė	—	—	1
I 519	Sinkevičius, P.	—	—	1
I 520	Janušytė	—	—	2
I 521	Kindurytė	Kaukiškė, Švnč.	—	1
I 522	Žukelytė	Zasiadž, Slonimas, Grd.	—	2
I 523	Pavlavičaitė	Mašonys, Ukm.	—	1
I 524	Jasiukonytė	Lenos, Ukmergė	—	1
I 525	Bruožys	—	—	12
I 526	Šliupas, Dr.	—	—	3
I 527	Žinys	Krekenava, Pnv.	1905	30
I 528	Sabastinaitė, G.	Suvalkai	1926	6
I 529	Tatarė, kun.	—	—	92
I 530	Nabagas, J.	—	1887	7
I 531	Balys, P.	Kupiškis, Pnv.	—	3
I 532	Žukauskas, A.	Ukmergė	—	1
I 533	—	Bieniakainiai, Ašmena	1928	1
I 534	Panavas	Daugeliškis, Švnč.	1928	2
I 535	M. B.	—	1923	1
I 536	Snarskis, J.	Astraviškiai, Tverečius, Švnč.	1927	5
I 537	Verkelytė, B.	—	1927	12

113 93

Signatūra Signature LMD	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
I 538	Uškevičiūtė	Rodunė	1915	8
I 539	Slančiauskas	Trumpaičiai, Šl.	1892	1
I 540	Kisielytė	Palušė, Švnč.	1926	10
I 541	Ribinskaitė, O.	—	1926	5
I 542	Šlenytė, R.	—	1926	5
I 543	Abramavičius, J.	Vilnius	„	5
I 544	Kuzminskaitis, V.	—	„	3
I 545	Adomavičius, J.	—	„	1
I 546	Činčikas	Švenčionys	„	1
I 547	Jonys, K.	Dubyčiai	„	1
I 548	Nalivaika, P.	Drucminai, Nočia	„	1
I 549	—	Švenčionys	„	1
I 550	Elisonas, J.	Palėvenė, Pnv.	1910	7
I 551	Skernevičius, K.	Subačius, Jeznas	1910	8
I 552	Ivinskis	—	—	2
I 553	Pikieras	Marcinkonys	1906	12
I 554	Paškevičienė, S.	Paliesius, Rsn.	—	4
I 555	Grigiškis, St.	Vilkėnai, Švėkšna, Trg.	1912	1
I 556	—	—	—	2
I 557	Karosas, Vl.	Remeikiai, Kalvarija, Mrj.	—	2
I 558	Uoselis, Pr.	Lelėnai	1910	15
I 559	Vitkauskas, J.	—	—	4
I 560	Leipus. V.	—	—	1
I 561	Slančiauskas, M.	—	—	35
I 562	Garbauckas, A.	—	—	2
I 563	Špokas, A.	—	—	1
I 564	Slančiauskas	Trumpaičiai, Šl.	1894	8
I 565	Slančiauskas	Raibeniai	—	8
I 566	Slančiauskas	—	1903	49
I 568	Baliulis, A.	Žirmunai, Dzieveniškio par., Ašm.	—	5
I 569	Bagdonavičius, J.	—	1881	1
I 570	Šabas, K.	—	—	9
I 571	Paškevičienė	—	—	9
I 572	Palukaitis, J.	—	—	2
I 573	Skernevičius	Jeznas, Al.	—	20
I 578	Marcinkevičius	—	—	6
I 579	Baliulis, Ant.	Dzieveniškis, Ašm.	1927	5
I 580	Palukaitis	—	—	2
I 581	Burokas, A.	Čižiūnai, Rimšė	1927	2
I 584	Panavas, J.	Juodalaukis, Daugeliškis, Švnč.	„	2
I 585	Jonys, K.	Dubyčiai	„	4

Signatūra Signature LMD	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
I 586	Mackevičius, K.	Pagžuolė, Nočia, Ld.	1927	4
I 589	Bielinis, A.	Latakiškė, Tverečius, Švnč.	1923	3
I 590	Palukaitis	Naujamiestis, Pnv.	—	1
I 591	Rakelytė	—	1927	4
I 592	Subačiūtė, K.	—	—	2
I 593	Galimskas, M.	Jonava, Kn.	—	4
I 594	Čepulis, J.	Triburciai, Tverečius, Švnč.	—	8
I 595	Bielinytė, V.	— „ —	—	11
I 597	Kuklys	Padvarė, Dieveniškis, Ašm.	—	7
I 598	Bileišis	Švenčionys	—	1
I 600	Subačius, T.	Melagėnai, Švnč.	1927	8
I 601	Krikščiūnas	Stebulai, Liudvinavas, Mrj.	1876	2
I 602	Lazauckutis, J.	Daukšiai, Mrj.	1905	3
I 604	Pusdešris	Sudergiai, Šk.	1886	6
I 603	Kraučiūnas Staugaitis	—	—	1
I 60[illegible]	Francūzevičiūtė, M.	Dūkštas, Mrj.	1927	3
I 606	Jankevičiūtė, J.	Braslavas	1927	9
I 607	Kardelis, J.	Rimšė, Brsl.	1912	2
I 608	Jankevičiūtė	Daugeliškis, Švnč.	1926	1
I 609	Šimukonis, J.	Kamarūnai, Kalesnykai	1927	10
I 610	Kucka, Br.	Girios, Gervėčiai	„	5
I 611	Verkelytė, B.	—	„	13
I 614	Karacijūtė	—	„	14
I 615	Jaura, K.	Videmiai, Dūkštas	„	1
I 616	Kugauda, J.	Rimšėnai, Daugeliškis, Švnč.	„	4
I 617	Kadziauskas	Suvalkai	1926	8
I 618	Kuzmickaitė	Vilnius	1927	3
I 619	Jurša, E.	Pakryžė, Daugeliškis, Švnč.	—	3
I 622	Lužytė, A.	—	—	4
I 623	—	Rodunė	—	1
I 624	Vilkevičius, M.	Vilnius	—	7
I 625	Cironkaitė, M.	Jasaučizna, Nočia	—	1
I 626	Sabas, K.	—	—	9
I 627	—	—	—	25
I 628	Buklytė	Lyda	1927	12
I 629	Gaidamavičiūtė	Zablatiškės	„	2

Signatūra Signature LMD	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
I 631	Karužaitė, M.	Strielčiai, Butrimonys, Ld.	1927	7
I 632	Kulešaitė, D.	Varėna, Al.	,,	2
I 635	Šimukonis, A.	Kamarūnai, Kalesnykai.	,,	1
I 637	Tamulevičiūtė, P.	Zervynai	1926	4
I 638	Kodzytė, A.	—	1927	4
I 639	Šarlonas	Lazdūnai	,,	16
I 640	Gruodytė, T.	—	,,	1
I 641	Rusokaitė, V.	Bieliūnai, Bieniakainiai, Ld.	,,	12
I 643	Seliukas, M.	Kalveliškė, Tverečius, Švnč.	,,	4
I 645	Volteris, Ed.	—	1908	5
I 648	Baranauskaitė, E.	—	1927	8
I 650	Milevičius, Z.	Astraviškiai, Tverečius, Švnč.	,,	4
I 652	Seliukas, M.	Kalveliškė, Tverečius, Švnč.	,,	6
653	Razmukas, P.	Grybaišiai, Kaniava	,,	1
I 656	Jurkevičiūtė, A.	—	,,	6
I 657	Baliulis	Žižmai, Dieveniškis, Ašm.	,,	1
I 658	Cicenaitė, N.	Astraviškiai, Tverečius, Švnč.	,,	1
I 659	Boresevičius	Giedraičiai	,,	8
I 660	Bielinis, Alf.	Latakiškė, Tverečius, Švnč.	,,	3
I 667	Plenytė, E.	—	1927	1
I 717	Basanavičius, J.	Marijampolė	—	2
I 722	Milda	Šidlava, Rsn.	1902	6
I 731	K. G.	—	—	1
I 743	Untulis, M.	Krykonys, Melagėnai, Švnč.	1923	6
I 756	Daglys - Svylis	Pušalotas, Pnv.	—	2
I 773	Pukas, K.	—	—	1
I 785	Alkanas (Sinkevičius)	Subačius, Pnv.	1912	1
I 800	—	Ramygala, Pnv.	—	14
I 801	—	Pašiliai, Truskava, Pnv.	—	4
I 802	—	Gudeliai, Ramygala, Pnv.	—	13
I 803	—	Ažalytė, Ramygala, Pnv.	—	9

Signatūra Signature I M D	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
I 804	—	Ramygala, Pnv.	—	6
I 805	—	Ėriškiai, Ramygala, Pnv.	—	10
I 806	—	Jurkaičiai, Ramygala, Pnv.	—	4
I 807	—	Diedupis, Truskava, Pnv.	—	3
I 808	—	Krekenava, Pnv.	—	2
I 809	—	Velykiai, Pnv.	—	12
I 810	—	Apylaukis, Pnv.	—	1
I 811	—	Žvirbliai, Ramygala, Pnv.	—	13
I 812	—	Ramygala, Pnv.	—	2
I 813	—	— „ —	—	4
I 814	—	— „ —	—	7
I 815	—	— „ —	—	7
I 816	Kelpinas, kun.	—	1899	1
I 817	Sondeckis, L.	—	—	22
I 818	Janonis, J.	—	—	5
I 819	Kanauka, K.	Butrimiškis, Kalvarija	1912	2
I 820	—	Smilgiai, Pnv.	—	1
I 821	Norukas	—	1905	1
I 822	Žuvis	—	1895	13
I 823	Valušycia	Lygumai, Šl.	—	2
I 824	Račinskaitė	Krekenava, Pnv.	—	2
I 825	Žemaitukas, V.	Daukšiai, Mrj.	1906	2
I 826	—	Dziuginėnai	—	1
I 827	Juškys, Vyt.	—	1910	5
I 828	Untulis, M.	Šačiai, Tlš.	—	1
I 829	Šauklys, M.	—	—	2
I 830	Bagdonas	Daukšiai, Mrj.	—	3
I 831	Jankelaitė, V.	Pužai, Ld.	—	2
I 832	Bataičiukė	Vasiliškė	—	3
I 833	—	—	—	22
I 834	Meškaičiukė, A.	Vasiliškė	—	5
I 835	Maminskaitė, J.	Lygūnai, Švnč.	—	1
I 836	Kivilšytė, E.	Medzeikiai, Vln.	—	2
I 837	Vildžiukė, J.	—	—	1
I 838	Kraučiūnas, N.	—	—	5
I 839	—	Ukmergė	1901	4
I 840	Silvestravičius	—	—	14
I 841	Drema, Vl.	Pelegrinda, Gervečiai	1927	14
I 842	Nasolis, S.	—	„	40

Signatūra Signature LMD	Rinkėjo pavardė ir vardas Collector's name	Iš kurių apylinkių rinkta Where collected	Kada rinkta (metai) When collected	Skaičius Number of articles
I 843	Sabas, K.	Lyda	1927	24
I 844	Bielinis, V.	Astraviškis, Tverečius, Švnč.	„	6
I 845	Gulbinskas, B.	Gudapievis, Tverečius, Švnč.	„	3
I 846	Bielinytė, A.	Gudapievis, Tverečius, Švnč.	„	4
I 847	Vaitkūnas, J.	—	„	4
I 848	Jurga, J.	—	„	5
I 849	—	Švenčionys	—	3
I 850	Geležinė, K.	Vosyliškis	—	6
I 851	Panelė	—	—	4
I 854	Mickevičius	Gudinė, Mrj.	1905	5
I 855	Širvydas	—	1895	8
I 888	Pranckus	Trumpaičiai, Šl.	—	7
I 896	Juškytė, J.	Pernuva, Šl.	—	8
I 897	Uoselis, P.	—	1910	54
I 913	Sondeckas, J.	Žem. Kalvarija	—	1
I 978	Trumpulis Slančiauskas	Sargūnai	1885	25
I 979	Slančiauskas	Sargūnai	—	5
I 983	Silvestravičius	—	—	1
I 986	Ditkevičius	—	—	6
I 994	—	—	—	3
I 999	Jovaras	Šiauliai	—	11
I 1001	Anupras Butvila	Palanga	1893	2
			Iš viso . . .	2.984

Panašūs išrašai iš LMD katalogų II ir III tuo tarpu negalėjo būti čia patiekti.

Corresponding particulars concerning LMD Catalogues II and III, being unavailable at present, have not been incorporated here.

PASAKOS

TALES

I

GYVULINĖS PASAKOS
ANIMAL TALES

LAUKINIAI GYVULIAI
WILD ANIMALS

1. *Lapė išvagia žuvis.* Su žuvų vežimu važiuojąs žmogus randa ant kelio negyvą lapę ir užmeta ją ant vežimo. Lapė buvo tik negyva apsimetusi — ji palengva išmėto iš vežimo žuvis, paskum pati iššoka ir susirenka laimikį.

[38]: LPY III 310 nr. 184; Jurk. 38 nr. 9 = LPY I 128 nr. 44; Dow-Sylw. I 224; Dor. 63 nr. 44 = Capp. Mär. 10 nr. 7 B; Scheu 60 nr. 53; LTA 10a(66), 69(492), 70a(1107), 218(61), 367(4), 393(147-149, 166), 504(236), 413(25), 426(15), 449a(71), 449b(28, 138), 450(71), 456(21, 71), 479(54), 544(243), 552(737), 662(247), 686(59), 692(24), 720(78), 724(22, 57, 77); LMD I 142(46), I 530(2), I 534(2), III 46c(16), III 73(97).

2. *Žvejojimas su uodega.* Vilko klausiama, iš kur gavo tiek žuvų, lapė atsako, jog prisižvejojusi su uodega. Vilkas laiko įkišęs į eketę uodegą, kuri ten prišąla. Subėgę žmonės muša vilką, besistengiant jam pabėgti, nutrūksta prišalusi uodega.

[44]: LPY II 129 nr. 77, III 310 nr. 184, IV 285 nr. 226; Jurk. 38 nr. 9 = LPY I 128 nr. 44; Dow-Sylw. I 224; Dor. 63 nr. 44 = Capp. Mär. 10 nr. 7B; Scheu 60 nr. 53; LTA 10a(66), 69(492), 70a(1107), 218(61), 367(4), 368(99), 393(147-149,166), 450(236), 413(25), 426(15), 449a(71), 449b(28,138), 456(71), 479(54, 55), 544(243,352), 552(737), 662(227,247), 692(24), 720(78), 724(22,57,77); LMD I 142(46), I 530(2), I 534(2), I 817(14), I 842(19), III 38d(1), III 46c(16), III 73(97).

3. *Tariamai sužeista lapė.* Besmaližaudama lapė susitepa galvą smetona ir tešla. Skundžiasi vilkui, jog ir ją žmonės sumušę, trykštą iš galvos smegenys.

[4]: Dow-Sylw. I 224; LTA 393(149), 724(22); LMD I 530(2).

4. *„Muštas nemuštą neša".* Prie eketies sumuštas vilkas neša ant nugaros tariamai sužeistą lapę. Lapė niurna: „Muštas nemuštą neša". Vilkui užklausus, ką ji ten kalba, lapė pataiso: „Muštas muštą neša".

[1]: Dow-Sylw. I 224.

5. *„Kandi medžio šaknį".* Supratęs lapės apgavystes, vilkas ją persekioja. Lapė slepiasi oloje, vilkui pavyksta pagauti lapę už kojos, bet lapė vilką įtikina, jog jis sukandęs ne jos koją, bet medžio šaknį ir vilkas paleidžia lapę.

(Pastaba: Mt. 1—5 paprastai sujungiami į vieną ištisinį pasakojimą).

15. *Lapės smaližavimas.* Lapė sakosi esanti užkviesta į kūmus ir suėda vilko (lokio) sviesto (medaus) atsargą; patepa sviestu (medumi) miegančio vilko (lokio) nasrus (pauodegį) ir stengiasi įtikinti, jog pats sviestą (medų) suėdęs.

[3]: LTA 474(4), 662(239); LMD I 844(1).

20 *Žvėrys ėda vienas kitą.* Lapės patarti, pirmiausia sudrasko mažiausią žvėrelį ir t. t.

A. Žvėrys sukrito į vilkaduobę.

[4]: LPY II 102 nr. 59 = Lev. 39 nr. 61; LTA 544(223); LMD I 627(70), III 19b(14).

C. Žvėrys bėgo gelbėdamiesi nuo pasaulio pabaigos arba nuo karo (lapas nukrito į ežerą arba riešutas gaideliui ant galvos). ž. mt. 2033.

[4]: LPY II 323 nr. 197; Liet. pas. 3 nr. 1; Mitt. II 51 = LPY I 168 nr. 96, Mitt. II 164 = LPY II 153 nr. 96.

21. *„Ėdu savo žarnas".* Lapė sakosi ėdanti savo žarnas ir prikalba vilką (lokį) persiplėšti savo vidurius.

[7]: LPY II 102 nr. 59 = Lev. 39 nr. 61; LPY IV 285 nr. 226; LTA 10a(66), 544(223); LMD I 627(70), LMD III 19b(14), III 46c(16).

*21 A. *Lapė sakosi ėdanti savo smegenis.* Vilkas muša savo galvą į medį, norėdamas gauti smegenų.

The Vixen Declares she is Eating her Own Brains. The wolf, wanting to get his brains out, strikes his head against a tree.

[5]: LTA 662(227, 247, 260), 724(57); LMD III 46c(16).

30. *Lapė įvilioja vilką į duobę:* lenktynės.

[2]: Dow-Sylw. I 224; LTA 413(8).

31. *Lapė užsilipa ant vilko nugaros ir iššoka iš duobės.*

33. *Į vilkaduobę įkritusi lapė apsimeta negyva.* Žmogus išmeta negyvą lapę iš duobės lauk, tada ji atgyja ir pabėga.

[4]: Scheu 41 nr. 29; LTA 262(289), 267(24), 552(737).

*35. *Spąstuose pakabinta žąsis.* Lapė atsisako ėsti iš sląstų mėsą, paaiškindama vilkui, jog ji penktadieniais pasninkaujanti. Kai pasninko nelaikąs vilkas pakimba sląstuose, tada lapė ėda mėsą ir tyčiojasi iš vilko: „Tam penktadienis, kas kojomis žemės nesiekia".
= rus. *30, pr. 6.

The Goose Hanging in the Trap. The vixen declines to eat the goose placed in the trap, explaining to the wolf that it is a custom with her to fast on Fridays. When the wolf gets entrapped, she eats the meat and jeers at him: „It is Friday for the one whose feet do not reach the ground".

[3]: Liet. pas. 5 nr. 4 = Capp. Mär. 14 nr. 7 C; LTA 479(57), 504(251).

37. *Lapė krikštija vilko vaikus:* juos suėda.

[1]: Capp. For. nr. 22 = Capp. Mär. 9 nr. 7A.

38. *Liūtas (ar kitas kuris žvėris) bando su žmogum jėgas.* Žmogus suspaudžia praskeltame medyje žvėries koją.

[1]: LTA 10b(172).

41. *Lapė nuveda vilką į rūsį (kūtę) pavaišinti.* Vilkas tiek daug prisiryja, jog nebegali per tą pačią skylę atgal išlįsti ir esti užmušamas.

[4]: Jurk. 38 nr. 9 = LPY I 128 nr. 44; LTA 367(4), 452(56), 479(51).

43. *Lokio (vilko) ir lapės namai.* Lokys statosi sau namus iš medžio, lapė iš ledo; vasarą lapė nori išvaryti lokį iš jo namų.

[2]: Dow-Sylw. I 224; LTA 426(15).

50. *Sergąs liūtas.* Lapė sakosi ieškojusi liūtui vaistų ir sužinojusi, jog jam reikią susisupti lapę įskundusio vilko tik ką nulupta oda.

[4]: Dow-Sylw. II 321; Lev. 43 nr. 65-66; LMD I 324(15).

*50 A. *Sergantis liūtas.* „Matau daug pėdų įeinančių, bet nė vienos išeinančios", — atsako lapė sergančiam liūtui, jo kviečiama atlankyti.

The Sick Lion. The vixen says to the sick lion who has invited her to visit him: „I see many footsteps leading to your den, but I see none receding."

[1]: Lev. 43 nr. 64.

51. *Liūto dalis.* Lapė, liūtas ir zuikis kartu medžioja; lapė moka gerai padalinti laimikį (plg. mt. *554A).

56. *Lapė gudrumu išvilioja ir suėda strazdo vaikus.*

A. L a p ė g r a s i n a s a v o u o d e g a n u k i r s i a n t i m e d į: išsigandęs strazdas meta jai žemėn savo vaikus; varna duoda strazdui gerų patarimų; atsikeršydama varnai, lapė apsimeta negyva ir sugauna varną; norėdama skaudžiausiai nubausti, lapė įkiša varną į statinę be dugno ir paritina nuo kalno į pakalnę — varna, įkalbėjusi lapei tokią baisią bausmę, išsigelbsti.

[9]: LPY II 320 nr. 193; LTA 10a(64), 279(121), 449a(53), 474(3), 544(223); LMD I 527(23), I 842(37), I 844(2).

57. *Varna su sūriu snape.* Lapė prikalba varną dainuoti, sūris iškrenta.
[3]: Bar. 48; Scheu 21 nr. 9; LMD I 645(18).

60. *Lapės ir gervės vaišės.* Lapė patiekia vaišes lėkštėje, gervė ąsotyje.
[1]: Scheu 20 nr. 7.

*62 A. *Tetervinas ir lapė.* Lapė nori įkalbėti tetervinui, kad jiems tapę uždrausta medžiuose tupėti.
The Fox and the Grouse. The fox tries to convince the grouse that it is forbidden them to sit in trees.
[2]: LTA 260(483), 324(33).

*66. *Lapė ir ąsotis.* Lapė įkiša į ąsotį galvą, nebegalėdama ištraukti, nori
= rus *64. prigirdyti ąsotį — pati prigeria.
The Fox and the Jug. The fox sticks his head into a jug and cannot pull it out; goes to drown the jug — gets drowned himself.
[3]: Bar. 154; LTA 544(223, 259).

70. *Bailesni ir už zuikį.* Zuikis nori eiti girdytis, nes turi visų bijotis, tačiau pradžiunga pamatęs, jog jo išsigąsta avys (varlės) ir ima juoktis, net jam lūpa perplyšta.
[5]: Bar. 326; Liet. pas. 4 nr. 3; LPY II 177 nr. 106; Scheu 54 nr. 45; LTA 10b(166).

*72. *Zuikis (šuo) nenori statyti pirkios.* Žiemą sako: „Kai bus šilta, tai ir
fin 72*, rus. 72**. aš pasistatysiu namus“; o vasarą: „Praeitą žiemą irgi iškentėjau“.
The Hare (dog) Does Not Care to Build himself a House. In winter says: „When it will be warm then I shall build a house“; in summer: „last winter passed satisfactorily“.
[1]: Scheu 78 nr. 69.

76. *Kaulu užspringęs vilkas ir gervė (varna).* Gervė ištraukia vilkui į gerklę įstrigusį kaulą ir prašo atlyginimo. „Jei aš leidau ištraukti iš savo nasrų sveiką snapą, tai jau pakankamas atlyginimas“.
[1]: Scheu 18 nr. 4.

77. *Elnias gėrisi savo vandeny atsispindinčiais ragais, bet nepatenkintas ilgomis kojomis.* Medžiotojų užkluptas, džiaugiasi greitomis kojomis, bet ragai užkliūna už medžio šakų, ir šunes jį sulaiko.
[2]: Scheu 24 nr. 13; Lev. 45 nr. 73.

*91. *Vilko ir meškos (lapės) vestuvės.*
The Wolf's and the Bear's (Vixen's) Wedding.
[6]: LTA 260(62, 63, 64, 65, 66, 70).

*92. *Ežio ir zuikio (liūto) lenktynės.*
fin.-šv. 275*. *Running Contest of the Hegdehog and the Hare (Lion).*
[5]: Dor. 25 nr. 12; Lev. 80 nr. 124; LTA 449b(81, 179); LMD I 142(24).

LAUKINIAI IR NAMINIAI GYVULIAI

WILD ANIMALS AND DOMESTIC ANIMALS

100. *Vilkas svečiuose pas šunį.* Nors šuo draudžia, įsigėręs vilkas ima po stalu dainuoti; žmonės jį užmuša.

[31]: Dauk. 14 nr. 7¹; Kar. XII 57 nr. 83; LPY IV 284 nr. 225; Lev. 40 nr. 62; Bar. 255; Žv. 1927 p. 93; LTA 10a(52), 218(22), 393(150), 405(281), 422(10), 462(373, 459), 476(5), 479(79, 82-85, 87), 544(267, 286), 662(246); LMD I 96(11), I 105(11), I 296(4), I 562(2), I 661(38), I 802(5), I 822(11), III 123(7).

101. *Senas šuo — vaiko (avies) gelbėtojas.* Šeimininkas nebemyli seno šuns ir jį išvaro; vilkas pažada šuniui padėti atgauti šeimininko malonę — jis pagrobia vaiką (avį) ir leidžiasi šuniui lengvai atimti grobį; šuo vėl mylimas.

[28]: Dauk. 14 nr. 7¹; Dow-Sylw. I 340; Kar. XII 57 nr. 83; Bar. 255; LPY IV 284 nr. 225; Scheu 74 nr. 64; LTA 10a(52), 218(22), 393(150, 161), 405(281), 422(10), 462(15, 68, 373, 459), 476(5), 479(79, 82, 83), 544(286); LMD I 145, I 296(4), I 562(2); I 661(38), I 802(5), I 822(11), III 123(7).

102. *Šuo — vilko batsiuvys.* Reikalauja daug medžiagos (visą karvę, kiaulę ir tt.), viską suėda, galop vilkas supranta apgavystę ir šunį sudrasko.

[7]: Dow-Sylw. I 340; LTA 479(44-47, 85); LMD I 94(2).

103. *Laukiniai žvėrys slepiasi nuo nepaprasto gyvulio.* Juos išgąsdina katės iškelta uodega; vilkas slepiasi žagarų krūvoj, katė palaiko jo uodegą pele ir puola vilką; išsigandęs lokys iškrenta iš medžio ir persilaužia nugarkaulį.

[37]: Dauk. 14 nr. 7¹, p. 35 nr. 16; Dow-Sylw. I 340; LPY III 267 nr. 158; Lev. p. 38 nr. 58-9, p. 39 nr. 60, p. 41 nr. 61; Bar. 255; Žv. 1927 p. 94; LTA 10a(52), 69(510), 218(22), 260(131), 405(281), 462(15, 68, 373, 379, 459), 468(193), 479(62), 552(1115, 1163), 544(229), 585(66), 662(246), 720(75); LMD I 105(11), I 145, I 315(14), I 340, I 805(6), I 819(2), I 829(6), III 115(12), III 123(7).

*103 A. *Katinas — lapės vyras.* Išgąsdina kitus lapės sukviestus miško žvėris.
The Cat — Vixen's Husband. Frightens the other wild animals invited by the vixen.

[8]: Wolt. chres. II 388 nr. 98; LTA 479(50), 552(1087); LMD I 133(11), I 687(30), I 842(21), 843(42), I 847(2).

104. *Naminių ir laukinių gyvulių karas.* Katė iškelia aukštyn savo uodegą, žvėrys palaiko ją šautuvu ir bėga.

[7]: LTA 393(150), 479(81,83-87).

*106. *Šuo nori pamėgdžioti vilką ir papjauti arklį.* Klausia katino: „Ar mano nugara pasišiaušus ir t.t." Arklys spirdamas jį užmuša.
= rus. 119.
The Dog Imitating a Wolf Wants to Slay a Horse. He asks the cat: „Is my back bristled, etc." The horse kills him with a kick.

[7]: LTA 260(67, 325), 479(71, 77, 78); LMD I 142(48), I 850(3).

*107. *Šunų ir vilkų karas.* Vilkai neišsigąsta šunų, nes jie nevienodo plauko, tad nebūsią jų tarpe vienybės.

War of the Dogs and the Wolves. The wolves are not afraid of the dogs; they are of opinion that there can be no unity among an enemy which is so varied in colour.

[2]: LTA 450(99); LMD I 142(27).

112. *Miškinė pelė svečiuose pas naminę pelę.* Jas išgąsdina katė. Miškinė pelė: „Sudiev, sesut, kad ir pas tave yra visko, bet nerami vieta".

[1]: LMD I 142(15).

115. *Lapė laukia, kada nukris kabaldžiuojanti arklio lūpa (pautai).* Turi bėgti šalin nesulaukus.

[1]: LTA 267(18).

116. *Lokys šieno vežime.* Tveriasi už kryžiaus, senas medis nulūžta ir lokys važiuoja kryžių iškėlęs; žmonės jį palaiko kunigu.

[11]: LPY III 266 nr. 156, IV 281 nr. 221; Žv. 1930 p. 278; LTA 260(439), 324(21), 368(173), 494(5), 619(134); LMD I 505(3), I 658, I 807(3).

118. *Liūtas išsigąsta arklio.* Arklys gali pasaga išskelti iš akmens ugnį, liūtas neįstengia; vilkas juokiasi iš liūto, sakydamas, jog gălįs arklį papjauti; liūtas pakelia vilką aukštyn arklio pažiūrėti, bet taip suspaudžia, jog vilkas uždūsta; liūtas juokiasi iš vilko pasigyrimo — žadėjo papjauti arklį, o čia vos jį pamatęs iš baimės nugaišo.

[20]: Schl. Hand. 120 — Schl. Mär. 6 — LPY I 8 nr. 3; Dor. 64 nr. 45 — Capp. Mär. 7 nr. 6; Scheu 83 nr. 76; Lev. p. 46 nr. 74-75, p. 47 nr. 76-77, p. 48 nr. 78, p. 87 nr. 134; LTA 208(64,92), 279(127), 368(175), 397(107), 449b(179,191), 479(35-6); LMD I 142(36), I 301(21).

121. *Striukis beuodegis.* Žmogus apgauna vilką, mušdamas nutraukia uodegą; vilkų persekiojamas įkopia medin. Vilkai lipa ant kits kito, norėdami pasiekti žmogų. Nuskriaustasai vilkas yra apačioje. Žmogus judina medį ir šaukia: „Kam klius, kam neklius, bet tam striukiui beuodegiui vis klius". Apatinis pabėga, visi vilkai griūva.
lapp. 162*.

The Squab, Tailess One. The man deceives a wolf; beating it, pulls off its tail. Persecuted by a number of wolves, he takes refuge, in a tree. The wolves climb up, one on top of the other, the better to reach the man. The wronged wolf is first underneath. The man shakes the tree and cries out: „Who will or who will not, but the

squab, tailess one shall catch it!" The lowest wolf runs away and the others fall.

[18]: LPY II 322 nr. 195, III 310 nr. 184; Scheu 56 nr. 51; El. p. 127 nr. 309, p. 129 nr. 323; LTA 279(63), 327(7), 430(426), 449b(103), 450(77), 474(35); 479(29-31), 545(122), 589(3); LMD I 142(26), I 805(1).

122. *Vilkas ieškosi sau pusryčių.*

A. Ruošiasi suėsti įvairius gyvulius (kiaulę, avį, arklį ir kt.), bet jie vis moka atsįkalbėti (išsiprašo dar leisti pakrikštyti vaikus ir pan.), vilkas nieko negauna.

[5]: MT II 142 nr. 10; El. 128 nr. 320; LTA 267(16), 544(266); LMD III 38d(1).

B. Žvirblis pataria katinui prieš ėdant nusiprausti burną (persižegnoti) ir jam taip bedarant pasprunka; todėl katinas dabar pirma ėda, tada burną prausia.

[7]: Schl. Hand. 205 = Schl. Mär. 100 = LPY I 73 nr. 27; Scheu 19 nr. 6; El. 93 nr. 211; LTA 324(9), 724(153); LMD I 96(10), I 142(32).

*D. *Gudri ožka.* Vilko užklupta ožka jį įtikina, jog vilkas esąs ieškomas bandai saugoti ir nuvilioja jį prie žmonių.
The Clever Goat. By making the wolf believe that he is wanted to look after the herd, the goat entices him into coming near the farmhouse, and so saves herself.

[2]: LTA 260(485), 479(64).

*E. *Avinas žada vilkui pats įšokti į nasrus.* Įsibėgėjęs apsvaigina vilką, kuris tariasi prarijęs aviną.
The Ram Promises that he himself will Jump into the Wolf's Jaws. Runs straight to the wolf and gives him a hard knock. Stunned by the shock, the wolf thinks he has swallowed the ram.

[12]: Ar. 27; MT II 142 nr. 10; Scheu 27 nr. 19; LTA 450(81), 479(37, 38, 79), 489(18), 544(266); LTA pl. 328(1); LMD I 142 (25), I 805(2).

123. *Vilkas ir ožkyčiai.* Nesant motinai namie, vilkas bando pamėgdžioti motinos balsą ir įsibrauti į ožkos namelį; turi pas kalvį leisti suploninti liežuvį (plg. nt. 327 C); suryja ožkelius, motina prapjauna vilkui pilvą ir išgelbsti vaikus.

[35]: LPY II 326 nr. 203, III 268 nr. 159; Žv. 1931 p. 348; LTA 10b(239), 344(732, 736), 349(43), 350(244), 393(148), 397(6), 407(12), 422(103), 430(425), 462(458), 474(29), 479(27, 28, 66, 69, 69a, 70), 544(352), 613(239), 662(252, 269, 313), 724(14, 97, 126, 151); LMD I 302(4), I 840(12), III 38d(5), III 46c(14), III 53e(1).

130. *Gyvuliai nakvynėje* (Bremeno miesto muzikantai). Išbaido norinčius įsibrauti į jų trobelę.

A. Patys pasistato namą.

[18]: Dauk. 35 nr. 15; Iv. kal. 1858 p. 38 nr. 1; LPY III 96 nr. 57; Bar. 47; LTA 218(66), 270(652), 356(162), 398(260), 448a(26), 479(60), 544(229); LMD I 133(35), I 301(22), I 321(2), I 817(5), I 832(6), III 19b(15), III 115(11).

B. Išbaido plėšikus, dažniausiai bėgdami nuo jiems gresiančios mirties.

[9]: Dauk. 79 nr. 50; LPY II 103 nr. 60; Bar. 79; LTA 10b(281), 262(178), 421(153), 687(29); LMD I 133(187), III 15(2).

C. Gyvuliai keliauja kartu su žmogum.

[14]: LPY II 121 nr. 71, IV 258 nr. 203; TŽ II 242; LTA 10b(150), 321(3), 344(724), 372(32), 421(38), 521(85), 544(328), 552(1143); LMD I 812(2), I 842(20), III 83(3).

*133. = rus. *61 II, lapp. 133*. *Katinas, gaidys ir lapė.* Gaidys su katinu gyvena miške. Katinui nesant namie, lapė prisivilioja gaidį. Katinas dukart gaidį išvaduoja, trečią kart muzika išvilioja laukan lapės vaikus ir juos užmuša (dažnai ir pačią lapę).

The Cat, the Cock, and the Vixen. The cock and the cat dwell together in the woods. While the cat is away, the vixen ensnares the cock. The cat rescues him twice; the third time, by playing music, he entices the vixen's young out of their den and kills them (often the vixen, too).

[40]: Dauk. 112 nr. 94; LPY IV 287 nr. 228 = Specht 298 nr. 42; LTA 10a(88), 260(196,200,281), 262(179,195,216,247), 281(232), 301(223), 324(8), 356(190), 372(35), 426(31), 449a(20, 139), 452(100), 462(385), 464(2), 474(37), 662(195, 231, 256), 686(24), 687(28), 692(5), 724(68); LMD I 131(1), I 133(268), I 842(25), I 843(36), I 843(43), I 998(13), III 23a(2), III 31(1), III 46c(1), III 46c(18), III 91a(13).

*136. *Žvėrių išpažintis.* Katinas prie duobės, per kurią permesta kartis: „Kas per ją pereis, tas negriešnas". Katinas pereina, kiti gyvuliai sukrenta į duobę.

The Confession of Animals. The cat at the ditch across which a pole is laid: „He who will safely cross it shall be without sin". Only the cat crosses the ditch; the other animals fall in.

[9]: LTA 393(163), 544(223), 724(36, 50, 65, 113); LMD I 144(19), I 627(70), III 19b(14).

*137. *Nešvari kiaulė ir švari žuvis.* Kiaulė: „Kai tave valgys, visi spjaudysis, o mane valgydami pirštus laižys".

The Filthy Hog and the Clean Fish. The hog: „People will spit when they eat you, whereas in my case they all will lick their fingers.

[3]: Scheu 49 nr. 36; LTA 350(242); LMD I 502(6).

*140. *Avelė, lapė ir medžiotojas.* Avelė įtikina lapę, jog medžiotojas yra kunigas, šuo — jo tarnas ir šautuvas — šlakstytuvas.
The Sheep, the Fox, and the Hunter. The sheep makes the fox believe that the hunter is a priest, the dog his servant, and the gun a holy sprinkle.
[2]: Žv. 1932 p. 365; LTA 449a(81).

ŽMOGUS IR MIŠKO GYVULIAI
MAN AND WILD ANIMALS

151. *Žmogus moko lokį smuiku griežti.* Suspaudžia į praskeltą medį lokio kojas, mat, reikią nudailinti pirštus; veltui paskum lokys stengiasi keršyti — išsigąsta tariamojo praskelto medžio (pl. mt. *1147 A, 1159).
[17]: LPY III 127 nr. 81 = Lev. 17 nr. 18; LTA 28(345), 217(161), 218(26), 219(102), 260(267, 501), 279(71), 368(15), 372(46), 422(37), 439(52), 456(6, 8), 582(3); LMD I 133(159), I 834(12).

152. *Išdykęs artojas.* Degančia geležim numargina vilkui šonus, išlaužia varnai koją ir įkiša bimbuolei į pasturgalį smilgą; merga atneša bernui pietus, ir jie pradeda žaisti; vilkas aiškina: „Margina jai šonus", varna: „Laužia koją", bimbuolė: „Kiša smilgą į pasturgalį".
The Wicked Ploughman. With a hot iron he traces patterns on the wolf's flanks, twists the crow's foot, sticks a stalk of grass into the gadfly's hindmost; a farm girl brings him his lunch, and he begins to play with her; the wolf: „He is making a pattern on her sides", the crow: „He is twisting her foot" ,the gadlfy: „He is sticking a stalk of grass into her hindmost".
[3]: Dow-Sylw. II 156; LTA 256(9); LMD III 98c(1).

154. *„Atiduosiu vilkui!"* Artojas supykęs keikia savo blogus arklius ir žada atiduoti juos vilkui; čia pat būta vilko, ir jis reikalauja tesėti pažadą. Lapė pažada pagelbėti žmogui, išsiderėdama už tai porą vištų: ji pakelia triukšmą, tarsi artintųsi medžiotojai; vilkas apsimeta esąs medžio rąstu, norėdamas apgauti tariamus medžiotojus, leidžiasi įkelti į ratus ir pririšti virvėmis; lapė: „Jei rąstas, tai ko kirvis į jį neįkirstas?" Kirviu užmuša vilką. Žmogus vištų vietoj lapei atneša maiše du šunis; šunų persekiojama lapė įlenda olon ir kalbasi su savo kūno nariais, klausdama, kaip kurie padėjo jai nuo šunų išsigelbėti; pasirodo, jog uodega nieko nepadėjo, tik kliudė — iškiša iš urvo uodegą šunims, kurie už uodegos išsitraukia ir visą lapę.
[29]: Schl. Mär. 8 = Schl. Hand. 122 = LPY I 9 nr. 5; Dow-Sylw. I 127; Iv. kal. 1861 p. 18; LPY II 321 nr. 194, IV 281 nr. 222; Bar.

259, 297; Les-Brug. 211 nr. 26 = 352 nr. 1 = LPY I 217 nr. 120; Jur. 49 nr. 14 = LPY I 134 nr. 49; Ar. 12; Scheu 62 nr. 54; LTA 70a(1108), 198(232), 278(5), 393(167), 452(55), 456(4), 474(22), 544(253), 686(55), 720(2), 724(43); LMD I 133(240), I 142(47), I 144(47), I 527(3a), I 652(2), III 46c(11, 12).

155. *Nedėkingumas yra pasaulio atlyginimas.* Žmogus išvaduoja vilką ar kitą kurį žvėrį iš nelaimės; išvaduotasai nori žmogų suėsti; ieško teisėjų, vis teisia žmogaus nenaudai; galop teisia lapė — ji, neva norėdama įvertinti žmogaus triusą, liepia žvėriui atsigulti į pirmykštę padėtį ir tuo būdu išgelbsti žmogų.

[39]: Dauk. p. 17 nr. 7[13], p. 59 nr. 35; Dow-Sylw. I 125; LPY II 324 nr. 198; Les-Brug. 236 nr. 36 = 353 nr. 2 = LPY I 242 nr. 130; Mitt. III 105 = Wolt. chres. I 137 nr. 42 = LPY II 12 nr. 10; Scheu 58 nr. 52; Lev. 56 nr. 92; MT III 151; Bar. 35, 48, 228, 259, 316; LTA 198(235), 208(38, 57, 141), 217(129, 154), 218(53), 267(19), 270(654), 272(56), 279(4), 337(38), 350(241), 407(57), 425a(120), 449b(129), 450(4), 462(476); 479(58a), 544(314), 724(64); LMD I 133(18), I 301(45), I 645(24), I 833(21).

156. *Pašinas lokio kojoje.* Moteris jį ištraukia, lokys atsilygindamas atneša ąsotį medaus arba atvaro karvę.

[7]: Lev. 71 nr. 114; Žv. 1927 p. 127; LTA 272(52); 293(409), 430(13), 662(245, 274).

*156 A. *Vilkas nuveda žmogų gelbėti jo sužalotus vaikus.* Atsidėkodamas nepjauna to žmogaus gyvulių.

A Wolf Fetches a Man to Save its Injured Young. As a mark of gratitude, does not attack the man's livestock.

[2]: LTA 274(61), 479(92).

157. *Reikia žmogaus bijoti.* Liūtas (vilkas) sakosi nebijąs žmogaus; lapė su liūtu laukia žmogaus: eina pro šalį vaikas — tai dar tik „būsimas žmogus", senis — tai „buvęs žmogus", galop medžiotojas — čia jau „tikras žmogus"; medžiotojas pavaišina liūtą (vilką) šratais ir kardo smūgiais, kol žvėris įsitikina, jog reikia žmogaus bijoti.

[19]: Dauk. 78 nr. 49; Scheu 81 nr. 75 = Lev. 90 nr. 139; Lev. p. 50-51 nr. 82-84, p. 54-55 nr. 88-91; LPY III 266 nr. 157; LTA 69(497), 198(349), 324(7), 450(80), 462(388), 468(182); LMD I 142(44), I 301(21), I 829(7).

158. *Lapės ir vilko kelionė.* Vilkas įsiprašo pasivėžyti lapės rogutėmis, kurias traukia avinukas. Rogutės sulūžta, lapė eina ieškoti medžiagos (meistro) rogutėms pataisyti, o vilkas tuo tarpu suėda avinuką. (ž. mt. 2025).

159. *Sugauti gyvuliai išsiperka gyvybę.* Lokys prižada žmogui atvaryti karvių bandą, vilkas — arklių pulką, zuikis — prinešti kopūstų ir t. t.

[5]: LPY III 269 nr. 160; LTA 356(185), 474(27), 686(105); LMD III 31(2).

*160. =pr. 8. *Zuikelio testamentas.* Medžiotojų apsuptas, zuikelis skirsto, kas kam teksią iš jo kūno narių. Pavyksta ištrūkti.

The Wee Hare's Will. Surrounded by hunters, the wee hare considers which of his members he will allot to each of them.

[2]: Jurk. 40 nr. 10 = LPY I 129 nr. 45; LTA 692(51).

*161. = rum. *159 IV*. *Liūtas ir žmogus.* „Žaizda jau užgijo, bet piktas žodis tebedaro skausmą".

The Lion and the Man. „The wound on my body has healed, but the pain of harsh words still remains."

[4]: Scheu 85 nr. 80 = Lev. 90 nr. 138; Lev. p. 57 nr. 94, p. 80 nr. 123; LMD I 142 (38).

*162. = rus. *162. *Vilko dainavimas.* Vilkas dainuodamas išreikalauja iš senuko gyvulius, vaikus (anūkus), galop senutę. Senutė vilko tarnyboj — grįžta parsinešdama valgomų daiktų (sviesto ir pan.). Plg. mt. 2028.

The Wolf's Singing. By his singing the wolf compels the old man to surrender his cattle, his children (grandchildren), finally his wife. The old woman in the wolf's service — returns home bringing eatables (butter, or the like). Cf. Mt. 2028.

[23]: LTA 208(159), 262(171), 265(209), 267(27), 356(166), 408(129), 413(24), 479(18-24), 545(59), 612(123), 662(181,184,255,314), 686(25), 724(99); LMD III 26(19).

*163. = rus. *160 I. *Meška reikalauja iš senutės savo vilnų ir mėsos.* Atėjusi naktį palangėn, meška gieda: „Visas svietas miega, ir paukšteliai miega, tiktai viena boba nemiega — mano vilnas verpia, mano mėsą verda".

The She-Bear Demands her Wool and Flesh from the Old Woman. The she-bear comes to the window and sings: „All the people are asleep, so are the little birds; only one old woman is awake — she is spinning my wool and boiling my flesh".

[7]: LTA 452(36), 474(5), 662(196, 268); LMD I 133(88), III 26(13), III 46c(13).

*164. *Vilkas ir žemdirbys.* Prašo papasakoti, kaip gaminama duona. Vis klausia: „Ar tada jau valgysiu?" Nusprendžia, jog neturės tiek kantrybės, kad galėtų pasigaminti duonos.

The Wolf and the Farmer. Asks to be told how bread is made. Keeps on asking: „Shall I then be able to eat?" Decides he will not have enough patience to make bread for himself.

[3]: LPY III 275 nr. 166; Lev. 44 nr. 69; LTA 686(76).

*165. *Vilkas šventųjų kompanijoj.* Pasižada nebepjauti gyvulių. Nusukęs žąsinui galvą, teisinasi: „Kam jis šnypštė prieš šventąjį".

The Wolf in the Company of Saints. Promises to give up slaying

animals. After wringing the gander's neck, excuses himself, saying: „He should not have hissed at the saint."

[8]: MT II 141 nr. 8; El p. 128 nr. 318, 322; LTA 218(19), 260(207), 479(59), 598(16); LMD I 888(2).

*166. *Vilkui papjauti paskirtas žmogus.* Žmogus slepiasi po statine, atbėga
= est. p. 136 nr. 94. mergaitė, prašosi ir ją paslėpti po statine — būta vilko, kuris suėdė jam skirtą žmogų.

The Man Destined for the Jaws of a Wolf. The man hides himself under a barrel; a girl runs up and implores him to let her hide in the same place — turns out to be the wolf for whose jaws he was predestined.

[4]: LPY III 309 nr. 183; MT II 141 nr. 9; Žv. 1930 p. 292; LTA 450(92).

*167. *Žmogus šieno kupetoj.* Atbėga vilkų persekiojama meška ir ima svaidyti į vilkus šieno gniūžtėmis.

The Man in the Rick of Hay. The bear, persecuted by wolves, runs to the hay-rick and commences to pelt them with bunches of hay.

[11]: LTA 106(4), 260(116), 324(22, 25), 406(249), 426(49), 470(22), 479(94), 539(38); LMD I 144(53, 67).

*168. *Muzikantas vilkaduobėj.* Ten randa jau anksčiau įkritusį vilką ir
= est. 2002. griežDamas išsigelbsti.

The Musician in the Wolf-trap. There he encounters a wolf already trapped, and saves himself by playing music.

[3]: Žv. 1927 p. 114; LTA 11(17); LMD I 527(5).

*180. *Zuikis žada gražiai pašokti.* Prašo atkelti vartus, tada gražiausiai pašoksiąs — pabėga.

The Hare Promises to Dance. First asks the gate to be opened then he will dance nicely — escapes.

[2]: Žv. 1931 p. 543; LTA 450(91).

NAMINIAI GYVULIAI

DOMESTIC ANIMALS

200. *Šuns dokumentai.* Šuo įdavė katei pasaugoti savo dokumentus, juos sukapojo pelės, nuo to laiko prasidėjo nesantaika tarp šunų ir kačių, tarp kačių ir pelių.

[21]: Dow-Sylw. II 400; LPY II 196 nr. 116, III 54 nr. 2[illegible]iet. pas. 4 nr. 2; LTA 272(61), 393(150), 450(17, 99), 462(371), 470(26), 479(72-76), 550(145), 724(148); LMD I 142(29), I 299(4), I 822(9), I 627(69).

*202. *Kodėl šunes uostosi.* Pasiuntė vieną šunį į Prūsus pipirų parnešti,
=pr. 10. kuris iki šiol negrįžo, tad visi šunes jo ieško.

Why Dogs Sniff at One Another. They are looking for a dog that was sent to Prussia for pepper and has never returned since.

[5]: LTA 186(24), 449a(97a), 578(20), 613(212); LMD I 142(28).

*205. *Šuo ieško stipriausio pono.* Lieka tarnauti žmogui, nes jis nieko nebijo.

Dog Looks for the Most Powerful Master. Stays for good in man's service, since man fears no one.

[2]: LTA 10b(175), 450(86).

206. *Antrąkart kuliami šiaudai.* Ūkininkas išgirdo kalbant ir džiaugiantis gyvulius, jog šiauduose likę daug neiškultų grūdų; liepė iš naujo perkulti šiaudus, prikūlė daug grūdų, tačiau gyvuliai pastipo badu.

[1]: LTA 260(328).

210. *Nedėkingi keliauninkai.* Gaidys, višta, antis, yla ir adata kelionėj — nužudo šeimininką, pas kurį nakvojo.

[1]: LTA 544(334).

212. *Meluojanti ožka.* Senis nužudo žmoną ir dukteris, kurios nemoka priganyt ožkos; galop pats išgena ir įsitikina, jog ožka meluoja; lupa gyvai ožkai kailį; pusiau nulupta ožka ištrūksta ir pasislepia lapės urve; visi žvėrys bijosi ją iš ten išvaryti, išvaro bitė.

[29]: Kar. XII 42 nr. 76; LPY II p. 318 nr. 192, III p. 94 nr. 55, p. 257 nr. 151; LTA 70a(1111), 208(174), 270(624), 338(645), 421(122), 449b(151), 452(110), 462(201), 544(254), 662(270, 284,293); 686(71,105), 724(125); LMD I 93(13), I 126(27), I 127(4), I 480(13), I 805(4,9), I 819(1), I 840(4), III 26(1), III 26(7).

*215. *Kiaulės ir žirniai.* Viena kiaulė serga beknisant žirnius pamušta koja, kita kiaulė klausia, kur yra tie žirniai. „Nesakysiu, kai pagysiu, vėl pati eisiu".

Hogs and Peas. The sick hog (leg broken for rooting peas) is asked to tell another where the peas are to be found. „No, I shall not tell you. I intend to go there myself as soon as I get well again."

[2]: Scheu 51 nr. 39; LMD I 142(39).

PAUKŠČIAI
BIRDS

221. *Paukščių karaliaus rinkimai.* Kas aukščiausiai galės pakilti — nykštukas pasislepia erelio plunksnose, tačiau nepripažįstamas karalium; kas giliausiai į žemę galės įlįsti — nykštukas įlenda į pelės urvą, nori jį badu numarinti ir pastato sargyboj pelėdą.

[10]: Mitt. II 48 = LPY I 167 nr. 95 = Capp. Mär. 16 nr. 10; Jurk. 41 nr. 11 = LPY I 130 nr. 46; Scheu 79 nr. 71; LPY II 11 nr. 10; El. p. 56 nr. 128-9, p. 57 nr. 130; LTA 450(82); LMD I 312(35), I 822(13).

*223. =rus. *244 I. *Gandro ir gervės piršlybos.* Vaikščioja per pelkę vienas pas kitą, bet visąd arba vienas arba kitas atsisako vestis ir taip vaikščioja jie iki šios dienos.

The Courtship of the Stork and the Crane. The stork and the crane go a-courting one another across the marshes but never come to an understanding, as each time either one or the other changes his mind; and so, even to the present day, they keep up their hopeless courtship.

[1]: LPY II 125 nr. 74.

225. *Garnys moko lapę skraidyti.* Įneša į medį ir paleidžia kristi žemėn. Lapė: „Kad ne akmens ir kelmai, būčiau skradžiai žemę perėjus".

[1]: LTA 327(75).

235. *Dudučio ir gegutės ginčas.* Dudutis pasiskolino iš gegutės tris duonos kukulius, liudininku buvo griežlė. Paskum dudutis sakosi skolinęs tik du („du-du-du!"), griežlė liudija už tris („trys-trys-trys!"), o gegutė kolioja: „Špicbuks, tu šuo, tu šuo, tu suėdei mano duonelę".

[3]: Scheu 79 nr. 70; LTA 70a(1109); LMD I 525(1).

236. *Karvelio lizdas.* Kito paukščio mokomas, karvelis tuoj ėmė šaukti „moku, moku!", tad nebaigė jam rodyti, todėl karvelio lizdas toks plonas ir menkai susuktas.

[1]: LMD I 142(10).

238. *Gera juodvarnio akis ir jautri bitės ausis.* Vienas mato, kita girdi, kaip krenta iš aukšto į pieno milžtuvę paleistas svėrės grūdas.

[2]: LTA 267(23); LMD I 142(32).

*239. =rus. *241 I. *Vėžys prakalbina varną.* Jai prasižiojus atsakyti, vėžys įkrenta į vandenį ir išsigelbsti.

The Crayfish Entices the Crow into Talking. When the crow opens its mouth, the crayfish drops into water, and so saves his life.

[2]: LTA 267(17), 720(60).

244. =fin. 33. *Vaikus labiau mylės negu tėvą.* Varnas neša per upę savo vaikus ir klausia, ar ir jie jį taip nešią, kai užaugsią. Visus paskandina, tik vieną perneša, nes tas tiesą pasako, jog kai užaugs, turės savo vaikus nešioti, bet ne seną tėvą.

He Will Love his Children Better than his Father. The raven carries his young across a river and asks them whether they will carry him likewise, when they grow up. He drowns all save one who speaks

the truth, saying that when he grows up, he will not carry his old father, as he then shall have to carry his own young.

[3]: Scheu 49 nr. 37; LMD I 142(20), I 558(13).

247. *Kiekvienam savas vaikas gražiausias.* Pelėda, pasiųsta surasti gražiausį paukštį, atneša pelėdžiuką.

Each Likes his own Children Best. The owl is sent to fetch the prettiest bird in the forest; it brings one of its own young.

[2]: El. 58 nr. 135; LMD I 142(12).

248. *Šuo ir žvirblis.* Žmogus suvažinėja žvirblio draugą šunį; žvirblis keršija; žmogus pats sunaikina savo turtą, užmuša arklį, žmoną, galop ir pats praranda gyvybę.

[12]: Dauk. 58 nr. 34; Kar. XI 277 nr. 35; Bar. 50; LTA 18(3), 45(33), 265(233), 337(37), 462(509); LMD I 133(85, 195), I 504(1), III 98c(2).

*248 A. plg rus. *56C, *248B *Sumanus paukštis.* Žvirblis (strazdas) parūpina savo draugui vilkui (lapei) mėsos ir alaus (kapoja snapu alaus statinę, į jį metamas kirvis sudaužo statinę ir pan.).

The Clever Bird. The sparrow (thrush) provides for his friend, the wolf (fox) — cleverly procures meat and beer (pecks at a barrel of beer: an axe thrown at him breaks the barrel).

[3]: LPY II 21 nr. 13; LMD I 530(3), III 19b(14).

KITI GYVULIAI IR DAIKTAI

OTHER ANIMALS AND OBJECTS

*277. =est. *277, rus. 277*. *Varlės prašo Dievą karaliaus.* Gauna gandrą, rąstą ir pan.

The Frogs Ask God for a King. They get a log, stork, and the like.

[1]: Scheu 22 nr. 11.

*278. *Ežys, šilingas ir ponas.* Ežys rado šilingą, ponaitis atėmė ir vėl numetė. Ežys kalba: „Daug turėdamas keliu einu... neturėdamas atėmė... susigėdęs atidavė“.

The Hedgehog, the Shilling, and the Gentleman. The hedgehog finds a shilling. The young gentleman takes it away from him, then throws it back again. The hedgehog muses: „Having much, I go along the roadside... he who had nothing, took all away from me... feeling ashamed, returned it“.

[3]: Žv. 1933 p. 233; LTA 10a(82); LMD I 142(21).

280. *Nesantaika tarp varno ir skruzdėlės.* Varnas pralaimėjo derybas, jis negalėjo pakelti tiek švino, kiek jis pats sveria. Skruzdėlė tada gavo

teisę ėsti varno vaikus — dėl to varnai dabar anksti peri, kol dar nėra skruzdėlių.

[7]: El. p. 62 nr. 143-4, 146-7, p. 63 nr. 148-9; LTA 464(5).

285. *Ūkininkas ir žalčiai.* Žalčiai gyvena ūkininko troboj, gerai užlaikomi atneša laimę, nuskriausti keršija. Pav.: Paslėpė žalčio vaikus, jis užnuodija pieną, vaikus sugrąžinus, žaltys pats sudaužo užnuodytas pieno puodynes.

A Farmer and Snakes. Snakes live in a farmer's house. When their welfare is looked to, they bring luck to the farmer; when not, they take revenge upon him. For example: the snake's young are hidden away from it — it poisons the milk; but if the young are put back again, the snake itself destroys the pots containing the poisoned milk.

[29]: Dow-Sylw. II 473 1-2; LP I 152-3 nr. 1-2 = MT III 145-6; MT III 145-150 (20 var.); LTA 449a(118), 619(6,7); LMD I 133 (30,31).

*286. *Varlės patarimai.* Ūkininkas priima peržiemavoti varlę ir gauna iš jos plg. liv. 670B*. tris patarimus.

The Frog's Councils. A farmer agrees to take in a frog for the winter, and in return gets three counsels from it.

[3]: Dav-Silv. 20 nr. 7 = LPY II 64 nr. 39; Scheu 55 nr. 50; LTA 397(115).

*290. *Žmogus ir jo įnamiai.* Daiktų, gyvulių ir parazitų pokalbiai, kur katram geriau gyventi (pav., šnekasi blusa ir musė, ligos, duona ir batas ir pan.).

Man and his Various Inmates. Talks of animals, insects, and inanimate things: each tells of the place it best likes to live in (e. g. flea chats with fly, one disease with another, bread with boot, etc.).

[6]: Kar. XII 5 nr. 49; LPY II 143 nr. 87 = Specht 165 nr. 4; Liet pas. 11 nr. 13 = Capp. Mär. 6 nr. 5; Scheu 76 nr. 66; LTA 260(456), 449b(36).

*291. *Trijų uodų tragiška mirtis.* Vienas žuvo tarp jaučių ragų, kitas eržilams susispardžius, trečias milžinams susiritus.

The Tragic Death of the Three Gnats. One of them meets his death twixt the oxen's horns, another due to two restless stallions, the third during a tussle between two gaints.

[2]: LTA 324(20); LMD I 142(19).

295. *Pupa, šiaudas ir žarija keliasi per upę.* Žarija sudegina šiaudą, ir abu įkrenta į vandenį, pupa juokiasi, kol persprogsta.

[2]: Žv. 1927 p. 181; LTA 544(321).

II

TIKROSIOS PASAKOS
ORDINARY FOLK-TALES

A. MAGIŠKOS PASAKOS
TALES OF MAGIC

NEGAMTIŠKAS PRIEŠININKAS
SUPERNATURAL ADVERSARIES

300. *Slibinų kovėjas.* Herojus išgelbsti jūrų slibinui pažadėtą karalaitę (kartais net tris).: gyvulių ar stebuklingą galią turinčių daiktų pagalba nugali ir sunaikina slibiną (slibinus); nuvargęs užmiga giliu miegu, tuo pasinaudoja karalaitės vežėjas — nužudo heroju ir priverčia karalaitę sakyti tėvams, jog jis esąs išgelbėtojas; gyvuliai atgydo heroju, jis atvyksta į karaliaus dvarą kaip tik tuo metu, kai apgavikas ruošiasi vesti karalaitę; herojus įrodo, jog jis yra tikrasai išgelbėtojas (karalaitės duotas ženklas — žiedas arba skarelė, slibinų liežuviai ir pan.), veda karalaitę, apgavikas tinkamai nubaudžiamas. (Labai populiarus motyvas, sutinkamas įvairiuose pasakojimų junginiuose).

[1] [88]: Kar. XI 237 nr. 5; Dow-Sylw. II 336, II 377; Schl. Mär. 57 = Schl. Hand. 166 = LPY I 48 nr. 20; Les-Brug. 161 nr. 3 = 396 nr. 12 = LPY I 174 nr. 101; Les-Brug. 186 nr. 13 = 401 nr. 13 = LPY I 193 nr. 108; Les-Brug. 190 nr. 16 = 404 nr. 14 = LPY I 198 nr. 111; Les-Brug. 200 nr. 20 = 406 nr. 15 = LPY I 207 nr. 115; Jur. 7 nr. 1 = LPY I 114 nr. 36; Mitt. IV 39 = 463 = LPY II 159 nr. 99; LP I p. 160 nr. 7, p. 164 nr. 8, p. 171 nr. 10, p. 176 nr. 12, p. 178 nr. 13, p. 184 nr. 15; LP II p. 51 nr. 47, p. 86 nr. 34, p. 227 nr. 2, p. 231-5 nr. 3-5, p. 252 nr. 11; LPY II 148 nr. 90, III 47 nr. 17, IV 159-62 nr. 148-9; Lev. p. 27 nr. 33, p. 30 nr. 40, p. 31 nr. 41, p. 99 nr. 144; Bar. 129; TŽ II 248; LTA 10b(237), 198(305), 211(15,21), 260(79,125,228), 270(607), 272(200), 279(119), 284(535), 321(7), 356(191), 366(148),

367(8), 368(29,80,167,242), 405(286), 420(102), 421(67), 422(30), 425a (123), 449a(124), 449b(1,111,127), 450(1,10,104), 452(77), 456(73), 462(247,281,300), 471(6), 481(38), 552(759), 687(8), 724(98); LMD I 121(1), I 126(7), I 291(2), I 292(4), I 295(4), I 318 (11), I 319(2), I 492(3a), I 499(1), I 502(10), I 833(23), I 854(5), III 19b(1), III 114(5,27).

301. *Trys pagrobtos karalaitės.* T r y s v y r a i e i n a v a d u o t i t r i s p r a ž u v u s i a s (s l i b i n ų p a v o g t a s) k a r a l a i t e s.

A. Herojus (neretai kareivis) su dviem savo draugais ieško pražuvusių karalaičių; apsigyvena trobelėje miške ir sutaria pakaitomis virti pietus; abu draugu skaudžiai sumuša mažas ilga barzda žmogelis; herojus jį nugali ir jo barzdą įspraudžia į praskeltą medį; paskum randa tą medį išrautą ir įvilktą į gilų urvą; herojus leidžiasi krepšyje į urvą, suranda karalaites, ir nugali slibinus; neištikimi draugai ištraukia į viršų karalaites, bet jį palieka požemy; herojus įsigyja milžiniško erelio malonę, kuris jį išneša į žemės paviršių (kelionėje turi šerti erelį mėsa, pritrūkęs mėsos, išpiauna savo blauzdos gabalą ir meta ereliui į nasrus); nuvykęs į karaliaus dvarą, randa draugus besiruošiančius vesti karalaites; įrodo, jog jis yra tikrasis išgelbėtojas (jo šuo nuneša karalaitėms žiedą, skarelę ar ką kita), nubaudžia neištikimus draugus (kartais dovanoja) ir veda jauniausią karalaitę.

[61]: Dow-Sylw. II 73, 284, 289; LP II 138 nr. 1 = Specht 233 nr. 19, LP II 142 nr. 2, p. 247-9 nr. 9-10; Bar. 112, 213; Schl. Mär. 4 = Schl. Hand. 118 = LPY I 6 nr. 2 = Capp. Mär. 118 nr. 40; Schl. Mär. 128 = Schl. Hand. 230 = LPY I 97 nr. 33; Les-Brug. 248 nr. 40 = 407 nr. 16 = LPY I 254 nr. 134; MP I 15; LTA 10a(51), 10b(137,227), 208(93,102,106), 211(12,32) 217(133), 260(26,172), 262(95), 284(519), 321(1), 350(226), 356(158), 368(281), 372(14), 421(13,77,87), 449b(53,76,78,92,100,156), 456(42), 462(253,315,362), 468(177), 469(8), 476(9), 613(225); LMD I 101(2), I 111(1), I 121(3), I 133(217), I 144(22), I 292(2), I 301(43), I 318(8), I 494(1), I 603(5), I 835, I 1000(476), III 83(11).

B. Herojus yra nepaprastos kilmės (tėvas žvėris, motina žmogus ar atvirkščiai) ir labai stiprus; išvykęs nuotykių ieškoti, susidraugauja su dviem kitais stipruoliais: Kalnąverčiu ir Ąžuolroviu (toliau tie patys nuotykiai, kaip ir A).

[67]: Dauk. 64 nr. 40; Wolt. chres. II 330; Dow-Sylw. I 4, 138, 353; LP I 174 nr. 11; LPY III 242-5 nr. 145-6, IV p. 20 nr. 19, p. 244 nr. 189, p. 274 nr. 219; Lev. 92 nr. 140; MP IV 36, V 19; LTA 198(297), 260(25,257,452), 265(235), 274(38), 278(22,26), 279(82), 284(557), 293(963), 322(187), 327(4), 337(52,62), 338(640), 358(634), 368(19,88, 194,300), 370(1), 405(315), 407(24,248), 420(96), 449a(38,72), 449b(121),

462(121, 281, 479), 499(26), 552(761, 1161), 544(304), 552(1100), 662(244), 692(46), 723(1); LMD I 126(5,8), I 127(13), I 130(4), I 133(270, 289), I 294(2), I 297(12), I 300(14), I 492(3c), I 573(21), I 616(3), III 20(1).

*301 C. Slibinai pagrobia karalaites. Laivu plaukia jų ieškoti. Pamirštas žiedas ir neištikimas kapitonas. Paliktas saloj, herojus tarnauja pas burtininką, algos gauna stebuklingus daiktus, kurių padedamas atgauna karalaitę.

Dragons Ravish Princesses. The hero on a voyage in quest of the princesses. The forgotten ring and the faithless captain. The hero, abandoned on the island, takes service with a wizard; for payment gets magic objects with the help of which he recovers the princess.

[21]: LP II 252 nr. 11; LPY III 21 nr. 10, p. 330 nr. 201, IV 197 nr. 163; LTA 10a(73,80), 284(549), 356(191), 372(6), 398(247), 420(98), 426(23), 462(102, 157), 544(231), 552(749,923), 692(1); LMD I 604(3), I 834(8), III 86(2).

302. *Kiaušinyje paslėpta slibino gyvybė.* Jaunikaitis pagelbsti gyvuliams (liūtui, ereliui, skruzdėlei ir kt.), jie atsidėkodami duoda jam magiškus daiktus, kurių pagalba reikalui esant gali pasiversti tais gyvuliais; iškeliauja vaduoti slibino pagrobtų karalaičių; karalaitė klausia slibino, kur yra paslėpta jo gyvybė; iš karto slibinas sako netiesą (pav., šluotoj), karalaitė įsigyja jo pasitikėjimą (pav., pagarboj laikydama šluotą) ir slibinas galop pasako teisybę; herojus pasiverčia liūtu ir sudrasko karvę, iš kurios išskrenda antis, pasiverčia ereliu ir sudrasko antį, iš jos iškrenta kiaušinis, kurį sudaužius slibinas žūva. (Kartais brolis eina lankyti savo už slibinų ištekėjusių seserų, plg. mt. 552 A; dviem švogeriam nieko nedaro, trečią sunaikina aukščiau minėtu būdu).

The Dragon whose Life Lay in an Egg. The youth helps animals (lion, eagle, ant and others), and they in return give him magic objects, enabling him to change himself, when necessary, into any of these animals; he sets out to free the princess stolen by a dragon; the princess asks the dragon to tell her wherein the secret of his life lies; at first the dragon does not tell the truth (says it is in a broom); by showing great respect for the broom, the princess wins the dragon's confidence, and so learns his secret; the hero changes himself to a lion and tears to pieces the cow; from it a duck flies out, which he kills after changing himself to an eagle; when the egg dropped by the duck is smashed, the dragon dies. (Sometimes the hero goes to visit his sisters wedded to dragons, cf. Mt. 552 A; he does no harm to two of his brothers-in-law, but he destroys the third in the manner given above).

[41]: Dauk. 5 nr. 1; Kar. XII 28 nr. 66; Dow-Sylw. I 306; LP II 169 nr. 31; LPY III 218 nr. 128, IV 152 nr. 145; Lev. 82 nr. 127; Dor. 16 nr. 9; LTA 218(4), 233(4), 260(169,188,452), LTA 356(176), 358(609), 398(284), 413(11), 456(15), 372(2,4), 421(26,114,138,146), 449a(38), 449b(27,109), 452(3,94), 462(419), 476(8), 691(10); LMD I 126(31), 133(86), I 291(9), I 318(11), I 492(5), I 622(13), I 854(5), I 855(117), III 114(15).

303. *Du (trys) broliai.* Gimsta dvyniai berniukai, du arkliai ir du šunes, jų motinoms suvalgius magišką obuolį, žuvį ir pan.; broliai yra labai panašūs vienas į kitą; pasiėmę po arklį ir šunį, iškeliauja į pasaulį, pirma subedę kryžkelėj į medį po peilį — kieno peilis bus surūdijęs, tas bus nelaimėj, ir kitas brolis eis gelbėti; vienas brolis išgelbsti karalaitę ir ją veda (mt. 300); keršaujanti už sūnaus nužudymą slibino motina ragana paverčia jį ir jo gyvulius akmenimis; antrasai brolis, pamatęs surūdijusį peilį, eina pagalbon; karalienė palaiko jį savo vyru, jis nakvoja su brolio žmona, tačiau jos nepaliečia — tarp savęs ir jos padeda nuogą kardą; priverčia raganą atgydyti brolį ir pajuokauja, jog gulėjęs su jo žmona; pavydus brolis nužudo savo išgelbėtoją; sužinojęs teisybę, nepagaili savo vaiko gyvybės broliui atgaivinti; vaikas vėl sugydomas.

[47]: Dauk. 22 nr. 10; LP II 175 nr. 36 ≐ Specht 196 nr. 12, LP II 239 nr. 7; LPY II 302 nr. 188, III 199 nr. 120, IV 153 nr. 146, p. 155 nr. 147, p. 167 nr. 153; LV 298 nr. 38; Lev. p. 25 nr. 32, p. 28 nr. 34, p. 72 nr. 116; Jurk. 14 nr. 2 = Wolt. chres. II 289 nr. 59 = LPY I 117 nr. 37; Les-Brug. 178 nr. 10 = 385 nr. 10; Les-Brug. 260 nr. 46 = 389 nr. 11 = LPY I 267 nr. 140; LTA 10a(96), 10b(210, 278), 42(59), 70a(1118), 211(6), 260(160), 265(160,292), 279(6), 338(663), 398(272,285), 405(317), 407(56), 422(99), 425a(109), 430(26), 449a(137), 450(36), 462(108,249), 492(3), 686(37); LMD I 126(1), I 133(16,36,42,202), I 159(2), I 301(36), III 64(2).

306. *Prašoktos kurpaitės.* Karalaitė kasnakt kažkur dingsta, ir rytą randa kiauras jos kurpaites; daugelis jaunikaičių bandė ją saugoti ir sužinoję paslaptį vesti, bet neteko gyvybės — karalaitė juos užmigdydavo gėralais; atsirado gudruolis, kuris, galėdamas pasidaryti nematomu, sužinojo paslaptį: karalaitė skrenda kasnakt šokti su burtininku; įrodymui pasiėmė šakas iš aukso, sidabro ir deimanto sodų, galop nukirto burtininkui galvą, išvadavo karalaitę iš sąjungos su velniu ir ją vedė.

[17]: LPY III 151 nr. 92, IV 278 nr. 220; LTA 10b(187), 260(471), 284(526), 291(215), 344(707), 358(627,636), 452(40,114), 532(9), 552(1082), 544(227); LMD I 99(6), I 300(6), I 494(9).

*306 A. *Merga - Ragana.* Smaugia jaunikius. Šventasis padeda bernui išvaryti iš jos velnius.
The Girl-Sorceress. She strangles her suitors. A saint helps the boy to cast the devils out of the girl.
[3]: LMD I 133(49,116), I 616(2).

307. *Karalaitė grabe.* Reikia saugoti numirusią karalaitę, kuri kasnakt sudrasko sargybinius; herojus apsiima ją saugoti tris naktis iš eilės, elgiasi taip, kaip jį pamoko senelis (atsigula jos karstan), išvaduoja karalaitę iš užkeikimo ir laimingai ją veda.
[52]: Dauk. 9 nr. 3; Dow-Sylw. II 129; Wolt. chres. II 327; Kar. XI 257 nr. 19, XII 10 nr. 53; LP I 15 nr. 31; MP I 45, II 35; Bar. 53; LTA 10a(50), 10b(106), 43(1), 47(6), 69(487,493), 208(50,128), 217(147), 218(34,58), 219(103), 247(6), 260(258), 262(100,211), 325(11), 344(750,763), 368(81,123,308), 397(102), 407(43), 410(94), 426(6,75), 449b(38,116), 452(7,18,28,86), 462(382,421,468,524), 471(2), 662(237, 287), 687(22), 724(121); LMD I 294(2).

310. *Bokšte uždaryta mergina.* Tėvas prižada atiduoti raganai savo dar negimusią dukterį; ragana ją uždaro bokšte, užlipa ir nulipa ilgomis merginos kasomis; tą pat daro ir karalaitis; mergina netyčiomis išduoda raganai paslaptį, ragana nukerpa jai kasas ir išvaro į dykumą; karalaitis turi gelbėtis šokdamas iš bokšto ir apanka; dykumoj jie vėl susitinka — merginos ašaros išgydo karalaičio akis.
[6]: Dor. 51 nr. 32; LTA 10b(141), 260(193), 270(564), 370(338); LMD I 133(164).

311. *Trys seserys nelaisvėje. (Mėlynbarzdis).* Raganius vieną po kitos prisivilioja (su aukso obuoliu, nusiperka iš tėvo, veda ir pan.) tris seseris; uždraudžia joms eiti į vieną kambarį, dvi seserys nepaklauso, duotas obuolys ar karoliai paraudonuoja, raganius jas už neklusnumą nužudo; jauniausioji sesuo gudresnė — ji duotojo daikto nesineša į kambarį, atgydo seseris ir gudrumu priverčia vyrą parnešti jas (galop ir save pačią) dėžėj į tėvų namus; nedorėlis nubaudžiamas.
[19]: LPY II 295 nr. 185; LTA 10a(72), 339(12), 356(160), 372(69), 449a(62), 465(4), 494(3), 544(228), 613(242), 662(187); LMD I 126(31), I 133(182,265), I 595(2), I 656(11), I 662(3), I 802(3), III 83(13).

313. *Magiškas bėgimas.* Bėga iš slibino, velnio, raganos ir kt. nelaisvės; persekiojami bėgliai meta paskui save magiškus daiktus, kurie sudaro besivejantiems kliūtis (pav., meta akmenį — kalnas, šepetį — miškas ir pan.) arba pasiverčia patys į visokius gyvulius bei daiktus (pav., kunigas ir bažnyčia, ežeras ir antis jame ir pan.). Įvairiuose atsitikimuose.
[37]: Dow-Sylw. I 407, II 234, 279; LP II 109 nr. 44, p. 154 nr. 23; LPY II 61 nr. 36, III 18 nr. 9; Lev. 67 nr. 110, p. 85 nr. 132; Bar.

277; LTA 10b(185), 42(34), 211(17), 260(153,264,274,276), 262(8), 265(229), 325(18), 368(23,264), 420(104), 462(281); LMD I 133(14,19, 190,193,211,236), I 135(2), I 295(5), I 300(12), I 301(47), I 500, I 502(10); III 73(308).

A. Mergaitė (burtininko ar velnio duktė) padeda jaunuoliui pabėgti: nelaimėn patekęs tėvas pažada velniui tik ką gimusį sūnų („ko namie nepaliko"); eidamas pas velnią, jaunuolis mato maudantis gulbėmis galinčias pasiversti merginas, pavagia vienos jų drabužius, susižada su ja; mergina padeda jaunuoliui atlikti jos tėvo užduodamus sunkius darbus (pav.: pernakt iškirsti mišką, ten išauginti javus ir iškepti duoną, prajodinėti arklį, kuriuo pasiverčia pats velnias, atrasti savąją merginą dvylikos paukščiais paverstų jo dukterų tarpe); galop abu bėga — mergina palieka jos balsu kalbantį magišką objektą (spjaudalą), artinantis pavojui meta magiškus daiktus arba pasiverčia įvairiais pavidalais ir laimingai išsigelbsti.

[44]: Dow-Sylw. I 88, II 100; Kar. XI 289 nr. 44, XII 2 nr. 47, p. 43 nr. 77; LP I 65 nr. 42, II 121 nr. 52; LPY III 41 nr. 16 = Specht 172 nr. 8; LPY III 223 nr. 133; MP I 49; LTA 10b(125,245), 32(32), 42(29), 198(294), 217(136), 260(179), 262(21), 284(530), 350(168), 358(626), 370(335), 393(155), 421(105), 449a(18,25,34a,36), 450(13), 456(11,25,63), 552(732), 662(216,297), 687(46); LMD I 95, I 99(4), I 127(17), I 300(1), I 483(19), I 495(8), I 558(24), I 594(6).

B. Tas pats, kaip ir A., tik pradžioje yra „uždrausto kambario" epizodas.

[2]: Bar. 385; LMD I 502(2).

C. Tas pats, kaip ir A., tik mergina perspėja vieną į namus norintį pareiti jaunikaitį, kad jis nieko nebučiuotų; jis užsimiršęs pabučiuoja motiną ar seserį (arba jį pabučiuoja), visiškai užmiršta savo išgelbėtoją ir sužadėtinę, ruošiasi vesti kitą; mergina įvairiomis magiškomis priemonėmis sugeba grąžinti jam atmintį; tenka pasirinkti tarp pirmosios ir naujosios sužadėtinės — jaunikaitis pasakoja prilyginimą apie seną ir naują raktą, klausytojai nusprendžia, jog geriau pasilaikyti vėl surastą seną raktą, ir jis veda pirmąją sužadėtinę.

[33]: Dow-Sylw. II 175, 434; Mitt. I 358 = LPY II 73 nr. 51, Mitt. II 38; LP II 82 nr. 33; LTA 10b(204), 198(236), 211(3), 218(40), 260(275,543), 279(146), 293(952), 358(626), 372(12), 420(107), 421(58), 422(8,83,195), 462(47,248,277), 471(8), 527(1), 552(725), 662(259), 687(7), 724(114,123); LMD I 296(12), I 526(1), III 114(22).

314. *Magiškas bėgimas arkliui padedant.* Berniukas tarnauja velniui; pasižiūrėjus į uždraustą kambarį, jo plaukai pasidaro auksiniai; jam įsakyta kankinti vieną arklį (užburtą karalaitį), bet jis paklauso arklio prašymo, jo nekankina, ir abu pabėga; velniams besivejant,

arklys liepia mesti paimtus daiktus — kliūtys; berniukas paslepia savo auksinius plaukus ir tarnauja karaliui už daržininką; jį įsimyli karalaitė; stebuklingojo arklio padedamas, triskart padeda karaliui nugalėti priešus, trečiąkart sužeidžiamas, karalius iš užrištos ant žaizdų skarelės pažįsta, kas buvo jo išgelbėtojas (arba: triskart laimi turnyre, sugėdina savo aukštos kilmės švogerius, išgelbsti karalaitę nuo slibino, atneša karaliui stebuklingus vaistus); jo draugas magiškasis arklys vėl atburiamas žmogumi.

[37]: Dow-Sylw. I 61, II 22; LP I 83 nr. 28, p. 97 nr. 35, p. 156 nr. 6. p. 164 nr. 8; LPY II 126 nr. 76, IV p. 104 nr. 106, p. 169 nr. 153; Les-Brug. 219 nr. 28 = 379 nr. 9 = LPY I 224 nr. 122; LTA 10b(208,240), 218(27), 260(492), 278(33), 279(109), 284(529), 368(43, 279,321), 372(12), 398(279), 449a(10), 449b(48), 462(247,317,319,364, 440), 469(68), 552(1133), 624(4), 686(43), 692(29); LMD I 126(35), I 558(8), I 1000(536).

*314 A. = rus: *722 *Brolis nori vesti savo seserį.* Ji prasmenga į žemes, ten randa kitą visiškai į save panašią mergaitę — raganiūkštę. Magiškas bėgimas. Brolis nepažįsta, kuri iš mergaičių yra jo sesuo. Bandymas su kraujo pripilta pūsle (kuri labiau gailės neva nusižudžiusio, ta bus sesuo).
A Brother Wants to Marry his Sister. She disappears into the earth and there finds a girl-witch exactly like herself. The magic flight. The brother is unable to recognize which of the two girls is his sister. The test with the blood filled bladder (the girl who should grieve the most for the supposed suicide, would be his sister).

[23]: LPY IV 87 nr. 95, p. 93 nr. 98; MP I 22; Žv. 1933 p. 22; LTA 210(212), 218(11), 279(122), 358(607), 364(12), 452(47), 474(42,47), 489(25), 662(298,310); LMD I 109, I 123(6), I 126(16), I 133(274), I 496(3), I 602(1), III 33(1), III 46c(4).

*314 B. *Magiškas bėgimas oželiui padedant.* Oželis išgelbsti velniams pažadėtą merginą.
The Magic Flight with the Help of a Kid. The kid saves the girl promised to the devil.

[15]: LTA 10b(207), 42(16), 218(46), 260(113), 279(28), 469(55), 474(28,38), 552(578), 662(182,279), 724(53,132); LMD I 592(2), III 98c(8).

*314 C. *Trys seserys gelbsti raganos pavogtą broliuką.* Dvi seserys neišpildo obelies, krosnies ir pan. prašymų, ragana jas pasiveja ir broliuką vėl atsiima. Trečioji pagelbsti prašantiems, kurie paskum padeda ištrūkti su broliuku nuo raganos.
Three Sisters Set out to Save their Little Brother. Two of the sisters pay no heed to the requests of the tree, the oven, etc., and are overtaken by the witch, who takes back their brother with her. The

third does all she is asked to do, therefore, the grateful help her to recover her little brother from the clutches of the witch.

[30]: MP IV 51; LTA 10a(2), 279(143), 344(757), 368(130), 380(425), 397(74,103), 398(280), 449a(52a), 449b(8,25), 452(42),465 (19), 469(14), 499(25), 544(265), 662(249), 692(23), 724(13, 124); LMD I 114(3), I 133(90,260, 264), I 493(6), I 592(18), I 843(29), III 52(12), III 83(14).

315. *Neištikima sesuo.* Brolis nužudo 12 plėšikų (velnių), sumeta juos į vieną kambarį ir uždraudžia ten seseriai įeiti; sesuo nepaklauso, randa vieną plėšiką (velnią) dar gyvą, jį atgaivina, įsimyli ir šis reikalauja iš sesers nužudyti savo brolį; sesuo apsimeta serganti ir prašo vaistams gyvulių pieno (liūtės, meškos, vilkės ir tt.); brolis nori tuos gyvulius šauti, bet jie duoda geruoju pieno ir dar po vieną savo vaiką pagalbai; žvėreliai gelbsti per sesers klastą nelaimen pakliuvusį brolį; pamatęs sesers nedorumą ir nugalėjęs priešą, brolis nubaudžia seserį (pav., pririša prie medžio, liepia valgyti anglis ir priverkti statinę ašarų), o pats su žvėrimis leidžiasi naujų nuotykių ieškoti. (Plg. mt. 590).

[62]: Schl. Mär. 54 = Schl. Hand. 163 = LPY I 45 nr. 20; Les-Brug. 161 nr. 3 = 396 nr. 12 = LPY I 174 nr. 101; Les-Brug. 186 nr. 13 = 401 nr. 13 = LPY I 193 nr. 108; Les-Brug. 260 nr. 46 = 389 nr. 11 = LPY I 267 nr. 140 = Lev. 25 nr. 31; Mitt. IV 39 = 463 = LPY II 159 nr. 99; LPY III 5 nr. 1, p. 171 nr. 101, IV 156 nr. 148 = Lev. 28 nr. 35, IV p. 161 nr. 149 = Lev. 29 nr. 36, IV p. 268 nr. 215; Lev. 23 nr. 30, p. 72 nr. 115, p. 73 nr. 117, p. 98 nr. 142; Dor. 35 nr. 21; Bar. 96, 277; Žv. 1931 p. 270; LTA 10a(84), 208(67,169), 211(15), 260(122,264,464), 265(229), 278(4), 279(64), 322(192), 344(726), 368(89,131,135,180,334), 372(1), 405(269), 421(54), 449a(138), 450(12), 452(5,25), 456(52), 462(94,105,439), 552(1089,1117), 686(85); LMD I 100(2), I 105(17), I 123(3), 130(3), I 133(270), I 301(34), I 493(4), I 497(3), I 500, I 502(10), I 615, I 833(23), III 73(44).

*315 B. *Neištikima žmona.* Išgelbsti karalaitę nuo slibinų. Veda, bet ji pamilsta kitą. Klastingai išvilioja iš vyro stebuklingus ginklus. Burtininkas išmoko herojų pasiversti žirgu, medžiu, antimi. Žmona vis jį pažįsta: reikalauja pjauti arklį, kirsti medį. Tarnaitė perspėja ir padeda. Atgauna ginklus, nužudo žmoną su meilužiu, veda tarnaitę.

= rus. *315 B, rum. 315 B*, pr. 25.

The Faithless Wife. The youth rescues the princess from a dragon. Marries her; but she falls in love with another. She deludes her husband into parting with his magic weapons. A magician teaches him how to take the forms of a horse, tree and duck. However, his wife recognizes him each time: she orders that the horse be killed, the tree cut down. A servant girl gives timely warning and help. The

husband regains his magic weapons, kills his wife and her lover, and marries the servant girl.

[37]: Dow-Sylw. II 187, 211; Kar. XI 247 nr. 13, XII 24 nr. 65; LP I 147 nr. 8, p. 168 nr. 9, II 231 nr. 3, p. 233 nr. 3, p. 259 nr. 11; LPY III 21 nr. 10; LTA 10a(73), 208(130), 260(14,170,171,473), 356(192), 368(113), 397(165,167), 398(247), 420(98), 462(110, 157), 469(8), 544(227,231), 552(1187), 691(11), 692(1); LMD I 105(8), I 117(3), I 493(1), I 495(3), I 832(1), 833(18), I 1000(545).

*320. *Nuostabus erelis.* Nori jį šauti, prakalba žmogaus balsu. Medžiotojas jį paima ir peni ilgus metus. Erelis neša savo maitintoją ant nugaros per jūras ir gąsdina. Stebuklinga skrynelė — neiškentęs atidaro pakelėj, iššoka dvaras. Už dvaro suvarymą vėl į skrynelę, prižada velniui sūnų.

The Marvellous Eagle. The man aims to shoot it, when suddenly the bird begins to speak like a human being. He spares it, and keeps it in his charge for many long years. The eagle on his back carries him across the sea, and intimidates him. The wonderful casket — overcome with curiosity, the man, on his way home, opens it: a manor springs therefrom. For getting the manor back into the casket, the man promises his son to the devil.

[22]: Dow-Sylw. I 117; LTA 68(328), 198(306), 218(47), 262(20,27), 265(218), 278(31), 291(210), 350(230), 370(226), 398(226), 422(104), 476(20), 484(5), 497(1), 499(4,16), 507(15), 539(11), 622(297), 724(114).

325. *Burtininkas ir jo mokinys.* Tėvas atiduoda sūnų burtininkui mokyti su sąlyga, kad galės sūnų atsiimti tik tada, jei po metų galės jį pažinti gyvulių tarpe; vaikas slapta išmoksta visokių burtų ir pabėga nuo mokytojo; pasiverčia puikiu žirgu ir liepia tėvui vesti jį į turgų parduoti, tačiau visad be kamanų; kartą tėvas leidosi prikalbamas ir pardavė su kamanomis — jį nupirko jo mokytojas, tačiau jam pavyko ištrūkti; pasivertė žiedu, mergaitė, tėvo liepiama atiduoti žiedą burtininkui, metė jį žemėn, pavirto aguonomis, burtininkas pasivertė gaidžiu ir lesa aguonas, mokinys pasivertė lape ir sudraskė gaidį.

[72]: Dow-Sylw. I 417, II 58, 385; Kar. XII 38 nr. 74; LP I 94-6 nr. 33-34. II 80 nr. 32; LPY III 76 nr. 40, p. 328 nr. 200, IV 101 nr. 104; LV 320 nr. 55; MP I 62; LTA 10b(198,211), 42(41), 198(293), 211(1,23), 260(5,134,191,477), 262(74), 291(221), 337(70), 338(643), 344(754), 350(251), 356(186), 358(611), 397(46), 422(20), 438(117), 449a(28,111, 140), 449b(30,56,99), 450(51), 456(46,72), 462(314), 471(9), 476(20,27), 552(1106), 619(32), 686(32,98), 691(25), 692(30); LMD I 105(9,13), I 126(2), I 128(3), I 133(7,235,284), I 295(8), I 300(8), I 301(9,31), I 310(2), I 319(1), I 324(10), I 494(7), I 502(3), I 558(9), I 855(115), I 1000(356), III 27c.

326. *Baimės nepažįstąs jaunuolis.* Ieško baimės; įvairūs nuotykiai: lošia bažnyčioje su velniu kortomis, stovi pernakt po kartuvėmis, nakvoja vaiduoklių namuose — naktį krenta per aukštinį žmogaus kūno dalys, nupjauna velniui pirštus (ž. mt. 1159-60) ir kt. — vis nieko neišsigąsta; galop baimę įvaro šaltas vanduo, miegant už nugaros užkištas ungurys ir pan.

[37]: Dow-Sylw. II 419; Schl. Mär. 79 = Schl. Hand. 186 = LV 248 nr. 19; Les-Brug. 176 nr. 9 = 476 nr. 36 = LV 251 nr. 20; LP I 57-9 nr. 39-40; LV 245 nr. 18, p. 253 nr. 21, p. 313 nr. 49; LTA 218(5,65), 260(142,165,461), 262(181,286), 284(525), 305(10), 322(199), 344(704), 350(185), 368(90), 370(35), 410(81), 449a(95), 449b(122,141), 450(35), 462(43,285,307,478), 686(47,48); LMD I 126(23), I 133(156), I 492(7), I 842(30).

*326 B. *„Aš tarnausiu ponui metus, o ponas man vieną dieną".* Tarnas naktį
=rus. *326 B. iškasa numirėlį, su juo išbaido plėšikus ir pasiima jų turtus.

„Master, I shall Serve you a Year; you will Serve me a Day". At night the servant exhumes a corpse, frightens the robbers with it, and takes their booty.

[15]: Dor., 7 nr. 5; Capp. Mär. 82 nr. 32; LTA 42(72), 47(5), 217(134), 284(563), 350(208), 430(28), 462(112,337,389,505,534), 521(100), 724(20).

327. *Vaikai ir žmogėdros.*

A. Tėvai nuveda miškan vaikus ir ten tyčiomis juos palieka; patenka į raganos namus (pyragaičiais dengta trobelė ant vištos kojos); ragana vaikus gerai maitina, nori nupenėti; gudrus vaikas piršto vietoj iškiša pagaliuką — vis dar nenusipenėjęs; paruoštas kepti berniukas neva nemoka atsisėsti ant ližės, ragana nori parodyti, kaip reikia atsisėsti, to telaukęs berniukas ją įstumia į krosnį ir sudegina; raganos turtai tenka vaikams.

[12]: LP II 152 nr. 23, p. 156 nr. 24, p. 162 nr. 29; LPY II 171 nr. 103; TŽ I 258; LTA 10a(86), 260(177), 344(735), 449a(97), 450(57); LMD I 133(167), I 624(9).

B. Nykštukas ir milžinas: nykštukas ir jo broliai milžino namuose, nykštukas sukeičia kepuraites ant vaikų galvų, milžinas užmuša savo vaikus (plg. mt. 1119).

[6]: LTA 260(387), 422(73,202), 456(9,10); LMD I 595(6).

*327 C. *Laively ant ežero gyvenąs berniukas.* Motina jam atneša maisto ir pa-
=fin-sw. 327**. ima žuvis. Ragana, pasiplojusi pas kalvį liežuvį (plg. mt. 123), pamėgdžioja motinos balsą ir jį prisivilioja. Parsineša maiše namo ir paveda dukteriai iškepti. Jis iškepa raganiūkštę (nemoka atsiguiti ant ližės) ir pasislepia medy. Paukščiai meta jam savo plunksnas, ir jis, baigiant raganai graužti medį, nuskrenda.

The Boy Living in a Boat on the Lake. His mother brings him food and takes away his catch. The witch, after having her tongue flattened by a smith (Cf. Mt. 123), so she could imitate the mother's voice, ensnares the boy, puts him in a sack and carries him home for her daughter to roast. The boy roasts the little witch (pretends he does not know how to lie down on the spade), and hides himself up in a tree. The birds throw to him their feathers, and the boy flies away just as the witch has nearly finished gnawing the tree through.

[61]: Dauk. 108 nr. 90; Dow-Sylw. I 32, 111; Dor. 4 nr. 2; LPY III 304 nr. 180, p. 307 nr. 181, p. 332 nr. 202, IV 84 nr. 92, p. 85 nr. 93; Ar. 11; TŽ II 241; MP I 8; LTA 28(346), 32(28), 198(234), 208(8,103), 211(7,34), 218(45), 262(189a), 270(501), 279(130), 305(99-100), 320(7), 322(188), 337(32), 344(706), 350(245), 355(86), 357(112), 368(162), 372(37), 448a(24), 449a(76), 449b(26,82-3,86,190), 452(8,103), 474(16), 552(568-9,1184), 662(185,206,226,228,251), 686(36), 691(2,20,31), 724(8,120); LMD I 125(4), I 323(3), I 331(2).

*327 D. *Trys raganos sugauti broliai.* Ragana nori juos iškepti. Kvailys iškepa raganos dukteris, visi išsigelbsti (dažnai jungiama su mt. 1653 B).

The Three Brothers Caught by a Witch. The witch wants to roast them. Instead, the fool roasts the witch's daughters, and so all are saved (often connected with Mt. 1653 B).

[31]: LPY IV 86 nr. 94; Liet. pas. 30 nr. 25; LTA 10a(23), 10b(185,202,217,220,256), 218(59), 260(18), 262(86,92), 272(58), 279(9), 337(47), 355(85), 368(159,235), 393(151), 395(28), 430(5), 450(69), 456(41), 476(25), 512(45), 539(15), 544(288), 552(1090), 662(285), 720(89); LMD III 34(1).

329. *Herojus slepiasi nuo velnio (raganos).* Turi triskart slėptis, kad velnias (ragana) negalėtų žinoti jo pasislėpimo vietos. Dėkingi gyvuliai padeda: erelis išneša į padebesis, lydys praryja ir nuneria į marių dugną, lapė paslepia stiklo bonkon, kurią padeda ant velnio (raganos) stalo ir pan. Trečiąkart neatranda, herojus laimi merginą.

[1]: LTA 691(22).

330. *Žmogus prikankina velnią (giltinę).*

A. K a l v i s i r v e l n i a s. Keliauja žemėje Kristus su šv. Petru; kalvis pakausto jiems arklius; atsilygindamas Kristus leidžia kalviui prašyti trijų daiktų; kalvis prašo: „Kas atsisės ant šios kedės, tegul be mano leidimo negalės atsikelti; kas įlips į šią obelį, tegul be mano leidimo negalės nulipti; kas įkiš ranką į anglių maišą, tegul man neleidus negalės ištraukti ir pan.“; kalvis triskart prikankina jo paimti

atėjusį velnią (giltinę), miręs nei pragaran nei dangun nepriimamas, gudrumu įsibrauna į dangų.

[75]: Kar. XII 14 nr. 57; Schl. Mär. 108 = Schl. Hand. 212 = LPY I 80 nr. 30; LP II 24 nr. 33, p. 26 nr. 34; Dor. 70 nr. 50 = Capp. Mär. 111 nr. 38; Bar. 75, 160; Capp. For. 31 nr. 7; TŽ II 261; MP II 3; Žv. 1929 p. 265, Žv. 1932 p. 10; El. p. 181 nr. 389, 392, p. 183 nr. 395, p. 249 nr. 458; LTA 10b(148), 47(10), 69(490), 98(36), 208(55,150), 211(9), 218(56,64), 269(19,105,144,291,294,305,316), 279(20), 286(4), 322(196), 356(174), 368(53,295), 370(45), 372(24), 397(99), 398(264), 409(54,63), 438(99), 449a(26), 449b(21,39,49), 462(32, 128,188,276), 464(3), 468(187), 469(48), 492(17), 507(6), 544(310), 552(1146), 624(7), 662(258,288); LMD I 105(20), I 133(128,228), I 492(1,4), I 494(5), I 507(1), I 558(5), I 773, I 817(12), I 896(5), III 78(1).

B. V e l n i a i t e r b o j e. Samdininkas išdalina elgetoms (šventiesiems) savo algą, tie atsilygindami duoda jam stebuklingus daiktus: neišrūkomą pypkę, kortas, su kuriomis niekad nepralošia, galop terbą, į kurią jam paliepus visi turi sulįsti; apsinakvoja dvare, kuriame vaidenasi, liepia visiems velniams lįsti į terbą, paskum nuneša tą terbą į kalvę ir liepia mušti kūju padėjus ant priekalo; velniai prižada daugiau nebeiti į dvarą ir išsidera leisti jiems apsigyventi kokioj baloj ar medy; po daugelio metų, važiuojant su žmona pro tą vietą, pasibaido arkliai, ir jie patenka į balą (sukliūna į medžius), kur leido velniams apsigyventi; velniai nori atsikeršyti, bet išgelbsti žmona — velniai išsigąsta „terbos"; miręs neleidžiamas nei dangun, nei pragaran; prie dangaus vartų liepia šv. Petrui: „Lįsk į terbą!"

The Devils in the Sack. A farm labourer gives away all his earnings to beggars (saints), who in return give him magic objects: a pipe which never smokes out, cards which always bring luck, and a sack into which everybody jumps when ordered to do so; he spends the night in a haunted manor, bids the devils jump into the sack, then carries the sack to the blacksmith, and orders him to place it on the anvil and strike it with his hammer; the devils promise never to return to the manor and make a bargain for the right of taking up residence in a swamp or tree; many years later, riding with his wife past the place inhabited by the devils, his horses bolt and he finds himself in the swamp (stumbles against the tree); the devils want to revenge themselves upon him, but he is saved by his wife — she threatens them with the „sack"; when he dies he is admitted into neither heaven nor hell; at the gates of heaven he bids St. Peter: „Jump into the sack."

[73]: Dauk. 37 nr. 18; Dow-Sylw. I 158; Les-Brug. 175 nr. 8 = 410 nr. 17 = LV 303 nr. 41; LP II 30 nr. 37; LPY II 192 nr. 113 =

Specht 239 nr. 20; LPY IV 23 nr. 20, p. 24 nr. 21; LV 300 nr. 40; Dor. 12 nr. 8; Capp. For. 31 p. 435 nr. 7; Capp. Mär. 60 nr. 22B, p. 113 nr. 39; MP II 12; El. 251 nr. 459; LTA 10a(9), 10b(246,286), 42(2), 208(23), 217(141), 219(92,107), 260(140,241,251,284,286,435,490), 265(216), 274(31), 305(123), 322(190), 338(642), 344(699,769), 368(6,258, 268,318), 397(130,152), 405(237,258), 406(242), 407(58), 410(80), 412(1), 421(1,8), 422(93,198), 438(111), 441(35), 449a(115,121), 462(162, 254,267,296,327,387), 465(16), 468(184), 498(13), 544(332), 552(931); 619(30), 691(4); LMD I 125(6), I 545, I 805(10), I 818.

*330 C. *Apgauta giltinė.* Kareivis uždaro giltinę stebuklingame krepšy, karste, bonkoj, tabokinėj ar riešuto kevale. Arba: klaidingai praneša giltinei Dievo įsakymą: liepia graužti medžius. Giltinė labai sublogsta, žmonės ilgai nemiršta.

Death Cheated. The soldier confines Death in a wonderful knapsack, bottle or nutshell. Or: deceives it by changing God's order: says it must gnaw trees. Death becomes emaciated.

[21]: LPY IV 108 nr. 111; LV 38 nr. 14; Dor. 65 nr. 47; Žv. 1928 p. 187; LTA 218(44), 260(286,490), 262(219), 368(214), 430(15), 449a(2), 600(181"), 691(23); LMD I 99(5), I 105(12), I 135(1), I 296(7), I 481(3), I 817(18,22), I 888(5).

331. *Dvasia bonkoje.* Žmogus išleidžia piktą dvasią iš bonkos ir atlyginimo gauna stebuklingų vaistų arba galią paversti geležį į auksą; vėl įvilioja dvasią į bonką ir ten palieka.

[6]: Dow-Sylw. II 55; LP I 35 nr. 19; LTA 42(43), 350(193), 409(45); LMD I 133(224).

332. *Giltinė kūma.* Neturtingas žmogus prašo į kūmus giltinę, nes ji teisingesnė ir už Dievą ir už velnią; savo krikštasūniui ji duoda galią gydyti žmones — jei giltinė stovės prie kojų, gali gydyti, jei prie galvos, ligonis turi mirti; jis pats apgaudinėja giltinę — pasidaro sukiojamą lovą ir jo pjauti atėjusią giltinę vis palieka gale kojų (arba: išsidera dar sukalbėti „Tėve mūsų", kurios nebaigia); giltinė parodo jam žmonių gyvybės žvakes — jo žvakė baigia degti.

[48]: Dow-Sylw. II 55; Kar. XI 272 nr. 29; LP I 123-5 nr. 1, 3, 4; LPY III 301 nr. 177, IV 109-111 nr. 112-114; LV 32 nr. 3 = Specht 245 nr. 22; LV 34 nr. 4; Dor. 33 nr. 19 = Capp. Mär. 50 nr. 19; Dor. 39 nr. 24; Bar. 185, 393; Bezz. 36; MP II 29; El. 247 nr. 457; LTA 98(5), 208(162), 218(17), 260(22), 262(113), 264(137), 279(30), 293(964), 327(306), 350(218), 358(616), 439(50), 449b(97, 183), 462(222), 474(17,24,90); LMD I 121(5), I 133(37,181,186), I 144(31), I 291(10), I 300(3), I 301(24), I 330(1), I 492(2), I 558(21), I 896(7).

335. *Mirties pasiuntiniai.* Mirtis prižada žmogui iš anksto pranešti savo atėjimą; siunčia jam ligas, tačiau žmogus šių giltinės pasiuntinių nesupranta.

360. *Trijų bernų sutartis su velniu.* Pasižadą visad sakyti tuos pačius žodžius: „Mes trys", „Už pinigus", „Taip buvo teisingai"; apsinakvoja smuklėj, kur šeimininkas užmuša vieną svečią ir juos tris apkaltina žmogžudyste; velnias juos išgelbsti nuo kartuvių, kuriose pakariamas smuklininkas, ir velnias gauna jo sielą (Ž. mt. 1697).

361. *„Aš gavau dvi, tu vieną".* Kareivis sudaro sutartį su velniu septyneris metus nesiprausti ir nesišukuoti; gauna daug pinigų ir eina pirštis nusigyvenusio pono dukterims; dvi atsisako tekėti, trečia sutinka; tada velnias berną išprausia ir išpuošia, pasidaro gražus vyras, abi vyresniosios seserys pasikaria iš pavydo.

[44]: Dauk. 72 nr. 46; LP I 47 nr. 30, p. 52 nr. 34, II 97-102 nr. 40-41, p. 182 nr. 110 = Specht 167 nr. 6; LPY IV 49 nr. 50, p. 57 nr. 58; LV 31 nr. 47; Bar. 81; TŽ I 126; LTA 10a(66), 217(128,162), 262(111,207), 270(515), 279(144), 281(233), 320(6), 356(169), 368(108, 225, 227), 370(79), 393(156), 398(251), 405(241), 409(57), 422(22), 449a(45), 449b(6), 462(69,506), 469(25), 577(2), 686(97); LMD I 133(105,131), I 493(5), I 505, I 530(8), I 558(16), III 71(1).

363. *Auksanosis.* Išdidi merga žada tekėti tik už tokio berno, kuris turės auksinę nosį; galop atsiranda ir toks, reikia tekėti; po kiek laiko žmona pastebi, kad jos vyras ėda lavonus; norėdamas patirti, ar žmona jau žino paslaptį, pasirodo jai tėvo, motinos ir t. t. pavidale; pamatęs, kad žmona viską žino, ir ją suėdā.

[12]: Dauk. 100 nr. 84; Dow-Sylw. I 426, II 405; LTA 42(4), 398(245), 409(46), 422(74, 133), 425a (114); LMD I 301(50), I 817(10), III 26(17).

365. *Mergina ir jos miręs mylimasis (Lenore).* Mergina vis verkia savo mirusio mylimojo; jis pasirodo jai sapne ir žada atjoti pasiimti; naktį atjoja ant puikaus žirgo, liepia rengtis ir sėst ant žirgo, jodamas sako: „Mėnesiena kai diena, joja bernas su mergā, gyvėle, ar nebijai su negyvėliu joti?"; liepia mesti pasiimtas šventenybes, nes arklys nepanešā, nori įsitraukti gyvą į kapą arba užsmaugti, bet mergina, paskutinį akimirksnį susipratusi, gudrumu išsigelbsti.

[42]: Dauk. 100 nr. 84; Dow-Sylw. I 46; Les-Brug. 160 nr. 2 = 497 nr. 43 = LV 107 nr. 6; LP II 113 nr. 47; LV 108 nr. 7, p. 261-3 nr. 24-25; Dav-Silv. 15 = LPY II 59 nr. 36; Capp. For. 35 nr. 14 = Capp. Mär. 52 nr. 20; LTA 42(14, 67), 211(24), 217(110), 260(159, 423, 454), 265(212,214), 305(134), 344(718), 368(97,109), 398(232), 430(20), 449a(19, 77), 449b(113, 123), 452(79), 457(222), 462(55, 446), 469(43), 539(36), 544(363), 619(136), 686(35,107), 724(80); LMD I 143(6), I 492(3b), I 812(1).

*365 A. *Lino mūka.* Velnio (numirėlio) persekiojama mergina išsigelbsti, senelei iki gaidžių pasakojant „lino mūką": kaip liną paséja, rauja, mirko, džiovina ir t. t.

The Flax Torture. Persecuted by the devil (dead man), the girl is saved by an old woman, who, until cockcrow, relates to the devil the various stages of the „flax torture": how flax is sown, pulled up, retted, dried etc.

[24]: Schl. Mär. 34 = Schl. Hand. 147 = LV 106 nr. 5; Dow-Sylw. I 112, II 148; Les-Brug. 160 nr. 2 = 497 nr. 41 = Wolt. chres. II 302 nr. 66; LP I 43-45 nr. 26-27, II 67 nr. 25; LPY IV 35 nr. 34, p. 58 nr. 59; LV 261 nr. 24 = Specht 248 nr. 23; LTA 36(32), 260(36), 270(618), 368(102, 297), 421(133), 422(133), 452(19), 469(95), 544(260), 552(811), 686(82); LMD I 133(48), I 143(2).

*365 B. *Į vakaruškas pakviesti numirėliai.* Mergaitėms einant pro kapus į va-
= pr. 20. karuškas, viena jų sako: „Berneliai, kurie šiuose kapuose gulite, ateikite mus pašokinti!" Vakaruškose dideliu vargu išsivaduoja nuo jas šokinti atėjusių numirėlių.

„Young Men, Who Lie in these Graves, Come Dance with Us". The girls at the dancing-party, with great difficulties free themselves from the dead who come to dance with them.

[15]: Dauk. 107 nr. 88; MP IV 69; LTA 208(22), 218(39), 270(505), 340(68), 368(106), 398(225), 421(175), 462(445), 468(178), 539(6), 578(25); LMD I 806(4), I 833(10).

366. *Pakaruoklio kerštas.* Vyras apgrobia pakaruoklį, atnešdamas namo jo širdį (jaknas, inkstus) ir duodamas juos kam nors valgyti; naktį ateina vaiduoklis, reikalauja savo kūno dalių ir nusigabena vyrą (plg. mt. *163).

[4]: Kar. XI 287 nr. 41; LTA 208(145), 374e(2723), 447(100⁶).

*368. *Velnio (numirėlio) meilužė.* Miršta motina, tėvas, brolis ir sesuo, ga-
= ung. 365[1]. lop ji pati, nes nori nuo jo atsikratyti. Ant jos kapo išauga gėlė, kuri virsta mergaite. Karalaitis (ponas) ją išgelbsti nuo buvusio meilužio ir veda (plg. mt. 407).

The Devil's (Dead Man's) Mistress. Her mother, father, brother and sister die; to be rid of him, she, too, dies. From her grave a flower springs up which changes into a girl. The prince (gentleman) rescues the girl from her former lover and weds her (Cf. Mt. 407).

[16]: Lang. 437 nr. 18; LPY IV 43 nr. 43; LV 316 nr. 50; LTA 208(149,160), 422(133), 425a(115), 450(137), 468(188), 552(1188), 591(1); LMD I 548(2), I 636(1), III 73(1,106,132).

*369. *Drąsuolis nužudo velnio (numirėlio) meilužę arba slogutę.* Turi tris naktis saugoti lavoną ir jį palaidoti; velniai visaip stengiasi jį surasti ir nusmaugti; į kapus numirėlę veža geležiniais lankais apkaltame grabe, lankai trūksta, perkala lavonui per krūtinę pagalį.

A Brave Man Kills the Devil's (Dead Man's) Mistress or Succubus. For three nights he must keep watch over the body, then bury it; the devils do their utmost to find and strangle him; the corpse is placed in a coffin, nailed over with iron bands, and conveyed to the cemetery; when the bands snap, a stake is driven through the chest of the corpse.

[11]: LPY II 171 nr. 33, p. 230 nr. 147 = Specht 205 nr. 14; Wolt. chres. II 385 nr. 97; LTA 260(255), 284(558), 393(165), 407(19), 545(87), 687(44), 724(35); LMD I 139(1).

NEGAMTIŠKAS ARBA UŽBURTAS VYRAS (ŽMONA) AR KITI ŠEIMOS NARIAI

SUPERNATURAL OR ENCHANTED HUSBAND (WIFE) OR OTHER RELATIVES

400. — 424. Žmona
Wife

400. *Vyras ieško savo pražuvusios žmonos.* Tėvas netyčiomis pažada dvasiai savo sūnų; užaugęs sūnus patenka į užburtą pilį, kur išvaduoja užkerėtą karalaitę (turi tris naktis tylėti, išgulėti su karalaite į ją nepažiūrėjęs ir nepalietęs; arba: mergaitės paverstos gulbėmis, pavagia vienos jų plunksnas ir tol neduoda, kol ji nepažada už jo tekėti); vyras nori aplankyti tėvus, žmona duoda kokį nors daiktą (pav., žiedą) ir ką nors uždraudžia (šaukti ją vardu, miegoti ir pan.), pažada su juo vėl susitikti, bet jis sulaužo draudimą, arba jo priešas jį užmigdo, ir atėjusi žmona negali jo prikelti; žmona pradingsta (susiranda savo gulbės plunksnas ir išskrenda); pabudęs vyras eina žmonos ieškoti; klausia kelio gyvulius ir paukščius, saulę ir mėnesį, niekas nežino, tik šiaurės vėjas nurodo jam kelią; jam padeda trys senos moterys, magiškų daiktų pagalba patenka į pilį, kur jo žmona ruošiasi tekėti už kito; nužudo varžytininką, žmona jį vėl prisimena ir pažįsta (iš žiedo ir pan.).

[23]: Dow-Sylw. I 253; LP I 138 nr. 5; LPY II 240 nr. 151 = Specht 242 nr. 21; LV 218 nr. 9; Lang. 15 p. 414 nr. 2; Lev. 60 nr. 99, p. 81 nr. 126, p. 84 nr. 130; LTA 32(30), 208(96,147), 284(537), 356(192), 370(261), 421(138,158), 449a(117), 462(331); LMD I 101(1), I 105(4), I 318(11), I 494(16), I 854(2).

402. *Nepaprasta kvailio sužadėtinė.* Tėvas išsiunčia tris sūnus žmonų ieškoti — jie ritina aukso obuolius, jauniausio brolio (kvailio) obuolys įkrenta urvan, kur jis randa pelę (varlę, katę ir pan.) ir pažada ją

vesti; tėvas liepia sūnų sužadėtinėms iškepti pyragus, išausti skarą ir t. t., geriausiai darbus atlieka pelė, galop ji pavirsta gražiausia mergina.

[48]: Kar. XII 50 nr. 80; Dow-Sylw. I 103; ŽS 1894 p. 241 nr. 4 = LPY II 9 nr. 8; Dav-Silv. 6 nr. 2 = LPY II 53 nr. 33; LPY IV 38 nr. 39 = Specht 253 nr. 25; LV 210 nr. 6; Ar. 44; TŽ II 249; MP II 38, III 53; LTA 10b(177,277), 42(56), 208(58), 260(193), 262(57), 279(58,112), 280(17), 321(5), 322(177), 324(2), 337(41), 338(668), 344(701), 350(201), 368(115,328), 397(146,151), 398(252), 405(254), 422(195), 426(41), 450(78), 452(34), 462(365), 469(30), 552(924), 724(133); LMD I 126(24), I 133(62,84,198), I 301(39), I 558(4), I 610(1), I 833(15).

403. *Našlaitė ir raganiūkštė* (tikra ir netikra nuotaka).

A: Pamotė nekenčia našlaitės; ji mandagiai pasielgia su seneliu (Dievu) ir yra apdovanojama (kalbant iš burnos krinta auksas arga gėlės), tuo tarpu pamotės duktė panašiose aplinkybėse nemandagiai pasielgia ir yra nubaudžiama (iš burnos krinta varlės); našlaitės brolis tarnauja pas karalių, kuris pamato jo sesers paveikslą, įsimyli ir nori vesti; kelyje pas karalių, ragana įstumia našlaitę į vandenį, ji pavirsta antimi, o karaliui per žmoną ragana įbruka savo dukterį; apsivylęs karalius uždaro našlaitės brolį kalėjiman; naktį į karaliaus dvarą atskrenda antis ir gieda; trečiąnakt budi pats karalius, viską sužino, atburia našlaitę ir ją veda, išleidžia iš kalėjmo brolį ir nubaudžia raganą. (plg. mt. 450, *453, 480, *481.)

[19]: Dauk. 49 nr. 26; LP II 163 nr. 30; MP II 54, V 35; LTA 260(199), 279(141), 284(514), 350(194), 358(643), 368(275), 462(422), 544(326), 691(6); LMD I 113(4,23,165,250), I 833(12,33).

B. Pradžia ir pabaiga tokia pat, kaip A.; karalius veda našlaitę, gimsta vaikas, pamotė įmeta karalienę ir vaiką į vandenį, jos vietoj palieka savo dukterį.

C. Ragana slaptai pakeičia nuotaką savo dukterimi; vyras supranta apgavystę (klastą išduoda burkuojąs karvelis ir pan.) ir numeta raganos dukterį patiltėn; ten išauga nendrė, kurioje ragana pažįsta savo dukterį.

[1]: LTA 10a(103).

*403 D. *Netikras karalaitis (karalaitė)*. Kelionėje tarnas (tarnaitė) priverčia karalaitį(-tę) apsimainyti rūbais. Galų gale viskas paaiškėja, apgavikas nubaudžiamas (plg. mt. *452).
= num. 403 D*.

The Sham Prince (Princess). During travel, the servant compels the prince to change apparel with him. Finally all is explained and the imposter punished (Cf. Mt. *452).

[10]: Kar. XII 54 nr. 82; LP I 184 nr. 15; Bar. 167 = Specht 210 nr. 15; LTA 10b(222), 260(440), 279(7), 372(7), 449b(168), 462(123), 552(751).

*404. *Mergaitė — gulbė.* Sudegina jos plunksnas, ir ji atvirsta mergaitė. Karalaitis veda gražuolę. Po kiek metų skrenda jos giminės — gulbės ir vilioja kartu skristi. Buvęs jos mylimasis numeta jai plunksnų, ir ji išskrenda, tik karts nuo karto slapčiomis aplanko savo sūnų.

The Swan Maid. When her feathers are burnt, she becomes a beautiful girl. The prince marries her. Some years later her swan relatives, about to migrate, entice her to accompany them on their flight. Her lover throws feathers to her, and she flies off; only from time to time she secretly returns to visit her son.

[5]: Liet. pas. 45 nr. 32 = Capp. Mär. 27 nr. 13; TŽ II 239; LTA 219(105), 368(156), 474(44).

407. *Mergaitė gelėje.* Mergaitė paverčiama gėle (gyvena ant savo kapo išaugusioje gėlėje); vyras nuraškia gėlę, namie randa gėlės vietoj mergaitę ir ją veda. (plg. mt. *368).

[2]: LTA 422(133), 552(725).

410. *Mieganti karalaitė (Erškėtrožė).* Burtininkė ilgam laikui užmigdo karalaitę; ją išvaduoja karalaitis, prasiskynęs kelią prie pilies per erškėčių krūmus ir pabučiavęs miegančią gražuolę.

[3]: Capp. Mär. 75 nr. 28; LTA 422(142); LMD I 133(189).

*411. *Trys nuotakos: mergina, kiaulė, ir kumelė.* Jaunikiai reikalauja trijų dukterų, o tėvas teturi vieną. Burtininko pamokytas, uždaro pernakt klėty dukterį, kiaulę ir kumelę. Rytą randa tris visai vienodas mergas ir atiduoda jaunikiams. Po kiek laiko lanko ištekėjusias dukteris. Iš jų elgesio ir šeimininkavimo pažįsta, kuri kumelė, kuri kiaulė ir kuri jo tikra duktė.

The Three Brides: the Girl, the Sow and the Mare. The suitors demand three girls, but the man has only one daughter. On the advice of a wizard, he confines his daughter in the granary for a night, together with the sow and the mare. Next morning, he finds three girls, all alike, whom he gives away to the suitors. Later on he pays a visit to his married daughters, and from their deportment and manner of housekeeping, he recognizes which is the mare, which the sow, and which his daughter.

[5]: LP I 12 nr. 23; LPY IV 13 nr. 11 = Specht 312 nr. 48; LTA 368(245), 724(11); LMD I 332(9).

*412. *Nuotaka iš jaujos.* Bernas susidera nueiti naktį į jaują ir ką nors atnešti. Kažkas jį pagauna už rankos ir tol nepaleidžia, kol nepažada jos vesti. Ruošia vestuves, jaujoj randa puikiausią mergą — ją dar nekrikštytą pavogė laumės ir užaugino jaujoj. Bažnyčioj pranyksta

visi burtai, ji suranda savo tikrus tėvus, kurie augino laumėvaikį (ž. mt. 3692).

The Bride from the Barn. A farm lad wagers to fetch something from the barn at night. There someone snatches him by the hand and refuses to let him go until he promises to marry her. During preparations for the wedding, he finds the girl to be very charming — it turns out, that unbaptized she had been stolen by the fairies, and had grown up in the barn. In church she becomes disenchanted and finds her real parents, who were rearing a changeling in her stead (Cf. Mt. 3692).

[12]: Kar. XI 235 nr. 3; LTA 10a(14); 219(108), 350(177), 358(628), 368(27,87,209), 474(43), 626(383), 687(6); LMD I 339(6).

422. = rum. 308, ung 401[1], pr. 21. *Užburtos karalaitės ir jų pilys.* Herojai jas išvaduoja po tris naktis nemiegodami, nekalbėdami, nežiūrėdami į uždraustą kambarį ir pan. (Įvairūs epizodai).

Enchanted Princesses and Their Castles. The heroes rescue the princesses by keeping awake for three nights in succession, keeping silent, or refraining from looking into secret chambers, or otherwise. (Various episodes).

[71]: Dauk. 39 nr. 20; Dow-Sylw. I 444, 457, II 34, 198, 344, 419; Les-Brug. 165 nr. 4 = 430 nr. 21 = LV 228 nr. 11; Les-Brug. p. 176 = LV. 253 nr. 20; Les-Brug. 237 nr. 37 = 433 nr. 22 = LPY I 243 nr. 131; Schl. Mär. 62 = Schl. Hand. 171 = LV 220 nr. 10; LP I 53 nr. 35, p. 58 nr. 39, II 46 nr. 47, p. 77 nr. 31, p. 96 nr. 39, p. 174 nr. 35; LPY IV 1 nr. 1, p. 194 nr. 162; LV 160 nr. 9, p. 187 nr. 52-3, p. 192 nr. 68, p. 197 nr. 83, p. 230 nr. 12, p. 233 nr. 13, p. 293 nr. 36, p. 300 nr. 40, p. 315-317 nr. 49-50, p. 393 nr. 36; Žv. 1931 p. 535; LTA 10a(105), 10b(129), 208(21,130), 260(170), 278(25), 358(615), 370(282), 397(2,12,98), 413(15), 449b(53), 462(187,279,425), 464(1), 619(23), 692 (8), 724(112); LMD I 115(6), I 126(18), I 133(33,41,204,218,220,254, 281,288), I 135(3), I 144(23), I 334(1); I 339(2), I 397(6), I 494(16), I 558(20), I 594(5), I 855(118).

*422 A. = rus. *400 B. *Migdą obuoliai.* Išvaduoja karalaitę iš užkeikimo. Raganos migdančių obuolių dėka, triskart pramiega jam skirtą susitikimą. Po sunkiausio ieškojimo karalaitę vėl suranda.

Narcotic Apples. The hero disenchants the princess. Through a sleeping narcotic, contained in apples given him by the witch, the youth fails to keep the three appointments. After a very difficult quest he again finds the princess.

[8]: Dauk. 96 nr. 82; LP II 46 nr. 47, p. 86 nr. 34; LTA 211(36), 262(188), 462(292, 512); LMD I 832(5).

*422 B. *Trys kareiviai užkeiktam dvare.* Nenugali smalsumo ir neišvaduoja karalaičių. Jas išgelbsti septyni septynerių metų vaikai.

The Three Soldiers in the Enchanted Manor. Curiosity overcoming them, they forfeit the power of disenchanting the princesses. Seven seven-year-old children break the spell and save the princesses.

[2]: LTA 449a(16,35).

*423. *Bernas veda laumę.* Berną naktį slogina laumė (ž. mt. 3681). Jis ją sugauna ir veda. Ištraukus kuoliuką iš durų plyšio, pro kurį ji įlįsdavo, žmona prapuola, tik slaptai naktį kart nuo karto atneša savo paliktiems vaikams dovanų.

Marriage with a Fairy. The youth is nightly visited by a fairy (see mt. 3681), whom he at last catches and takes to wife. When the peg is removed from the hole in the door by which she used to make her entrance, she disappears; only now and again she secretly returns at night to bring gifts to her children.

[8]: Schl. Lit. 106 = Schl. Mär 93 = Schl. Hand. 199 = LPY I 69 nr. 25 = Specht 183 nr. 9; Bezz. 41 nr. 7 = Wolt. chrest. II 286 nr. 56 = Capp. Mär. 42 nr. 15E; LV 204 nr. 11-12; LTA 552(1085); LMD I 133(137), I 143(4), I 144(14).

*424. *Bernas veda velniūkštę.* Berną slogina mergaitė (succubus). Jis ją sugauna ir veda. Po kurio laiko juodvarniais pasivertę žmonos broliai pakviečia juos pas save į puotą (vestuves). Vyras turi nesijuokti, nežiūrėti į uždraustą kambarį ir pan. Dovanų (pasogos) gauną du maišu anglių, kurie namie virsta auksu ir porą arklių, kurie pasirodo esą arkliais paversti nusidėjėliai.

The Youth Wed to a She-devil. The youth is worried by a succubus. He catches and marries her. Some years later his wife's brothers, in the form of ravens, come to invite them to a feast (wedding). There he is forbidden to laugh, look into a secret chamber, etc. As gifts (wife's dowry) gets two bags of coal which, taken home, turn to gold, and a pair of horses, which turn out to be sinners transformed to horses.

[16]: LTA 18(1), 42(28), 270(777), 337(18), 368(248, 306), 372(13), 422(91), 449b(31), 452(78), 474(12), 494(4), 552(944); LMD I 301(44), I 481(5), I 657(2).

425—446. Vyras
Husband

425. *Žmona ieško savo pražuvusio vyro.*

A. Baidyklė (gyvulys) per vyrą (Amuras ir Psychė). Mergaitė pasižada pati (arba pažada ją nelaimėn pakliuvęs tėvas) tekėti už baidyklės (lokio, vilko, gyvatės); naktį jis pasiverčia gražiu jaunikaičiu; tačiau jis ją palieka, nes žmona sulaužo kokį nors draudimą — sudegina gyvulio odą, apšviečia, pabučiuoja, pasipasakoja

seseriai ir t. t.; žmona iščina ieškoti vyro, atlieka sunkiausią kelionę, klausią vėją ir žvaigždes kelio, kopia į stiklo kalną, galop iš senos moters gautų magiškų daiktų pagalba suranda vyrą ir vėl jį laimi.

[12]: Dauk. 59 nr. 36; Dow-Sylw. I 300; Les-Brug. 167 nr. 5 = 438 nr. 23 = LPY I 178 nr. 102; Lev. 65 nr. 108, p. 83 nr. 128; MT III 156; LTA 368(197), 370(122), 397(72), 413(10); LMD I 301(18), I 324(9).

B. Tas pats, tik pradžioje epizodas — įspėti kokio gyvulio odos batai (utėlės), kuriais avi išdidi gražuolė mergina.

[3]: Bezz. 37; MT III 161-2.

C. Mergaitė lokio žmona. Jauniausia duktė prašo iškeliaujantį tėvą parvežti jai dovanų ypatingą gėlę ar paukštį; norėdamas gauti prašytą dovaną, tėvas turi pažadėti dukterį lokiui; vėliau lokys virsta karalaičiu, žmona ieško pražuvusio vyro (kaip A).

[30]: Kar. XII 13 nr. 56; Dow-Sylw. II 169; LPY IV 37 nr. 38; Lev. 65 nr. 107; Dor. 24 nr. 11; MP IV 58; LTA 69(509,518a), 208(45), 260(43,141), 262(45,109), 280(11), 344(749); 368(129), 381(120), 397(96), 449a(126), 450(60), 452(29), 462(409,423), 507(3); LMD I 126(21), I 133(214), I 502(4), I 510, III 73(12), III 123(5).

*425 D. = pr. 24. *Žalčio žmona.* Besimaudant ežere, įlenda žaltys į jauniausios sesers rankovę ir tol neina lauk, kol ji nepasižada už jo tekėti. Gyvena rūmuose ežero dugne. Po keleto metų išsiprašo (atlikus užduotus darbus) viešėti pas tėvus. Pasiima ir savo vaikus, pavadintus medžių vardais. Dėdės išgauna iš jauniausios mergaitės paslaptį, kaip reikia pašaukti jos tėvą. Pašaukia (jis mano, kad žmona grįžta) ir nužudo. Motina užkeikia save ir vaikus į medžius — ji virsta egle, sūnūs ąžuolu ir uosiu, o išdavikė duktė epuše, kuri visad dreba.

The Girl as Wife to a Snake. While the girls are bathing in the lake, the snake crawls into the sleeve of the chemise belonging to the youngest one, and stays there till he exacts the promise that she shall marry him. They live at the bottom of the lake. Some years later she is granted leave (after she has performed the tasks assigned to her) to visit her parents. She takes her children with her; they all bear the names of trees. The uncles induce their niece (the youngest of the children) into telling them the secret of summoning her father's presence. They call him out (he thinks it to be his wife returning) and slay him. The mother execrates herself and her children — she turns into a fir, the sons into an oak and an ash, and the daughter traitress into an aspen, which never ceases trembling.

[27]: Mitt. II 143 = 233 = LPY III 317 nr. 194; Mitt. II 266 = 351 = LPY III 294 nr. 174 = MT III 162; Mitt. II 268 = 354; LP II 68 nr. 26 = MT III 164; LPY II 138 nr. 84 = MT II 167;

LPY IV 63 nr. 65 = MT III 169; Liet. pas. 11 nr. 14 = Capp. Mär. 19 nr. 12; Bar. 194 = Specht. 296 nr. 41; Bar. 456; MT III 161; El. 9 nr. 5a; Žv. 1931 p. 8; LTA 198(299), 210(211), 218(14), 280(6), 380(421), 383(29), 449a(27), 449b(101), 544(285); LTA pl. 385a-b; LMD I 133(265a), I 300(11), I 315(4), I 339(1).

432. *Karalaitis paukščio pavidale.* Karalaitis lanko gražuolę pasivertęs paukščiu — pas ją atvykęs virsta jaunikaičiu; pamotė jį sužeidžia (peiliu, ant lango pabertais stiklais), mergaitė lydi savo mylimąjį ir klausydama gyvulių ar burtininkės patarimo jį išgydo.

[1]: LTA 662(189).

433 A. *Karalaitis gyvatės pavidale.* Gyvatė nusineša karalaitę į savo pilį; mergaitė pabučiuodama išvaduoja karalaitį iš užbūrimo.

[3]: LTA 260(170), 397(62), 398(243).

440. *Varlių karalius.* Mergaitė turi pasižadėti tekėti už geležinės varlės, kuri paskum pavirsta gražiu karalaičiu.

[1]: LTA 364(1).

441. *Ežys — karaliaus žentas.* Bevaikė moteris pagimdo ežį; miške paklydęs karalius už kelio parodymą pats nežinodamas pažada jam savo dukterį; ežys pasiima nuotaką; sudeginus ežio odą, jis virsta gražiu jaunikaičiu.

[19]: Dauk. 31 nr. 13, p. 67 nr. 42; Dow-Sylw. I 368, II 460; Les-Brug. 199 nr. 19 = 355 nr. 3 = LPY I 206 nr. 114; LPY III 255 nr. 150 = Specht. 250 nr. 24; LTA 198(301), 211(27), 350(240), 358(623), 370(334), 372(3), 452(89), 462(184); LMD I 115(3), I 300(2), I 318(10), I 558(3), I 817(2).

*445. = rus. *813 B. *„Kad tu, vaike, jaunose dienose pražūtum".* Taip užkeikė supykusi ant sūnaus motina, kuris, tėvo juokais liepiamas, ją užgavo rykštele. Jis pražūva grįždamas iš vinčiaus. Elgeta mato jį miške atgailojantį. Bando gelbėti tėvas, motina, išgelbsti tik žmona.

„My Child, Would that you Vanish in your Youth". Thus an angry mother curses her son who, in obedience to his father's jestingly given command, has struck her with a switch. Returing home from church on his wedding day, he disappears. A beggar sees him doing pennance in the forest. The father and mother endeavour to save their son; only his wife saves him.

[31]: Dow-Sylw, I 346; 10b(279), 68(335), 211(1), 260(89), 270(524, 551), 280(4), 321(6), 344(716), 368(312,335), 405(316), 422(141), 430(3), 450(64), 469(41), 474(7), 504(277), 686(32), 724(38, 95); LMD I 126(14), I 127(14), I 301(29), I 511, I 561(227), I 618(11-12), I 979(2-3).

*446. *Miegąs karalaitis.* Prie miegančio karalaičio buvo parašyta: „Kuri
=rus. *533 B. išbus prie mano grabo nemiegojus tris naktis, taps mano žmona". Karalaitė trečiąnakt užmigo, baigė budėti jos tarnaitė, karalaitis ją palaikė išgelbėtoja, vėliau paaiškėjo tiesa.

The Sleeping Prince. The notice found by the coffin of the sleeping prince: „She who will spend three sleepless nights by my coffin shall become my wife". On the third night, the princess having fallen asleep, her maid takes her place at the coffin. On awakening, the prince thinks the maid to be his rescuer. The mistake is afterwards explained.

[1]: LTA 260(41).

450 — 455. Brolis ir sesuo. Brother and Sister.

450. *Avinėliu paverstas berniukas (Jonukas ir Elenytė).* Brolis su seserim bėga nuo pamotės; einant per mišką, brolis ištrokšta gerti, nori gerti iš arklio, jaučio ir kt. gyvulių pėdų, sesuo vis persergsti, galop atsigeria iš avinuko pėdos ir pavirsta šilkavilniu avinėliu; juos miške atranda karalaitis ir veda seserį; mergaitė išsiprašo, kad avinėlis būtų gražiai laikomas; ragana paverčia karalienę antimi, jos vietoj pakiša savo dukterį, kuri prikalbinėja karalių, kad pjautų avinėlį; karalius išgirsta avinėlio pokalbį su antele, atverčia ją vėl savo žmona ir nubaudžia raganą. (Plg. mt. 403).

The Boy Changed to a Lamb (John and Helen). Brother and sister run away from their cruel stepmother; going through the forest, the brother becomes thirsty and wants to drink water from the footprints of a horse, ox and other animals; his sister warns him against doing this, but he disobeys and finally drinks from the footprint of a sheep — is transformed to a silken, fleecy lamb; a prince finds them in the forest, and weds the sister; she is granted her request that the lamb shall be well cared for; a witch transforms the queen to a duck and puts her own daughter in the queen's place; the imposter persuades the king to kill the lamb; the king overhears the conversation of the lamb and the duck, disenchants the latter and punishes the witch. (Cf. Mt. 403).

[43]: Kar. XI 253 nr. 17; Dow-Sylw. I 42; Mitt. IV 170-1 nr. 1-2; Wolt. chres. I 212-7 nr. 38 a-c; LP I 82 nr. 27, II 159 nr. 26; LPY III 58 nr. 29; Liet. pas. 34 nr. 27; Bar. 225 = Specht. 193 nr. 11; Wolt. kat. 138; LTA 10b(206, 230), 260(167), 262(110, 168), 340(70), 364(13), 397(154, 157), 413(33), 449b(24, 112), 450(49), 462(189), 474(31), 510(53a), 662(286), 686(40, 73), 687(13, 14); LMD I 125(1), I 127(1), I 133(163, 210), I 398(4), I 650(4), I 802(11), I 842(13), I 843(27).

451. *Brolių ieškanti sesuo (dvylika brolių juodvarniais lakstančių).* Tėvas veda pamotę raganą, ji paverčia posūnius juodvarniais; užaugusi sesuo eina ieškoti brolių; norėdama išvaduoti brolius iš užkeikimo, sesuo sutinka 7 metus nekalbėti; ją randa miške medyje karalaitis ir veda; gimus vaikui, ragana jį pavagia ir kaltę meta motinai; esant jau ant laužo, sukanka 7 metai, karalienė prakalba, atskrenda broliai ir atvirsta žmonėmis, viskas išsiaiškina.

[43]: Dauk. 47 nr. 25; Dow-Sylw. I 345; Kar. XI 231 nr. 1, XII 58 nr. 84; Jurk. 99 nr. 46 = LV 211 nr. 7; Ms. ps. 1 nr. 1 = LPY II 85 nr. 52 = Liet. pas. 52 nr. 35 = Capp. Mär. 146 nr. 46; LP I 114 nr 26; LPY II 238 nr. 150, IV 98-9 nr. 102-103; Bar. 182, 346; LTA 10a(78), 47(8), 218(1), 260(107), 262(7), 280(1), 397(166), 422(78,97), 425a(125), 449b(58), 450(94), 462(182,469), 491(1), 686(46), 687(45), 692(18), 724(131); LMD I 105(5, 6), I 133(40, 162, 173, 188, 244), I 558(14), I 661(22), I 833(2), I 979(5), III 73(131).

*452. *Sesuo ieško savo devynių brolių.* Išvažiuoja pasikinkiusi kumelę, ku-
= pr. 21. rios vaikai yra visų devynių brolių žirgai. Nežiūrint zuikio perspėjimo (jam žuvus), mergaitė paklauso laumės ir eina maudytis. Laumė pasiima jos rūbus ir vežimą, mergaitei lieka jos skarmalai ir geldon pakinkyta kiaulė. Laumė sakosi broliams esanti jų sesuo; ją vaišina, o tikroji sesuo gano arklius ir dainuodama skundžiasi savo likimu. Broliai išgirsta dainą, viską supranta, pažįsta seserį, o raganą sudrasko išsmaluotas arklys (plg. mt. *403D).

The Sister Seeking her Nine Brothers. She sets forth with the mare whose offspring are the steeds of her nine brothers. Contrary to the hare's warning (after his death), the girl obeys the the fairy and goes bathing. The fairy takes the girl's clothes and carriage and leaves in their place her own rags and a hog harnessed to a trough. She claims to be the sister of the brothers. They entertain her; meanwhile, the real sister, tending the grazing horses, relates her sad fate in song. The brothers hear the song, understand the trickery, and recognize her for their sister. The wicked fairy is torn to pieces by a horse smeared with pitch (Cf. Mt. *403D).

[20]: Kar. XII 4 nr. 48; Schl. Lit. 109 = Schl. Mär. 35 = Schl. Hand. 144 = LPY I 31 nr. 14; LP I 81 nr. 26; LPY II 173 nr. 104, p. 228 nr. 146; Liet. pas. 36 nr. 28 = Capp. Mär. 38 nr. 15D; Bar. 459; LTA 10a(101), 198(296), 420(95), 456(53), 662(198), 686(27), 724(40); LMD I 113(3), I 323(4), III 26(3), III 33(2), III 46c(17), III 91a(7).

*453. *Antimi pavirtusi mergelė (Sigutė).* Broliui esant kare, pamotė kan-
= pr. 25, kina seserį — liepia ganyti ir daug verpti, jai padeda karvė (plg. mt.
plg. span. 780* B. *481). Parengia po slenksčiu žarijų duobę, bet kalaitė perspėja, o ją

nužudžius, mergaitė įkrenta duobėn ir sudega. Karvė palaižo pelenus, iš kurių atsiranda antelė ir pabėga į mišką. Grįždamas namo brolis girdi, kaip antelė apdainuoja savo likimą. Supranta, kad tai jo sesuo. Ištepa derva arklį, kuris sudrasko prilipusią raganą.

The Maiden (Sigutė), Transformed to a Duck. While the brother is serving at war, the stepmother - witch illtreats his sister: commands her to spin an impossible quantity of flax and to tend cattle at the same time. In these tasks the girl is helped by a cow (Cf. Mt. *481). The witch prepares under the doorstep a pit of burning coals; but the little bitch gives timely warning. After it is killed, the girl falls into the pit and is burned. The cow licks the ashes: a little duck appears therefrom and flies away into the woods. Returning home, the brother hears the little duck relating her sad fate in song. He knows her for his sister. Smears with pitch his horse, and the latter tears to pieces the witch glued to it.

[4]: Wolt. kat. 131; Liet. pas. 58 nr. 36 = Capp. Mär. 30 nr. 14; LP II 154 nr. 24; Ar. 24.

*454. *Devynių brolių sesuo ir devyniagalvis.* Mergaitę užpuola vieną miške devyniagalvis. Ji įsilipa į medį ir prašo gegutės pranešti broliams, kad ją gelbėtų. Devyniagalvis graužia medį, perspėti broliai skuba pagalbon. Išgirdęs triukšmą, devyniagalvis klausia, ar neatjoja jos broliai. Mergaitė įtikinėja, kad ne. Baigiant graužti medį, pasirodo broliai ir devyniagalvį užmuša.

The Nine-headed Monster and the Sister of the Nine Brothers. Alone in the woods, the girl is attacked by a nine-headed monster. She climbs a tree and begs the cuckoo call her brothers to her aid. The monster begins to gnaw the tree. The brothers hasten to the rescue. Hearing a noise, the monster asks the girl if her brothers are drawing near. She assures him that it is not so. When he has nearly gnawed the tree through, the brothers arrive and slay him.

[13]: LP II 234 nr. 4; LPY II 209 nr. 132; Liet. pas. 21 nr. 20 = Capp. Mär. 69 nr. 24; LTA 208(2), 218(24), 265(206), 325(19), 421(120), 425a(110), 452(45), 550(312), 662(250); LMD I 323(5).

*455. *Laumė ragana nužudo berniuką.* Atgydomas gegutės pagalba.
Boy Murdered by a Wicked Fairy. A cuckoo helps to revive the boy.

[2]: LTA 474(26), 495(51).

SUPERNATURAL TASKS

460 A. *Kelionė pas Dievą prašyti atpildo.* Jaunuolis keliauja pas Dievą prašyti atpildo, išgirdęs, jog Dievas dešimteriopai atlygina už vargšams duotą išmaldą (plg. mt. 1735); savo atpildą gauna, sužinojęs pas Dievą atsakus į jam pakelėj užduotus klausimus.

[4]: LP II 37 nr. 4; LPY IV 121 nr. 121; MT II 143 nr. 11; LTA 218(34).

B. *Kelionė laimės beieškant.* Vargšui žmogui niekas nesiseka — jam pažadėtas akmuo ir tas, baigiant metus tarnauti, sudyla; iškeliauja ieškoti laimės ir ją suranda, gavęs atsakus į pakelėj užduotus klausimus.

[11]: El. 127 nr. 314; LTA 10a(20), 218(7), 260(21, 120), 350(203), 368(145), 421(17), 462(52), 449b(34), 724(33).

461. *Trys plaukai iš velnio barzdos.* Karalius išgirsta pranašystę, jog vargšo sūnus vešiąs jo dukterį; veltui karalius stengiasi pasipriešinti lėmimui: siunčia jaunuolį su laišku namo, kad jį ten nužudytų, tuo tarpu laiške randa parašyta, kad tuojau apvesdintų su karalaite (mt. 930); norėdamas atsikratyti žentu, karalius pasiunčia jį į pragarą atnešti tris plaukus iš velnio barzdos; pakelėj jam užduoda visą eilę klausimų (kada pradės žaliuoti medis, tekėti šaltinis, kaip išgydyti sergančią karalaitę, kaip išsivaduoti keltininkui ir kt.); pragare herojui padeda velnio žmona — paverčia jį vabzdžiu ir paslepia, iškvočia iš vyro atsakus į klausimus ir nukerpa plaukus; grįždamas namo, pagelbsti jį klausiusiems ir gauna už tai didelį atlyginimą; senis karalius nori pamėgdžioti žentą, darydamas tokią pat kelionę; patenka keltininkui, kuris, atsimindamas iš pragaro atneštą patarimą, padaro karalių savo vietininku.

[21]: Bar. 140 = Specht 303 nr. 45; LTA 42(69), 262(187), 279(110), 370(309), 409(37, 50), 449a(108), 452(65), 462(45, 53, 106, 183, 286, 354); LMD I 106(1), I 133(177, 209, 283), I 291(7), I 503(4).

465. *Savo gražios žmonos dėliai persekiojamas vyras.*

A. R a s t i n e p a p r a s t ą d a i k t ą. Vyras veda gulbe pasiversti galinčią gražuolę (Swan maiden, plg. mt. *404); godus ponas (karalius) nori paveržti žmoną ir užduoda vyrui sunkius darbus: tarp kitko surasti nepaprastą (nežinomą) daiktą (valgį); savo žmonos padedamas, vyras atlieka užduotus darbus.

[18]: Kar. XI 239 nr. 7; Dow-Sylw. I 70; LP I 19 nr. 35; LPY IV 125 nr. 123, p. 182 nr. 159; LTA 233(3), 262(291), 344(775), 368(177), 370(214, 231), 421(63), 462(288), 469(50), 576(18); LMD I 102, I 133(259), I 291(1).

C. Kelionė į kitą pasaulį. Vyras gauna žmoną iš Dievo; ponas (karalius), norėdamas pražudyti gražuolės vyrą, siunčia jį į kitą pasaulį — nunešti į pragarą laišką jo mirusiam tėvui (mt. 761) ir pan.; savo žmonos padedamas, vyras viską atlieka ir nubaudžia neteisingą poną arba jo urėdą.

[11]: Schl. Mär. 71 = Schl. Hand. 179 = LPY I 53 nr. 21; Les-Brug. 209 nr. 25 = 494 nr. 42 = LV 109 nr. 8; LTA 260(15), 356(184), 398(277), 462(293), 619(26), 687(41,42); LMD I 314(4), I 324(13).

*467. *Kas ras nuostabesnį daiktą.* Trys sūnūs nori vesti tėvo augintinę. Tėvas pažada ją tam, katras ras nuostabesnį daiktą. Visi randa po nuostabų daiktą, tačiau visi daiktai kartu yra reikalingi išgelbėti mergaitės gyvybei.

Who Will Find the Most Marvellous Thing. Each of the three brothers wants to marry his father's ward. The father promises her hand to the son who will find the most marvellous thing. Each finds some marvellous thing; however, it turns out, that to save the girl's life, all the things found must be used together.

[3]: Dauk. 63 nr. 39; Lev. 76 nr. 118; LMD I 495(1).

470. *Vaišės kitame pasaulyje.* Du draugu susitaria niekad nesiskirti; vienam iš jų mirus, gyvasai jį pakviečia pas save Kalėdų ir jam grįžtant išeina svečiuosna pas jį; prabūna svečiuose, rodos, vos kelias dienas, o pasirodo praėję keli šimtai metų; grįžęs pasimeldžia ir miršta, tuoj subyra į dulkes.

[7]: Bar. 127, 250; LTA 260(279, 443), 358(610), 422(92), 452(17).

470 A. *= est. 472*, span. *835. *Numirėlis svečiuose.* Kapuose užmynęs ant kaušo, žmogus juokais taria: „Ateik šiandien vakare pas mane į svečius“. Numirėlis tikrai ateina (plg. mt. *365B).

A Dead Man Pays a Call. Stepping on a skull in the cemetery, the man says in jest: „Call on me to-night“ (cf. Mt. *365B). The dead man does call.

[9]: LTA 260(45), 344(702), 370(258), 442(40, 180), 462(264), 486(26), 545(64); LMD I 661(14).

*472. plg. rus *804 I. *Svečiuose pas elgetą (Dievą).* Vienas ponas niekad nevalgė be elgetos pietų. Kartą vienas elgeta jį užkvietė pas save (atsiuntė arklį). Pakelėj matė nuostabius daiktus — liesos avys sodrioj pievoj (šykštuoliai) ir riebios avys menkoj ganykloj (visad patenkinti žmonės) ir t.t.; senelis jam danguj visa tai paaiškino. Pro langelį matė pragare kenčiančias sielas ir pan. Ponas svečiuose išbuvo kelis šimtus metų, nors jam atrodė vos kelios dienos.

On a Visit to a Beggar (God). A certain gentleman who always shared his dinner with a beggar, was one day in his turn invited to a beggar (horse was sent to fetch him). On the way he saw many

strange things — lean sheep grazing in rich meadows (avaricious people), and fat sheep in poor meadows (people contented with little), etc. The old man in heaven explained to him the meaning of these sights. Through a small window he saw the torments of the souls in hell. His visit lasted several hundred years, though to him it seemed but so many days.

[54]: Kar. XI 243 nr. 10; Dow-Sylw. II 163, 193; Lang. 15 p. 443 nr. 25; LP II 18 nr. 29; LPY IV 27 nr. 23; TŽ V 640 nr. 33; Žv. 1926 p. 51, 1927 p. 210; El. 47 nr. 109, p. 81 nr. 192, p. 225 nr. 437, p. 226 nr. 438, p. 227 nr. 439, p. 229 nr. 440, p. 230 nr. 441, p. 231 nr. 442, p. 234 nr. 444, p. 235 nr. 445, p. 236 nr. 446; LTA 46(3), 198(248), 260(246), 262(182), 318(18), 337(57), 350(166), 368(11, 83), 370(310), 374d(1942), 397(57), 421(15, 25, 57, 64), 452(93), 462(90), 527(5), 544(287), 552(912, 926), 724(49); LMD I 100(1), I 105(22), I 126(36), I 324(11), I 483(21), I 503(6), I 573(5), I 806(3), I 842(3); I 843(38), III 83(1).

472 A. = est. 471. *Paukštis nuvilioja į dangų.* Maldingas žmogus negalėjo suprasti, kas veikiama danguje. Gražiai giedąs paukštelis nuviliojo jį į dangų; rodos neilgai tesiklausė, o jau praėję keli šimtai metų.

A Bird Allures a Man to Heaven. A pious man who had always wondered what was going on in heaven, was allured there by the beautiful song of a bird. Although he spent several centuries listening to the bird, to him it had seemed but a very short time.

[3] LP I 21 nr. 37; LTA 449a(131), 462(132).

475. *Pragaro katilo kurstytojas.* Bernas parsisamdo tarnauti velniui, turi kurstyti katilą, į kurį jam draudžiama žiūrėti; pasižiūrėjęs ten pamato savo tėvus (buvusius jo ponus). Atlyginimo gauna magiškus daiktus arba tris kaušus pūtų iš katilo, kurios pavirsta avimis (iš pragaro išvaduotos sielos), jas nuperka senelis (Dievas). (Plg. mt. 361, *730).

[15]: Dauk. 72 nr. 46; Dow-Sylw. I 158; LP I 46 nr. 29, p. 49 nr. 32; LTA 208(135), 260(428), 462(217, 292, 297); LMD I 126(7), I 133(257), I 291(2), I 494(15), I 842(1), I 1000(674).

480. *Našlaitė šulinyje.* Pamotė nekenčia našlaitės; kai ji verpia atsisėdusi prie šulinio, pamotė ją įstumia šulinin, norėdama prigirdyti; mergaitė ten randa kitą pasaulį, visiems ją prašantiems padeda — pamelžia karvę, papurto obelę ir tt.; tarnauja raganai, gyvulių padedama atlieka sunkius uždavinius ir pasirenka gerą dovaną (auksą dėžutėje); pamotė tyčiomis įstumia šulinin savo dukterį, bet ši nepagelbsti karvei, obelei ir kt.; pasirenka negerą dovaną (ugnį dėžutėje) arba pakelėj žūva. (Plg. mt. 403, *481).

[20]: Les-Brug. 233 nr. 34 = 447 nr. 25 = LPY I 239 nr. 128;

Liet. pas. 44 nr. 31; Dor. 23 nr. 10, p. 50 nr. 30; Bar. 320; Capp. For. 31 p. 443 nr. 10 = Capp. Mär. 71 nr. 25; TŽ V 639 nr. 31; Žv. 1933 p. 202; El. 204 nr. 415; LTA 10b(135), 210(210), 262(105), 325(17), 344(712), 462(438), 449b(105), 456(22), 552(906); LMD I 133(172), I 318(18).

481. = pr. 34, plg. rum. 480 A. *Pamotės raganos persekiojama našlaitė.* Pamotė jai užduoda sunkius darbus — ganant verpti linus. Padeda karvė. Raganos triakė duktė sužino paslaptį. Karvė papjaunama, našlaitė raišo žarnas ir pasodina, ką jose randa (pati karvė taip pamokė). Išauga obelis auksiniais obuoliais ir vyno šulinys, kuriais tik našlaitė gali pasinaudoti. Jais susižavi karalaitis, ir ragana veltui bando karalaičiui įpiršti savo dukterį našlaitės vietoj.

The Orphan Girl Persecuted by her Witch Stepmother. She is assigned seemingly impossible tasks: is to spin flax while tending cattle. A cow gives help. The witch's three-eyed daughter finds out the secret. When the cow is killed, the orphan cleans its intestines and plants that which she finds in them (according to the cow's previous directions). From these originate an apple tree, bearing golden apples, and a well of wine, both of which only the orphan can use. A prince is fascinated by these wonders, and the witch unsuccessfully endeavours to betroth him to her own daughter, instead of the orphan.

[55]: Kar. XI 246 nr. 12; Les-Brug. 233 nr. 34 = Wolt. chres. II 308 nr. 68; Dow-Sylw. I 132, II 458; LPY II 224 nr. 144, III 133 nr. 84, IV 89 nr. 96; Capp. Mär. 73 nr. 27; MP III 10, 17, V 58; LTA 10a(4), 32(27), 47(12), 198(247, 304), 210(213), 260(189, 280, 415, 449), 278(1), 344(700), 350(250), 356(159), 368(205), 370(311), 420(101), 449a(61a), 449b(115, 128), 456(59), 462(197, 366), 489(14), 686(52, 80), 687(13), 507(5), 552(728, 1119), 724(145); LMD I 133(51, 261), I 301(23), I 399, I 550(2), I 557(1), I 825, I 831(1), III 15(1), III 26(29), III 38d(2), III 46c(5), III 73(198).

482. = rus. 480 C. *Mergaitė lokio namely.* Pamotė priverčia vyrą išvežti ir palikti miške savo dukterį. Mergaitė randa namelį, tarnauja lokiui, pašeria peliukę ir jos pagalba išvengia mirties; grįžta apdovanota namo. Pamotės duktė irgi nori gauti dovanų, bet nepašėrus peliukės žūva.

The Girl in the Bear's House. The stepmother compels her husband to convey his daughter from home and leave her in the forest. There the girl discovers a little house; enters into the bear's service; feeds a mouse which, in return for her kindness, saves her life. Generously rewarded, the girl returns home. The stepmother's own daughter wants to be likewise rewarded, but neglecting to feed the little mouse, she perishes.

[63]: LPY II 315 nr. 191; Žv. 1931 p. 511; MP IV 20; LTA 10a(32), 10b(219), 47(3), 208(153), 260(126,132,162,263), 270(653), 279(87), 281(234), 344(768), 356(164), 358(620), 368(16), 370(373), 380(424), 397(3,7,101), 412(4), 421(76,126), 422(33), 426(28), 449b(30, 46,69,70,170), 457(235), 479(24), 481(40,41), 539(26), 545(117), 686(34, 68,81), 687(35), 724(56,63), LTA pl. 289(1); LMD I 93(20), I 127(8), I 133(20,248), I 301(5), I 480(20), I 536(2), I 573(7), I 625(1), I 627(50), I 840(10), III 38d(3), III 46c(2), III 73(320), III 98c(3,9), III 114(20).

NEGAMTIŠKI PADĖJĖJAI

SUPERNATURAL HELPERS

500. *Sužinoti padėjėjo vardą (Titeliture).* Mergina turi atlikti neįmanomą žmogui darbą — suverpti labai daug linų, priverpti aukso ir pan.; negamtiška būtybė (laumė, nykštukas) pažada atlikti darbą, jei jai pažadės savo pirmą vaiką arba pačią save; nuo šio atlyginimo sutinka atsisakyti, jei pavyks sužinoti jo vardą (amžių); mergina atsitiktinai išgirsta, kaip padėjėjas pats su savim kalbėdamas pasako savo vardą (amžių) ir išsigelbsti; arba: vyras pasižada velniui (nykštukui) už kokią nors pagalbą, žmona sužino jo vardą ir išgelbsti vyrą (plg. mt. 1091).

[8]: Schl. Lit. 109 = Schl. Mär. 96 = Schl. Hand. 200 = LPY I 72 nr. 25 = Specht 187 nr. 9; LP II 196 nr. 17; LPY IV 146 nr. 134; LTA 260(49), 337(56), 552(800), 619(22); LMD I 133(192).

501. *Trys verpėjos.* Motina muša tinginę dukterį, tuo tarpu pro šalį jojančiam karalaičiui sako, jog dėl to mušanti, kad duktė esanti labai spėri verpėja ir negalinti jai tesėti parūpinti linų; karalaitis pasiima merginą ir žada ją vesti, jeigu ji suverps daugybę linų; ateina trys senos moterys (laumės), kurios pažada suverpti linus, jeigu jas pakvies į vestuves; mergina pažada, ir į vestuves ateina trys jos „tetos" — viena turi labai storus pirštus, kita nukarusią lūpą, trečią storą pasturgalį ir karalaičio klausiamos atsako, jog taip atsitikę nuo didelio verpimo; nenorėdamas, kad ir jo žmona liktų tokia negraži, karalaitis uždraudžia jai verpti.

[15]: Dauk 99 nr. 83; Schl. Mär. 12 = Schl. Hand. 125 = LPY I 12 nr. 8; LP I 109 nr. 23, II 192 nr. 4; LTA 260(192), 262(268), 337(30, 67), 356(163), 450(83); LMD I 133(166), I 144(15), I 298(1), I 554(3), I 565(1).

502. *Barzdotas žmogelis (nykštukas) ir karalaitis.* Karalius sugauna keistą žmogelį (vario galva, aukso barzda ir pan.), uždaro jį bokšte ir sukviečia daug svečių, norėdamas pasigirti nuostabiu sutvėrimu; žmo-

gelis prikalba karalaitį, kad jis paimtų iš motinos prijuostės raktus ir išleistų jį į laisvę; supykęs karalius išvaro sūnų; žmogelio padedamas, karalaitis atlieka visą eilę nuostabių žygių (mt. 300, 530 ir kt.) ir laimi karalaitę.

[15]: LP II 166 nr. 31; Žv. 1932 p. 76; El. 153 nr. 364; LTA 28(355), 270(588), 337(69), 344(703), 368(155), 398(289), 450(27, 109, 110), 452(1), 471(7), 544(309).

503. *Kupriaus nuotykiai.* Kuprius mato bešokančius velnius (nykštukus) ir padeda jiems dainuoti, pridėdamas jų dainai dviejų kitų savaitės dienų vardus; velniams patinka, atsilygindami nuima jo kuprą; kitas kuprius irgi nori panašiai padaryti, tačiau savo priedu sugadina jų dainą, ir supykę velniai užkrauna jam dar ir pirmojo kuprą.

[5]: Kar. XII 8 nr. 51; LV 198 nr. 85; LTA 42(76), 462(93), 499(9).

506. *Dėkingas numirėlis.* Herojus išvaduoja karalaitę iš nelaisvės numirėliui padedant: matydamas niekinamą mirusio žmogaus lavoną, taurus jaunuolis, atiduodamas visą savo turtą, sumoka kreditoriams jo skolas ir lavoną gražiai palaidoja; sutinka nepažįstamą žmogų, susidraugauja, susitaria visur viens kitam padėti ir kiekvieną laimikį dalytis pusiau; išvaduoja iš vergijos arba plėšikų rankų karalaitę, bet konkurentas įmeta herojų į jūrą (plg. mt. *301C); jį išgelbsti nepažįstamasai ir nugabena pas karalaitę; čia jį pažįsta kaip tikrąjį išgelbėtąjį (žiedas vyno taurėj ir pan.), apgavikas nubaudžiamas, jie ruošiasi vesti, bet dabar draugas reikalauja viską pasidalyti pusiau, taigi, ir karalaitę perkirsti; herojui sutinkant laikyti žodį (susitarimą), nepažįstamasai pasisako kas esąs (dėkingas numirėlis) ir viską jam palieka. (ž. mt. *506C, 507, 508).

[19]: Geit. 21; LP II 166 nr. 31; LPY IV 33 nr. 32; Wolt. chres. II 321; Bar. 16; Žv. 1933 p. 122; MP II 25; LTA 208 (101), 260(474), 262(61), 284(560), 370(91), 422(18), 462(275), 552(1092); LMD I 106(9), I 126(18), I 805(5), I 1001(3).

*506 C. *Dėkingas Šventasai.* Herojus išperka mušamą ir niekinamą kokio nors šventojo paveikslą, kuriam paskum tas šventasai atsidėkodamas pagelbsti (panašiai kaip mt. 506).

The Grateful Saint. The hero redeems a saint's maltreated picture and is afterwards rewarded by the grateful Saint (see Mt. 506).

[12]: LPY IV 201 nr. 165; LTA 208(50,81,168), 219(103), 260(119, 297, 462), 270(526), 449b(38), 552(714); LMD I 294(4).

507. *Piktųjų jėgų valdžioj esanti karalaitė.*

A. Karalaitė turi santykius su slibinu. Visi jai besiperšą netenka galvos; dėkingo numirėlio padedamas, herojus atlieka užduotus darbus ir nukerta slibino galvą; maudant, deginant arba

plakant išvaro iš jos piktąsias jėgas, ir ji tampa gera moterimi; dalinimasis pusiau (kaip mt. 506).

[3]: Dow-Sylw. I 430; MP V 9; LTA 452(14).

B. Slibinas jaunavedžių miegamajam. Visus karalaitės jaunikius po vestuvių nakties randa negyvus; herojus veda karalaitę ir dėkingo numirėlio (šventojo) padedamas nužudo jo smaugti atėjusį slibiną (gyvatę); pasinaudodamas susitarimu viską dalytis pusiau, padėjėjas perkerta karalaitę, išvalo jos kūną nuo piktybių (gyvačių perų) ir vėl sugydo.

[1]: LTA 552(714).

508. *Turnyre laimėta moteris.* Dėkingas numirėlis duoda herojui nuostabų žirgą ir ginklus, kurių pagalba laimi turnyrą ir gauna moterį; dalinimasis pusiau (kaip mt. 506).

[3]: LTA 398(255), 450(98); LMD I 296(1).

*509. *Vyras grįžta į savo žmonos vestuves.* Piktos dvasios pagalba grįžta staiga iš kariuomenės namo ir sutrukdo žmonai tekėti už kito vyro.
= rus. *891, liv. 974[1]. *A Husband Returns Home to His Wife's Wedding.* Assisted by an evil spirit, the soldier husband returns home unexpectedly and hinders his wife's second marriage.

510. *Našlaitė ir karalaitis.* (Plg. mt. 403, *481).

A. Pelenė. Pamotės skriaudžiama našlaitė verkia prie motinos kapo; gauna gražius rūbus, sužavi bažnyčioj (pasišokime) karalaitį, kuris veltui bando ją sulaikyti; pamesta kurpaitė, karalaitis ieško merginos, kuriai tiks ta kurpaitė (pamotė apipjausto savo dukters kojas), suranda našlaitę ir ją veda.

[15]: LP II 160 nr. 27; LPY II 168 nr. 102; LTA 208(4), 397(8, 70), 405(243), 421(161), 452(88), 462(494), 474(48), 686(51), 724(146); LMD I 595(4), I 833(25), I 840(11).

B. Mėnesio, saulės ir žvaigždžių rūbai. Tėvas nori vesti savo dukterį, nes neranda kitos tokios gražios moters, kaip mirusi žmona ir visai į ją panaši duktė (plg. mt. *314 A); padovanoja dukteriai labai gražius rūbus; duktė pabėga nuo tėvo ir tarnauja karalaičiui, kuris nemandagiai su ja elgiasi — meta rankšluosčiu, šepečiu ir pan.; mergaitė per tris sekmadienius lanko bažnyčią su savo gražiaisiais rūbais; karalaitis susižavi ja ir klausia, iš kur esanti; mergaitė atsako: „Iš Rankšluostonių, Šepetuonių ir pan.“; trečiąkart karalaitis papila smalos, prie kurios prilimpa viena jos kurpaitė; karalaitis ieško merginos, kuriai tiktų ta kurpaitė, suranda ją ir veda.

[39]: Kar. XII 32 nr. 67, p. 45 nr. 78; Schl. Mär. 10 = Schl. Hand. 123 = LPY I 11 nr. 7; Les-Brug. 157 nr. 1 = 443 nr. 24 = LPY I 170 nr. 100; Jurk. 77 nr. 39 = LPY I 146 nr. 74; LPY III 135 nr. 85, p. 138 nr. 87, IV 95 nr. 99; Liet. pas. 41 nr. 30; Bar. 202; LTA 218(12),

262(183), 356(165), 358(625), 368(198), 370(336), 395(29), 397(147), 398(258), 425a(124), 449a(74), 462(153,424), 552(1098-9), 662(276, 312); LMD I 93(21), I 107, I 113(1), I 126(39), I 127(18), I 133(5), I 480(21), I 571(2), I 801(1), I 842(23), I 847(3), III 26(50).

513. *Nepaprastų sugebėjimų padėjėjai.* (Plg. mt. 653).

A. Herojus savo kelionėje sutinka šešis nuostabių sugebėjimų vyrus, kuriuos priima tarnybon: vienas jų gali rauti medžius, kitas gerai mato, trečias — girdi, ketvirtas — bėgikas, penktas — pūtėjas, šeštas — nebijąs karščio ir pan.; peršasi karalaitei, kuri jam užduoda nepaprastus darbus (atnešti iš jūrų dugno žiedą, išsaugoti merginą, iškęsti laužo karštį, nugalėti priešą ir pan.); savo vyrų padedamas ar jų pavaduojamas viską atlieka ir laimi karalaitę.

[10]: LP II 218 nr. 7; LPY IV 165 nr. 151; LTA 10b(112), 218(37), 278(27), 279(11), 692(37); LMD I 133(10, 278), I 842(14).

B. Seneliui mandagus buvęs herojus, jo padedamas, pastato laivą, kuris ir vandeniu plaukia, ir žeme važiuoja: tuo būdu nusipelno karaliaus dukterį; tačiau dar turi atlikti visą eilę nepaprastų darbų (labai daug suvalgyti ir išgerti ir t.t.), čia jam pagelbsti jo nuostabių sugebėjimų draugai.

[2]: Jurk. 27 nr. 6 = LPY I 123 nr. 41; LTA 425a(121).

514. *Lyties pakeitimas.* Sesuo tarnauja kariuomenėj savo brolio vietoj; ją veda karalaitė, bet pamačius, kad tai moteris, išvaro; ją išgelbsti jos draugai; supykdo raganą, kuri užkeikia: „Jei buvo vyras, tevirsta moterim, jei buvo moteris, tegul bus vyras"; pasidariusi vyru, grįžta pas karalaitę.

[10]: Dow-Sylw. II 1; Les-Brug. 223 nr. 30, 420 nr. 19 = LPY I 229 nr. 124; LPY III 241 nr. 144; IV 96 nr. 100; LTA 260(216), 507(13); LMD I 111(2), I 811(5), I 1000 (549), III 20(4).

516. *Ištikimas tarnas.* Karalaitis nepaprastai įsimyli princesę, pamatęs jos paveikslą arba ją susapnavęs; ištikimo tarno padedamas, ją laimi (išvagia); grįžtant namo, tarnas girdi varnų pokalbį apie tris pavojus, kurie gresia karalaičiui iš jo mylimosios tėvo ar jo paties pamotės pusės; kartu sužino, jog jei kas apie tai papasakos karalaičiui, pavirs akmeniu; nieko nesakydamas, tarnas gelbsti karalaitį: išmeta iš rankų užnuodyto vyno taurę, užmuša žirgą, nužudo slibiną jaunavedžių kambary; supykęs dėl keisto tarno elgesio, karalaitis įsako jį nužudyti; tarnas ima viską pasakoti ir virsta akmeniu (papasakojęs pirmą pavojų — suakmenėja iki kelių, antrą — iki pusiau, papasakojęs trečią — visas suakmenėja); karalius gaili ištikimo tarno, norėdamas jį atburti, nužudo savo vaiką ir pašlaksto jo krauju akmenį; atburtas tarnas sugydo vaiką (plg. mt. 303).

[49]: Dauk. 44 nr. 22; Dow-Sylw. I 292, 394; LP I 112 nr. 25, p.

182 nr. 14, II 178 nr. 36 = Specht 196 nr. 12; LP II 237 nr. 6, p. 243 nr. 8; LPY II 300 nr. 187, III 31 nr. 11, IV 135 nr. 130; Bar. 12, 150, 274, 292; TŽ II 255; Žv. 1933 p. 199; LTA 10b(145), 47(2), 69(518), 208(100), 260(46, 434), 265(217), 270(528), 279(114), 291(218), 358(631), 368(1), 370(289), 372(6, 10), 397(162), 398(286), 407(56), 421(90), 422(19, 139), 426(47), 449a(15), 452(44), 462(280, 524), 469(93), 499(27); LMD I 115 (4), I 133(158), I 296(8), I 498(1).

518. *Nepaprasti daiktai.* Velniai (milžinai) ginčijasi, negalėdami pasidalinti nepaprastais daiktais (šimtą mylių žengią batai, nematomu daranti skrybėlė ir pan.); herojus gudrumu išvilioja iš jų sau tuos daiktus (pav., tam teks, kuris pirmas užlips į kalną), jų padedamas atlieka karalaičiui užduotus darbus, išgelbsti karalaitę iš užbūrimo ir pan.

[19]: Dow-Sylw. I 253, 457, II 344; Kar. XI 268 nr. 27; LTA 208(152), 260(225), 344(713), 449a(127), 449b(27, 125), 452(3); LMD I 126(22), I 133(218, 220), I 291(9), I 301(51), I 492(5), I 494(16), I 854(5).

519. *Stipri moteris (Brunhilda).* Graži, bet nepaprastai stipri moteris žada tekėti tik už tokio vyro, kuris ją nugalės kovoje. Karalaičio nepaprastas draugas jį pavaduoja ir nugali stipruolę, kuri paskum, sužinojusi tiesą, atkeršija abiem vyram.

[2]: LTA 456(31), 469(65).

NEPAPRASTI GYVULIAI KAIP PAGALBININKAI
ANIMALS AS HELPERS

530. *Karalaitė ant stiklinio kalno.* Mirdamas tėvas liepia trims sūnums po naktį budėti prie jo kapo; vyresnieji broliai vis siunčia savo vietoj jauniausią — kvailį; jis gauna iš tėvo trejas kamanas, kurių pagalba gali pasišaukti tris nuostabiai puikius žirgus ir rūbus, išgirsta, jog karalius pasodino ant stiklinio kalno (bokšte) savo dukterį ir kas prie jos prijos, galės vesti; tarp kitų jaunikių bando laimę ir vyresnieji broliai; niekam nepasiseka, tik kvailys, savo žirgų padedamas, iš trečio karto užjoja ant kalno ir laimi karalaitę.

[111]: Dauk. 61 nr. 38; Dow-Sylw. I 84, 220, II 281; Kar. XI 283 nr. 38, XII 17 nr. 59; Les-Brug. 187 nr. 14 = 357 nr. 4 LPY I 195 nr. 109; Jurk. 35 nr. 8 = LPY I 127 nr. 43; LPY II 32 nr. 19, III 115 nr. 75, IV 19 nr. 18, p. 240 nr. 187; Dor. 8 nr. 7 Capp. Mär. 97 nr. 33F; Bar. 240, 335, 387; TŽ I 124; LTA 10b(139,285), 208(108), 217(140), 260(220,227,277,416), 262(34,78), 270(609), 278(20), 279(85), 280(10, 16), 284(529), 291(211), 325(30), 338(651), 344(739), 358(614, 641), 368(137, 326), 370(67), 372(15), 397(4, 136), 398(249), 405(256, 272), 406(253), 421(5, 144), 422(29), 426(27, 36), 449a(44, 80, 89, 122),

449b(71, 96, 101), 450(14), 456(27), 457(224), 462(2, 48, 99, 151, 291, 303,441), 465(3), 469(31,33,42,64,82), 471(3,10), 476(23), 492(5), 544 (353), 552(745,747-8,750,1101-2), 577(3), 619(25,) 662(183), 686(23), 687(10,25), 691(5,13), 724(149); LMD I 133(61,92), I 291(9), I 295(3), I 503(1), I 540(2), I 543(3), I 606(7), I 636(3), I 808(1), I 832(4), I 844(3), I 896(1), III 114(7).

*530 A. *Sidabrinis, auksinis ir deimantinis žirgas.* Saugodamas karaliaus pievą, kvailys įsigyja trijų nuostabių žirgų pagalbą. Tampa karaliaus žentu, ir savo žirgų padedamas triskart nugali priešus. Žirgai virstą karalaičiais.

The Gold, the Silver, and the Daimond Horse. While guarding the king's meadow, the fool gains the help of three wonderful horses. He becomes the king's son-in-law and, by the help of his horses, thrice overpowers his adversaries. The horses turn to princes.

[9]: LP II 51 nr. 47; LPY II 117 nr. 70, III 162 nr. 97; Jurk. 129 nr. 63 = LV 212 nr. 8; LTA 358(614), 544 (278), 613(236); LMD I 126(37), I 127(6).

*530 B. *Pavogtos nuotakos.* Stebuklingų žirgų padedamas, kvailys pavagia tris nuotakas. Visi broliai šauna į savo svirnus, kvailio svirne susijuokia mergos. Duoda broliams po vieną, sau pasilieka jauniausią.

The Stolen Brides. Aided by wonderful horses, the fool steals three brides. All three brothers shoot at their granaries; sound of girls' laughter is heard from the fool's granary. The fool gives a girl to each brother, keeping the youngest one for himself.

[8]: LTA 368(185), 422(196), 449a(51); LMD I 480(11), I 493(2), I 495(4), I 601(2), I 602(2).

531. = ung. 465 I, span. 328 A. *Nepaprastas žirgas.* Herojui jo krikštatėvis elgeta palieka dovanų (vaško) kumeliuką; užaugęs berniukas joja su savo draugais (broliais) nuotykių (žmonos) ieškoti; jo žirgas moka kalbėti ir duoda gerus patarimus; nakvynėje pas raganą (mt. 1119); kelyje randa šviečiančią plunksną, pasagą ir moters kasą; nors žirgas ir perspėja, kad dėl jų turės vargo, herojus viską pasiima; tarnauja su draugais (broliais) karaliaus dvare, jų įskustas, turi karaliui surasti nuostabų paukštį, žirgą ir merginą; savo išmintingo žirgo padedamas, viską atlieka; karalius jį nužudo, bet jo žirgas jį atgaivina, ir jis daros dar gražesnis; norėdamas atjaunėti, karalius liepia tą patį padaryti su juo pačiu, tačiau karaliaus žirgai jo neatgydo; herojus veda jo paties karaliui surastą gražuolę, žirgas atvirsta karalaičiu.

The Wonderful Horse. The hero's beggar godfather leaves him the present of a wax foal. When he grows up, he sets forth with his nine comrades (brothers) to seek adventure (a wife). His horse

is able to speak, and gives good advice. The night spent at the witch's house (Mt. 1119). Continuing the journey, the hero finds a luminous feather, a horseshoe, and a girl's plait; contrary to the horse's warning, he takes these things with him. Together with his comrades, he takes service at the king's palace. Betrayed by them, he is assigned by the king the task of finding the bird, the horse, and the girl. With the help of his wise horse, the hero succeeds in the tasks. At the king's command he is killed; but the horse revives him, and he becomes even more handsome. The king, wishing to be likewise rejuvinated, suffers himself to be killed; but does not revive. The hero weds the beauty he had found for the king. The horse becomes a prince.

[76]: Dauk. 7 nr. 2, p. 79 nr. 51; Dow-Sylw. I 152, 436, 450, II 159, 328; Kar. XI 264 nr. 25, XII 17 nr. 58; Les-Brug. 205 nr. 23 359 nr. 5 = LPY I 212 nr. 118; Mitt. II 29; LP I 83 nr. 28, II 181 nr. 38; LPY III 200 nr. 121; Dor. 36 nr. 22; Ar. 46; MP I 34; Žv. 1931 p. 100; LTA 10a(46,68), 10b(157,186,208,242), 208(132,165), 211(20,28,29), 219(106), 260(175), 262(31), 279(29), 284(531), 337(63), 344(734), 358(608), 366(151), 370(313), 372(5,16), 393(160), 397(177), 421(103, 167), 422(21,168), 449a(37), 449b(73), 462(1,42,44,154,368,416), 474(1), 686(44), 724(16,91); LMD I 123(1), I 125(5), I 126(9), I 130(6), I 133(21,206), I 291(8), I 295(7), I 298(2), I 496(4), I 502(1), I 540(1), I 815(1), I 849(1), I 1000(544, 673), III 73(93).

532. *Arklio patarimas.* Arklys liepia jaunuoliui nieko daugiau nekalbėti, kaip tik „aš nieko nežinau" (plg. mt. 360, 1697). Išgelbsti karalaitę (mt. 300), pasižymi karalaitės jaunikių medžioklėj ir kare.

[3]: Bar. 162; LTA 265(213), 544(237).

533. *Kalbanti arklio galva.* Karalaitei keliaujant pas savo sužadėtinį, jos tarnaitė priverčia pasikeisti rūbais. Karalaitės arklį nužudo, bet prakalba ant sienos pakabinta arklio galva, ir paaiškėja apgavystė (plg. mt. *403D).

[1]: LMD I 133(216).

*533A. *Stebuklinga kumelaitė.* Gelbsti nelaimėje karalaitę.

The Wonderful Filly. Helps a princess in distress.

[4]: LTA 280(12), 449a(93); LMD I 133(132), I 998(1).

545B. *Batuotas katinas.* Berniukas (mergaitė) palikimo gauna tiktai katę; karaliaus dvare sakosi, jog pas jį viskas esą gražiau; karalius nori pats pamatyti to nuostabiojo karalaičio pilį; katinas bėga pirmyn ir liepia visiems darbininkams sakyti, jog dirbą jo ponui; gudrumu nužudo velnius (milžiną, burtininką) ir laimi jų pilį savo ponui; nukirtus katinui galvą, jis virsta karalaičiu.

[4]: LTA 10b(144), 279(83), 450(56); LMD I 292(3).

550. *Paukštis, arklys ir karalaitė.* Kažkas vagia aukso obuolius karaliaus sode; karalaičiai saugo, jauniausiam pavyksta išpešti obuolius vagiančio paukščio plunksną; karalius liepia surasti ir tą paukštį; visi trys sūnūs iškeliauja jo ieškoti; jauniausias brolis įsigyja gyvulio (vilko) pagalbą, pirmiausia suranda magišką žirgą ir karalaitę, galop ir paukštį, su jais visais iškeliauja namo; (arba: draugiškų gyvulių padedamas, herojus patenka į magišką sodą, ten randa miegančią karalaitę, guli su ja, iškeliaudamas palieka prie jos užrašęs savo vardą); grįždamas namo, išgelbsti iš nelaimės savo brolius, bet šie jį nužudo ir parneša tėvui paukštį; karalaitė ieško savo vaiko tėvo; gelbstąs gyvulys (vilkas) atgaivina herojų; tėvas pamato vyresniųjų brolių klastą; herojus veda karalaitę, vilkui nukerta galvą — jis virsta princu. (Plg. mt. 531).

[75]: Dow-Sylw. I, 24, 267; Kar. XII 51 nr. 81; Les-Brug. 181 nr. 11 = 375 nr. 8 = LPY I 188 nr. 106; Les-Brug. 240 nr. 38 = 374 nr. 7 = LPY I 246 nr. 132 = Specht 257 nr. 26; Les-Brug. 253 nr. 43 = 363 nr. 6 = LPY I 259 nr. 137; LPY II 135 nr. 83, p. 234 nr. 148, III 158 nr. 96, IV 170 nr. 154; Lev. 98 nr. 143; Bar. 156, 303, 396, 400; LTA 10a(16), 10b(205,255), 208(76), 211(14), 218(3), 260(28,33,217, 240,324,550), 262(72,114,213), 278(35), 279(86), 305(133), 356(181), 372(17), 397(161), 426(70), 430(555), 449a(78); 452(4,106), 456(30,56), 462(86), 476(4,8), 479(15,16), 492(10), 507(9), 552(1103-4,1118), 582(2), 598(2,3), 662(262), 723(2); LMD I 105(3,14), I 126(32), I 127(7), I 133(194), I 302(1), I 310(4), I 507(4), I 549, I 558(27), 595(5), I 801(3), I 808(2), I 817(13), I 821, I 830(1), III 123(6).

551. *Sūnūs ieško tėvui stebuklingų vaistų.* Sergąs (aklas) tėvas išsiunčia tris savo sūnus surasti vaistų arba jaunystės vandens; jauniausias sūnus, erelio (nykštuko) ir įvairių magiškų daiktų padedamas, suranda vaistus, kuriuos pasisavina vyresnieji broliai; galop viskas paaiškėja (ž. mt. 550).

[13]: Schl. Mär. 26 = Schl. Hand. 137 = LPY I 25 nr. 13; Kar. XI 237 nr. 5; Dow-Sylw. I 422; LPY III 157 nr. 95, p. 169 nr. 100, IV 173 nr. 155; LTA 421(124,154), 462(281), 464(4), 465(17), 481(38); LMD I 133(26).

552. *Svečiuose pas nepaprastus švogerius (žentus).*

A. Už gyvulių ištekėjusios seserys. Nusigyvenęs tėvas parduoda savo tris dukteris gyvuliams (lokiui, ereliui, lydžiui), per žmonas; (arba: trys bijančios senmergėmis likti seserys žada už bet ko tekėti, kas tik jas ims, nors ir už gyvulių; jas pasiima lokys, lapė, voverė ir pan.); seserų brolis lanko švogerius ir mato, kad žvėrys tam tikru laiku pavirsta žmonėmis; švogeriai gerai jį priima ir dovanų duoda savo plaukų, plunksnų, žvynų ir pan., kurių pagalba jis gali pats

tokiais gyvuliais pasiversti; šių magiškų daiktų pagalba išgelbsti karalaitę, atburia užkeiktą pilį ir pan. Dažnai jungiama su mt. 302: tuo būdu brolis nužudo savo trečiąjį švogerį.

[30]: Les- Brug. 192 nr. 17 = 423 nr. 20 = LPY I 199 nr. 112; LPY III 165 nr. 98, p. 215 nr. 128; LV 233 nr. 13; Dor. 16 nr. 9 = Capp. Mär. 156 nr. 47; Lev. 66 nr. 109 = p. 83 nr. 129; Lev. 66 nr. 109a = p. 84 nr. 131; Žv. 1930 p. 331; LTA 10b(199), 278(29), 284(523), 372(4), 449a(127), 449b(27,109), 452(3,94), 471(4), 544(226); LMD I 119, I 127(2,15), I 129(2), I 291(9), I 334(1), I 492(5), I 498(3), I 585(16), I 854(5), I 855(117).

B. Už gamtos kūnų ištekėjusios seserys. Viena duktė išteka už saulės, kitą už mėnesio, trečia už vėjo ir pan.; tėvas lanko dukteris, mato nuostabius dalykus ir grįžęs namo nevykusiai bando pamėgdžioti žentus: liepia žmonai kepti blynus ant jo plikės, nori rūsyje pirštu pasišviesti, bando ant kailinių perplaukti per upę ir pan.

The Sisters Wedded to the Sun, Moon, and Wind. The father goes to visit his daughters, sees wonderful things, and, on his return home, unsuccessfully endeavours to imitate his sons-in-law: bids his wife fry pancakes on his bald head, in the cellar tries to make light from his finger, on a sheep-skin coat attempts to cross the river.

[3]: MP. II 32; LTA 10a(15); LMD I 133(145).

553. *Varnas už padėjėją.* Jaunuolis nori šauti varną (plg. mt. *320). Jo padedamas išgelbsti karalaitę (mt. 300).

[1]: Bar. 158.

554. *Dėkingi gyvuliai.* Jauniausias brolis įsigyja daugelio gyvulių (bičių, skruzdėlių, žuvies ir kt.) dėkingumą, jų pasigailėdamas; jiems padedant, jis laimi karalaitę, atlikdamas įvairius sunkius darbus: atnešti žiedą iš jūrų dugno, pastatyti vaško bažnyčią, surinkti išbarstytus grūdus ir pan.

[48]: Dow-Sylw. I, 407, II 355; Dav-Silv. 12 nr. 4 = LPY II 57 nr. 35; LP II 109 nr. 44, p. 204 nr. 52; LPY III 74 nr. 38, p. 192 nr. 116; Dor. 45 nr. 28 = Capp. Mär. 88 nr. 33C; EO 1891 p. 231 nr. 2; Bar. 147; LTA 10a(22), 10b(164), 45(30), 69(479), 217(137), 260(6, 135), 262(218), 264(145), 272(60); 274(30), 291(216), 344(727,743,747), 368(214), 370(369), 372(7), 397(113), 422(17,104), 449a(49,68,70), 449b(5), 450(75), 462(367,396,420), 465(1), 469(29), 552(741), 544(346); LMD I 133(135,197), I 300(12), I 896(4), I 998(12).

*554 A. *Grobio padalinimas.* Žmogus sumaningai padalina grobį tarp besiginčijančių gyvulių (plg. mt. 51) ir įsigyja jų dėkingumą bei pagalbą (dažnai kaip įvadas į įvairius nuotykių motyvus).

Division of Booty. By cleverly dividing booty among animals (Cf.

Mt. 51), the man settles their dispute, and so gains their gratitude and help (often used as an introduction to various motifs of adventure).

[14]: LP I 140 = Lev. 58 nr. 96; LP II 169 = Lev. 59 nr. 97; LPY II 240 = Lev. 59 nr. 98; Lev. 58 nr. 95, p. 61 nr. 100, p. 62 nr. 101-102, p. 63 nr. 104, p. 80 nr. 125; LTA 233(4), 449b(142); LMD I 127(3), I 318(11), I 835.

555. *Žvejys ir jo daugianorė žmona.* Neturtingas žvejys sugauna nuostabią žuvį, kuri prašosi paleisti ir prižada išpildyti visus jo norus; žvejo žmona nori vis daugiau ir daugiau: puikių rūmų, būti karaliene ir t.t., galop nori tapti Dievu; vėl visko netenka, lieka vargšai kaip buvę, arba paverčiami šunimis.

[17]: Dow-Sylw. I 236; Les-Brug. 252 nr. 42 = 467 nr. 31 = LPY I 259 nr. 136; MP II 62, III 24; LTA 10a(87), 218(16), 358(633), 405(255), 421(115), 449b(157), 450(11,58), 462(460), 544(230), 692(50); LMD I 494(13), I 834(6).

*555 A. *Kalbąs medis.* Žmogus nori kirsti medį, bet šis prašosi palikti jį gyvą ir prižada išpildyti visus žmogaus norus. Jam vis negana, nori būti Dievu. Paverčiamas su šeima šunimis.

The Talking Tree. The man is on the point of felling the tree, when the latter pleads for its life and promises to fulfil all the man's wishes. He is never satisfied (wants to be God). Finally he and his family are transformed into dogs.

[24]: LP I 10 nr. 16; Žv. 1930 p. 200; El. 115 nr. 279, p. 116 nr. 283-4, p. 118 nr. 297, p. 118 nr. 299, p. 119 nr. 292, p. 120 nr. 294-5, p. 121 nr. 307; LTA 260(109), 262(169), 270(529), 430(19), 462(207), 544(224), 691(19), 720(98); LMD I 324(4,5,6), I 561(12), I 833(3).

*557. *Pas raganą už piemenį.* Reikia išganyti raganos bandą (jos dukteris). Dėkingi gyvuliai padeda.

As Shepherd in the Service of a Witch. Is to drive the witch's herd (her daughters) to pasture. Grateful animals give help.

[4]: LTA 10a(51), 10b(247,257), 449a(17).

559. *Juodvabalis.* Reikia prajukinti karalaitę; herojus dėkingų gyvulių ar magiškų daiktų pagalba sudaro keistą eiseną (prilimpa visi, kas prisiliečia, mt. 571) ir prajukina karalaitę; herojui padedąs juodvabalis sukompromituoja vestuvių lovoj aukštos kilmės varžytyninkus.

[8]: LPY III 120 nr. 77; LTA 325(24), 338(674), 368(15), 381(118), 462(109), 613(235); LMD I 661(5).

MAGIŠKI DAIKTAI

MAGIC OBJECTS

560. *Magiškas žiedas.* Herojus išgelbsti iš ugnies gyvatę, kuri jam duoda magišką žiedą (akmenį) — jo pagalba galima iššaukti dvasias, kurios viską padaro, ko nori magiško daikto savininkas; be to, herojus išperka nuo mirties katę ir šunį, kurie visur jį lydi; žiedo pagalba herojus pasistato puikią pilį ir parsigabena sau karalaitę; jo varžytyninkas išvagia žiedą ir pilį su karalaite perkelia į tolimą salą; šuo ir katė nuplaukia į salą, katė priverčia pelę išvilioti iš vagies burnos žiedą (pelė brauko uodega per miegančio lūpas); herojus susigrąžina pilį ir karalaitę.

[41]: Dauk. 93 nr. 81; Les-Brug. 225 nr. 31 = 460 nr. 29 . LPY I 231 nr. 125; LPY II 23 nr. 14, IV 205 nr. 166; Dor. 67 nr. 48 = Capp. Mär. 15 nr. 9; Žv. 1931 p. 176; MP I 54, III 38; MT III 135, 138; LTA 10b(189), 18(2), 262(281), 279(90), 293(967), 368(5,17,158, 195), 407(9,49), 449b(7,32,91), 450(136), 452(1), 462(278,318,339), 552(707 - 8,1180), 686(99), 724(94); LMD I 91, I 126(20), I 127(16), I 133(218), I 498(2), I 506(2), III 73(10).

561. *Aladdino lempa.* Prarastą magišką lempą vėl susigrąžina kito magiško daikto (pav., žiedo) pagalba.

[4]: Les-Brug. 243 nr. 39 = 450 nr. 26 LPY I 249 nr. 133; Dow-Sylw. I 176; LTA 368(324), 552(1185).

562. *Skeltuvas.* Ragana prašo jaunuolį nusileisti į požemį, pasisemti sau aukso, o jai atnešti seną skeltuvą; jaunuolis skeltuvą pasilaiko sau; vartodamas skeltuvą iššaukia dvasią, kuri išpildo visus jo norus: dvasia tris naktis iš eilės atneša jam karalaitę; galop jį sugauna ir įmeta kalėjiman; beskubėdamas užmiršta pasiimti skeltuvą; draugas atneša skeltuvą į kalėjimą, ir jaunuolis išsigelbsti nuo mirties.

[17]: LTA 10a(3), 211(10), 344(715,728), 426(54), 449a(1,141), 450(106), 462(31,87,316), 471(5), 507(2,8), 723(4); LMD I 133(118), I 834(1).

563. *Staltiesėlė, avinėlis ir krepšys.* Neturtingas žmogus gauna iš senelio tris magiškus daiktus: staltiesėlę, kuri paliepta duoda visokių valgių, avinėlį, kuriam pasipurčius byra pinigai, ir krepšį, iš kurio iššoka vyrukai su kuokomis ir muša tą, kas juos pašaukė; visus tuos daiktus vienas po kito apmaino į paprastus suktas smuklininkas, pas kurį žmogus apsinakvoja; vyrukai su kuokomis priverčia smuklininką (brolį, kaimyną) grąžinti savininkui abu pirmuosius daiktus.

[44]: Kar. XI 288 nr. 43; Les-Brug. 184 nr. 12 = 464 nr. 30 LPY I 191 nr. 107; Schl. Mär. 105 Schl. Hand. 209 = LPY I 77 nr. 29; LP I 132 nr. 1 Wolt. chres. II 299 nr. 65; LP II 21 nr. 31;

LPY II 255-7 nr. 161-161a, III 81 nr. 43; Dor. 7 nr. 6; Bar. 52; MP III 3; LTA 10b(134,195), 28(344), 198(233,302), 208(41), 262(221), 279(2,75), 322(193), 338(672), 368(284), 372(23), 421(62), 449b(165), 450(37), 456(40), 476(14), 484(4), 492(4), 504(252), 551(4), 552(727), 691(3); LMD I 126(3), I 128(2), I 133(144,153), I 150, I 301(4), I 888(1), I 896(2), I 1000(532).

564. *Maisto krepšys ir „Vyrukai, iš krepšio!"* Turtingas kaimynas išvilioja iš vargšo žmogaus magišką valgius duodantį krepšį; vargšas gauna kitą krepšį, iš kurio iššoka vyrukai ir muša, kas pakliuvo; ir šį krepšį pasistengia turtingasai išvilioti, tačiau iš jo pašaukti vyrukai priverčia grąžinti neturtingajam pirmąjį maisto krepšį.

[9]: Dow-Sylw. I 36, 74; LP I 134 nr. 2; Bar. 33, 132, 138; El. 202 nr. 413; LTA 218(31), 724(109).

565. *Stebuklingas malūnėlis.* Herojus gauna (išsidera iš velnių ar burtininko už jo sūnaus išgelbėjimą ir pan.) stebuklingą malūnėlį, kuris mala viską, ką jam paliepia, tačiau tik savininkas temoka jį sustabdyti; jį nuperka (pavagia) laivo kapitonas ir liepia malti druską, bet nemoka sustabdyti ir laivas paskęsta; malūnėlis ir dabar tebemala druską jūros dugne, todėl jūrų vanduo sūrus.

[4]: LTA 42(42 II), 260(166,433), 445(32).

566. *Trys magiški daiktai ir stebuklingi vaisiai (Fortunatus).* Kiekvienas trijų brolių gauna iš nykštuko po magišką daiktą: maišelį, kurį pakračius visad byra pinigai, kepurę ar batus, su kuriais galima oru skristi, ragą, iš kurio išeina kareiviai ir pan.; visus šiuos daiktus vieną po kito išvagia karalaitė; su kuria vienas iš brolių lošia kortomis; jis nugabena karalaitę į tolimą vietą, bet ji ištrūksta ir palieka heroju vieną; tada jis suvalgo obuolį, nuo kurio jam išauga ragai, suvalgo kitos obelies vaisių, ragai nukrenta; pasiėmęs abiejų rūšių vaisių, grįžta į karalaitės dvarą ir kai karalaitei išauga ragai, jis reikalauja atiduoti savo magiškus daiktus ir tik tada ją išgydo.

[47]: Dow-Sylw. II 299; LP I 46 nr. 29; LPY III 118 nr. 76, p. 153 nr. 94; LV 295 nr. 37; Bar. 195; Ar. 45; LTA 18(5), 32(31), 198(303), 208(33), 218(50), 260(225), 262(17,68), 274(29), 344(752), 358(636), 370(92), 372(11), 395(30), 407(9), 421(20), 428(51), 449a(132), 449b(54,72,110,146), 462(433,478,502), 504(242), 507(7), 552(717-8), 544(236), 686(108); LMD I 120(1), I 127(9), I 133(280), I 296(2), I 300(10), I 301(51), I 493(8), I 565(2), I 661(24).

567. *Stebuklingas paukštis.* Kas suvalgys to paukščio širdį — spjaus auksu, kas suvalgys galvą — taps karalium; suvalgo du broliai, jų motinos meilužis nori juos nužudyti, išsigelbsti pabėgdami; priešas priverčia išvemti suvalgytą paukščio širdį, bet turi vėl grąžinti, nes žolės pagalba paverčiamas asilu.

[33]: Dow-Sylw. I 85, 166; LPY III 249-53 nr. 148-9; Bar. 234; LTA 10b(197), 28(361), 32(31), 69(480,519), 208(75.164), 260(48), 279(70), 293(968), 324(1), 350(204), 358(618), 395(26), 397(104), 426(66), 449a(137), 450(36), 456(29); LMD I 126(1), 133(42), I 291(3), I 301(51), I 318(14), I 497(2), III 64(2), III 114(21), III 123(8).

*568. *„Puodeli, virk!"* Nemoka sustabdyti verdančio magiško puodelio. *„Boil, Little Pot!"* Later does not know how to stop the self-boiling pot.

[2]: LTA 397(9); LMD I 133(215).

569. *Krepšys, skrybėlaitė ir ragas.* Jauniausias trijų brolių randa magišką daiktą, išmaino jį į kitą ir naujojo daikto pagalba vėl atgauna ir pirmąjį; magiški daiktai teikia maistą, kareivius ir pan.; jų padedamas skelbia karaliui karą.

[17]: Dow-Sylw. II 292; LP II 170 nr. 32, p. 222 nr. 9; LPY III 149 nr. 92, IV 215 nr. 169, p. 238 nr. 186, p. 278 nr. 220; LTA 10b(187), 77(3), 211(29), 219(106), 262(98), 421(80), 462(158), 552(707-8); LMD I 133(191).

570. *Zuikių piemuo.* Karalius prižada savo dukterį tam, kuris išganys jo zuikius (dvasias); herojus, mandagiai pasielgęs su seneliu, gauna iš jo dūdelę, kurios pagalba gali sušaukti ir sulaikyti žvėris; norėdama išvilioti nors vieną zuikį, karalaitė arba karalienė pabučiuoja piemenį, guli su juo, karalius pabučiuoja arkliui pauodegėn; herojus išgano zuikius, tačiau prieš atiduodamas dukterį, karalius jam liepia pripasakoti pilną maišą teisybės; piemeniui ruošiantis pasakoti apie karališkosios šeimos narių pastangas išvilioti zuikius, karalius jį sulaiko (maišas jau pilnas!) ir atiduoda dukterį. (Plg. mt. 850).

[13]: Jurk. 43 nr. 12 = LPY I 131 nr. 47; LP I 16 nr. 32; Dor. 45 nr. 28 = Capp. Mär. 88 nr. 33C; LTA 10a(18), 198(300), 260(267), 262(76), 350(191), 420(105), 450(31), 492(14); LMD I 506(1), I 558(17).

571. *Reikia prajuokinti karalaitę.* Jauniausias iš trijų brolių pasidalina maistą ir gėrimą su alkanu žmogum (seneliu), kuris jam dovanoja auksavilnį avinėlį; kas prie jo prisiliečia, lieka prilipęs; taip susidaro keista kompanija — nuoga merga, ją palietęs žydas, žydo barzdą ėdusi karvė, kunigas ir tt.; visa tai pamačiusi, prasijuokia niekad nesijuokianti karalaitė, ir herojus turi teisę ją gauti per žmoną; tačiau dar turi atlikti visą eilę sunkių darbų (išgerti rūsį vyno, suvalgyti kalną mėsos ir tt.), čia herojui pagalbon ateina jo nepaprastų sugebėjimų draugai (ž. mt. 513A).

[29]: Dauk. 10 nr. 4; Dow-Sylw. I 70; LP I 42 nr. 25, II 208 nr. 1; LPY II 184 nr. 111 = Specht 280 nr. 32; LPY III 62 nr. 31, IV

66-7 nr. 67-8; LV 299 nr. 39; MP V 53; LTA 10b(159), 260(39), 262(96, 190), 293(954), 325(23, 24), 356(179), 398(261), 462(150), 521(87), 724(15); LMD I 133(199, 257), I 295(2), I 480(19), I 802(1), I 811(8), I 840(9).

*572. *Stebuklingi radiniai*: Gaidžiukų galvos gieda, rateliai patys važinėja,
= est. kultuvės pačios velėja ir t. t. Prajuokina karalaitę.
572*;
span *572. *The Wonderful Findings*: Crowing cock heads, self-driving carriages, self-washing pounders, etc. All these wonders make the princess laugh.

[9]: LPY III 88 nr. 49; Žv. 1933 p. 25; LTA 407(10), 474(32), 476(24), 544(238); LMD I 592(4), I 627(72), III 31(3).

575. *Karalaičio sparnai*. Kas padarys nuostabiausį daiktą; herojus įsigyja iš nuostabaus meisterio sparnus (skrendantį žirgą) ir lanko bokšte uždarytą karalaitę; jį sugauna ir ruošiasi sudeginti, abu su karalaite išsigelbsti nuo laužo (nuskrenda); (arba: savo sparnų padedamas, herojus išvagia iš bokšto karalaitę; karalius pižada pusę karalystės tam, kuris grąžins dukterį; jis grįžta su karalaite ir laimi pažadą).

[12]: Dauk. 92 nr. 80; Dow-Sylw. II 311; LPY II 40 nr. 25, p. 265 nr. 169; LTA 10a(74), 284(547), 372(8), 420(103), 450(38), 462(484); LMD I 118, I 558(23).

590. *Nedora motina*. Sūnus gauna magiškus nepaprastą jėgą duodančius daiktus (juostelę ir pan.). Išžudo plėšikus (milžinus, slibinus), tačiau vienas lieka gyvas, su kuriuo motina susimyli ir stengiasi nužudyti sūnų. Sūnui padeda gyvuliai. Sūnus galop užmuša priešą ir nubaudžia motiną.

The Treacherous Mother. Her son acquires various magic articles (girdle and the like) which give him supernatural strength. He slays the robbers (giants, dragons). One of them, however, recovers, and the mother becomes enamoured of him; they both try to do away with the son. The latter, receiving help from grateful animals, kills his adversary and punishes his mother.

[34]: Dow-Sylw. I 382; LP I 171 = Lev. 20 nr. 25; LPY III 263 nr. 155, IV 145 nr. 141, p. 265 nr. 213; Lev. 21-22 nr. 27-9, p. 77 nr. 122, p. 95 nr. 141; TŽ II 253; LTA 10a(12, 90), 69(498), 260(155), 262(79), 278(3), 279(113), 368(153), 398(284), 409(39), 452(109), 462(173, 298, 300), 465(18), 552(763), 724(111); LMD I 105(10, 16), I 117(4), I 126(19), I 133(242), III 120(5).

592. *Žydas šoka erškėtyne*. Herojus atiduoda elgetoms visą savo uždarbį, ir jie atsilygindami duoda jam tris magiškus daiktus, tarp jų šaudyklę, iš kurios visad pataiko, ir dūdelę, kuria griežiant visi turi šokti; nušauna paukštį, kuris nukrenta į erškėtyną; pro šalį važiuojąs puodžius žydas nori paimti paukštį; užgrojus dūdele, žydas ima erš-

kėtyne šokti, visas susidrasko, jo kumelaitė irgi šoka, sudaužo puodus; žydas atiduoda šposininką teismui, kuris nuteisia jį pakarti; prie kartuvių išsiprašo leisti jam dar kartą pagriežti dūdele — teisėjai ir visi žmonės šoka; griežia tol, kol pažada jį paleisti. (Dažnai jungiamas su įvairiais kitais nuotykių motyvais).

[52]: Dow-Sylw. I 158; Kar. XI 266 nr. 26; LP I 23 nr. 38, p. 36 nr. 20, p. 45 nr. 28, p. 55 nr. 37, II 31 nr. 37; LPY IV 26 nr. 22; LV 255 nr. 21, p. 321 nr. 56; Dor. 5 nr. 3; Wolt. chrės. II 461 nr. 121'; LTA 10a(38), 10b(213), 28(345), 208(117, 130, 131), 260(38, 267), 262(54, 63, 117), 267(32), 284(545, 552), 350(165), 368(257), 372(25), 393(164), 405(249, 311), 409(40), 422(86), 426(42), 449b(72), 452(98), 462(5, 175), 471(11), 498(13), 662(278), 692(6); LMD I 106(8), I 133(204), I 209(5), I 301(19), I 504(4), I 506(3), I 670(3), I 817(3), I 888(3).

612. *Iš numirusių prikelta žmona.*

A. Jaunikis prižada nuotakai, kad jei ji mirs pirma jo, leis save gyvą kartu su ja palaidoti; netrukus po vestuvių žmona miršta; rūsyje prie mirusios būdamas, vyras pamato, kaip viena gyvatė atgydo kitą gyvatę tam tikrų lapų pagalba; su jais atgaivina jis ir savo žmoną.

[2]: LTA 262(79), 465(18).

B. Vyras atgaivina savo mirusią žmoną, atiduodamas jai dvidešimt savo amžiaus metų, tačiau pats dvidešimtim metų pasensta; žmona nebemyli senio, įsimyli laivo kapitoną ir savo vyrą įmeta į jūrą; jį išgelbsti ištikimas tarnas gyvatės lapų pagalba; dabar vyras atsiima iš žmonos savo dvidešimt metų, ir ji pavirsta į dulkes.

[1]: LMD I 133(168).

613. *Du keleiviu (Teisybė ir Neteisybė).* Du keleiviu (broliu) ginčijasi, kaip geriau gyventi: su teisybe ar be teisybės; kelionėje teisingasai brolis pritrūksta maisto, neteisingasai jam duoda duonos tik tada, kai šis sutinka leisti išdurti savo akį (du kartu); likęs aklas ir paliktas vienas po kartuvėmis (medžiu), girdi trijų paukščių (dvasių) pokalbį apie slaptus dalykus; šių žinių dėka, susigydo akis, išgydo karalaitę, išgelbsti be vandens trokštantį miestą, randa paslėptus turtus ir pan.; antrasai brolis teiraujasi apie jo pasisekimus ir, viską sužinojęs, nueina pasiklausyti dvasių pokalbio; dvasios jį atranda ir apakina (užsmaugia).

[40]: Dauk. 54 nr. 29; Iv. kal. 1861 p. 17; Kar. XI 252 nr. 16, XII 48 nr. 79; LPY II 99 nr. 56, p. 282 nr. 181, III 52 nr. 18, p. 106 nr. 70, p. 236 nr. 142; LV 369 nr. 168; Liet. pas. 22 nr. 21; Bar. 205 — Specht 188 nr. 10; Bar. 370; Ar. 41; MP II 7; LTA 10a(89), 10b(155, 229), 233(2), 260(268,431,463), 344(746), 370(369), 449a(128), 462(152,252);

LMD I 120(2), I 133(111,143,231), I 154(1), I 295(4), I 318(21), I 619(1), I 801(2), I 806(2), I 847(4), III 8(2), III 114(30).

***613 A.** *Raganų paslaptys.* Berniukas nuklauso raganų pokalbį apie stebuklingus daiktus, kurių pagalba laimi karalaitės ranką.

Witches' Secrets. The boy overhears the witches' conversation about magic objects, which he gets possession of, and which help him win the hand of the princess.

[20]: Žv. 1927 p. 42. 1930 p. 276; LTA 10a(90), 368(120), 397(145), 417(43), 430(56), 449b(89, 93), 456(31, 58), 552(736), 724(21); LMD I 112, I 117(2), I 126(19), I 133(154), I 494(12), I 536(3), I 661(16).

621. *Utėlės kailis.* Karalaitė užaugina utėlę tokio dydžio, kaip veršis, ir iš jos kailio pasisiuva rūbus; pažada už to tekėti, kuris atspės, iš kokio kailio pasiūti jos rūbai; herojus gudrumu tai sužino ir laimi karalaitę; į ką karalaitė naktį lovoje atsisuks (plg. mt. 425B, 559, 850).

[6]: LTA 425(2), 462(290); LMD I 115(8), I 313(4), I 558(17), I 833(31).

NEGAMTIŠKAS GALĖJIMAS ARBA ŽINOJIMAS

SUPERNATURAL POWER OR KNOWLEDGE

650. *Stipruolis Jonas.* Herojus gimsta nepaprastu būdu — motinai suvalgius magišką daiktą (pav., žuvį), arba vienas jo tėvų yra nežmogus (lokys, milžinas); motina jį žindo ilgus metus, pasidaro nepaprastai stiprus, labai daug valgo; pasidaro didelę geležinę lazdą ir iškeliauja nuotykių ieškoti; tarnauja kalviui, milžinui (velniui), išsigandęs šeimininkas nori jį nužudyti ir tt. (ž. mt. 1000, 1003, 1031, 1050, 1146). Arba: herojus turi meškos ausis ir vadinamas Meškaausiu; užaugęs nužudo savo tėvą (motiną) mešką (ž. Aa-Th 301 I) ir išsivadavęs iš meškos urvo atlieka nuostabius žygius: nugali velnius (slibinus), išvaduoja užburtas karalaites ir tt.

[26]: Dow-Sylw. I 353; LP II 86 nr. 34; LPY II 27 nr. 16, III 108 nr. 71, IV 68 nr. 69; Lev. 10 nr. 7; Bar. 148, 171, 213; LTA 278(22), 284(557), 350(246), 358(601,606), 397(52,53), 421(98), 449b(100, 116, 121), 462(102), 662(295); LMD I 126(6), I 133(59), I 627(71), I 1000(476).

***650 A.** *Slibino krauju išsimaudęs stipruolis.* (Nibelungų Zygfridas). Stipruolis užmuša slibiną ir išsimaudo jo kraujuje. Įgyja raginę odą, kurios neima joks ginklas. Tik po viena pažastim liko vieta, kur nesiekė slibino kraujas, ir žūva sužeistas į tą vietą.

The Youth who Bathed himself in the Blood of a Dragon. (Siegfried of the Nibelungen-Lied). The strong youth slays the dragon and bathes himself in its blood. He acquires a horny skin which no

weapon can penetrate. He dies from a wound received in the only weak spot on his body — under the armpit — where the dragon's blood had not touched.

[6]: Mitt. IV 326 = LPY II 154 nr. 96; LTA 10b(156), 409(43), 462(319, 429, 504).

*650 B. *Ristikas.* Jaunuolis ieško stipraus priešo, su kuriuo galėtų imtis (ristis). Apsinakvoja trobelėje, kur gyvena du labai stiprūs vyrai. Išsigandęs nebenori imtis ir naktį pabėga. Pamatęs artoją, prašo jį paslėpti nuo besivejančių stipruolių. Artojas jį paslepia savo kelnėse ir imasi su atsivijusiais stipruoliais.

The Wrestler. The youth seeks a strong adversary to wrestle with. Stays the night in a hut, where two strong men live. Upon seeing them, takes fright and secretly leaves the house. Meeting a ploughman, begs to be concealed from the strong men pursuing him. The ploughman hides him in his trousers, and fights the two men.

[2]: LTA 469(61), 686(72).

*651. plg. rus. *300 B. *Stipruolis ir jo miegaliai padėjėjai.* Kaunasi su trim slibinais ir jų žmonomis. Herojui padeda kumelaitė.

The Strong Youth and His Sleepy Helpers. He fights three dragons and their wives. The hero is aided by a filly.

[7]: LP I 188 nr. 16; LTA 368(280), 438(100), 462(104), 471(13), 507(28); LMD I 811(1).

652. *Karalaitis, kurio visi norai išsipildo.* Karalius pastato brangų tiltą ir pasiunčia tarną pasiklausyti, ką kalbės per tiltą eidami žmonės; eina šventieji ir sako, jog Dievas atpildo duos karaliui sūnų, kurio visi norai išsipildys; tarnas pavagia tik ką gimusį sūnų, patepa karalienės lūpas krauju ir ją apkaltina, kad suėdė sūnų — karalienė uždaroma į bokštą; tarnas su savo mylimąja pasiima vaiką ir pabėga; karalaitis turi ganyti bandą ir prašyti Dievo, ką liepia jo tariamasai tėvas — viskas išsipildo (stojas puikūs rūmai ir tt.); kartą vaikas nugirsta savo tariamųjų tėvų pokalbį, viską sužino, sunaikina dvarą, nedoruosius tarnus paverčia šunimis ir iškeliauja į savo dvarą; kelyje šunis liepia šerti žarijomis; žmonės stebisi: „Tai dyvai — šunes ėda žarijas!" — „Kokie čia dyvai, dar didesni dyvai, kad karalienė suėdė savo sūnų"; nuvestas pas karalių, tarnus vėl atverčia žmonėmis, jie prisipažįsta, karalienę paleidžia iš bokšto, nubaudžia nedorą tarną.

The Prince whose Every Wish Comes True. The king, after building a new bridge, sends a servant to listen to what people say crossing it. The servant hears the saints crossing the bridge say that God will reward the king with a son whose every wish shall come true. He steals the new-born child, smears with blood the queen's lips and

and accuses her of having devoured her son — she is shut up in a tower; the servant and his mistress take the child and flee; the prince must tend cattle and wish for all his supposed father bids him — the wishes come true (a splendid palace springs up, etc.); the boy, chancing to overhear the conversation of his supposed parents, learns the truth, destroys the palace, changes the treacherous servants to dogs, and sets out to journey to his father's castle; on the way he orders the dogs be fed with live coals; people seeing this say in amazement: „How extraordinary! Dogs eat live coals." — „Nothing extraordinary, there are more extraordinary things — a queen ate her own son!"; brought before the king, the youth returns the servants to human beings, they confess to their wrong doing; the queen is released from the tower, the servant punished.

[20]: Kar. XI 249 nr. 14, p. 287 nr. 42; Bar. 19; LTA 42(70), 218(10), 260(298), 398(281), 462(46,103,289), 470(16), 687(43), 691(17), 724(147); LMD I 117(1), I 126(19, 34), I 133(13, 24), I 155.

653. *Keturi mokslingi broliai.* Tėvas išsiunčia mokytis keturis sūnus; grįžus namo, bando jų sugebėjimus: vienas (regėtojas) mato, kiek yra kiaušinių paukščio lizde (medyje), kitas (vagis) pavagia kiaušinius nepabaidydamas paukščio, trečias (medžiotojas) šauna, ir visi nukrenta ant stalo, ketvirtas (siuvėjas) susiuva kiaušinius, ir išsiperėję paukštukai tik turi ant sprando raudoną siūlę; visi keturi išvaduoja pavogtą karalaitę (pamato ant uolos jūroje, pavagia, nušauna slibiną, susiuva laivą ir pan.); ginčijasi, kuriam turi priklausyti išvaduota karalaitė (plg. mt. *467).

[1]: LTA 465(20).

654. *Trys broliai amatininkai.* Tėvas bando jų sugebėjimus: fechtuotojas taip smarkiai suka apie savo galvą kardą, kad lietus jo nesulyja, barzdaskutys nuskuta bėgantį zuikį, kalvis pakausto šuoliais lekiantį arklį.

[1]: Bar. 379.

*654 A. *Trys broliai karaliaus tarnyboje.* Batsiuvys pernakt prisiuva visai kariuomenei batų, siuvėjas rūbų, kvailys pridaro pulką kareivių.

The Three Brothers in the King's Service. Overnight the cobbler makes boots for the whole army; the tailor, clothes; the fool — a regiment of soldiers.

[2]: LTA 10a(42), 208(53).

*656. *Septyni išmintingi karalaičio mokytojai.* Karalaičio atstumta ir už tai keršijanti pamotė neteisingai įskundžia jį tėvui. Savo mokytojų patartas, karalaitis prie kartuvių tėvui įrodo, jog karalienės tarnaičių tarpe yra vienas mergaite persirengęs vyras, — karalienės meilužis. Pakaria karalienę ir jos meilužį.

The Prince's Seven Wise Teachers. The stepmother, rejected by her stepson, the prince, unjustly makes complaint against him to his father. On the advice of his tutors, the prince at the gallows proves to his father, that amongst the queen's maids there is a man dressed as a maid — the queen's paramour. The queen and her lover are hanged.

[2]: ŽS 1894 p. 489 — LPY III 324 nr. 196 = Specht 306 nr. 46; LTA 421(50).

660. *Trys gydytojai.* Pas smuklininką (ūkininką) apsinakvoję trys nepaprasti gydytojai nori pasigirti savo sugebėjimais: vienas išsiima savo akis, kitas nusikerta ranką, trečias išsipjauna širdį ir atiduoda juos šeimininkui pasaugoti; naktį viską suėda šuo; šeimininkas paima katės akis, pakarto vagies ranką, kiaulės širdį, gydytojai juos vėl sau prisigydo, bet dabar vienas gali ir naktį matyti, kitas negali susilaikyti nevogęs, trečias nori knisti žemę.

[9]: LPY III 230 nr. 137; Wolt. chres. II 367 nr. 87; LTA 69(506), 344(723), 396(130), 397(106), 449b(114); LMD I 139(3), I 837(2).

665. *Pamirštas karaliaus kardas.* Karalius mūšio lauke atsimena pamiršęs namie savo stebuklingą kardą; prižada atiduoti savo dukterį tam, kas pernakt atneš iš namų jo kardą; herojus, pasidalinęs su seneliu (senele) paskutinį skatiką, buvo gavęs atpildo galėjimą pasiversti paukščiu, žuvimi ir zuikiu; šių ypatumų dėka, pernakt atnešė kardą; karalaitė davė jam ženklą; kai pailsęs herojus ilsėjosi nutūpęs medy paukščio pavidale, jį nušovė karaliaus tarnas (generolas), kuris pasiėmė kardą ir gavo karalaitę; heroją atgydė jo pagalbininkas; pasivertęs paukščiu, herojus nuskrido į karaliaus dvarą tuo metu, kai ten jau buvo ruošiamos vestuvės su apgaviku; karalaitė jį pažino iš ženklo (žiedo, plunksnos ir pan.), apgavikas buvo nubaustas.

[13]: Dow-Sylw. I 92, II 123; Schl. Mär. 100 = Schl. Hand. 205 = LPY I 73 nr. 28; LP II 27 nr. 36; LPY IV 12 nr. 10; Bar. 197; LTA 46(2), 274(36), 552(925); LMD I 661(21), I 833(16), I 834(5), I 846(3).

670. *Gyvulių kalbą suprantąs vyras ir jo smalsi žmona.* Žmogus išmoksta gyvulių kalbos (išmokė iš nelaimės išgelbėta gyvatė arba žuvų karalius už trupinimą į vandenį duonos), tačiau niekam netūri pasakyti šios paslapties, nes mirs; išgirdęs juokingus gyvulių pokalbius, jis kelis kartus paslaptingai juokiasi; tatai pastebėjus jo žmona reikalauja pasakyti, ko jis juokėsi, ir priverčia vyrą ruoštis mirti; tuo tarpu išgirsta, kaip gaidys tyčiojasi iš savo šeimininko — jis suvaldąs visą būrį žmonų (vištų), o šeimininkas negalįs vienos suvaldyti; vyras gerai apmuša savo žmoną, ir ji daugiau nebereikalauja vyro mirties.

[34]: Mitt. II 67; Ms. ps. 17 nr. 7 = LPY II 111 nr. 66; LPY IV 291 nr. 232; Scheu 85 nr. 79; Bar. 169, 295 = Specht 287 nr. 35; LTA 10b(152), 208(37), 211(19), 217(123, 163), 262(73), 264(136), 280(3), 324(3), 368(13, 169, 255), 370(230), 406(238), 450(113), 462(14, 313, 333), 552(908); LMD I 142(43), I 301(6), I 314(2), I 502(9), I 527(11), I 539, I 811(7), I 834(2), III 15(3).

671. *Trys kalbos.* Jaunuolis išmoksta šunų, paukščių ir varlių kalbas. Pasinaudodamas tomis kalbomis, sužino priemones išgydyti sergančiai karalaitei, laimi karalaitės ranką, suranda paslėptus turtus ar kitu kuriuo būdu pasidaro laimingas.

[4]: Jurk. 92 nr. 43 = LPY I 153 nr. 77; Bar. 120; LTA I 133(169,178).

672 A. *Gyvačių karaliaus vainikas.* Kam pavyksta įsigyti gyvačių karaliaus vainiką, tas viską žino, mato žemėje paslėptus turtus, supranta gyvulių kalbą ir pan. Tačiau jį įsigyti labai sunku, nes grobiką vejasi didеliausi būriai gyvačių, kad ir raitam dažniausiai nepavyksta ištrūkti.

[6]: Jurk. 117 nr. 53a-b = LPY I 163-4 nr. 86-7; Wolt. chres. II 295 nr. 61; LPY IV 290 nr. 231; MT III 132; LTA 369(25), 450(79).

675. *Tinginys berniukas.* Sugauna žuvį (lydį) ir vėl ją paleidžia, kai žuvis pažada, kad išsipildys visi jo norai, pasakius „per tos žuvies žodį"; pasidaro nuostabius daiktus (savaime plaukiantį laivą ir pan.); jį išjuokia karalaitė, kurią jis nepaliėtęs padaro nėščią; gimęs vaikas nurodo savo tėvą; tinginį su karalaite įdeda statinėn ir paleidžia į jūrą; jis pasistato pilį šalia karaliaus rūmų, pasiima ten karalaitę ir pasikvietęs nužemina (sugėdina) karalių (plg. mt. 652).

[20]: Dow-Sylw. II 28, 318; LPY III 114 nr. 74, IV p. 180 nr. 158, p. 237 nr. 185, p. 289 nr. 230; Žv. 1931 p. 36; LTA 208(78), 219(100), 279(13, 95), 397(25), 406(230), 449a(54a, 85), 456(14, 34), 462(174,402); LMD I 559(1).

676. *Plėšikų turtai kalne.* Neturtingas žmogus pastebi, kaip plėšikai, tam tikros formulos pagalba („Kalne, atsidaryk!" ir pan.) įeina į kalną, kur paslėpti jų turtai; plėšikams pasišalinus, jis eina į kalną ir išneša daugybę pinigų; tatai sužino jo turtingasai brolis (pinigams seikėti paskolintas indas), bando irgi pasipelnyti; bet užmiršta formulą, kaip reikia išeiti iš kalno, jį ten atranda plėšikai ir nužudo.

[16]: Jurk. 76 nr. 38 = LPY I 145 nr. 73; LPY II 259 nr. 163, III 12 nr. 7; Bar. 339; Žv. 1928 p. 99; LTA 10b(151), 218(25), 262(64), 405(289), 422(184), 449a(130), 449b(60), 489(21); LMD I 126(25), I 133(239, 269).

700. *Nykštukas.* Bevaikė pora nori turėti kūdikį, kad ir tokį mažą kaip nykštys; burtininkės pamokyta, senelė užmeta užpečkin nusipjovus savo nykštį, iš kurio išauga mažas vaikas; tas vaikutis yra nepaprastas: nuneša ariančiam tėvui pietus, aria tupėdamas arklio ausy, leidžiasi parduoti ponui ir vėl pabėga, pasislepia šiauduose, jį suėda karvė, kurią papjovus vėl išsigelbsti, suėda vilkas, jo pilve šaukiasi pagalbos ir pan.

[42]: Dauk. 66 nr. 41; Dow-Sylw. I 280, II 66; Schl. Mär. 7 = Schl. Hand. 121 = LPY I 8 nr. 4; Jurk. 23 nr. 5 = LPY I 121 nr. 40; Capp. For. 31 p. 443 nr. 9; LPY II 139 nr. 85, III 91 nr. 53; Wolt. chres. II 376 nr. 92; Liet. pas. 23 nr. 22 = Capp. Mär. 77 nr. 29; Žv. 1933 p. 361; LTA 10b(228), 218(52), 262(189), 267(1), 337(51), 344(742, 771), 370(332), 421(42), 449a(100), 449b(102), 452(84), 462(102), 474(36), 545(61), 552(1114, 1164), 662(307), 686(101), 724(41, 106), 725(421): LMD I 93(8), I 133(39,80), I 301(16), I 480(8), I 509(6), I 802(9), I 840(16), I 842(26).

*701. plg. rus. *703. *Netikras vaikas.* Bevaikiai seniai vaiko vietoj augina vėžį, nutašo vaiką iš medžio, nulipdo iš sniego ir pan.

The Artificial Child. An aged, childless couple rear a crayfish instead of a child, carve themselves a child from wood, or make one from snow and the like.

[9]: Žv. 1932 p. 316; LTA 297(82), 369(24), 370(370), 724(86), LMD I 133(82), I 592(21), I 627(86), I 843(41).

702. *Mergaitė iš uogos ir piemenukas.* Piemenukas randa miške uogą, ją pučia ir išpučia mergaitę, jai pastato miške namelį ir ten slaptai laiko; atradęs mergaitę vilko suėstą (plg. mt. 123, 327C), piemenukas pasikaria.

The Girl who Originated from a Berry, and the Shepherd-boy. The shepherd-boy finds in the forest a berry, which he blows on till a girl transpires from it. He builds her a house in the forest and keeps her there secretly. A wolf devours the girl (Cf. Mt. 123, 327C). Overcome with grief the boy hangs himself.

[12]: LPY III 66 nr. 33; LTA 262(18), 357(111), 372(26), 456(7), 544(335), 662(275,300), 686(26), 724(10,47), 725(420).

*703. *Stebuklingas vaikas.* Nenatūraliu būdu gimęs vaikas (angelas) padaro savo tėvus (dėdę) laimingus ir atlieka nuostabius darbus.

The Infant Prodigy. The boy (angel), supernaturally born, makes his parents (uncle) very happy and performs wonderful tasks.

[4]: Les-Brug. 170 nr. 6 = 490 nr. 41 = LPY I 181 nr. 103; LPY IV 31 nr. 29; LTA 544(296); LMD I 571(1).

706. *Moteris nukirstomis rankomis.* Brolienė neteisingai įskundžia savo vyrui jo seserį, ir jis liepia jai nukirsti rankas; miške paliktą mergaitę atranda karalaitis ir ją veda; ištremiama antrąkart su kūdikiu, nes brolienė (anyta) pakeitė vyro laišką; pasilenkus jai iš upelio gerti, krenta į vandenį vaikas, ji griebia vaiką, ir atauga jos nukirstos rankos; susitinka su vyru, viskas išsiaiškina.

[33]: Dow-Sylw. II 446; Les-Brug. 266 nr. 47 = 505 nr. 46 = LPY I 272 nr. 141; Schl. Mär. 20 = Schl. Hand. 132 = LPY I 19 nr. 10; LP II 103 nr. 42; LPY III 89 nr. 51, IV 190 nr. 161; LTA 10a(83), 10b(142,235), 50(4), 218(15), 262(193-4), 322(198), 356(161), 367(7), 405(259), 409(64), 421(48), 422(98), 430(447), 449a(136), 449b(3), 452(5), 462(111, 427), 494(63), 539(4), 691(18), 724(69, 134); LMD I 133(183, 251).

707. *Trys nepaprasti kūdikiai.* Trys seserys kalbasi, ką kuri galėtų duoti, jei jas vestų karalaitis: pirmoji žada vieno lino valaknu apdengti visą kariuomenę, antroji — iš gorčiaus grūdų prikepti duonos visam pulkui, trečioji — pagimdyti vaikus, kurių kaktoj švies saulė, pakaušy mėnuo ir pan.; karalaitis išgirsta jų pokalbį ir veda trečiąją; tikrai ji pagimdo du nuostabiu sūnu ir trečią dukterį, bet pavydžios vyresniosios seserys išmeta vaikus į upę ir jų vietoj padeda šuniukus; karalienę uždaro kalėjiman; išmestus vaikus atranda žvejys ir užaugina; sūnūs eina ieškoti savo tėvo arba ieško kalbančio paukščio, dainuojančio medžio ir gyvybės vandens; abu broliai žūva (paverčiami akmenimis), tuo tarpu sesuo, pasitarnavusi seneliui (senelei), atgaivina brolius ir pasiima magiškus daiktus, kurie atkreipia karaliaus dėmesį; kalbąs paukštis papasakoja karaliui visą tiesą (arba: papasakoja vienas vaikų, iškalbėdamas statinę riešutų, t. y. kas sakinys — „du riešučiu"); laimingai susitinka tėvas, motina ir vaikai; nedoros seserys nubaudžiamos.

[65]: Kar. XI 256 nr. 18; Dow-Sylw. I 181, 189, II 83, 136, 406, 451; Jurk. 83 nr. 41 = LPY I 149 nr. 76; LP I 86-9 nr. 29-30; II 178 nr. 37 = Specht 225 nr. 17; Liet. pas. 32 nr. 26; Bar. 86 = Specht 213 nr. 16; LTA 58(63), 198(298), 208(110), 217(132), 218(41), 262(55, 222), 272(73), 278(21), 279(120), 280(5, 19), 303(1), 339(15), 344(764), 358(612, 619), 368(54, 329), 370(278), 393(36a), 397(22), 398(268), 449a(9, 52, 123, 145), 449b(68, 80, 104, 131), 452(95), 456(33, 36), 462(158, 198, 259, 470), 469(63), 544(337), 552(756-7, 766-7), 686(38,51), 691(12); LMD I 183(219), I 297(13), I 494(8), I 558(6), III 31(4).

708. *Išsigimėlis.* Pamotės raganos burtų dėka, karalaitė pagimdo išsigimėlį ir esti išvaroma. Išsigimėlis globoja savo motiną, kol viskas susitvarko, per motinos vestuves virsta gražiu jaunikaičiu.

[1]: Dow-Sylw. I 382.

709. *Snieguolė.* Gražuolė našlaitė turi baltą, kaip sniegas, odą ir raudonas, kaip kraujas, lūpas; pamotės magiškas veidrodis sako jai, kad našlaitė yra už ją gražesnė; pamotė liepia medžiotojui nužudyti mergaitę, bet tas jos pagaili ir atneša šuns širdį; mergaitė randa miške nykštukų (galvažudžių) namus, kurie ją priima už seserį; pamotė bando našlaitę nužudyti užnuodytu rūbu, batukais, žiedu ir pan.; mergaitė užmiega, nykštukams trečią kartą nebepavyksta jos atgaivinti, palaidoja stiklo grabe; ją atranda karalaitis ir numovus žiedą, mergaitė atgyja; pamotę nubaudžia.

[29]: Dow-Sylw. I 64, 172, 199, II 242, 306; Kar. XI 236 nr. 4; LP I 91 nr. 31; TŽ II 251; LTA 10b(209), 69(508), 198(249); 208(47, 115), 218(12), 219(105), 260(248), 380(426), 413(27), 421(21,48), 438(109, 116), 449a(67), 450(100), 686(90), 687(45); LMD I 133(184), I 817(1), III 26(79).

710. *Uždraustas kambarys.* Tėvas netyčiomis pažada savo dukterį Marijai (burtininkei, nedorai uošvei); mergaitė atkakliai ginasi nežiūrėjus į uždraustą kambarį ir tampa nebylė; ją veda karalaitis; Marija atima vieną po kito jos vaikus, apkaltina motiną, ir tik būdama ant laužo galop ji prisipažįsta pažiūrėjus į uždraustą kambarį, tada viskas laimingai baigiasi.

[21]: Les-Brug. 197 nr. 18 — 498 nr. 44 — LPY I 204 nr. 113; LP I 110 nr. 24; LPY II 25 nr. 15, IV 137 nr. 131; LTA 10b(238), 45(39), 218(32), 260(42, 147), 262(83, 101), 270(606), 340(69), 368(98, 250, 327), 397(148), 407(21), 449a(47), 449b(57); LMD I 301(46).

715. *Nepaprastas gaidelis.* Senelis ir senutė turi gaidelį ir vištytę; gaidelis nuskrenda ant pono dvaro ir gieda: „Ka-ka-ry-koo, aš tą poną supustysiu!“; liepia jį mesti pas arklius — prakapoja arkliams kaktas (akis), meta į šulinį — „ryk, šikine, vandenį!“, meta į ugnį — „liek, šikne, vandenį!“, galop į pinigų dėžę — suryja pinigus; grįžta pas senelius, liepia kloti paklodę — išmeta pinigus; panašiai nori daryti ir vištytė, pinigų vietoj mėšlas.

The Wonderful Cock. An old couple have a cock and a hen; the cock flies to the rich man's manor and cries: „Cock-a-doodle-doo, I will eat you!“; the man orders it to be thrown into the stable — pecks open the horses' heads (eyes); thrown into the well, cries: „buttocks, swallow the water!“; thrown into the fire — „buttocks, outpour the water!“; finally thrown into the strong-box — gobbles up the money; on its return home bids the old couple spread a sheet — casts out the money; the hen tries to do likewise — dung in place of money.

[41]: Dow-Sylw. II 287; LPY II 99 nr. 57; III 83 nr. 44; LTA 218(72), 219(114), 262(66), 279(60), 325(20), 337(65), 344(767),

350(248-9), 367(10), 368(136), 372(34), 398(290), 407(4), 409(56), 426(19), 449a(90), 449b(137, 189), 456(5, 45); 468(179), 470(27), 481(42), 552(447), 544(263), 662(191, 225, 254, 301), 687(15, 26), 724(136); LMD I 133(252), I 662(1), III 46c(6), III 83(6), III 114(1).

*716. *Žmogaus pilvas.* Žmogus skundžiasi, kad jam reikia pilvui vergauti; kai iš jo atima pilvą, pasidaro nuobodu gyventi — vėl susigrąžina pilvą.

A Man's Stomach. The man complains that he is a mere slave of his stomach. When it is taken away from him, he discovers that life has become very dull to him — recovers his stomach.

[8]: LP I 14 nr. 29, II 16 nr. 26; Ms. ps. 15 nr. 5 = LPY II 109 nr. 64; LPY IV 15 nr. 13; Scheu 73 nr. 63; El. p. 244 nr. 452; LTA 262(272); LMD I 527(8).

720. *„Motina mane užmušė, tėvas suvalgė“.* Nedora pamotė nužudo posūnį, suspausdama jį skrynios užvožu, išverda jo mėsos ir duoda nieko nežinančiam tėvui valgyti; sesuo surenka kaulus ir įdeda paukščio lizdan, kuris jį išperi kaip paukštį; gauna iš pirklių dovanų, apdovanoja jomis seserį ir tėvą, o pamotei dovanos vietoj meta girnapusę ir ją užmuša; žuvus pamotei, paukštis vėl virsta berniuku.

[9]: LPY II 227 nr. 145; Liet. pas. 39 nr. 29; LTA 10b(223), 42(58), 208(26), 662(238); LMD I 133(185), I 578(2), III 38d(6).

725. *Sapnas.* Tėvas išvaro sūnų, kuris susapnuoja (išgirsta paukščių kalbą), jog tėvai turės prieš jį nusilenkti, išgers vandenį, kuriuo jis prausis ir pan.; pergyvena įvairius nuotykius: nugali priešininkus, laimi karalaitę ir t.t., galop išsipildo pranašystė.

The Dream. The father drives out his son who has dreamed (heard the birds say) that his parents shall humble themselves before him — drink the water he will wash himself with, etc.; he meets with various adventures: conquers his adversaries, wins the princess, etc.; finally the prophecy of the dream comes true.

[17]: Kar. XI 241 nr. 9; Dow-Sylw. I 450; Les.-Brug. 208 nr. 24 = 457 nr. 27 = LPY I 215 nr. 119; LP II 42 nr. 46 = Lev. 16 nr. 17; LPY III 174 nr. 102; MP III 62; LTA 208(80), 211(31), 291(214), 350(186), 358(242), 450(3), 462(75,423); LMD I 133(115,201,221).

*729. *Kirvis įkrenta į upelį.* Dvasia rodo auksinį kirvį, bet teisingas žmogus sako, kad ne jo. Kitas tyčiomis įmeta savo kirvį, nori prisipažinti auksinį, bet nė savojo nebeatgauna.

An Axe Falls into the Stream. The water-sprite exhibits a golden axe, but the honest man admits that it does not belong to him. Another man deliberately throws his axe into the water, and claims the gold one as his own. He gets neither.

[8]: Kar. XII p. 1 nr. 46; Jurk. 19 nr. 4 = LPY I 119 nr. 39a; LPY I 120 nr. 39b; LP II 27 nr. 35; LV 373 nr. 177; Bar. 212; LTA 393(157), 421(32).

*730. *Veža pragaran pyragus.* Neturtingas brolis nuneša turtingajam dovanų
= pr. 45. prasto pyrago. „Eik su savo pyragais į pragarą". Pakelėj sutinka senelį, kuris pamoko kaip elgtis. Išgelbsti iš pragaro daug sielų ir esti apdovanojamas (senelis nuperka iš jo avis — išvaduotas sielas). Ir turtingasai veža pragaran pyragus, bet nemandagiai elgias su seneliu, negauna patarimų ir atitenka velniams.

Transporting White Bread to Hell. The poor brother brings his wealthy brother a gift of course white bread. — „Go to hell with your bread". On his way to hell, he meets an old man who tells him what he is to do there. Saves many souls from hell and is rewarded by the old man (he buys the sheep — redeemed souls). The wealthy brother also takes bread to hell, but through discourtesy to the old man he gets no counsel, and so falls a victim to the devils.

[25]: Dauk. 108 nr. 91; Les-Brug. 235 nr. 35 = 488 nr. 40, LPY I 241 nr. 129; Dav-Silv. 21 nr. 8 - LPY II 63 nr. 38; El. 84 nr. 197; LTA 42(5, 31), 68(329), 218(67), 262(197), 272(47), 368(276. 289), 405(260), 522(19), 544(244), 662(214), 687(23), 724(29, 108); LMD I 106(6), I 133(64), I 300(154), I 661(30), I 896(6), I 1000(675).

735. *Turtingo ir neturtingo žmogaus laimė (dalia).* Neturtingas brolis mato, kaip kažkokia moteriškė (laimė) rūpinasi, kad jo turtingojo brolio gėrybės neitų niekais. Priverčia ją pasakyti, kur yra jo paties laimė. Suradęs savo laimę praturtėja (laimė jam liepia mesti ūkininkavus ir imtis prekybos ir pan.).

[21]: Dow-Sylw. I 35, II 263; LP II 194-5 nr. 8-9; LPY IV 116 nr. 117; LTA 10b(235), 208(173), 219(115), 260(48), 395(26), 422(85), 426(39), 449b(134), 462(98), 662(303); LMD I 301(51), I 314(5), I 573(8), I 661(1), I 822(7), I 978(23).

*735 A. *Neturtingo žmogaus dalia.* Vargšas žmogus kur nors uždaro savo ne-
= rus. *735 I. dorą dalią ir pralobsta. Turtingasai brolis iš pavydo ją paleidžia, bet dabar bloga dalia pristoja prie turtingojo ir jis lieka vargšas.

The Poor Man's Lot. The poor man confines in some place his evil lot, and afterwards becomes prosperous. Out of envy his rich brother sets it free; it then follows him.

[25]: Kar. XII 11 nr. 54; Mitt. IV 39 = LPY II 262 nr. 167 = Lev. 29 nr. 37; LP II 211 nr. 3; LPY IV 131 nr. 124; Bar. 208, 218 = Specht 229 nr. 18; Bar. 319, 402; Žv. 1927 p. 137, 1930 p. 358; LTA 208(54), 260(432), 262(252), 267(21); 368(150), 370(217,348), 374d(2109), 393(158), 397(37), 469(81), 492(18), 552(1113), 692(34); LMD I 105(7).

*735B. *Nedalios (vargo) persekiojami žmonės.* Norėdami pabėgti nuo juos persekiojančios nedalios, nelaiminga pora pasistato sau kitą trobą. Tačiau vos persikėlus į naująją pirkią, vargas atsiliepia ant krosnies. „Jau trečia diena, kaip aš judviejų čia laukiu".

The Couple Persecuted by Adversity. Wishing to escape the persecutions of Adversity, the luckless couple build themselves a new home. Scarely do they establish themselves in the new home, when Adversity addresses them from the hearth: „It is already three days since I am awaiting you here".

[2]: LP I 212 nr. 4; LPY IV 131 nr. 124.

*737 A. *Kodėl aš nieko neturiu?* Vyras, kuriam niekas nesiseke, ėjo pas karalių klaustis, kas jam daryti. Karalaitė: „Turi vesti". Karalius už kvailą patarimą liepė jai pačiai už jo ištekėti ir išvarė. Vyras laimėjo dideles lažybas su pirkliu, įrodydamas, jog daiktas, kurį jis atnešė parduoti, tikrai yra jo žmonos.

Why Have I Nothing? A luckless man goes to the king to ask him for counsel. The princess: „You should marry". In punishment for such foolish advice, the king drives her forth and orders her to marry him herself. When they are married, the husband wins an important wager from a merchant, by proving that the object which he has brought for sale really is his wife's property.

[12]): Dow-Sylw. II 17; Schl. Mär. 86 = Schl. Hand. 192 = LPY I 62 nr. 24; Ms. ps. 19 nr. 7 = LPY II 112 nr. 67 = Liet. pas. 50 nr. 34; LPY III 122 nr. 78, p. 127 nr. 81; MP IV 29; LTA 208(25), 356(172), 449b(161), 452(67); LMD I 131(2), I 527(12).

*737 B. *Dalinga žmona.* Vyras be dalios veda dalingą žmoną ir gyvena iš jos dalios — tada viskas sekasi.

The Lucky Wife. A luckless man becomes successful in all his undertakings when he marries a lucky woman and lives by her luck.

[12]: LP I 104 nr. 6, p. 122 nr. 4, II 210 nr. 2; LPY III 58 nr. 28, IV 7-8 nr. 6-7, p. 113 nr. 115; El. 243 nr. 451; LTA 397(24,64); LMD I 133(75), I 318(16).

*738. *Sūnus be dalios ir žiniuonis tėvas.* Pamatęs pas sūnų dalingą gyvulį, tėvas nori jį sunaikinti, bet jo mėsos užvalgo sūnaus vaikai ir pasidaro dalingi.

The Luckless Son and his Wizard Father. Seeing a luck-bringing animal at his son's house, the father orders it to be destroyed, but the grandchildren eat of its meat and become fortunate.

[5]: LP I 117 nr. 2; LPY IV 10 nr. 8; MP IV 5; LTA 413(28), 522(710).

*748. *Kūčių naktį šnekasi gyvuliai.* Kas tyčiomis klauso — miršta. Pav.,
=liv. p. arkliai kalba: „Ilsėkimės, ryt reiks vežti šeimininko lavonas". Kas
74 nr.237. netyčiomis išgirsta gyvulių kalbą, esti laimingas: sužino, kur yra paslėptas turtas ir pan.

— *On Christmas Eve Animals Talk like Human Beings.* Intentional listeners — die. E. g. the horses say: „Let us rest, for to-morrow we shall have to draw our master's corpse for burial". Accidental listeners meet with good fortune: discover where treasure is hidden, etc.

[25]: N. Pr. Prov-Blätter V (1848) p. 467; Žv. 1932 p. 381; LTA 260(208,319,322,336), 262(242), 284(567,616), 327(68), 350(195), 368(25), 405(278), 426(67), 430(4), 462(381,471,486), 552(801), 600(201[18]), 613(214), 670(7—8); LMD I 513(3), I 538(9).

B. RELIGINIO POBŪDŽIO PASAKOS
RELIGIOUS STORIES

750. *Dievas ir šventieji svečiuose.*

A. T r y s n o r a i. Atsilygindamas už nakvynę ir vaišingumą, Dievas (šventasai) neturtingiems žmonėms pažada, kad išsipildys trys jų norai. Jie prašo: sveikatos ir duonos, o po mirties laimingo amžino gyvenimo. Tuo tarpu pasipelnyti norįs turtingasai per neatsargumą visus tris norus pavartoja be naudos.

[8]: Jurk. 73 nr. 36 = LPY I 144 nr. 71; El. 174 nr 387, p. 175 nr. 391; Bar. 117; LTA 422(96); LMD I 93(15), I 480(15), I 573(9).

*A[1]. P i r m a s d i e n o s d a r b a s. „Ką pradėsi dirbti, tai dirbk visą dieną". Neturtingasai ėmė mieruoti drobę (skaityti pinigus) ir daugybę jų prisikrovė, turtingas šykštuolis ėmė blusinėtis ir pan.

T h e f i r s t D a y's W o r k. „Keep doing all day what you begin". The poor man begins to measure linen (count money) and makes a pile of it. The wealthy miser seeks for fleas on his body (and the like).

[14]: Dow-Sylw. I 66; LPY III 68 nr. 34; IV 16 nr. 15; Žv. 1926 p. 171; El. 178 nr. 400; LTA 36(36), 45(37), 260(74,287), 270(522), 452(20); LMD I 92(2), I 554(5), I 601(1).

*750B. S t e b u k l i n g a s m a i s t o p r o d u k t ų p a d a u g ė j i m a s: iš mažo kiekio miltų iškepama daug duonos; papjautas mėsai gyvulys vėl atgyja arba gyvam gyvuliui išpjaunamas mėsos gabalas, ir išpjautoji vieta tuoj vėl atauga.

T h e M i r a c u l o u s I n c r e a s e o f V i c t u a l s: an abundance of bread is backed from a small quantity of flour; the animal slaughtered for meat revives, or the place where flesh is cut away from a live animal grows new flesh.

[13]: Kar. XI 286 nr. 40; El. 169 nr. 384, p. 179 nr. 401, 388, p. 227 nr. 439, p. 229 nr. 440, p. 234 nr. 444, p. 241 nr. 448; LTA 98(32), 407(21), 422(58), 552(714); LMD I 840(6).

752 A. *Kristus ir šv. Petras jaujoje.* Šykštus ūkininkas liepia keleiviams už nakvynę iškulti jaują javų: jie sukrauna javus ir uždega — grūdai atsiskiria nuo šiaudų („pamažu, ugnele, pamažu!"); tai pamatęs ūkininkas bando pats panašiai kulti, sudegina kluoną.

[22]: Dow-Sylw. II 286; TŽ V 638 nr. 27; Žv. 1931 p. 51; El. 122 nr. 285, p. 161 nr. 374, p. 162 nr. 375-6, p. 163 nr. 377, p. 164 nr. 378, p. 165 nr. 379; LTA 208(140), 260(73,82,332); 338(674), 408(126), 449b(118), 462(255), 544(340), 724(27); LMD I 301(1), I 815(5).

*752 B. *Vaišinga našlė.* Neturtinga našlė vaišingai priima nakvynėn Dievą ir šv. Petrą. Kai Dievas kitą dieną liepia vilkui papjauti vienintelį jos turtą — karvę, šv. Petras prikiša Dievui nedėkingumą. „Jai karvė nebereikalinga, ji šiąnakt ateis pas mane". Arba: kai našlė nepriekaišioja Dievui dėl tos nelaimės, Dievas ją gausiai apdovanoja. (Plg. mt. 759).

The Hospitable Widow. A poor widow hospitably receives God and St. Peter staying the night. The next day, when God orders the wolf to kill the widow's only cow, St. Peter rebukes God for ingratitude. „She has no need for the cow, for to-night she will be with me". Or: When the widow suffers her loss without reproach, God rewards her generously. (Cf. Mt. 759).

[12]: Žv. 1930 p. 20; El. p. 187 nr. 399, p. 209 nr. 421-2, p. 210 nr. 423; TŽ V 641 nr. 34; LTA 260(80), 368(133), 426(62); LMD I 93(17), I 480(17), I 840(7).

753. *Kalvis atnaujintojas.* Kalvis priima padėjėją (velnią, angelą, šv. Petrą), su kuriuo atnaujina senus ponus (atgydo numirusius). Manydamas, jog jau visa pats mokės, padėjėją išvaro. Pats vienas dirbdamas patenka nelaimėn, padėjėjas gelbsti.

The Smith Rejuvinating. The smith takes on an assistant (devil, angel, St. Peter) who helps him rejuvinate old gentlemen (resucitate the dead). Thinking himself fully capable of doing the work by himself, he discharges his assistant. Working alone he falls into trouble. Is saved by his former assistant.

[12]: Les-Brug 188 nr. 15 = 485 nr. 39 = LPY I 196 nr. 110; LV 334 nr. 73; Capp. Mär. 134 nr. 44; LTA 42(32), 260(330), 267(28), 368(105), 449a(103), 486(30), 544(273), 619(9); LMD I 133(212).

756 B. *Galvažudys Madėjus.* Nelaimėn patekęs tėvas pats nežinodamas užrašo velniui savo tik ką gimusį sūnų („atiduok man, ko namie nepalikai"); suėjus laikui (20 metų), jaunikaitis (jau klierikas) keliauja

į pragarą ir patenka į baisaus galvažudžio Madėjaus namus; galvažudys, patyręs, jog jis einąs į pragarą, palieka jį gyvą, bet prašo sužinoti, kokia jo laukia po mirties pragare bausmė; klierikas, krapindamas šv. vandeniu, atsiima iš velnio tėvo jam duotą raštą, pamato baisią galvažudžiui paruoštą lovą, kurios ir velnias bijo, ir grįždamas viską papasakoja galvažudžiui Madėjui; dabar galvažudys nutaria atgailoti ir prašo paskirti jam atgailą — klierikas įbeda į žemę sausą obelies lazdą, liepia nešti burna iš šaltinio vandenį ir ją laistyti, kai lazda sužaliuos ir duos vaisių, atgaila bus atlikta; po daugelio metų važiavo per mišką tas pats klierikas, dabar jau vyskupas, ir jam labai pakvipo obuoliai; pasiuntė vežėją, tas pranešė, jog sėdįs žilas senelis ir neduodąs skinti obuolių; nuėjo pats vyskupas ir atrado tą patį galvažudį; ėmė jis dabar išpažinti vyskupui savo nuodėmes, vis krito obuoliai, liko dar du, prisipažinus, jog užmušė savo tėvą ir motiną, nukrito ir tie, atgailotojas čia pat mirė.

[48]: Dauk. 74 nr. 47; Siem. 145 nr. 150; Iv. kal. 1860 p. 43; Schl. Mär. 75 = Schl. Hand. 182 = LPY I 56 nr. 22; Les-Brug. 228 nr. 32 = 500 nr. 45 = LPY I 234 nr. 126 = Wolt. chres. II 304 nr. 67; Dow-Sylw. I 119, II 46, 268, 271, 279; LP I 38 nr. 22; LPY III 225 nr. 134; MP IV 33; LTA 10b(243), 198(246), 208(40,124), 210(214), 260(130), 262(174,206), 270(619), 272(71), 279(61), 291(226), 322(194), 350(179), 358(602,632), 364(10), 368(14,70), 397(55), 405(299), 425a(116), 462(12,449), 465(10), 474(8), 494(8), 552(740), 671(60), 724(141); LMD I 123(4), I 126(12), I 509(4), I 530(9), I 635(4).

757. *Išdidaus karaliaus bausmė.* Karalius nenorėjo tikėti, kad kas nors galįs jį nužeminti (tyčiojasi iš kunigo pamokslo ir pan.); besimaudant, angelas apsirengė karaliaus drabužiais, karalius liko nuogas, niekas jo nepripažino, laikė bepročiu ir pan.; po visos eilės patirtų vargų, apgailestavus savo išdidumą, angelas vėl sugrąžino karalių į savo vietą.

[8]: LPY IV 3 nr. 3; Bar. 244; El. 252 nr. 461; LTA 260(76), 398(257); 421(51), 422(128), 452(24).

*758. = ung. 753[1]. *„Čia augs ir be Dievo"*, — atsako išdidus ūkininkas, dirbąs gerą žemę, į keleivio (paties Dievo) palinkėjimą „Padėk Dieve". Užaugo tik ten, kur buvo keleivio pėdos. Blogą žemę dirbąs, bet pasitikįs Dievo pagalba ūkininkas susilaukė gero derliaus.

„My Crops Will Thrive here without God's Blessing". This is the answer a proud farmer, toiling on rich soil, gives to the traveller's (God's) greeting „God bless you". The only crops he benefits grow up where the traveller has left his footmarks. The farmer of the poor soil, because he put his trust in God, is rewarded with good harvest.

[29]: Kar. XII 23 nr. 64; LP I 14 nr. 28, II 16 nr. 25; LPY IV 16 nr. 14; TŽ V 639 nr. 28; El. 74 nr. 184, p. 115 nr. 278, p. 153 nr. 364, p. 156 nr. 365, p. 157 nr. 366, 368-9, p. 159 nr. 372-3; LTA 98(29), 260(74,335), 272(67), 364(2), 422(56), 462(20,74,122,467), 520(6), 720(100); LMD I 93(1a), I 114(2d), I 480(1').

759. *Dievo elgesių teisingumas.* Vienuolis keliauja su Dievu (angelu) ir stebisi dėl pastarojo tariamai neteisingo elgesio: atsilygindamas už vaišingumą, pavagia aukso taurę, nedoram šeimininkui ją palieka; uždega geradario trobą arba nustumia nuo tilto į upę jo sūnų ir pan.; vienuoliui ėmus prikaišioti nedorą elgesį, paaiškina: taurė buvo užnuodyta, po degėsiais ras pakastą lobį, užaugęs vaikas būtų užmušęs savo tėvus ir pan. (Plg. mt. *752B).

[11]: Kar. XI 280 nr. 37; LPY II 222 nr. 142; Bar. 373; TŽ V 639 nr. 29; El. 179 nr. 388, p. 208 nr. 420, p. 211 nr. 424; LTA 208(105), 370(350), 457(232), 462(33).

761. *Laiškas iš pragaro.* Nedoras ponas (arba jo urėdas) siunčia persekiojamą baudžiauninką (ž. mt. 465) arba nepaprastą berną (ž. mt. *762) į pragarą nunešti mirusiam ponui (tėvui) laišką; mirusiu ponu velniai važinėja, pavertę jį arkliu arba viriria katile; kol ponas rašo sūnui laišką, urėdas turi degti katile arba pasilieka pragare irgi paverstas velnių arkliu.

[20]: Les-Brug. 209 nr. 25 = 494 nr. 42 = LV 110 nr. 8; LP I 50 nr. 33, II 116 nr. 49; LPY II 217-9 nr. 140-1, III 38 nr. 14, IV 130 nr. 123; Bar. 263; LTA 45(35), 260(15,108), 284(520), 422(143), 462(293), 491(3), 552(911), 619(26,40), 724(107); LMD I 314(4).

*762. *Bernas tarnauja už spriktus.* Šykštuolis ponas pasisamdo stipruolį berną (šventąjį, angelą, velnią) už tris spriktus. Atlieka visus darbus ir spriktais užmuša nedorą poną.

Fillips in Return for Service. The avaricious man hires a strong hide (saint, angel, devil), who in return for his services demands only the right of giving his master three fillips: He performs the tasks assigned him, and kills his mean master by dealing him the fillips.

[42]: Dauk. 24 nr. 11, p. 41 nr. 21; LPY II 115 nr. 58, IV 29 nr. 25; Bar. 355; MP II 43, IV 17; LTA 42(37,71), 242(6), 260(321), 262(58,251), 270(536), 284(527), 337(21,24), 338(641,650), 340(72), 358(601), 368(35,48,293), 407(36), 409(53), 421(84), 449a(5), 449b(98, 162), 462(13,79,524), 469(47), 476(28), 687(3), 724(75,140); LMD I 126(36), I 332(11), I 518(12), I 832(2).

763. *Pinigai — galvažudžiai.* Dviese (trise) randa paslėptus pinigus; vienas nueina parnešti degtinės ir įdeda į ją nuodų, norėdamas vienas gauti turtą; antrasis grįžtantį nušauna, išgeria užnuodytą degtinę ir pats miršta.

[16]: Dow-Sylw. I 52; LP II 129 nr. 77; LPY II 271 nr. 173, III 232 nr. 139; Bar. 99; LTA 262(275), 368(103,146,236), 480(272), 492(16); LMD I 133(119), I 137(14), I 154(2), I 513(5), I 805(8).

768. *Šv. Christophoras ir vaikelis Kristus.* Paima pernešti per upę mažą vaikelį; benešant jis vis sunkėja — „Tu neši visą pasaulį (pasaulio Išganytoją) ant savo pečių".

[1]: LMD I 526(2).

*769. *Išgelbėto numirėlio laiškas.* Neturtinga moteris vis melsdavos už sielas skaistykloj kenčiančias. Kartą grįždama iš bažnyčios sutiko žmogų, kuris davė jai laišką į vieną turtingą pirklį. Laiškas buvo rašytas mirusio pirklio savo sūnui, kur rašoma, kad tos moteriškės maldos išgelbėjo jį iš skaistyklos ir prašo ją apdovanoti.

The Letter of a Dead Man Released from Purgatory. A poor woman always prayed for the souls in purgatory. One day on her way home from the church, she meets an old man, who asks her to deliver a letter to a certain wealthy merchant. The letter, it turns out, is from a dead merchant to his son, asking him to reward the woman for her sincere prayers, owing to which he has been released from purgatory.

[4]: Iv. kal. 1864 p. 25 nr. 1; LTA 28(336), 260(104), 452(22).

*770. *Kviečia Dievą į svečius.* Laukdamas Dievo, turtuolis puikiai pasiruošia, bet liepia išvaryti (šunimis išpjudyti) atėjusį elgetą — tai ir buvo pats Dievas. Pokalbis prie kryžiaus.

A Man Invites God to his House. He makes grand preparations for God's reception, yet orders that a beggar, who has came to his doors, be driven away (or the dogs set on him). The beggar, it turns out, was God himself. The conversation at the cross.

[24]: Dauk. 83 nr. 73; Iv. kal. 1863 p. 21; Dow-Sylw. I 187; LPY IV 18 nr. 17; El. 76 nr. 187, p. 122 nr. 296, p. 132 nr. 327, p. 213 nr. 425-6, p. 214 nr. 427, p. 216 nr. 429, p. 217 nr. 430, p. 218 nr. 431-2, p. 219 nr. 433, p. 220 nr. 434; LTA 10b(283), 260(329), 462(203), 470(20), 675(95), 687(34); LMD I 324(1), I 669(17).

*771. *Senelis su žarijomis.* Neturtingas žmogus, išgesus namuose ugniai, ieško ugnies; randa senelį prie ugniakuro, gauna žarijų, kurios namie virsta auksu. Turtingasai tyčiomis išgesina namuose ugnį ir prašo senelį žarijų. „Tavo pilni namai ugnies". Sodyba dega.

The Old Man with the Live Coals. The poor man goes to seek a light for his fire and come across an old man seated before a fireplace. The embers he takes home turn to gold. The wealthy man purposely extinguishes his fire at home and requests the old man to give him some coals. „Your house is full of fire". Finds his homestead in flames.

[15]: LPY IV 17 nr. 16; El. 82 nr. 193, p. 241 nr. 447, p. 206 nr. 418; LTA 42(45), 208(28), 218(8), 260(331), 368(133), 397(79), 449b (87), 545(67); LMD I 133(129,282), III 114(24).

*772. *Turtas veda išdidumaņ.* Stebūklingu būdu pasidaręs turtingas, išvaro lauk savo geradėją elgetą senelį (Dievą) ir vėl visko netenka.
plg. rus. *796 L

Wealth Leads to Pride. Having miraculously become prosperous, the man drives from his home the old beggar (God), his benefactor, and so loses all.

[6]: El. 124 nr. 308, p. 200 nr. 411; LTA 397(159), 462(193); LMD I 144(17), I 503(2).

*773. *Gyvuliu paverstas nedorėlis.* Nedorą poną senelis (Dievas) paverčia jaučiu (arkliu) ir duoda neturtingam žmogui keleris metus dirbti. Paskum vėl atverčia žmogum.

A Miscreant Transformed to an Animal. The old man (God) transforms a wicked gentleman into an ox (horse) and has him labour for a poor man a number of years. Finally returns him to human form.

[9]: Žv. 1931 p. 390; El. 70 nr. 164, p. 71 nr. 172, 174, p. 72 nr. 177, p. 74 nr. 184; LTA 720(100); LMD I 126(36), I 978(20).

*774. *Godus pirklys.* Vis nori daugiau ir daugiau, kol galop senelis (Dievas) jį nubaudžia apakindamas.

The Greedy Merchant. Is never satisfied; finally the old man (God) punishes (blinds) him for his greediness.

[4]: LP II 35 nr. 40 = Specht 308 nr. 47; LPY IV 2 nr. 2, p. 11 nr. 9; LTA 350(229).

*775. *Aukso negalima valgyti.* „Noriu, kad viskas, ką paliesiu, virstų auksu". Vėl nori, kad šis jo pageidavimas išnyktų.

One Cannot Eat Gold. „I wish that everything I touch may turn to gold." Soon desires to be rid of the power of this wish.

[8]: Žv. 1931 p. 316; MP I 29; El. 202 nr. 414, p. 203 nr. 419; LTA 10b(136), 208(11), 449b(172), 692(48).

*776. *Nori gyvas matyti Dievą.* Nešė Dievą (senelį) ant savo pečių į bažnyčią.

A Living Man Wants to See God. He carried God (old man) on his shoulders to church.

[3]: Dauk. 108 nr. 89; LTA 69 (486); LMD I 833(4).

*778. *Amžinas žydas.*
= est. 754*.

The Wandering Jew.

[5]: Dav-Silv. 5 nr. 1 = LPY II 52 nr. 32; LTA 270(545), 325(75-7).

*779. „*Prašykite, ir bus jums duota*". Atsiskyrėlis nori patirti evangelijos
= rus. žodžių teisingumą — prašo karalaitės rankos. Atlieka užduotą sunkų
*841 I. darbą.

„*He that Asketh Shall Receive*". The hermit wants to prove the truth of these words of the Gospel — he asks for the hand of the princess. Performs the difficult task imposed upon him.

[2]: Bar. 229; LTA 350(193).

780. *Dainuoją kaulai*. Trys seserys siunčiamos į mišką uogauti — kuri pirma pririnks savo ąsotėlį uogų, ta pirmiausia galės tekėti; pirmiausia pririnka jauniausioji, vyresniosios ją nužudo ir pakasa; ant jos kapo išauga medis, iš kurio piemuo pasidaro dūdelę (smuiką); griežiant instrumentas iškelia aikštėn (smulkiai papasakoja) seserų nedorybę. Arba: žmogžudžio rankoj kaulai pasrūva krauju.

[35]: LPY II 227 nr. 145, IV 267 nr. 214; LV 24 nr. 13, p. 64 nr. 11 = Specht 314 nr. 49; Ar. 25; LTA 42(74), 77(10), 218(13), 260(115,430), 262(104), 344(740), 358(605,607), 396(128), 397(21), 405(253), 449b(40, 84), 474(15), 662(218), 724(18,103); LMD I 93(3), I 133(29,176), I 293(1), I 480(3), I 607(1), I 627(77,90), I 842(12), I 852, III 26(4), III 31(5).

*782. *Neištikima žmona ir generolas*. Generolas prisivilioja svetimą žmoną ir pabėga; jos vyras paimamas kariuomenėn į to generolo pulką. Bando jį apkaltinti vagyste ir nužudyti. Teisybė išeina aikštėn. Kareiviui padeda senelis ir pan.

The Fickle Wife and the General. The General elopes with another man's wife. As a conscript. the betrayed husband is assigned to the general's regiment. A charge is brought against him for theft, and his life attempted. The truth, however, comes to light. The soldier is helped by an old man, etc.

[7]: LTA 10b(225), 260(27), 279(23), 544(279), 691(26); LMD I 133(229), I 296(10).

785. *Kas suvalgė avinėlio širdį (sūrį)?* Keliauja šv. Petras ir žydas; šventasai išgydo karalaitę, ir žydas pyksta, kodėl atpildui neėmė siūlomo aukso, bet prašė duoti tik porą sūrių ar avinėlį; kelionėje žydas išalksta ir suvalgo vieną sūrį ir avinėlio širdį; bendrakeleivio klausiamas ginasi — tvirtina, kad tebuvęs tik vienas sūris arba avinėlis buvęs be širdies; šventasai liepia kasti kalną, randa didelį lobį, kurį paskirsto į tris dalis: „Kam bus trečia dalis?" — „Tam, kuris suvalgė avinėlio širdį (sūrį)". — „Tai aš". (Arba: eina per ežerą, žydas skęsta; prisipažinęs kaltę, nebeskęsta).

[51]: Kar. XII 19 nr. 60; LP I 17 nr. 34, II 17 nr. 28; LPY III 73 nr. 37; Capp. For. 31 p. 435 nr. 7; TŽ V 639 nr. 30, p. 640 nr. 32;

MP V 3; Ar. 42; El. 188 nr. 403, p. 189 nr. 404-5, p. 191 nr. 406, p. 193 nr. 407, p. 194 nr. 408, p. 195 nr. 409, p. 196 nr. 410; LTA 10a(7), 10b(233), 35(31), 217(151), 260(23,218,282,327,330,437), 267(28), 272(46), 279(33,73,136), 368(45,105,184,283), 406(250), 421(1), 422(5), 426(45), 457(233), 462(5,221,432), 531(1), 544(273), 552(931); LMD I 123(2), I 314(3), I 495(7), I 558(18).

*787. = rus. *751 I. *Vėlyvas kerštas**. Bernas nori vesti, bet yra neturtingas. Užmuša pirklį, pagrobia jo turtus, pasisako merginai, kuriuo būdu praturtėjo, ir ji reikalauja sužinoti, kokia jo laukia bausmė. Budėjimas prie nužudytojo kapo. Vedasi, už paskirto laiko bausmė įvyksta: paskęsta namai, lieka tik svečio (kunigo) daiktas, plaukiojąs vandeny ant stalo. Apsinakvojusį perspėja bėgti paslaptingas balsas.

Late Revenge. A farm lad wishes to marry, but is poor. He murders a merchant, and seizes his property; confesses to the girl the circumstances of his sudden prosperity. She demands him to find out the nature of the penalty in store for him. The vigil at the murdered man's grave. They marry. At the appointed time the punishment takes place: the house sinks, leaving only an article, the property of a guest (priest), floating on a table in the water. The guest spending the night at the ill-fated house is forewarned by a mysterious voice, bidding him flee.

[23]: Iv. Kal. 1862 p. 25; Lang. 429 nr. 13; Kar. XI 275 nr. 34, XII 10 nr. 52; Dow-Sylw. II 294; LTA 36(43), 208(98), 219(95), 260(418), 270(503), 370(340), 409(67), 422(35), 449a(134), 462(51,195), 470(7), 619(103), 724(37); LMD I 94(1), I 126(10), I 395(3), III 83(2).

791. *Kristus ir šv. Petras nakvynėje (kaip šv. Petras nupliko)*. Šv. Petras, keliaudamas su Kristumi, siūlo apsinakvoti smuklėje; įsigėrę svečiai (vestuvininkai) nupeša ant krašto gulintį šv. Petrą; jis pasikeičia vietomis su Kristumi, bet antrą kartą sugrįžę svečiai sako: „Kraštinį jau pešėm, dabar papeškim ir tą, kuris guli pasieny" — ir šv. Petrą visai nupeša.

[23]: Dow-Sylw. I 47; Mitt. II 258 = LPY II 152 nr. 94; LPY II 244 nr. 153; El. 244 nr. 453; LTA 36(37), 98(20), 260(81,86,202,213,289, 290,292,293,334), 324(12), 457(229,230), 462(251,483); LMD I 107(20), I 315(17), I 888(4).

*795. = rus. *795 A, est. 795*. *Nubaustas angelas*. Angelas nepaklauso Dievo: gailėdamas dviejų mažų vaikų, nepaima jų motinos sielos į dangų. Dievas liepia jam iš jūrų dugno atnešti akmenį ir perskelti: jo vidury linksmai gyvena du vabalėliai. Bausdamas už neklusnumą, Dievas pasiunčia angelą žemėn tarnauti žmonėms, kol jo kas nors už nuostabius darbus nepavadins angelu. Angelas žemėje tarnauja kunigui. Keisti tarno elgesiai.

* Žiūr. J. Balys, „Vairas" 1934 nr. 10 p. 231 – 243.

The Punished Angel. The angel disobeys God: out of pity for two small children, he permits their mother to remain on earth instead of going to heaven. God bids him fetch from the bottom of the sea a stone and split it: two little insects live merrily within. In punishment for his disobedience, God sends the angel to earth, where he must stay and make himself useful to mankind, until for his wonderful deeds someone should call him an angel. The angel on earth in the service of a priest, shows unusual behaviour.

[54]: Kar. XII 36 nr. 73; Dow-Sylw. I 249, II 231; LP I 21 nr. 36 = Wolt. chres. II 298 nr. 64; LP I 54 nr. 36, p. 56 nr. 38; MP I 5; El. 73 nr. 182; LTA 69(499,520), 208(125,156), 260(2,7,72,256,306,333,442), 262(220), 279(76), 337(27), 338(649), 350(183,235), 368(7,33,128,140,168, 237,288), 406(244), 421(163), 422(55), 426(1,37), 462(89,131,250), 469(66), 470(15), 539(34), 545(109), 626(384), 671(61), 687(4), 692(26), 724(46); LMD I 105(21), I 802(13), I 824(1), I 843(37), I 850(1).

800. *Siuvėjas danguje.* Dievui nesant danguje, šv. Petras įsileido į dangų neteisingą siuvėją; jis pažvelgė į žemę ir, pamatęs, kaip vienas ūkininkas vagia iš svetimo lauko javus, paleido į jį Dievo kojoms atsiremti suolelį; Dievas barė siuvėją: „Tu dėl vieno neteisingo žmogaus perkūnija sunaikinai visą kaimą; jei aš toks nekantrus būčiau, seniai visos žemės nebebūtų".

[13]: LP II nr. 21; El. 224 nr. 436, p. 230 nr. 441, p. 231 nr. 442; LTA 350(166), 356(174), 368(83), 370(45), 397(68), 438(111), 449b(75), 552(912); LMD I 114(2b).

*800 A. *Elgetą ant kryžiaus Kristaus vietoj.* Elgeta skundžiasi: „Tau ant kryžiaus vis geriau", arba nori kentėti ant kryžiaus Kristaus vietoj. Vėl nuvaromas nuo kryžiaus už nekantrumą.

The Beggar on the Cross in Place of Christ. The beggar complains: „Though on the cross, you are better off than I", or, wishes to suffer in place of Christ on the cross. Is made to leave the cross for his impatience.

[8]: Žv. 1926 p. 153; LTA 208(13); 368(139), 372(59), 397(67), 449b(48); LMD I 324(17), I 561(242).

802. *Turtuolis atvyksta į dangų.* Jį pasitinka su muzika ir šokiais, nes tokie svečiai danguje yra labai reti.

[1]: LMD I 561(84).

*802 A. *Turtuolio teismas danguje.* Tik ką jis žemėj gyvendamas gero padarė
= pr. 46. vargšams, teturi vertės danguje — elgetai duotas duonos gabalas ant svarstyklių ir pan.

The Rich Man's Trial in Heaven. Only the good deeds he performed for the destitute on earth are taken into account in heaven — a piece of bread given to a beggar is placed on the scales (and the like).

[7]: Jurk. 122 nr. 57 = LV 23 nr. 11; Mitt. IV 528 = LPY II 17 nr. 11; Bar. 39; LTA 294(3), 374d(2038), 426(3), 545(116).

803. *Sukaustytas nevidonas (Liucipierius).* Dar danguj tebebūdamas, Liucipierius sumanė nugalėti Dievą; padarė tokią kėdę, kuri į ją atsisėdusį surakina; kai Liucipierius paprašė Dievą į ją atsisėsti, Dievas liepė pirma jam pačiam sėstis; kėdė Liucipierių surakino, ir Dievas jį su nedorais jo bendrais angelais ištrėmė į pragarą; angelai virto velniais; jie per metus visai baigia nukrimsti Liucipieriaus retėžius, bet kai Velykų rytą bažnyčiose užgieda „Alleliuja", retėžiai vėl suauga kaip buvę. (Plg. mt. 3002).

[23]: Dow-Sylw. I 210; LP I 8 nr. 6; LV 280 nr. 2; LTA 98(39), 327(304), 368(271), 374d(2075), 624(1), 752(74,97), 757(111-2,158), 758(5,86), 760(16), 762(22), 828(354), 832(655), 840(181[28]); LMD I 144(7), I 561(219), I 1000(163 j).

804. *Šykščios motinos sūnus danguje.* Šykšti moteris per visą savo gyvenimą elgetoms davė tik tris svogūno laiškus; jos geram sūnui, gyvam patekusiam į dangų, buvo leista už tų svogūno laiškų bandyti įsitraukti motiną į dangų; ją traukiant, kitos sielos, norėdamos irgi išsivaduoti iš pragaro, kibo prie jos, ji iš pavydo norėjo jas nukratyti ir besipurtydama sutraukė laiškus, taip ir liko pragare.

[18]: Kar. XI 273 nr. 30; Wolt. chres. II 379 nr. 93; El. 130 nr. 324, p. 227 nr. 439, p. 229 nr. 440, p. 233 nr. 443; LTA 10a(19), 10b(128), 69(500), 217(142), 260(124), 262(186), 327(305), 368(181), 370(310), 374d(2035), 426(2), 474(23).

*804 A. *Kambariai danguje.* Geram žmogui, dar žemėje gyvam tebesant, yra danguj paruošti keli puikūs kambariai. Miręs šykštuolis prašo gyvojo, kad jam dovanotų nors vieną iš tų kambarių.

The Rooms in Heaven. While the good man is yet living on earth, several splendid rooms are prepared for him in heaven. The dead miser asks the living man to give him at least one of them.

[4]: LTA 10b(269), 284(438), 368(143,265).

*805. *Turtuolis ir neturtėlis danguje.* Turtingasai brolis nori turėti danguj gražų kambarį, neturtingasai sėdėti prie Dievo kojų. Turtingajam veikiai viskas nusibosta, tuo tarpu pro rakto skylutę žiūrėdamas į savo brolį prie Dievo sosto, išstovi 200 metų ir vis neatsibosta.

The Rich and the Poor Man in Heaven. The rich man wants a grand room for himself in heaven, the poor — to sit at God's feet. The rich man soon tires of the things he wanted, yet when he looks through the keyhole and sees his brother sitting at the throne of God, he spends 200 years gazing at the sight and never tires of it.

[2]: LTA 272(72), 398(256).

*806. *Už piemenį pas Dievą.* Gano avis ir turi sekti, kur jos eis. Nuostabūs dalykai pakelėj.

As Shepherd in God's Service. Is to tend sheep and follow where they go. On the way sees many wonderful things.

[2]: LTA 449b(126); LMD I 832(3).

*808. *Gero žmogaus ir nusidėjėlio mirtis:* išlekia bitė iš mirštančio burnos, baltas ir juodas paukštis ją gaudo, velnias ir angelas laukia sielos ir pan.
= est. 808*, liv. p. 53 nr. 100.

The Death of the Good and of the Bad Man. A bee flies out of the dying man's mouth; a black bird and a white one (devil and angel) pursue it (the soul); in the first case, the white one gets it, in the second the black.

[5]: LTA 218(9), 325(16), 368(238), 462(190); LMD I 324(3).

810. *Magiškas ratas.* Kunigas palieka velniui pasižadėjusį pernakt bažnyčioje, aprėžęs aplink jį magišką ratą; velniui nepavyksta jo iš rato išvilioti.

[1]: LTA 370(282).

811. *Velniui pažadėtas jaunuolis.* Išeina į kunigus ir tuo būdu išsigelbsti (dažnai jungiama su mt. 756B*).

[6]: LPY IV 65 nr. 66; Bar. 136; LTA 449b(94,136); LMD I 543(5); I 586(5).

*811 A. *„Statysiu čia bažnyčią".* Žmogus paleidžiamas iš pragaro, nes žada ten statyti bažnyčią.
= est. 804*.

„I Shall Build a Church here". The man is let out of hell when he threatens to build a church there.

[7]: Dauk. 74 nr. 47; LP I 48 nr. 31; LTA 358(603), 462(80), 552(702,756-7).

812. *Velnio mįslės.* Žmogus pažada velniui savo sielą, jeigu jis per tam tikrą laiką negalės atspėti trijų velnio mįslių; jų išrišimas sužinomas išgirdus velnių pokalbį, pasitarnavus velnio senelei arba negamtiško padėjėjo dėka. (Plg. mt. 500, 1091).

[3]: LPY II 211 nr. 133; LTA 469(103); LMD I 126(40).

*812 A. *Velnio mįslė.* Ją atspėja lopšy tebesąs mažas vaikas ir visus išgelbsti.

The Devil's Riddle. A child lying in the cradle guesses the riddle, and all are saved.

[6]: LPY IV 133 nr. 126; LV 344 nr. 94; LTA 325(94), 544(298), 551(2), 552(946).

*813. *Derybos su velniu tris naktis nemiegoti.* Neturtingas žmogus susidera su velniu, kad išbus 3 naktis nemiegojęs ir gaus daug pinigų. „Žmogau, ar tu miegi?" — „Ne, nemiegu, aš tik misliju". — „Ką tu misliji?" — „Kad žemėj yr daugiau kreivų medžių, kaip tiesių... daugiau

kalnų, kaip lygumų... daugiau vandens, kaip žemės ir pan.“; Velnias vis bėga patikrinti. Taip per tris naktis. Gauna pinigus, tuo tarpu jį pamėgdžiojąs turtingasai prisipažįsta užsnūdęs ir velnias laimi jo sielą.

Bargain with the Devil: Not to Sleep Three Nights. For a large sum of money, the poor man makes this bargain with the devil. The devil: „Are you asleep?“ — „No, I am just thinking“. — „What are you thinking of?“ — „That on earth there are more crooked trees than straight ones... more hills than plains... more water than land (and the like). The devil goes to ascertain these things. And so for three nights. The man gets the money. The rich man follows the poor man's example but confesses that he has slept, and so the devil wins his soul.

[10]: Iv. kal. 1863 p. 22; Žv. 1927 p. 141; LTA 217(126), 279(66), 370(349), 409(49), 452(15), 619(34); LMD I 123(5), I 324(2).

*816. *Velniai gundo popiežių.* Kunigas girdi kalbant juodvarnius, jog merga pasivertęs velnias bandys gundyti popiežių. Suriša šventenybe (rožančiu ir pan.) velnius ir priverčia, kad jį, atsisėdusį ant bažnyčios durų, velniai nuneštų į Romą. Perspėja popiežių.

Devils Tempt the Pope. From a conversation of the ravens, the priest learns that the devil, in the form of a woman, thinks to tempt the Pope. He ties the devils together with some holy article (rosary or other) and has them carry him on a church door to Rome. Forewarns the Pope.

[12]: Dow-Sylw. II 412; LV 292 nr. 35; Wolt. chres. II 372 nr. 91; LTA 284(553), 286(1), 350(238), 462(348,482), 619(112); LMD I 180, I 294(1), I 1000(668).

*818. *Velnias eina išpažinties.* Atlieka sunkiausią atgailą, bet nusižeminti ir nusilenkti prieš altorių negali.

The Devil Goes to Confession. Performs very severe penance, but cannot bear to humble himself and make obeisance before the altar.

[6]: LV 291 nr. 34; MP IV 48; LTA 462(403,453,500), LMD I 558(11).

821 B. *Velnias už advokatą.* Smuklininkas pareikalavo iš vieno svečio, kuris prieš daugelį metų liko jam skolingas už 12 suvalgytų kiaušinių, nepaprastai didelės sumos, aiškindamas, kad iš tų kiaušinių būtų galėjęs išperinti viščiukus, tie būtų vėl priperėję daug vištų ir t. t.; velnias pasižadėjo už advokatą ir pasivėlinęs ateiti į teismą aiškinasi: „Pasėjau virtus žirnius ir laukiau nesulaukiau, kada jie išdygs“; į teisėjo pastabą, kad virti žirniai negali dygti, velnias atsakė: „Taip pat negalėjo iš virtų kiaušinių ir viščiukai išsiperėti“.

[11]: Dow-Sylw. I 470; Bar. 73, 269; LTA 46(4), 337(32), 350(227), 406(243), 449b(55), 457(323), 686(95); LMD I 833(14).

822. *Tinginys berniukas ir darbšti mergaitė.* Kristus ir šv. Petras sutiko keliaudami žemėje tinginį berniuką ir stropią mergaitę; dideliam šv. Petro nustebimui, Kristus nulėmė darbščią mergaitę tinginiui per žmoną — tik turėdamas darbščią žmoną, tinginys galės gyventi.

[10]: El. 71 nr. 172, p. 166 nr. 380, p. 167 nr. 381; LTA 260(83,288, 296), 426(62), 619(54); LMD I 114(2c), I 565(6).

824. = rus. ir est. 824. *Ožiu paverstas vyras.* Šventasai arba velnias laikinai paverčia vyrą ožiu, kad savo akimis pamatytų žmonos neištikimybę. „Tegul bus taip!" — suriša savo žmoną su jos meilužiu (plg. mt. 571).

The Man Transformed to a Goat. A saint or the devil temporarily transforms the man to a goat, in order to show him his wife's unfaithfulness. „So be it!" — ties his wife with her lover (Cf. Mt. 571).

[8]: Dow-Sylw. II 371; LTA 35(32), 274(34), 421(148), 576(18), 724(118); LMD I 133(253), III 114(29).

825. *Velnias Nojaus arkoje.* Velnias norėjo žinoti, ką Nojus dirba statydamas savo arką; prikalba Nojaus žmoną duoti jam gerti; uždraudžia jai eiti į arką, kol ten nebus pakviestas ir velnias (ž. mt. 3100).

*826. = rus. *826, pr. 62. *Bažnyčion nevaikščąs šventasis.* Gali neskęsdamas vaikščioti ant vandens. Kartą užėjęs bažnyčion susijuokia, matydamas, kaip velniai užrašinėja į odą žmonių nuodėmes, ir grįždamas namo jau skęsta vandeny.

The Saint Who was not a Church-goer. Walks afoot across water and does not sink. Once visiting church, he laughs when he sees the devils writing down the sins of people. On his way back begins to sink in the water.

[10]: Iv. kal. 1858 p. 42; LP I 35 nr. 18; LPY II 207 nr. 130; LTA 279(150), 337(28), 364(19), 368(73), 470(6), 552(775), 544(242).

*827. = rus. *827. *„Čia man, Dieve, čia tau, Dieve".* Taip meldžiasi per griovį šokinėdamas žmogus. Kunigas moko jį teisingai melstis. Užmiršęs naują maldą, bėga per vandenį klaustis ir neskęsta. „Melskis, kaip moki".

„Here Is for me, God, and Here Is for You, God". This is the form of prayer the man uses as he jumps across a ditch. A priest teaches him how to pray properly. Having forgotten his new prayer, the man races afoot across water to ask the priest, and does not sink. „Pray in the manner you know best".

[10]: LP I 13 nr. 25-6; Žv. 1928 p. 163; LTA 36(34), 53(28), 106(5), 407(20), 545(65), 662(242); LMD I 144(4).

*831. *Nubaustas godus kunigas.* Sužinojęs, kad vienas neturtingas žmogus rado paslėptus pinigus, kunigas, susisupęs į ožio kailį ir apsimesdamas velnias, nuėjo naktį jo gąsdinti ir reikalavo atiduoti pinigus; grįžęs namo negalėjo nuimti ožio odos, kuri buvo priaugusi prie jo kūno.

[4]; LPY III 191 nr. 115; LTA 552(1142), 724(135); LMD I 598(8).

832. *Nusivylęs žvejys.* Žvejys visad sugaudavo tik po tris žuvis — vieną sau, kitą žmonai, trečią vaikui; mirus vaikui (tėvams jį nužudžius), tikėjosi daugiau turėti maisto, bet dabar ėmė sugauti tik po dvi žuvi.

836. *Nubausta tuštybė.* Turtingas žmogus didžiavosi prieš Dievą, kad niekas negalįs jo neturtingu padaryti; jam esant bažnyčioj, sudegė visas jo turtas, ir grįžo namo jau kaip vargšas (plg. mt. 757).
[9]: LPY IV 5 nr. 4; LTA 36(44), 284(550), 344(751), 368(65), 462(36,284), 613(244); LMD I 561(246).

837. *Padėką mėgstančio pono (ponios) bausmė.* Siųsdavo atsiskyrėliui į mišką maisto, bet šis niekad nedėkodavo, tik sakydavo: „Kitam gerai darai — sau gerai darai, kitam blogai darai — sau blogai darai"; supykęs ponas liepė į duoną įdėti nuodų; pas atsiskyrėlį užėjo girioj bemedžiodamas paklydęs ir išalkęs to paties pono sūnus, jam atsiskyrėlis atidavė jo tėvo atsiųstą duoną, kurią suvalgęs ponaitis mirė.
[15]: Kar. XII 33 nr. 69; Dow-Sylw. I 374; Bar. 264; Žv. 1926 p. 138; LTA 11(42), 36(45), 260(139), 406(231), 421(96), 462(38,196), 469(37), 689(69); LMD I 565(7), I 897(44).

839. *Didžiausia nuodėmė (Trys atsiskyrėlio nuodėmės).* Velnias gąsdinimu privertė atsiskyrėlį pasirinkti vieną iš trijų nuodėmių: žmogžudystę, svetimoteriavimą ar girtybę; atsiskyrėlis pasirinko paskutinę, kuri jam atrodė mažiausia, bet pasigėręs nusidėjo su smuklininko žmona ir užmušė jos vyrą.
[2]: LTA 279(67); LMD I 401(2).

840. *Žmonių nuodėmės.* Senelis (Dievas) apsinakvoja jaujoje su piemenuku ir naktį ištroškęs gerti siunčia vaiką į trobą atnešti vandens; piemenukas mato nuostabius dalykus apie miegančius: ledo gabalas ant krūtinės (supykęs atsigulė); visuos pašaliuos šaukia „gert!" (nepaliko dvasioms vandens), iš miegančio šeimininko burnos išropoja gyvatė ir įlenda į šeimininkės burną (jųdviejų vaidai ir keiksmai) ir t. t.; senelis vaikui viską paaiškina.
[9]: LP I 17 nr. 33, II 41 nr. 44; LPY IV 14 nr. 12, p. 27 nr. 24; El. 184 nr. 390, p. 185 nr. 393, p. 196 nr. 394; LTA 368(191), 724(150).

841. *Vienas elgeta pasitiki Dievu, kitas karalium.* Jų pokalbį nugirsta karalius, liepia pagaminti du duonos kepalu, kurių vieno vidurin pridėti aukso ir jį atiduoti tam elgetai, kuris daugiau pasitiki karalium; pastarasai, nežinodamas savo išmaldos vertės, sumaino ją su kitu elgeta, kuris daugiau pasitikėjo Dievu.
[2]: Bar. 42; LTA 279(55).

*842. *Šykštuolio elgetos pinigai.* Miršta apsinakvojęs elgeta, jo sermėgoj
= rus. randa užsiūta daug pinigų; kunigo patarimu, už tuos pinigus nuperka
*842 I. kiaules ir jas peni; galop pjauna (parduoda) kitas kiaules ir šeria vieną; ją kunigas nulydi į kapus — kiaulė prasmenga į numirėlio kapą.

The Money of a Miser - Beggar. The beggar dies in night lodgings; a large sum of money is found sewed up in his coat; on the priest's advice, the money is used towards the purchase and the fattening of pigs; finally all the pigs are slaughtered save one which, when fattened enough, the priest leads to the graveyard, and there it sinks into the dead man's grave.

[8]: Žv. 1932 p. 19; LTA 368(213), 369(26), 410(83), 470(9), 692(39); LMD I 144(13), I 479(1).

844. *Laimę (sveikatą) duodą marškiniai.* Karaliui buvo išpranašauta, kad jis bus laimingas (pasveiks), jei apsivilks laimingo (viskuo patenkinto) žmogaus marškiniais; ilgai buvo ieškota tokio žmogaus, ir kai pagaliau jis buvo surastas, pasirodė, kad vargšas iš viso jokių marškinių neturi.

[5]: Dow-Sylw. I 164; Bar. 238, 255; Žv. 1928 p. 111; LMD I 133(222).

*846. *Kerštingi šventieji.* Žmogus giria vieną šventąjį (jo dieną) ir peikia
= rus. kitą. Peikiamasai keršija, giriamasai padeda žmogui. Žmogus turi
*846. naudos. Arba: šventieji ginčijasi, katram iš jų žmogus sakė „labą dieną".

The Vengeful Saints. The man praises one of the saints (on his name-day) and disparages the other. The depreciated saint takes revenge; the praised one helps the man. The man benefits by the conflict. Or: the saints dispute as to whom of them the man said „Good-day".

[5]: El. 246 nr. 455; LTA 260 (300,304), 368(104), 724(31).

*847. *Šv. Jurgio balno kilpa.* Žmogus klausia sutiktą šventąjį, kaip jam pra-
= rus. turtėti. Šventasai atneša iš Dievo atsaką: reikia išsiginti paėmus sve-
*847, timą daiktą. Žmogus buvo paėmęs šventojo balno aukso kilpą, dabar
est. išsigina. Su ja apgauna žydą ir laimi teisme bylą (žydas skolina
1789*. žmogui rūbus eiti į teismą; „gal ir ta milinė tavo?", ž. Aa-Th. 1642 V).

St. George's Stirrup. The man meets a saint, whom he asks what he is to do in order to become rich. The saint brings him an answer from God: „Deny having taken anything which does not belong to you." The man promply acts upon this advice and denies that he has taken the saint's golden stirrup. With it he deceives a Jew, and wins the case in court; (The Jew has lent him a coat to go to court; „Perhaps this coat also belongs to you?" s. Aa-Th. 1642 V.).

[12]: LPY III 190 nr. 114; LTA 218(7), 260(247), 364(15), 368(171,246), 406(252), 450(108), 476(2); LMD I 319(3), I 504(2), I 999(4).

*848. *„Būk ramus, dar jis manęs nepasiklausė"*, — sako Dievas žvirbliui, kai ūkininkas nori ardyti kluoną, kur yra žvirblio lizdas. Miršta ūkininko sūnus, išgaišta gyvuliai ir pan., kluonas neardomas, kol žmogus nepasakė: „Jei Dievas padės, ryt griausim kluoną".

„Do not worry; he has not yet asked for my blessing" — Thus God consoles the sparrow, when a farmer is about to pull down the barn holding its nest. Various misfortune befalls the farmer: his son dies, his livestock perish, etc. He does not succeed in dismantling the barn until he says: „God helping us, we shall pull down the barn to-morrow".

[3]: LTA 552(954); LMD I 142(17), III 117b(2).

C. NOVELINĖS PASAKOS
NOVELLE (ROMANTIC TALES)

850—879. Nevienodo luomo vedybos
Misallaince

850. *Karalaitės ženklai.* Reikia sužinoti, kokius ženklus (apgamas) karalaitė turi ant kūno; herojus turi stebuklingą dūdelę, už paršiuką (zuikutį) su auksiniais plaukais karalaitė pasirodo nuoga (su juo guli) ir pamato jos ženklus; sukompromituoja kitus varžytyninkus, išvaduoja karalaitę iš užbūrimo ir pan. (Plg. mt. 570).

[5]: Dauk. 84 nr. 74; LTA 260(17), 462(73,524), 544(250).

851. *Karalaitė negali atspėti mįslės.* Karalaitė pažadėta tam, kuris sugebės užduoti jai tokią mįslę, kurios ji negalėtų atspėti; jaunuolis turi įvairių nuotykių, jam padeda ištikimas tarnas, tarp kitko mato jis užnuodytą arklį, nuo kurio pastimpa jį lesą varnai; mįslė: „Vienas negyvas užmušė dvylika gyvų" ir pan.; karalaitė ateina naktį pas miegantį jaunuolį, norėdama iš jo sapnų sužinoti mįslės išsprendimą, bet jaunuolis apie tai žinojo, pasiėmė ženklą (žiedą, skarelę ir pan.) ir privertė karalaitę prisipažinti, kad naktį ji buvo pas jį.

[9]: LPY III 298 nr. 176; LTA 270(615), 368(52,148), 421(136), 462(260), 532(7); LMD I 130(5), I 133(171).

*851 A. *Įspėja karalaitės mįslę.* Gauna ją per žmoną.

Solves the riddle propounded by the princess. Wins her in marriage.

[1]: LTA 218(26).

852. *Herojus priverčia karalaitę pasakyti: „Tai melas!".* Karalaitė pažadėta tam, kuris mokės taip meluoti, jog karalaitė pripažins, kad tai melas; jaunikaitis pasakoja apie savo išgyventus nepaprastus nuoty-

kius ir meluodamas taip užgauna karalaitę arba jos tėvą, kad ši užsimiršusi sušunka: „Tai melas!" (Plg. mt. 1920 C).

[13]: Bar. 74, 119; LTA 69(496), 208(31), 217(122), 233(1), 260(446), 284(521), 322(183), 449b(140), 529(12); LMD I 97, I 661(15).

853. *Reikia perkalbėti karalaitę.* Karalaitė pažadėta tam, kuris ją kalboje nugalės; jaunuolis pasiima kelyje rastus daiktus (pastipusį varną, lankelį, kamštį ir pan.), kuriuos tinkamu momentu panaudodamas, paverčia niekais karalaitės triviališkas gudrybes; arba: priverčia karalaitę pasižadėti visad sakyti „Ne" ir tuo būdu laimi, ką nori (plg. span. 853*).

[18]: Dow-Sylw. I 304; Lęs-Brug. 201 nr. 21 = 469 nr. 33 = LPY I 208 nr. 116; LPY II 35 nr. 21, p. 67 nr. 43, III 56 nr. 26; LTA 270(518), 337(53), 410(87), 421(108,157), 452(43), 462(245,262,417), 465(8), 495(27); LMD I 527(3), I 810.

854. *Auksinis ožys.* Jaunuolis tvirtina, kad jei turėtų pakankamai pinigų, ir prie karalaitės galėtų prieiti; tai išgirdęs karalius duoda jam pakankamai pinigų; įlindęs į auksinį ožį (griežiantį briedį ir pan.), jaunuolis patenka į karalaitės kambarį ir ją laimi.

[2]: LTA 284(518), 407(56).

857. = rus. ir est. 885. *Tariama numirėlė.* Karalaitė myli paprastą berną, verčiama tekėti už kito, miršta. Mylimasai ją atgaivina ir gauna per žmoną.

The Seemingly Dead. The princess, in love with a common lad and compelled to marry one of her own station, dies. She is resucitated by her lover, who then gets her to wife.

[5]: LPY IV 211 nr. 168; LTA 410(85), 428(53), 724(139); LMD I 127(11).

*860. *Bernas lokio kaily.* Karalius slepia savo dukterį geležiniuose rūmuose ežero dugne — kas ją atras, galės vesti; jaunuolis įlenda meškos kailin, gražiai šoka, nuveda „mešką" karalaitei palinksminti ir tuo būdu jis sužino, kaip galima atrasti karalaitę.

The Youth in a Bear's Skin. The king, after hiding his daughter in an iron palace at the bottom of a lake, promises her hand to the man who should find her. The youth disguises himself as a bear, and as such, the unsuspicious king takes him to amuse his daughter. Thus he discovers the princess' hiding place.

[3]: LTA 274(32), 422(84), 452(99).

*871. = rus. *871. *Karalaitė ieško bėdos.* Naktį miške slepiasi medy; po tuo medžiu apsinakvoja medžiotojas; šunys ją atranda, turi nulipti, medžiotojas paguldo ją šalia savęs ir laiko už kasų; ji nukerpa kasą ir pabėga.

The Princess Who Goes to Seek Trouble. At night hides herself up in a tree in the forest; a hunter camps under the tree. His dogs reveal the princess' hiding place, and she is forced to come down. The

hunter sleeps by her side, tightly holding her plaits in his hand. By cutting off her hair, the princess unnoticed makes her escape.

[1]: LTA 425a(12).

875. *Gudri ūkininko duktė.* Ponas užduoda dviem ūkininkam klausimus: kas yra žemėje saldžiausias, greičiausias ir riebiausias (turtingiausias) ir pan.; vienas ūkininkas atsako: medus, zuikis, lašiniai ir pan., tuo tarpu kitas, savo dukters (sesers) pamokytas, atsako: miegas, mintis, ruduo (žemė); ponas liepia gudriai merginai ateiti pas jį nei pavalgiusiai nei alkanai, nei nuogai nei apsivilkusiai, nei keliu nei be kelio, nei su dovanomis nei be dovanų; mergina visa tai atlieka, ponas ją veda, bet uždraudžia kištis į jo reikalus ir teisti; kartą ponui nesant namie, žmona gudriai išsprendė dviejų susikivirčijusių ūkininkų ginčą: kam pridera kumeliukas — kumelės ar ratų savininkui; tai sužinojęs ponas norėjo ją išvaryti, bet žmona dar išsiderėjo leisti jai pasiimti, kas jai yra brangiausia — išsinešė maiše nugirdytą savo vyrą, ir šis turėjo jai dovanoti.

[41]: Dauk. 16 nr. 7; Dow-Sylw. I 287, II 40; Schl. Mär. 3 = Schl. Hand. 117 = LPY I 5 nr. 1; Les-Brug. 258 nr. 44 = 471 nr. 34 = LPY I 264 nr. 138; LPY III 296 nr. 175, IV 242 nr. 188; MP I 13; LTA 10a(25), 10b(110,268), 211(22), 218(18,42), 260(265), 262(212), 278(32), 321(2), 339(104), 366(150), 368(171), 370(3), 397(20), 409(47), 449a(56), 449b(22,150), 452(91), 462(9), 527(3), 544(252,295), 552(709), 686(74), 724(61); LMD I 126(13), I 137(3), I 298(3), I 562(1), I 833(26), I 1000(628).

*877. *Sulaukinėjęs karalaitis.* Vaikas paklysta miške ir užauga tarp gyvulių. Žmonės negali jo prisivilioti. Tik tarnaitei pavyksta.

The Wild Prince. Lost in the woods, the little prince grows up among wild animals. Lets no one come near him. Only a servant girl succeeds in taming him.

[2]: LTA 42(80), 687(31).

880 — 899. Ištikimybė ir nekaltybė

Fidelity and Innocence

880. *Vyras giriasi savo žmona.* Karalius liepja jį uždaryti kalėjiman; žmona persirengia vyru, susižada su karaliaus dukterimi, pabėga su savo vyru.

[1]: 218(38).

881. *Daug bandyta ištikimybė.* Pirklys veda karalaitę; vyras patiki klastai, nori nužudyti savo žmoną, ją išgydo gydytojas ir nori sau pasilaikyti; moteris pabėga persirengusi vyru, lieka karalium, liepia iš-

statyti matomoj vietoj savo paveikslą, tuo būdu vėl suranda savo vyrą.

[9]: Dauk. 19 nr. 8; Kar. XI 250 nr. 15; LTA 211(26), 278(23), 462(161), 724(92); LMD I 99(1), I 296(6), I 855(118).

882. *Derybos dėl žmonos ištikimybės.* Laivo kapitonas veda neturtingą mergaitę ir susidera su pirkliu dėl savo žmonos ištikimybės, užstatydamas visus savo turtus; klastos dėka pavyksta pirkliui įsigyti neištikimybės įrodymus — sužino kūno apgamas ir pavagia žiedą; kapitonas palieka savo kraštą, žmona keliauja paskui jį persirengusi vyru; jie grįžta į savo tėviškę, viskas išsiaiškina.

[14]: Kar. XI 262 nr. 24; LPY IV 231 nr. 181; Bar. 341 = Specht 318 nr. 50; LTA 69(474), 262(201), 405(238), 462(88,159,160,178,282), 544(300,342); LMD I 833(9).

883 A. *Nekaltai įskųsta moteris.* Tėvui nesant namie, tarnas bando suvedžioti jo dukterį, nepavykus įskundžia ją tėvui; tėvas liepia sūnui nužudyti seserį; brolis išbando savo seserį ir, pamatęs jos nekaltumą, palieka gyvą; mergaitė lieka karalaičio žmona, ją bando suvedžioti tarnas, kurio globai ji buvo palikta; persirengia vyru, viskas laimingai baigiasi.

[8]: LP I 63 nr. 41; LPY II 31 nr. 18; Dow-Sylw. II 440; LTA 279(142), 397(158), 450(100), 462(474), LMD I 295(10).

883 B. *Nubaustas suvedžiotojas.* Trys seserys lošia su karalaičiu kortomis, pralošę turi gulėti su juo po naktį; trečioji sesuo gudrumu išsigelbsti ir sukompromituoja karalaitį, kuris nevykusiai bando keršyti, bet galop susitaiko su mergina ir ją veda.

[6]: LTA 338(644), 393(36), 397(156), 468(181); LMD I 670(7), I 802(4).

*883 C. *Šąlanti sesuo.* Neįsileidžia jos trobon, ji dainuodama skundžiasi, broliai neša jai rūbus.

The Sister Out in the Cold. She is refused entrance to the house. Makes complaint in song. The brothers bring her clothes.

[1]: LTA 686(54).

884. *Apleista sužadėtinė.* Karalaitis palieka savo sužadėtinę ir, sekdamas savo tėvo noru, nori vesti kitą; mergina su savo draugėmis persirengia vyrais ir parsisamdo tarnauti karalaičiui; bandymas — vyrai ar mergaitės; karalaitis veda savo pirmąją sužadėtinę.

[3]: LTA 368(228); LMD I 133(6,234).

885. *Neapdairus jaunikis.* Karaliaus tarnas susimylėjo su pirklio dukterimi, bet tėvai ją vertė tekėti už pastoriaus; vestuvių dieną atvažiavo norįs tarnui padėti karalius ir klausė pastoriaus, ar jis pats mokąs duoti šliūbą; pastorius, parodydamas savo mokėjimą, surišo savo su-

žadėtinę su karaliaus tarnu: „Ar geras šitas šliūbas"? — „Geras, kitokio nėra, ir aš jį moku duoti". — Karalius tarnui: „Dabar galit eiti jau kaip vyras su žmona".

[2]: LPY IV 166 nr. 152; LTA 521(96).

887. *„Kaip karalius nori" (Griseldis).* Karalius vedė žemo luomo mergaitę, kuri sakėsi visada būsianti patenkinta ir neprieštarausianti vyrui; ją bandydamas, karalius neva nužudė jų vaikus ir ruošėsi vesti kitą žmoną; moteris vis atsakydavo: „Kaip karalius nori".

[5]: Bar. 283; LTA 262(205), 462(426,444); LMD I 831(2).

888. *Ištikima žmona.* Vyras pateko turkų nelaisvėn; žmona persirengė piligrimu, nukeliavo į Turkiją, kaip muzikantas įsigijo Sultono malonę ir dovanų paprašė duoti jam tris (vieną) krikščionių vergus, jų tarpe ir savo vyrą; namo grįžęs vyras pyko ant savo žmonos, kuri nieko nedariusi jam išvaduoti; žmona grįžo piligrimo rūbuose, viskas paaiškėjo.

[1]: Bar. 285.

889. *Negalįs meluoti tarnas.* Ponas susiderėjo dėl savo aviganio ištikimybės; merga išviliojo iš jo vieną avį; ruošėsi ponui meluoti, bet nemokėjo rasti žodžių ir pono paklaustas atsakė: „Su merga pragrajinau"

[3]: LPY II 40 nr. 24; LTA 321(10), 368(216).

893. *Netikri draugai.* Žmogus papjauna kiaulę, tačiau savo draugams sakosi užmušęs žmogų ir prašo padėti paslėpti lavoną. Visi draugai jį išvaro, tik vienas neturtingasai lieka ištikimas ir paima slėpti tariamąjį lavoną — jam padovanoja paskerstą kiaulę.

[2]: LTA 544(261), 545(123).

*894. *Šuo yra ištikimiausias draugas, ne žmona.* Vyras randa užkeiktą lobį.
— rus. *894. Kasa, balsas liepia atsivesti ištikimiausią draugą. Atsiveda žmoną. Vyrui užmigus, ponaitis (velnias) prikalba žmoną nužudyti savo vyrą. „Reikėjo atsivesti šunį, ne žmoną".

A Dog is a More Faithful Friend than a Wife. The man discovers an enchanted treasure. While he is digging it out, a voice commands him to go and bring his most faithful friend. He brings his wife. When he falls asleep, a gallant (devil) entices his wife to kill her husband. — „You should have brought your dog, instead of your wife".

[6]: LPY II 200 nr. 120; LMD I 93(16), I 125(2), I 133(114), I 480(16), I 503(7).

900 — 904. Pataiso negerą žmoną

The Shrewish Wife is Reformed

900. *Pataiso išdidžią karalaitę (König Drosselbart).* Išdidi karalaitė atstumdavo ir pajuokdavo visus jaunikius; supykęs tėvas suvesdina ją su pirmu pasitaikiusiu elgeta (arba: jis laimi karalaitę atlikdamas tam tikrą uždavinį, ją suvedžiodamas ir pan.); karalaitė turėjo gyventi tvarte, dirbti ir vargti, tarnauti už virėją ir pan.; kai jos išdidumas buvo palaužtas, tada vyras pasirodė esąs ne elgeta, bet karalaitis, vienas iš jos paniekintų jaunikių.

[14]: Kar. XI 270 nr. 28; LPY III 136 nr. 86, p. 142 nr. 88, p. 152 nr. 93, IV 175 nr. 156; LTA 10a(85), 262(185,196), 398(262), 462(156, 478), 544(312); LMD I 295(9), I 833(31).

901. *Įbauginta užsispyrėlė.* Jauniausia trijų seserų buvo didelė užsispyrėlė ir neklaužada; atsirado vyras, kuris ją vedė, įsitikinęs, jog ją pataisysiąs; vyras žmonos akyse užmušė už neklusnumą savo arklį, šunį ir kt. gyvulius, išsigandusi žmona pildė visus savo vyro įsakymus; bandymas, kurio žmona paklusniausia.

[9]: LPY II 268 nr. 170; LTA 344(755), 358(637), 368(116,333), 372(21), 449a(109), 544(249); LMD I 527(22).

*902. *Šiaudų kūly į vestuves.* Tinginė žmona neverpia, sudegina paskutinius savo marškinius. Vyras įriša ją į šiaudų kūlį ir nusivežęs į vestuves pastato lauke. Prisižada verpti.

= rus. *901 A-B, est. 902*.

Dressed in a Bundle of Straw, the Wife Goes to a Wedding. The lazy wife will not spin. She burns her last chemise. Her husband ties her in a bundle of straw, and takes her to a wedding. Instead of bringing her into the house, he leaves her standing outside. She promises to become industrious.

[13]: LPY II 253 nr. 160; LTA 28(352), 208(10), 260(195), 327(146), 358(621), 449b(149), 452(38), 582(1), 662(281), 686(53,78); LMD I 159(1).

*904. *Kurpius pataiso blogą karalienę.* Bemieganti pikta karalienė sukeičiama su kurpio žmona. Ji mano, kad yra pragare. Kurpius išmoko karalienę klausyti ir bijoti vyro.

= rus. *901 I, pr. 49.

The Wicked Queen Reformed by a Cobbler. While the wicked queen is asleep, she is made to exchange places with the cobbler's wife. When she wakes up, she thinks herself in hell. The cobbler teaches her to obey and fear her husband.

[2]: LTA 449a(142), 452(113).

910 — 919. Geri patarimai

The Good Precepts

910 A. *Tėvo patarimai.* Neik niekur be lazdos, neik neprašytas į balių, neskolink kumelingos kumelės, nevesk nepažįstamos (iš tolimesnės apylinkės) mergaitės per žmoną ir pan. Sūnus patiria tėvo patarimų naudingumą.

[3]: Žv. 1928 p. 138; LTA 468(185); LMD I 297(2).

910 B. *Pirkti geri patarimai.* Nemesk kelio dėl takelio, nenakvok namuose, kur yra senas vyras ir jauna žmona, kerštą pasilik rytdienai; patiria šių patarimų naudingumą: plėšikai nužudo iš vieškelio pasukusius pirklius, kitus keleivius įkliudo jaunos smuklininkės meilužis, namie randa svetimą vyrą žmonos lovoj — būta iš kariuomenės grįžusio sūnaus.

[20]: Dauk. 22 nr. 9; Schl. Mär. 39 = Schl. Hand. 149 = LPY I 35 nr. 16; LPY III 238 nr. 143; Bar. 367; LTA 47(1), 208(51), 260(121), 278(30), 279(12), 368(110), 397(13), 450(33), 456(2), 544(268); LMD I 126(33), I 127(12), I 321(1), I 805(7), I 807(2), III 83(2).

910 C. *„Pirm darydamas, pagalvok apie pasėkmes“.* Šią frazę atsitiktinai pasako karalius, prieš skusdamas barzdą. Barzdaskutis buvo sąmokslininkų tarpe ir norėjo skusdamas barzdą papjauti karalių. Išgirdęs tuos karaliaus žodžius išsigando, manydamas, kad sąmokslas susektas ir prisipažino, prašydamas dovanoti.

[1]: Dauk. 22 nr. 9.

910 D. *„Netekęs turto, pasikark“.* Turtingas tėvas, žinodamas savo sūnaus išlaidumą, mirdamas liepė jam, jei visai nusigyvens, tam tikroj vietoj pasikarti; kai sūnus viską praleido ir nusiminęs nebežinojo ką daryti, atsiminė tėvo patarimą ir nuėjo kartis — iškrito pinigų krepšys; dabar sūnus jau mokėjo gyventi.

[7]: LPY III 186 nr. 111; Bar. 124; Žv. 1928 p. 138; LTA 279(5), 325(29), 536(35), 551(7a).

*911. *Mirštančio tėvo patarimai.* „Žmonai teisybės nesakyk, svetimų vaikų neauklėk, ponui ištikimai netarnauk“. Patiria jų teisingumą.

The Dying Father's Counsels. „Never say the truth to your wife; never bring up children other than your own; be faithless to your master“. The wisdom of these counsels is experienced.

[13]: Ms. ps. 16 nr. 6 = LPY II 110 nr. 65; LPY III 185 nr. 110; Dor. 74 nr. 55; LTA 260(9), 368(96,226,266), 397(163), 469(40), 494(67), 724(72); LMD I 509(3), I 527(9).

*914. *Lobis darže.* Beieškodami lobio, broliai gerai išdirba žemę — tai ir buvo lobis.

The Treasure in the Garden. In seeking for the treasure, the brothers cultivate the soil — that was the treasure.

[3]: LPY III 105 nr. 68; Liet. pas. 18 nr. 18; LMD I 133(149).

*915 A. *Klaidingai suprasti patarimai.* Mirdamas tėvas liepia sūnui: „Visada valgyk duoną su medum (= stropiai dirbk, kad duona būtų skani, kaip medus), niekam nesakyk „Padėk-diev" (= anksčiausia pradėk darbą, kad ne tu kitus, bet kiti tave sveikintų), visad avėk naujais batais (= per lauką eik basas, tik pamiestėj apsiauk) ir pan.". Pažodžiui vykdydamas tėvo patarimus, sūnus nusigyvena, tik vėliau išsiaiškina tikrą tėvo patarimų prasmę.

The Misunderstood Precepts. A dying father gives advice to his son: „Always eat bread with honey (= working dilligently, your bread will be as sweet as honey); never greet anyone „God bless you in your labours" (= start you work the earliest, so that not you, but others may greet you thus); always wear new shoes (= walk the fields barefooted, wearing your shoes only when nearing the town) etc." Following these precepts literally, the son becomes poor, and only later learns their real meanings.

[8]: LPY III 186 nr. 111; LTA 208(175), 262(49), 361(36), 368(144), 545(110); LMD I 315(15), I 822(12).

920 — 929. Gudrus jaunikaitis (mergaitė)

The Clever Youth (Maiden)

920. *Karaliaus ir kalvio sūnūs.* Tik ką gimę vaikai buvo sukeisti; iš jų žaislų ir palinkimų matyti, kuris yra kalvio ir kuris karaliaus sūnus — karalaitis parodo savo gudrumą, sumaniai atsakydamas savo tikrajam tėvui.

[2]: LPY III 166 nr. 99; LTA 456(61).

*920 A. *Karalius Saliamonas.* Nori sužinoti dangaus aukštumą ir marių gilumą.

King Solomon. Wants to know the height of the sky and the depth of the sea.

[5]: LTA 262(209), 421(73), 462(119); LMD I 561(217-8).

*920 B. *Saliamonas ir jo motina.* Įrodo motinai moters proto menkumą.

Solomon and his Mother. Proves to his mother the inferiority of woman's wisdom.

[2]: LTA 585(117), 724(74).

*920 C. *Saliamono teismas.* Arba: šiaip teisėjas gudriai (saliamoniškai) iš-
plg. rum. 961*. sprendžia painią bylą.

Solomon's Judgment. Or: the case solved in a manner worthy of Solomon.

[4]: Dauk. 36 nr. 17; EO 1891 p. 233 nr. 4; LMD I 133 (28), I 561(216).

921. *Karalius ir ūkininko sūnus.* Gudrūs vaiko atsakymai į karaliaus klausimus: ką veikia jis pats, kur yra ir ką daro jo tėvas, motina, brolis ir sesuo (tėvas girioj medžioja, nušautus paukščius palieka, gyvus namo parsineša — blusinėja miške savo kailinius; sesuo apverkia savo pernykštį juoką — verkia pasigavusi vaiką ir pan.).

[11]: Dauk. 88 nr. 78; Bezz. 37 = Capp. Mär. 45 nr. 17; Capp. For. 35 p. 126 nr. 20 = Capp. Mär. 44 nr. 16; LPY II 34 nr. 20, IV 228 nr. 177; Bar. 287; LTA 337(19), 521(99), 544(233); LMD I 115(8), I 314(1).

*921 A. *Kaip artojas išleidžia uždarbį.* Karaliaus klausiamas, artojas atsako:
= rus. 921 I. „Uždirbu 9 skatikus: tris pats suvartoju, tris grąžinu skolininkams (išlaiko senus tėvus), tris išmetu pro langą (deda dukterims pasogą)" ir pan. — „Nesakyk niekam, kol manęs 100 kartų nepamatysi". Karalius užduoda šią mįslę savo dvariškiam. Artojas reikalauja iš dvariškių šimto auksinių pinigų su karaliaus paveikslu ir išaiškina jiems mįslę.

How the Ploughman Spends his Earnings. On being questioned by the king, the ploughman answers thus: „I earn 9 groats: I spend three on my own needs, I return three to my creditors (i. e. maintains his aged parents) and the last three I throw out of the window (i. e. puts by for his daughters' dower)" or the like. — „Do not tell anyone, till you see me for the 100th time". That is the riddle the king propounds to his court. The ploughman demands the courtiers give him a hundred coins bearing the king's effigy, and thus expounds to them the riddle.

[12]: Dauk. 39 nr. 19; LPY III 146 nr. 89; Bar. 177; MP I 40; LTA 10a(75), 10b(168), 337(34), 397(11), 421(113), 422(71), 430(266); LMD I 328(1).

*921 B. *Artojo sūnūs.* Artojas sakosi, kad vienas jo sūnus esąs vagis (kunigas), kitas elgeta (mokytojas), trečias žmogžudys (gydytojas).

The Farmer's Sons. The farmer says that one of his sons is a thief (priest), the second a beggar (teacher), and the third a murderer (doctor).

[5]: LPY III 104 nr. 66; LTA 358(617), 544(306), 723(3); LMD I 527(24).

*921 C. *Gudrus senis.* „Kodėl tavo plaukai žili, o barzda juoda?“ — „Kad ji 20 mętų jaunesnė“. Arba: „Koks yra žmogaus galas?“ — „Abu vienodi: ir vaikystėj ir senatvėj reikia košės (reikia ganyti gyvulius)“.

The Clever Old Man. „Why is it that your hair is grey, but your beard black? — „Because it is twenty years the younger.“ Or: „How does man's life terminate?“ — „The same as his beginning: must eat porridge in youth and in old age (or herd cattle)“.

[2]: LTA 10a(100); LMD I 565(8).

*921 D. *Sąmojingi atsakymai.* „Koks čia dvaras?“ — „Mūrinis“. — „Koks čia ponas?“ — „Raudonas“. Arba: „Ar didelis šiandien turgus?“ — „Nematavau, pone“ ir pan.

Witty Answers. „What is that gentleman?“ — „Red.“ Or: „Is it a big market to-day?“ — „I can't say; I did not measure it“ (and the like).

[4]: Žv. 1931 p. 256; LTA 720(36,53); LMD I 564(22).

922. *Piemuo atsako karaliui į klausimus savo pono vietoj (karalius ir abatas).* Ponas prie savo namų padėjo parašą, jog neturis jokių rūpesčių (arba nieko nebijąs, t. y. atlikęs savo pareigas Dievo ir karaliaus atžvilgiu); tai pamatęs pro šalį keliaudamas karalius liepia ponui tam tikrą dieną atvykti pas jį, kur turės atsakyti į tris klausimus — jei nesugebės atsakyti, neteks galvos; nelaimėn pakliuvusį poną pasižada gelbėti jo tarnas (piemuo); persirengęs ponu, nuvyksta jis pas karalių ir vykusiai atsako į klausimus (pav., danguje žvaigždžių yra tiek, kiek pajūry smilčių; mėnuo sveria du svaru, jei netiki, prašau pasverti; karalius vertas 29 sidabrinių, nes Kristų pardavė už 30 ir t. t.); gudrų tarną karalius apdovanoja, pastatydamas jį jo pono vieton.

[17]: Dauk. 82 nr. 72; Dor. 43 nr. 26; LPY II 144 nr. 88, p. 272 nr. 175; MT II 122; Bar. 131, 382; LTA 10a(61), 208(95), 262(280), 449b(22), 452(96), 462(84), 522(703,706), 662(211); LMD I 854(4).

*922 A. *Tikybinis disputas.* Turi disputuoti dviejų skirtingų tikybų dvasininkai (kunigas su rabinu ir pan.). Kunigas bijo pralaimėti, jį pavaduoja tarnas ir laimi.

A Religious Dispute. Two clergymen (a priest and rabbi, or other), representing two different religions, are to hold a dispute. The priest is afraid he will be defeated; his servant takes his place and wins.

[11]: Dor. 25 nr. 13; LTA 18(7), 279(84), 305(97), 327(155), 368(79), 471(42), 686(63); LMD I 855(111), I 897(8,14).

923. *Dukterų meilė.* Trys dukterys aiškina tėvui, kaip kuri jį mylinčios — jauniausioji sako, kad savo tėvą mylinti, kaip druską arba kaip savą

žmogų svetimoj šaly; tėvas supyksta ir išvaro jauniausią dukterį, tik vėliau patiria, jog kaip tik jauniausios buvo didžiausia meilė.

[3]: LTA 449a(79), 449b(23), 552(929).

*924. *Gudruolis puotoj pas karalių.*

A. Keptas paršiukas. Reikia pradėti valgyti. „Kaip tu jam darysi (t. y. kur pjausi), tai ir mes tau taip darysim". Su pirštu ima iš pasturgalio tešlą.

A Roasted Pig is Served. It must be started on. „As you shall do to it (i. e. where you will carve), so shall be done unto you." Takes with a finger the paste from the buttocks.

[6]: LTA 370(81), 406(239), 421(113), 462(310), 720(28); LMD I 558(7).

B. „Perduok toliau". Gudrus kareivis puotoj pas karalių. Ponai
= rus. *1637. šeria viens kitam į veidą, sakydami: „Perduok toliau". Kareivis, sėdėdamas šalia karaliaus, atsako: „Priimk atgal" ir pan.

„Pass it Along". The shrewd soldier at the king's feast. The courtiers box each other's ears, saying: „Pass it along". The soldier, who sits next to the king, returns the courtier's blow, saying: „Take it back" and the like.

[5]: MP I 42; LTA 420(103), 471(1), 544(233); LMD I 845(2).

C. Klausimai: kaip aukštas dangus, kaip gili žemė ir pan.

The Questions: How high is the sky, how deep the earth, etc.

[2]: LTA 350(209); LMD I 133(232).

*925. *Karaliaus dovanotas balnas.* Kareivis nori pamatyti karalių. Prašo dovanoti jam seną balną. Laimi derybas įrodydamas, jog tas balnas jam tikrai buvo karaliaus padovanotas.

The King's Gift of a Saddle. The soldier wants to see the king. Asks him for the gift of an old saddle. Wins a wager by proving that the saddle was really given him by the king.

[4]: LTA 305(15), 456(54); LMD I 530(4), I 845(2).

*928. *Senelis sodina obelėlę.* Karalius: „Kam vargsti, vistiek pats vaisių nesulauksi". Nuneša karaliui vaisių dovanų.

The Old Man Planting an Apple-tree. The king: „Why trouble yourself thus, since you surely will not live to enjoy the fruits of the tree". The old man brings the king a present of the fruit.

[2]: LTA 449a(107); LMD I 121(6).

930—949. Likimo pasakos

Tales of Fate

930. *Lėmimas.* Ponas (karalius), apsinakvojęs pas vargšą, naktį girdi lėmimą, jog tą naktį gimęs vargšo sūnus užaugęs ves pono dukterį; jis nuperka vaiką iš tėvų, kelis kartus bando jį nužudyti (drevėje, vandeny ir tt.); galop sutinka jau užaugusį, siunčia su laišku namo, kur įsakyta jį nužudyti, bet kelyje senelis pakeičia laišką — rašoma, kad tuojau suvesdintų su dukterim; paruošia žentui žarijų duobę, bet pats į ją patenka (arba: užduoda sunkius darbus, ž. mt. 461).

[41]: Dauk. 91 nr. 79; Dow-Sylw. I 53, 128, 348; Kar. XII 40 nr. 75; Ms. ps. 10 nr. 3 = LPY II 93 nr. 54; LP II 19 nr. 30, p. 41 nr. 37; LPY II 186 nr. 112, IV 117-19 nr. 120-1, p. 123 nr. 122; Lev. 33 nr. 46; Liet. pas. 47 nr. 33 = Capp. Mär. 126 nr. 42; LTA 10b(224, 283), 208(69), 260(16,29-30,558), 291(227), 368(231), 405(232,293), 409(37), 413(6), 422(181), 449b(50), 462(3,443), 476(15), 544(292), 552(726), 671(62), 686(75), 724(42); LMD I 133(245), I 323(7), I 497(1), I 822(3).

*A. *Lėmimas kaip bausmė.* Tas pats, kaip mt. 930, tik įžangos vietoj mt. *770: ponas kviečia Dievą į svečius, bet nakvynės prašantį senelį elgetą blogai priima; naktį girdi, kaip atskridęs paukštis kalbasi su seneliu — lėmimas.

Fate Foretold as Punishment. The same as Mt. 930, but has Mt. *770 in place of introduction: a gentleman invites God to his house, yet maltreats an old beggar who comes to ask for night lodging: at night hears the bird's talk with the old man — learns his fate as punishment.

[11]: Dow-Sylw. II 105; El. 215 nr. 428; LTA 260(127), 267(3,4), 270(608), 456(32), 540(7), 613(234); LMD I 110, I 573(3).

931. *Oedipus.* Sūnus nužudo tėvą ir veda savo motiną — išsipildo lėmimas.

[1]: LMD I 160(1).

932. = rus. ir est. 932. *Geležinis namelis.* Išpranašaujama, kad karalaitį užmuš griaustinis. Pastatomas jam geležinis namelis (uždaromas į požemį), griaustinis trenkia į namelį, bet karalaičio tuo metu ten nesti, tuo būdu lieka gyvas.

The Iron Hut. A prophecy is made that the prince shall be struck by lightening. An iron hut is built for him (or he is confined in a vault). Lightning strikes the hut, but the prince is absent at the time.

[12]: Mitt. IV 172; LP II 194 nr. 7; LPY IV 116 nr. 118; MP. IV 74; LTA 10a(67), 10b(231), 262(1), 422(51), 456(32), 522(21), 552(816); LMD I 813(3).

*932 A. = rus. *932 I, rum. 932*. *Likimo skirta mirtis.* Berniukas (mergaitė) miršta tuo laiku ir iš tos priežasties (prigeria ir pan.), kaip dar tik užgimus buvo Laimų paskirtą. Visos pastangos išsigelbėti eina niekais.

Predestined Death. The boy (girl) dies at the time and in the manner (by drowning or other) as was predestined at birth by the godess' of Fate (Laima). All efforts to avert the calamity prove futile.

[14]: LP I 103 nr. 3, p. 104 nr. 4-5, II 194 nr. 6-7, p. 201 nr. 38; LPY III 315 nr. 190, IV 115 nr. 116, p. 117 nr. 119; LTA 10a(5), 260(392), 397(66), 724(152); LMD I 133(226).

933. *Gregorius ant akmens.* Jo tėvai buvo brolis ir sesuo. Nepažindamas, veda savo motiną. Sužinojęs tiesą atgailoja akmeninėj saloj vidury jūrų. Į jūrą įmestas raktelis, kurį praryja žuvis. Išrenkamas popiežium. Jo tėvai ateina pas jį išpažinties.

[7]: LPY III 111 nr. 73; LTA 10a(34,45), 410(84), 462(65); LMD III 53e(2), III 98c(11).

*934 A. = rus. *934. *Paskirta mergaitė.* Senelis išburia, kad ponaičiui reiks vesti kad ir graži, bet paprasta mergaitė; jis ją šauna, sužeidžia; tėvas randa pinigus, išgydo dukterį, kuri mieste įrengia valgyklą; ten ją pamato tas ponaitis, įsimyli ir veda.

The Predestined Wife. An old man prophesies that the young gentleman shall marry a girl who shall be beautiful but of humble birth. The gentleman shoots the girl, wounding her. Her recovery is secured through money which her father happens to find. The girl opens a restaurant in town; there the same gentleman meets her, falls in love and weds her.

[1]: LTA 10b(232).

*934 B. = rus. *834 B. *Paskirtas lobis.* Išpuvusiam medy, įkeptas duonos kepalan ir t.t. — vis tenka tam žmogui, kuriam skirtas.

The Predestined Treasure. Inside a hollow tree, baked within a loaf of bread, etc. — always comes to the man for whom it was predestined.

[10]: Bar. 10 = Specht. 301 nr. 44; Žv. 1927 p. 39; LTA 405(300), 421(16), 449a(142), 449b(35), 452(51), 469(36), 619(99); LMD I 301(38).

*934 C. = liv. 934[1]. *Dievo lėmimas kareiviu būti.* Atitarnavęs kareivis pasiryžta atkeršyti savo kaimynui, kurio dėka jam teko kariuomenėj tarnauti. Pakeleivis (Dievas) parodo jam ką tik gimusį kūdikį sų kariška uniforma ir ginklais, paaiškindamas, kad žmogui tik užgimus Dievas jau paskiria jam likimą. Kareivis atsisako nuo savo keršto.

Destined by God to be a Soldier. Having completed his term of service in the army, the soldier is resolved to take vengeance upon a neighbour responsible for his serving in the army. A traveller (God) shows him a new-born babe already in soldier's uniform and armed, explaining that as soon as man is born, his fate is determined for him. The soldier turns from his revenge.

[8]: LPY II 224 nr. 143; MP II 45; TD I 104; LTA 36(38), 272(66), 449a(23), 552(953), 619(33).

935. *Išlaidus sūnus.* Jauniausias sūnus labai išlaidus, tarnauja kariuomenėj, meluodamas išvilioja iš tėvo daug pinigų: jau esąs karininkas, kapitonas ir tt.; sužinojęs tiesą, tėvas jo išsižada; pasiseka jam prisivilioti karaliaus dukterį, ją veda; keliaudamas tėvų aplankyti, viską smuklėj pralošia, namie turi ganyti kiaules; žmona ieško savo vyro, smuklėj atsilošia vyro daiktus, sensacija namuose.
= rus. *880 I.

[17]: Dauk. 51 nr. 27; Les-Brug. 202 nr. 22 = LPY I 209 nr. 117; Les-Brug. 212 nr. 27 = LPY I 218 nr. 221; LP II 172 nr. 34 = Specht. 202 nr. 13; LPY III 129 nr. 82, IV 200 nr. 164, p. 220 nr. 171; LTA 69(482), 262(199), 278(25), 368(323), 449b(42), 456(28), 476(12), 686(86); LMD I 120(2), I 144(23).

*936. *Laima skiria žmonėms likimą.* Apsinakvoja Laimos namely ir mato, kaip skirstomas žmonėms likimas.

Laima (Godess of Fate) Alloting Fate to People. Spends the night in Laima's house and sees how fate is alloted to people.

[8]: Dow-Sylw. I 1, II 51; LPY II 66 nr. 41; LTA 69(520), 337(36), 409(70); LMD I 573(4), I 1000(402).

*937. *„Ar norit jaunystėj ar senatvėj kentėti?"* Jaunavedžiai girdi šį paslaptingą klausimą ir nusprendžia: „Geriau jauniems". Vyras yra priverčiamas parduoti žmoną, gautą auksą nusineša varnas, vyras tarnauja už darbininką svetimam krašte ir nukirstam medy atranda varno pagrobtus pinigus. Nuvedamas pas valdovę, kuri pažįsta, kad tai jos pirmasis vyras.
= rus. *931 I, rum. 948*.

„When do you Wish to Bear your Hardships: in Youth or Old Age?" A newly married couple hear this mysterious question, and decide: „Better in youth". The husband is compelled to sell his wife. The gold he receives is carried off by a raven. Working as a labourer in a foreign land, he discovers the lost gold in a felled tree. Is brought before the sovereign, who recognizes him for her husband.

[11]: Dow-Sylw. II 314; Bar. 246, 273; LTA 10a(29), 327(1), 426(13), 449a(30,146), 449b(47); LMD I 301(41), I 496(2).

938. *Placidas (Eustachius).* Netenka visų turtų, žmoną pagrobia laivo kapitonas, abu sūnu nusineša žvėrys — liūtas ir lokys; galop vėl visi susiranda.

[1]: LPY IV 190 nr. 161 = Lev. 19 nr. 21.

*939. *Godūs tėvai.* Sūnus grįžta iš kariuomenės pas tėvus, kurie jo nepa-
= liv. žįsta, tyčiomis nesisako kas esąs ir paduoda tėvams pasaugoti jo pini-
939^{1}. gus — godūs tėvai naktį nužudo savo sūnų.

The Greedy Parents. The son returns home from the army and is not recognized by his parents. He purposely hides his identity, and entrusts to them the care of his money. At night the greedy parents kill their own son.

[4]: LPY IV 260 nr. 206; LTA 364(16), 421(123,176).

940. *Išjuokti jaunikiai.* Išdidi mergina sumano pasijuokti iš trijų savo garbintojų: vienam liepia apsimesti mirusiu, kitam sergėti lavoną, trečias turi vaidinti velnią — visi trys išsigąsta; susipratę apgauti, atkeršija merginai.

[12]: Dauk. 18 nr. 7^{21}; Dow-Sylw. I 347; LPY II 250 nr. 158; MP IV 75; LTA 208(158), 260(65), 405(303), 421(65), 452(92); LMD I 133(140), I 527(2), III 68(1).

*941. *Teisingas ūkininkas.* Randa pinigus, niekas neatsišaukia. Perkasi
= fin-sw. dvarą. Po 10 metų apsinakvoja pas jį ponas ir patiria, jog jo pames-
940*. tus pinigus jis buvo radęs. Nori viską grąžinti, ponas jam viską palieka.

The Honest Farmer. Finds money which no one claims. Purchases a large estate. Ten years later, a gentleman, who turns out to be the owner of the lost money, chances to spend the night under his roof. The farmer wants to return the money, but the gentleman allows him keep it.

[2]: LPY III 175 nr. 103; LTA 10b(180).

945. *Protas ir Laimė.* Derybos, kas yra galingesnis: Protas ar Laimė. Paprastai laimi Laimė.

[4]: MP I 60; LTA 186(35), 544(240); LMD I 133(56).

*946. *Laimė ir supuolimas.* Turtuoliai duoda neturtingam žmogui pinigų.
plg. span. Per nelaimingą supuolimą, vis juos be naudos praranda. Jo laimės
945* A. (brangaus akmens ir pan.) būta iš pažiūros visai beverčiam daikte.

Fortune and Coincidence. A poor man is given money by wealthy men, but owing to unfortunate circumstances he is unable to benefit by it. He finds his fortune in an object (precious stone or the like) which in all appearance seemed to be worthless.

[8]: LP I 118 nr. 3; Dauk. 13 nr. 6; LTA 449a(11,102), 462(133); LMD I 104, I 124, I 833(19).

947. *Nelaimės persekiojamas žmogus.* Viskas nesiseka: išverčia medų, užmuša du veršiuku, numyga vaiką, nutraukia žydo arkliui uodegą ir t. t., galop pats žūsta, kai jau, rodos, visi pavojai praėjo.

[1]: LPY II 274 nr. 176.

*949. *Ponaitis mokosi pinti krepšius.* Ponas įsimyli paprastą mergaitę, kuri nesutinka už jo tekėti, kol neišmoks kokio nors darbo; mokosi pinti krepšius, vėliau jam tenka iš to amato pragyvent.

A Young Gentleman Learns Basketwork. A young gentleman falls in love with a common girl, who refuses to marry him till he has learned some trade. He learns basketwork and later is obliged to live by this trade.

[2]: LTA 262(258), 687(24).

950—974. Apie galvažudžius ir vagis

Robbers and Thieves

950. *Rampsinitas.* Du gudrūs vagys turi pasidarę slaptą įėjimą į karaliaus iždą, vagia pinigus, bet niekaip negali jų sugauti; galop vienas vagių patenka į spąstus ir prašo savo draugą (brolį) nupjauti jam galvą. kad negalėtų pažinti; lavoną nešioja po gatves, žiūrėdami ar kas iš giminių jo neverks; lavoną saugo stipri sargyba, bet gudrus draugas jį pavagia; visos pastangos sugauti antrąjį vagį nueina niekais, galop karalius prašo vagį patį prisipažinti, žadėdamas nebausti (pažadėdamas dukterį).

[11]: LPY III 124 nr. 80: MP V 43; LTA 217(146), 338(667), 409(51), 462(85,172), 465(2), 469(91), 552(739); LMD III 123(1).

951 B. *Banko vagys.* Vagys užlipa geležinių pirštinių pagalba į aukštą namą, atidengia sąmokslą prieš karalių (poną, kunigą), kurį perspėja ir esti apdovanojami (plg. mt. *995).

[4]: LPY II 270 nr. 172, III 148 nr. 91; Bar. 134; LMD I 106(7).

952. *Karalius ir kareivis.* Kareivis keliauja pas karalių, norėdamas apskųsti savo viršininką; apsinakvoja vienuose namuose su karalium, jo nepažindamas; naktį užpuola plėšikai, kareivis juos nužudo arba padaro nepavojingais; karalius pasisako kas esąs.

[3]: Bar. 307; LTA 260(312), 450(96).

954. *Vagys statinėse.* Vagys atvažiuoja apsimetę pirkliais su deguto statinėmis, kuriose slepiasi apsiginklavę jų draugai; gudri mergina pastebi klastą ir nužudo vagis, pildama į statines karštą vandenį (smalą).

[8]: LPY III 15 nr. 7; LTA 262(64), 422(184), 452(40), 468(190), 489(21); LMD I 296(11), I 297(4).

955. *Galvažudžio sužadėtinė.* Mergaitė nusakytais ženklais nueina į savo sužadėtinio namą miške — pasirodo, kad tai esama galvažudžių lizdo; pasislėpusi po lova, ji mato, kaip atveda ir nužudo kitą mergaitę, kurios nukirstas pirštas nukrenta po lovą, pasislėpėlė jį pasiima; jai pasiseka pabėgti ir, kai sužadėtinis vėl atvyksta pas jos tėvus, papasakoja ką mačiusi jo namuose — nukirstas pirštas kaip įrodymas.

[60]: Dow-Sylw. I 80, 100, II 470; Schl. Mär. 22 = Schl. Hand. 134 = LPY I 21 nr. 11; LP II 231 nr. 2; LPY III 98 nr. 61, p. 212 nr. 126; Wolt. chres. II 287 nr. 57 = Lev. 34 nr. 58; Lev. 76 nr. 119-20; Bar. 110, 265; El. 245 nr. 454; LTA 10b(218), 208(6), 211(18,25), 218(57), 260(174,427), 262(288), 270(516), 280(15), 305(120), 358(604), 368(51,161,240), 372(31), 395(27), 398(248), 405(265), 421(94,140,162), 422(106), 426(17,22,56), 439(53), 449a(87), 449b(63), 450(54), 456(12, 24), 462(200), 476(11), 489(29), 507(21), 545(121), 619(37), 662(233, 248), 724(105); LMD I 126(17), I 133(179), I 159(3), I 494(3), I 531(2), I 602(3).

956 B. *Plėšikų užpulta gudri mergina.* Merginai vienai esant namie, laužiasi plėšikai; ji nukerta lendančių vienas po kito vienuolikos plėšikų galvas, paskutinis pabėga sužeistas; norėdamas merginai atkeršyti, jai peršasi; plėšiko namuose ją perspėja jo motina; mergina bėga, plėšikai vejasi (slepiasi medyje, šiaudų vežime ir t. t.).

[65]: Kar. XI 233 nr. 2, XII 33 nr. 70; Schl. Mär. 9 = Schl. Hand. 122 = LPY I 10 nr. 6; LPY III 209 nr. 125; Bar. 265; LTA 10a(79), 10b(280), 36(39), 198(237), 210(207), 211(17,30), 218(33), 260(271,441), 267(2), 279(74), 281(235), 337(13,64), 339(16), 350(222), 356(188), 358(604), 368(68,220,299), 372(65), 381(123), 397(5), 421(37), 422(106), 449a(21,31,86,113), 449b(74,79,85,152,169), 450(16,93,117), 456(37,38), 457(236), 462(35), 469(51), 489(12), 539(27), 544(256), 662(271); 724(102,119); LMD I 93(14), I 133(12), I 480(14), I 627(78), I 661(35), I 834(4), I 840(5), I 843(28), III 46c(3), III 53e(5).

957. *Plėšikus išbaido meška.* Daržinėje pas ūkininką apsinakvoja meškininkas; besibraunančius plėšikus aplamdo meška.

[4]: LPY IV 271 nr. 216; LTA 262(172), 272(53), 407(44).

*959. *Gudri mergaitė ir plėšikas po lova.*
= rus ir est. 959*. *The Clever Girl and the Robber under the Bed.*

A. Šiurkštus kuodelis. Pačiumpa palovy plėšiką už barzdos ir sako: „Šiurkštus kuodelis, tegul bus rytdienai, šiandien reikia švelnesnio“ ir pan.

The Course Bundle. The girl seizes by the beard the robber concealed under the bed, and says: „What a course bundle of flax; I shall leave it for to-morrow; I need a finer one to-day“ and the like.

[5]: LPY II 126 nr. 75, III 53 nr. 19; LTA 270(517); LMD I 133(96), I 157(2).

B. D v i p r a s m ė d a i n a. Neva apie mylimąjį dainuodama, prišaukia į klėtį brolį, kuris suima vagį.

The Equivocal Song. By singing a song seemingly about her lover, the girl calls her brother to the granary, and he apprehends the thief.

[10]: Capp. For. 31 p. 428 nr. 2 = Capp. Mär. 81 nr. 31; Žv. 1927 p. 124; LTA 10a(28), 262(210), 337(31), 421(71), 662(291); LMD I 137(11), I 157(3), I 595(3).

C. *Vagį uždaro skrynioj.* Mergina sako, jog ten esą paslėpti pinigai; vagiui pasilenkus žiūrėti, paleidžia skrynios antvožą.

The Thief Caught in a Chest. The girl tells the thief that the money is in the chest. When he bends down to look in the chest, the girl drops the lid on him.

[3]: Capp. For. 35 p. 120 nr. 13; LTA 36(42), 468(176).

960. *Negyvas liudininkas.* Žudomas žmogus sušunka: „Tos žolelės (beržas, saulės spindulys ir pan.) pasakys (iškels aikštėn)". Kartą žudikas, važiuodamas pro nusikaltimo vietą, papasakoja tą atsitikimą savo žmonai, juokdamasis iš negyvo liudininko, tačiau žmona atiduoda vyrą teismui.

[2]: LTA 409(59), 422(52).

961. = rus. 961. *Išduodanti lazda (peilis).* Žmogus tariasi užmušęs plėšiką ir palieka ten savo lazdą. Po kiek laiko apsinakvojęs pas svetimus, ten pamato savo lazdą. Jam nekeršija — apmuštas (sužeistas) plėšikas pasidarė geru žmogum.

The Tell-tale Stick (Knife). The man, thinking he has killed the robber, makes a hasty retreat and leaves his stick behind. After a time, when passing the night in a strange house, he sees his stick there. No revenge is taken upon him — the robber he once thrashed (injured) has become a good man.

*962. = rus. *961 I. *Pinigai galvažudžio lazdoj (peilio kote).* Tariasi užmušęs plėšiką ir pasiima jo lazdą. Elgeta persirengęs plėšikas smalsiai žiūri į tą lazdą. Randa jos viduje daug pinigų.

The Money inside the Murderer's Walking-stick (Knife-handle). Thinking that he has killed the robber, the man takes his stick. Another robber, posing as a beggar, inquisitively views the stick. Finds much money inside it.

[8]: LPY IV 263 nr. 210, p. 272 nr. 217; LTA 372(87), 421(79), 426(34), 491(6), 521(101); LMD III 53c(4).

*963. *Plėšikas užmigdo žmones.* Apsinakvoja elgeta (persirengęs plėšikas), kuris išsiima naktį žmogaus taukų žvakę (numirėlio ranką) ir nori ilgam laikui užmigdyti visą šeimyną; tačiau vienas nemiegojo, viską matė ir užmušė plėšiką; kiti atbudo tik po paros.

Deep Sleep Brought on by a Robber. A robber, disguised as a beggar, gets night lodging at a farmhouse. Using a candle made of human fat (hand of a corpse), he tries to charm the household to deep sleep. One member of the household, who has not gone to sleep, sees this and kills the robber. The rest of the family wake up only 24 hours later.

[3]: LTA 270(601,605), 405(295).

*964. *Tarp žmogžudžių.* Vyrą kely užmuša, moteris pabėga su pinigais, bet patenka į tų pačių žmogžudžių namus. Išsigelbsti.

Amongst Murderers. The man is murdered on the way; his wife escapes with the money, but later finds herself in the same murderers' house. Finally is saved.

[7]: Jurk. 34 nr. 7 — LPY I 126 nr. 42; LPY IV 261 nr. 207, p. 262 nr. 209; LTA 469(67), 489(16); LMD I 184(10), I 842(11).

*965. *Apgautas galvažudys.* Apsinakvojęs kartu su įtartinu žmogum, keleivis nemiega, bet savo guoly palikęs rūbus žiūri, kas bus; atsibudęs bendrakeleivis duria į guolį peiliu, šis galvažudį nušauna.

The Outwitted Murderer. Spending the night in company with a suspicious-looking stranger, the man does not go to sleep, but leaves his clothes in bed and waits to see what will happen. When the stranger wakes up in the night, he stabs (as he thinks) at his sleeping companion. The would-be murderer is himselt shot down by the man on guard.

[4]: LTA 10a(81), 217(148), 422(34), 619(148).

*966. *Prie medžio pririštas vagis.* Nutvėręs arkliavagį, ūkininkas pririša jį nuogą prie medžio uodams ir skruzdėms ėsti; kartą paklydęs patenka į to paties vagies gyvenimą, išsigąsta, tačiau buvęs vagis ūkininką gerai pavaišina ir padėkoja — tatai atpratinę jį nuo vagystės.

The Thief Tied to a Tree. Having caught a thief in the act of stealing a horse, the farmer ties him, naked, to a tree and leaves him at the mercy of gnats and ants. After some time, chancing to lose his way, the farmer finds shelter in the very same man's house. He is greatly alarmed. But, much to his surprise, the man he has wronged, instead of taking vengeance upon him, entertains him generously and even thanks him for the lesson he once received at his hands — it has cured him of the habit of stealing.

[3]: MP IV 7; LTA 552(1134); LMD I 817(6).

*967. *Su lavonu išbaido plėšikus.* Du vyrai iškasa numirėlį, apsinakvoja plėšikų stovykloj, ruošiasi numirėlį virti, tačiau būsią maža mėsos, neva nori pagauti vieną plėšikų; plėšikai išsigandę pabėga, palikdami gudruoliams savo turtus.

Robbers Scared by a Corpse. Having excavated a corpse, the two men take it along with them and join a robbers' camp. Pretending they are going to eat the corpse for their supper, they make preparations to cook it, and loudly voice their opinion that there will not be enough meat for them both. They decide to cook a robber. When they make a dash at one of them, all the robbers flee in terror, leaving their booty behind them.

[4]: LTA 370(157), 375(152), 422(179), 723(5).

*970. *Dešra ir revolveris.* Nubaido plėšiką su dešra; smuklėje pasakojasi savo nuotykį, tai girdi ir plėšikas, bet smuklininkas slaptai paskolina ginklą ir dabar tikru ginklu nušauna antrąkart drąsiai puolantį tą patį plėšiką.

A Sausage and a Revolver. The man scares a robber with a sausage; later boasts of the event at an inn; the robber hears this; the innkeeper secretly lends the man a firearm, with which the robber is shot down when boldly attempting a second attack.

[2]: LTA 338(653); LMD I 842(33).

971. *Moterimi persirengęs plėšikas.* Apsinakvoja moteris. Bernas palenda po lova ir pastebėjęs, jog tai ne moteris, bet plėšikas, nužudo jį ir jo draugus.

A Robber Disguised as a Woman. A strange woman comes to stay the night at a farm. The farm servant gets under the bed, and discovers that the stranger is not a woman, but a robber in disguise; kills him and his accomplices.

[6]: LTA 260(451), 327(9), 397(40), 457(237), 469(69), 552(951).

*981. rus. *981 II. *Visos moterys vienodos.* Karalius išgirdo trijų kareivių pokalbį, kurių vienas sakėsi norįs su karaliene pasimeilinti; karalius jam davė suvalgyti du kiaušiniu — vieną baltą, kitą nudažytą, parodydamas, kad abu vieno skonio.

All Women are Alike. The king overhears the conversation of three soldiers, from which he learns that one of them has aspirations to the queen's affections. By giving him two eggs to eat — a white and a dyed one — the king proves to him that, though the eggs differ in colour, they both have the same taste.

[1]: LTA 489(34).

990. *Prisikėlęs numirėlis.* Moteris prašo įdėti į karstą jos žiedą; vagis atidaro grabą, norėdamas pavogti nuo numirėlės piršto žiedą; numirėlė atsikelia ir pareina namo. (Plg. mt. 3533).

[3]: LTA 405(234), 407(329), 420(131).

*995. *Gailestingas sūnus.* Vienas sūnus nepaklausė karaliaus įsakymo ir slapta laikė savo šimtametį tėvą. Badmečiu senelis davė protingų patarimų, galop ir karalių išgelbėjo nuo mirties (patarė eiti vogti, vagiu persirengęs karalius atidengė sąmokslą). Įsakymas žudyti senius buvo atmainytas.

— rus. 981*, est. 995*, plg. rum. 910 F*.

The Compassionate Son. A son disobeys the king's law by secretly keeping his hundred-year-old father. During famine, the old man gives wise counsel and finally saves the king's life (advises him to become a robber; in this disguise, the king discovers a conspiracy against him). The law condemning old men was repealed.

[54]: Dow-Sylw. I 415; Mitt. 70; LPY II 245 nr. 154; Wolt. chres. II 370 nr. 90; Bar. 258; MP III 55; El. 144 nr. 350; LTA 42(79), 69(491), 211(8), 259(112), 262(22.77), 264(139), 279(124), 322(182,197), 337(33), 350(211,243), 367(6), 368(132), 370(83,123), 397(23), 406(234), 407(17), 422(183), 426(40), 447(103), 449b(120), 456(51), 457(234), 462 (7,125,330), 494(2), 544(324), 552(701,777), 619(101), 687(1), 720(59), 724(96); LMD I 139(4), I 301(10), I 315(8), I 494(2), I 528(1), I 842(4), I 845(1), I 850(2), III 114(16,31).

996. *Senelis ir anūkas.* Vyras blogai elgiasi su savo senu tėvu. Jo vaikas žada ir su juo taip pat elgtis. Pasitaiso.

— rus. 982.

Grandfather and Grandchild. A man maltreats his aged father. His child, seeing this, promises to behave in the same manner towards him. He reforms.

[4]: LV 1 nr. 2; Žv. 1929 p. 242; LTA 545(63); LMD I 133(15).

D. PASAKOS APIE KVAILĄ VELNIĄ

TALES OF THE STUPID OGRE

1000—1029. Tarnybos sutartis

Labour Contract

1000. *Susidera nepykti.* Kuris pirma supyks, tam išrėš iš nugaros tris diržus. Laimi gudrus bernas, pridarydamas velniui daug nuostolių.

[40]: Dauk. 30 nr. 12; Dow-Sylw. II 114; Schl. Mär. 45 = Schl. Hand. 155 = LPY I 40 nr. 18; LP II 186 nr. 39; LPY III 86 nr. 48, p. 203 nr. 122; Capp. For. 35 p. 130 nr. 24 = Capp. Mär. 84 nr. 33A; MP III 33; LTA 10a(60), 10b(284), 35(34), 69(516), 198(239), 211(33), 260(37), 270(778), 278(20), 279(92), 293(969), 337(17), 355(66),

367(3), 368(35,196), 372(20), 397(70), 405(314), 449a(69), 450(61), 462(10,359), 552(764-5), 577(1), 686(29), 692(12); LMD I 657(3), I 815(3,4), I 842(9).

1002. *Gadina velnio turtą.* Nepelningas pardavimas, mainai, dovanojimas.
[2]: Capp. For. 35 p. 130 nr. 24 = Capp. Mär. 84 nr. 33A; LMD I 657(3).

1003. *Arti paskui bėgantį šunį.* Sukapoja arklius ir permeta per tvorą.
[17]: Dauk. 30 nr. 12; Capp. For. 35 p. 130 nr. 24 = Capp. Mär. 84 nr. 33A; LPY III 38 nr. 14, p. 206 nr. 122; MP III 33; LTA 10a(60), 10b(284), 260(37), 270(778), 337(17), 405(314), 462(359), 552(911), 577(1); LMD I 127(10), I 657(3), I 815(4).

1004. *Paskendusios kiaulės.* Parduoda kiaules, bet išsidera jam leisti nusipjauti uodegas, kurias sukiša į balą — kiaulės paskendo.
[1]: Capp. For. 35 p. 130 nr. 24 = Capp. Mär. 86 nr. 33A.

1006. *Pjauti tą avį, kuri į tave pažiūrės.* Išpjauna visas, nes visos žiūrėjo.
= rus. 1006 I. *Is to Slaughter the Sheep that will Look at him.* They all look at him — slaughters the whole flock.
[16]: Capp. For. 35 p. 130 nr. 24 = Capp. Mär. 84 nr. 33 A; LPY III 205 nr. 122; MP III 33; LTA 10a(60), 69(516), 211(33), 270(778), 278(20), 279(92), 293(969), 356(182), 413(9), 552(764-5), I 127(10), I 657(3).

*1006A. *Petruškos.* Liepia išvirti petruškų — išverda kalę tuo vardu.
= rus. *1012 II. *Parsley.* Is told to boil parsley and boils the bitch so-named instead.
[6]: LPY III 205 nr. 122; LTA 10a(60), 35(34), 69(516), 270(778), 692(12).

1007. *Kiti gyvulių žudymo ir žalojimo būdai.* Pav., prigąnyti karves, kad genamos namo juoktųsi ir šoktų — nupjauna po vieną lūpą ir koją.
[16]: Dauk. 30 nr. 12; LTA 198(239), 217(125), 270(778), 278(20), 293(969), 337(17), 368(35, 196), 372(20), 462(10, 359), 545(68), 552(1080), 577(1); LMD I 815(3).

1008 *Apšviesti kelią.* Uždega namus, suneša pakelėn javus ir uždega, ir pan.
[6]: LPY III 87 nr. 48; LTA 69(516), 270(778), 372(20), 449a(69), 462(359).

1013. *Išmaudyti ir nuvalyti vaikus.* Sukiša į karštą vandenį.
[25]: Dow-Sylw. II 114; Capp. For. 35 p. 130 nr. 24 = Capp. Mär. 86 nr. 33A; LPY III 87 nr. 48; MP III 33; LTA 10b(284), 35(34), 69(516), 198(239), 217(125), 260(37), 270(778), 272(51), 278(20), 279(92), 293(969), 337(17), 367(3), 372(20), 405(314), 449a(69), 450(61), 552(911, 914), 692(12); LMD I 657(3).

*1013A. *Nuvalyti vaikus.* Sumausto ant baslių be paliovos teršiančius vaikus (vaiką).
= rus. 1012 I.

Cleaning the Children. Impales them.

[8]: LPY III 204 nr. 122; LTA 10a(60), 198(239), 278(20), 355(66), 368(196), 552(764-5).

*1014A. *„Saugok klėties duris!"* Išima duris ir nešiojasi su savim ant pečių. *„Guard the Granary Door!"* Takes the door off its hinges and carries it on his back.

[4]: LTA 10a(60), 10b(284), 337(17), 450(61).

*1016A. *Nuvalyti arklį.* Drožia pagalį užkalti be paliovos teršiančio arklio pasturgaliui.

Cleaning the Horse. Makes a stake for stopping the dung continuously falling from the horse's buttocks.

[2]: LP II 187 nr. 39; LPY III 86 nr. 48.

1029. *Gegutė medy.* Sustabdyti kukuojančią gegutę; velnio žmona įsilipa medin ir kukuoja, bernas ją nušauna. (Plg. mt. 3745).

[6]: LTA 372(20), 421(172), 449a(69), 552(764-5); LMD I 815(3).

*1029A. *Moteris gaidžio vietoj.* Bernas užmuša giedančią moterį, velnio motiną ar bobutę, kad nereiktų anksti keltis.

The Woman in Place of a Rooster. Disliking early rising, the farm servant kills the woman, devil's mother or grandmother, who crows in place of the rooster.

[2]: LP II 187 nr. 39; LPY III 204 nr. 122.

Kitus šiam ciklui priderančius motyvus žiūr. žemiau (Other motifs adhering to this cycle see below:) Mt. 1115—1132.

1030—1059. Bendras žmogaus ir velnio darbas
Partnership of the Man and the Ogre

1030. *Derliaus pasidalinimas (pusininkai).* Žmogus (lapė) ir velnias (meška) susideria kartu dirbti žemę: vienam bus šaknys, kitam viršus — žmogus pirmais metais sodina bulves (velniui viršus), kitais metais kviečius (velniui šaknys).

[23]: Dow-Sylw. I 210; Siem. 141 nr. 145; LV 287 nr. 24, p. 339 nr. 79; Bar. 166; MP III 27; LTA 47(9), 210(209), 218(63,74), 262(112), 337(23), 368(55), 405(248), 426(30), 462(326), 470(25), 481(34), 662(302); LMD I 809(4), I 817(7), III 46c(11,12).

1045. *Užrauksiu ežerą (balą).* Botagą vejąs piemuo žada užraukti ežerą, kuriame gyvena velniai; arba: drožia kuolus ir žada statyti bažnyčią. (Toliau paprastai eina mt. 1071, 1072, 1082, 1130).

[42]: Dow-Sylw. I 463; Mitt. II 13 = 345; Geit. 20 = LV 333 nr. 72; LP II 72 nr. 28, p. 76 nr. 30; LPY IV 59 nr. 60; Dor. 55 nr. 38; Žv. 1928 p. 185; MP III 8; LTA 10b(213), 68(334), 69(478), 208(48, 130-1), 260(37), 270(512,527), 281(237), 344(471), 368(285,304,322), 422(86,165), 449a(8), 449b(171), 462(175,332,480), 470(5,25), 471(12), 481(35), 552(716,756-7,776,914), 662(278), 724(2); LMD I 846(2).

1046. *Žada nusinešti velnio klėtį.* Žmogus veja ilgą virvę, velnias pasiūlo tiek atlyginimo, kiek jis pats (velnias) galės panešti (ž. mt. 1153).

1049. *Sunkus darbas.* Nepakelia kirvio — ruošiasi visą mišką išrauti, nepakelią kibiro — ruošiasi visą šulinį atnešti.

[11]: LP I 154 nr. 4 = MT III 152; Bar. 5, 222; Capp. Mär. 56 nr. 22A; Žv. 1931 p. 78; LTA 18(2), 42(12), 262(81), 337(58), 476(21); LMD I 998(9).

1050. *Medžius kerta (rauna).* Žmogus apsimaino su velniu medžiais (kirviais).

[1]: LTA 42(15).

1051. *Lenkia medį.* Į orą išmestas žmogus sako: „Aš tik šokinėjau".

[3]: LPY IV 144 nr. 139; LTA 552(1080); LMD I 144(11).

1052. *Neša medį.* Velnias už smaigalio, žmogus už drūtgalio — žmogus pats sėdi ant medžio (tas pats pasakojama apie lapę ir lokį arba vilką).

[8]: LPY IV 142 nr. 138; LTA 42(40), 208(107), 272(70), 397(49), 422(102), 452(102), 552(1080).

1060—1109. Žmogus ir velnias bando jėgas

Contest between Man and Ogre

1060. *Spaudžia akmenį.* Velnias spaudžia tikrą akmenį, žmogus sūrį, kiaušinį ir pan. — išteka skystimas.

[33]: Dow-Sylw. I 463; Jurk. 102 nr. 47 = LPY I 156 nr. 80; LP I 153 nr. 4 = MT III 152; LP II 73 nr. 28, p. 223 nr. 10; LPY IV 142 nr. 138, p. 144 nr. 139, p. 149 nr. 142; Bar. 5, 222; Žv. 1931 p. 77; MP III 44; LTA 10b(200,261), 262(117), 279(85), 398(263), 452(102), 465(11), 476(21), 481(35), 552(702,756-7,1080), 692(3); LMD I 130(2), I 137(5), I 144(11), I 301(35), I 817(17), I 842(38), I 998(9).

1061. *Kremta akmenis.* Žmogus kremta riešutus.

[10]: LP II 70 nr. 27; LPY IV 49 nr. 49; LTA 10b(258), 218(26), 219(102), 262(47), 278(20), 397(49), 406(242), 422(198).

1062. *Meta akmenį į aukštį.* Žmogus paleidžia paukštį, kuris negrįžta.

[31]: Dow-Sylw. I 463; Jurk. 102 nr. 47 = LPY I 156 nr. 80; Siem. 138 nr. 144; LP II 71 nr. 27, p. 73 nr. 28, p. 75 nr. 29; LP II 223 nr.

10; LPY IV 144 nr. 139; Bar. 166; Žv. 1931 p. 78; LTA 10b(200,258, 261), 69(478), 262(117), 265(211), 272(70), 281(237), 368(72,285), 398(263), 462(175,332), 552(702,756-7,1084); LMD I 144(11), I 301(35), I 670(3), I 817(17).

1063. *Meta geležinį kūjį.* Žmogus žada jį užmesti ant debesų savo broliui kalviui. Velniui gaila kūjo, jis pabėga.

[30]: Dauk. 33 nr. 14; Dow-Sylw. I 463; Siem. 138 nr. 144; LP I 31 nr. 12, II 73 nr. 28, p. 76 nr. 30; Mitt. II 15 = 347; Žv. 1928 p. 184; MP II 18, III 44; LTA 18(2), 28(345), 42(40), 68(334), 260(37), 262 (48,81), 281(237), 284(542), 318(19), 368(218,285), 449a(33,63,121), 462(480), 465(11), 481(35), 552(702,716); LMD I 846(2).

1071. *Imtynės.* Velnias rungiasi su žmogaus senu tėvu — lokiu.

[37]: Dow-Sylw. I 463; Kar. XI 266 nr. 26; Siem. 138 nr. 144, p. 141 nr. 145; Mitt. I 83 = LV 332 nr. 71; Mitt. II 14 = 346; LP I 31 nr. 12, II 70 nr. 27, p. 72 nr. 28, p. 74 nr. 29; Capp. Mär. 56 nr. 22A; MP II 18; LTA 28(345), 42(40), 69(478), 262(75,117), 272(70), 279(237), 284(542), 318(19), 368(218,304), 422(102), 449a(121), 462(175, 332,480), 552(702,716,756-7); LMD I 143(5), I 589(2), I 670(3), I 833(13), I 846(2).

1072. *Lenktynės.* Velnias lenktyniauja su žmogaus mažu vaiku — zuikiu.

[41]: Dow-Sylw. I 463; Kar. XI 266 nr. 26; Siem. 138 nr. 144; Mitt. I 83 = LV 331 nr. 71; Mitt. II 14 = 346; LP I 31 nr. 12, II p. 71 nr. 27, p. 73 nr. 28, p. 74 nr. 29; Bar. 166; Capp. Mär. 56 nr. 22A; MP II 18; LTA 28(345), 42(40), 69(478), 262(48,117), 265(211), 272(70), 281(237), 318(19), 358(603), 368(304), 449a(63,121), 452(108), 462(175, 332,480), 471(12), 481(35), 552(702,716,756-7,1084); LMD I 143(5), I 589(2), I 670(3), I 833(13), I 846(2).

1073. *Lipti į medį.* Žmogų pavaduoja voverė.

[2]: Mitt. I 83 = LV 331 nr. 71; LTA 471(12).

1082. *Bėgti aplink balą.* Žmogus neša tarp kojų arklį — joja.

[17]: Dauk. 33 nr. 14; Mitt. I 83 = LV 333 nr. 71; Mitt. II 14 = 346; LP I 31 nr. 12, II 76 nr. 30; Bar. 166; Capp. Mär. 59 nr. 22A; LTA 18(2), 28(345), 69(478), 262(81), 368(285,304), 449a(8), 471(12), 552(716); LMD I 143(5).

1083. *Dvikova.* Ginklai: durtuvas ir šakės; žmogus: „Tu man padarysi vieną žaizdą, aš tau iš karto penkias"; sumaino ginklus, žmogus atsistoja už tvoros.

The Duel. Weapons: bayonet and pitch fork; the man: „You will give me but one wound, I with one thrust shall give you five"; they exchange weapons; the man takes his place behind the fence.

[19]: Kar. XI 266 nr. 26; LP II 75 nr. 29; Žv. 1927 p. 95; LTA 42(15), 47(9), 218(63,74), 272(70), 358(603), 368(72,218,285), 405(314), 462(332); LMD I 589(2), I 809(6), I 817(8), I 833(13), I 846(2).

1084. *Kas smarkiau išrėks arba sušvilps.* Žmogus prikalba velnią leisti užrišti akis, nes išsprogs akys — šeria kūle velniui į galvą.

Contest in Shrieking or Whistling. The man persuades the devil to blindfold himself, so his eyes will not jump out — knocks him on the head.

[19]: LP I 154 nr. 4 = MT III 152; Bar. 222; Žv. 1931 p. 78; MP III 44; LTA 18(2), 42(12), 262(81), 284(542), 337(58), 398(263), 449a(63), 462(175,480), 465(11), 476(21), 481(35), 539(9), 552(1084); LMD I 842(36).

*1084A. *Kareivis jojā ant giltinės.* Susidėra su giltine: „Kol tu dainuosi, aš tave nešiu, kai tu pabaigsi ir aš dainuosiu, tai tu mane neši". Kareivis dainuoja dainą be galo.

= rus. *1084 I, plg. rum. 1615*.

The Soldier Who Rode on Death. The soldier's bargain with Death: while one carries the other, the one carried is to sing. When it is the soldier's turn to sing, he sings an endless song, and so Death leaves him in peace.

[2]: LPY IV 107 nr. 110; LTA 691(15).

1089. *Kūlimas.* Žmogus ima medinį spragilą, velnias geležinį; velniui kuliant šiaudai šoka į viršų, žmogui kuliant prilimpa prie aslos.

Threshing. The man uses a wooden flail, the devil an iron one; the devil threshes — the straw flies upwards, the man — the straw sticks to the floor.

[4]: LV 287 nr. 25; LTA 42(15), 662(273); LMD I 133(91).

1091. *Kas suras nematytą gyvulį.* Žmogus pasiunčia išteptą degutu ir aplipdytą plunksnomis savo žmoną — velnias tokio gyvulio nebuvo matęs, negali atspėti jo vardo. Dažnai tuo būdu moteris sužino velnio augalo vardą (taboka), kurį turi įspėti jos vyras — velnias pats netyčiomis išduoda („štiš iš mano tabokos!").

[10]: LTA 42(18), 264(143), 284(515), 421(141), 445(33), 450(118), 462(143), 481(34), 489(15), 724(44).

1092. *Nepaprastas paukštis.* Medžiotojas užrašo velniui sielą (šauna į komuniją, ž. mt. 3320), kad sektųsi medžioklė. Velnias jam pažada atvaryti kokių tik jis norės gyvulių ir paukščių. Smala ištepta ir plunksnomis aplipdyta moteris kaip nepaprastas paukštis, kurio velnias negali atvaryti prie medžiotojo.

[6]: Dow-Sylw. I 78; ŽS 1894 p. 234 nr. 2 = LPY II 8 nr. 7; LTA 291(213), 397(81), 430(21), 686(88).

1095. *Draskyti vienas kitą nagomis.* Vyras pirma pasiunčia savo žmoną susitikti su velniu, su kuriuo susitarė draskytis nagomis. Moteris praneša velniui, jog jos vyras nuėjęs nagas pasiaštrinti ir parodo dvi gilias žaizdas savo kūne, kurias neva padaręs jos vyras (obscioniška). Velnias išsigąsta ir nebenori su žmogum draskytis.

*1098. *Lupti viens kitam odą.* Žmogus užsideda kelias jaučių odas.
Taking the Skin off Each Other. The man covers himself with several ox-hides.
[2]: LV 276 nr. 53; LMD I 133(138).

*1099. *Gerti degtinę.* Žmogus geria vandenį, velnias uksusą (actą).
Drinking Whisky — the man drinks water, the devil vinegar.
[1]: LTA 539(9).

1115 – 1129. Pastangos nužudyti herojų
Attempts to Murder the Hero

1115. *Bandymas nužudyti kirviu.* Herojus savo lovoje padeda sviesto statinę ir pan.
[10]: Jurk. 102 nr. 47 = LPY I 156 nr. 80; LPY IV 150 nr. 142; LTA 42(40), 208(107), 217(125), 272(70), 552(1080), 692(3,12); LMD I 144(11).

1116. *Uždega namus.* Herojus laiku išsigelbsti.
[7]: LP II 188 nr. 39; LPY III 87 nr. 48; LTA 211(33), 260(37); LMD I 127(10), I 339(4), I 657(3).

1117. *Velnio spąstai.* Herojus įvilioja į juos patį velnią ir sutriuškina.
[1]: LPY IV 150 nr. 142.

1119. *Velnias nužudo savo paties vaikus.* Herojus sukeičia vietas lovoje arba kepuraites ant miegančių galvų (plg. mt. 531).
[1]: LTA 260(239).

1120. *Velnias prigirdo savo žmoną.* Atsigula ant upės kranto, herojus pasikeičia vietomis su velnio žmona, ir velnias ją berno vietoj įstumia į upę.
[25]: LP II 188 nr. 39; LPY III 87 nr. 48, p. 206 nr. 122; LTA 35(34), 69(516), 198(239), 217(125), 260(37), 270(778), 272(51), 293(969), 337(17), 355(66), 368(35,48), 372(20), 405(314), 450(61), 552(914), 686(29), 692(12); LMD I 127(10), I 339(4), I 627(71), I 842(9).

1130. *Algos išmokėjimas.* Bernas praduria skrybėlės dugną ir uždeda ją ant kluono stogo, rūsies ir t.t. Velnias vis negali pripilti pilną skrybėlę pinigų.

[38]: Siem. 138 nr. 144; Kar. XI 266 nr. 26; Geit. 20 = LV 334 nr. 72; LP I 29 nr. 11, p. 31 nr. 12; LPY IV 48 nr. 49, p. 60 nr. 60; Dor. 55 nr. 38; Žv. 1928 p. 185; MP III 8, 44; LTA 10b(261), 69(478), 208(48,104), 262(117), 270(512), 272(70), 284(583), 368(203,285,322), 397(111), 422(165,201), 449b(171), 462(332,480), 465(11), 470(5,25), 481(35), 544(331), 552(776), 589(2); LMD I 291(6), I 589(2), I 846(2).

1132. *Velnias bėga nuo savo berno.* Bernas pasislepia maiše, rūbuose, vežime. — „Kur tu, ten ir aš".

[8]: LTA 10a(60), 10b(284), 272(51,70), 293(969), 355(66), 405(314), 450(61).

1133. *Velnias prašo ir jį padaryti tokį stiprų.* Žmogus iškastruoja velnią.

[8]: LV 368 nr. 164; LTA 42(13), 356(175), 462(164,480), 469(98), 662(273); LMD I 809(4).

1135. *Gydo akis.* Pila į akis verdančią smalą, pirma pasisakęs savo vardą — „Aš pats".

[6]: Dauk. 16 nr. 7; Mitt. II 83; LP II 63 nr. 15; LV 368 nr. 165; LTA 462(256); LMD I 133(36).

1137. *Apakintas milžinas (Polyphemas).* Herojus išsigelbsti palindęs po avies pilvu; magiškas daiktas (auksinis kirvukas), kurį palietus prilimpa prie jo ranka, herojus nukerta sau ranką.

[20]: Göttinger gelehr. Anzeiger 1895 I 400 (2 var.); Veckenstedt'o Zeitschrift für Volkskunde I p. 87-9; Dow-Sylw. I 193; LTA 208(16), 218(23), 219(113), 260(163,429), 322(184), 368(75,126-7,241), 421(97), 462(411), 469(85); LMD I 160(3), I 292(1), I 340(13).

1137 A. *Trys amatininkai ieško bėdos.* Pas raganą. Šiaučius ir kriaučius žūva, kalvis išsigelbsti, gerai atlikdamas užduotą darbą arba apakindamas raganą (mt. 1137).

Three Craftsmen Seek Trouble. At the witch's house. The cobbler and the tailor lose their lives, the smith saves himself by performing the task assigned him or by blinding the witch (Mt. 1137).

[14]: Dow-Sylw. I 390, 412; LTA 208(16), 218(54), 421(116,155), 422(82), 450(45), 469(85), 552(1116,1163a); LMD I 92(1), I 558(15), I 811(4).

1138. *Barzdos auksinimas.* Į verdančią smalą, herojaus vardas — „Toksai".

[18]: Dauk. 16 nr. 7; LPY I 139 nr. 63, II 311 nr. 189; LTA 10b(201), 70a(1116), 368(138), 409(52), 421(43), 426(12), 430(25), 450(2), 552(621), 585(13,14), 720(4); LMD I 115(5), I 533; III 98c(4).

1145 — 1166. Velnią įgąsdina

The Ogre Frightened or Overawed

*1146 A. *Įganyta karvė.* Žmogus gauna iš velnio karvę mitybai. Nesulaukdamas
= rus. 1161 I. atsiimant, ją parduoda. Atėjusiam karvės atsiimti velniui, žmogus duoda dovanų: savo tėvo paliktas ūsams šukas (ekėčias), botagą (spragilą), cukrinyčią (piestą), tabokinę (sląstus) ir pan. Karvės vietoj parodo mešką. Velnias joja ant meškos ir sako: „Na, ir įganei tu mano karvutę!".

The Fatted Cow. The devil gives the man a cow to be pastured for an indefinite length of time. After waiting in vain for the devil to claim his cow, the man sells it. When at last the devil does come for his cow, the man makes him gifts of: his father's comb for combing whiskers (harrow), a whip (flail), a sugar-basin (large wooden mortar), a tobacco-box (trap). Instead of the cow, the man shows him a bear. The devil rides it and says: „How you have fattened my cow!"

[6]: LP III 91 nr. 35; LPY IV 52 nr. 52; LV 287 nr. 23; LTA 544(232); LMD I 315(13), I 499(2).

*1147 A. *Žmogaus (štaliaus), Perkūno ir velnio draugystė.* Statosi namus ir
rus. 176, pr. 60. sodina bulves (burokus). Laumė atvažiuoja jų daržovių vogti. Ji primuša saugoti išėjusius Perkūną ir velnią, o žmogus apgauna Laumę (mt. 151). Katras katrą išgąsdins, tam liks namas. Laimi žmogus.

The Friendship between a Man (Carpenter), Thunder-god and the Devil. They build themselves a house and plant potatoes (beets). A fairy comes to steal their vegetables. She flogs both Thunder and the devil guarding the vegetables, but she is outwitted by the man (Mt. 151). The contest in frightening: the house shall belong to the one who succeeds best in frightening the other. The man is the winner.

[11]: Dow-Sylw. I 376, 378; Schl. Mär. 141 = Schl. Hand. 241 = LPY I 108 nr. 34 = Wolt. chres. I 232 nr. 41; Dor. 33 nr. 20 = Capp. Mär. 52 nr. 21; LTA 284 (556), 350(170), 370(347), 724(19); LMD I 144(29), I 301(25), I 502(5).

1149. *Vaikai nori velnio mėsos.* Žmogus įtikina velnią, kad jo vaikai ėda velnius (žalčius), išsigandęs velnias pabėga.

[3]: Bar. 222; Žv. 1931 p. 79; LTA 476(21).

1150. *Šv. Jurgio kurtai (vilkai).* Žmogus šaukia: „Šv. Jurgio kurtai, gelbėkit!", velnias pabėga.

1153. *Atlyginimas.* Norėdamas atsikratyti bernu, velnias jam siūlo tiek atlyginimo, kiek jis galės panešti. Bernas sutinka pasitenkinti tokiu atlyginimu, kiek galės velnias panešti (plg. mt. 1046).

[3]: LTA 356(175), 364(9), 544(340).

*1154. *Velnias bijo skylės,* kurioj jis buvo uždarytas.
The Devil Afraid of the Hole in which he was held captive.
[2]: LTA[8] 260(244), 262(28).

1157. *Šautuvas pypkės vietoj.* Iššauna velniui į gerklę — „Stiprų tabaką rūkai".
[7]: LTA 10a(26), 262(47), 368(92), 421(171a), 499(17), 545(99), 686(93).

1159. *Velnias nori išmokti smuikú griežti.* Žmogus suspaudžia velnio pirštus į praskeltą medį (plg. mt. 151, *1147A); paskum velnią išgąsdina žmogaus pati, išskėsdama kojas — bijo, kad vėl nesuspaustų (plg. mt. *1154).
[6]: LP II 253 nr. 11; LV 302 nr. 40; LTA 28(345), 262(47), 370(347), 426(33).

1161. *Meškininkas ir velniai.* Ūkininkas leidžia meškininkui apsinakvoti kluone, kur vaidenasi; naktį ateina velniai ir, palaikę mešką per katę, nori ją suėsti; meška velnius gerokai aplamdo; po kiek laiko velnias klausia ūkininką: „Ar dar tebėra kluone didžioji katė?" — „Tebėra, dar ir vaikų atsivedė". — „Tai mes ten nebebūsim, pasiimk iš po pamato pinigų katilą". (Plg. mt. 957).
[26]: LP II 110 nr. 45, IV 73 nr. 72; Žv. 1929 p. 66; LTA 35(38), 42(30), 265(224,228), 350(173), 366(153), 368(35), 380(422), 421(100, 168), 426(9,18,29), 430(79), 450(55), 457(227), 462(507), 474(33), 545(91), 552(791), 624(6), 662(241); LMD I 19b(2).

1162. *Geležinis žmogus.* Velnią suspaudžia geležinis manekenas.
[4]: LV 276 nr. 53; LTA 278(20), 422(27), 539(9).

1164. *Pikta moteris duobėje.* Į duobę įkrenta pikčiurna moteris, ten randa apsigyvenusį velnią ir jį prikankina. Norėdamas ištraukti žmoną, vyras ištraukia velnią, kuris pažada atsilyginti už išgelbėjimą. Kelis kartus vyras išgydo velnio apsėstus žmones (karalaites), pagaliau kai velnias nebenori klausyti ir palikti ligonį, išbaido jį pagrasinęs boba.
[19]: LP II 115 nr. 48; LPY IV 41 nr. 41; LV 307 nr. 43; MP II 14; LTA 219(91), 260(438), 280(9), 356(173), 367(5), 407(32), 449b(45), 452(105), 462(246), 474(45), 544(348), 662(201,272), 724(45); LMD I 133 (205).

*1164 A. *Boba joja ant velnio.* Velnią nuo bobos išgelbsti puodžius. Atsilygindamas gelbėtojui, velnias dukart apsėda žmones, leisdamas save puodžiui išvaryti. Trečiąkart puodžius jį išvaro pagrasinęs boba.
plg. span. *340.
A Woman Rides the Devil. The devil is saved from the woman by a potter. In return for this kindness, the devil twice takes possession of persons, and allows the potter cast him out. The third time, the potter succeeds in this only when he threatens him with the woman.

[23]: LTA 10a(97), 208(157), 218(49), 260(133,187), 350(178,184), 358(616), 368(189), 372(22), 409(62), 425a(108), 428(55), 450(111), 456(35), 462(129,353,412), 469(79a), 544(277), 686(106), 687(2), 724(24).

*1164 B. *Ir velnias negali gyventi su našle.* Pragaran patekęs vyras džiaugiasi, kad čia geriau gyventi, negu su žmona žemėje. Susidera su velniu: jei jis išgyvens trejus metus su jo žmona, išleis jį iš pragaro. Velnias pralaimi derybas.

Even the Devil Cannot Live with a Widow. The man, finding himself in hell, gladly declares that life there is much better for him, compared to the life he spent on earth with his wife. He makes a bargain with the devil: should the latter endure life with his wife for three years, the former would be set free from hell. The devil is the loser.

[11]: Dauk. 110 nr. 93; Dow-Sylw. I 337; LV 308 nr. 44; LTA 364(11), 370(82), 452(115), 462(118,454); LMD I 133(151,255), I 301(20).

*1164 C. *Velnias užkeptas duonos bakane.* Bijo tos moters. (Paprastai jungiamas su mt. 3279).

The Devil Baked inside a Loaf of Bread. Is afraid of the woman. (Often connected with Mt. 3279).

[4]: LPY II 217 nr. 140; LTA 208(7), 337(29), 368(141).

1165. *Velnias bijo muzikanto griaustinio.* Už kokį nors patarnavimą (pinigų paskolinimą), žmogus pažada pakviesti velnią į savo vestuves; nenorėdamas turėti tokį svečią, žmogus sakosi velniui, kad užkvietęs į vestuves patį Dievą, Mariją, įvairius šventuosius; velniui viskas gerai, bet kai sužino, kad muzikantu bus Dundulis (Perkūnas), atsisako ateiti, nes su juo piktuoju gyvenąs, Perkūnas išmušęs jam koją ir pan.

[18]: Dow-Sylw. I 134; Ms. ps. 25 nr. 10 — LP II 59 nr. 10; LPY IV 56 nr. 57; LTA 42(7), 208(99), 217(157), 221(119), 265(225), 324(6), 409(58), 449b(119), 743(99), 828(244,376,379), 832(644,647); LMD I 311(1).

*1166. *Perkūnas užmuša žmogaus kreditorių.* Žmogus pasiskolina iš velnio
pr. 29, pinigų. Atėjus sutartam laikui, skolą atnešęs žmogus išgirsta, jog vel-
est. 822*,
liv. p. 52 nias nebegyvas: „Jį jau seniai Perkūnas nutrenkė".
nr. 95.

Perkūnas (Thunder-god) Strikes Dead the Man's Creditor. A man borrows money from the devil. When at the end of the term the man comes to pay his debt, he is told: „He has been struck dead by Perkūnas a long time".

[21]: Wolt. etn. 10 nr. 1-2; Ms. ps. 25 nr. 10 — LP II 59 nr. 10; LP I 32 nr. 13; LP II 58 nr. 8; LPY IV 55 nr. 55; Žv. 1927 p. 124;

LTA 42(7), 208(99), 217(157), 265(225), 337(15), 368(272), 519(14), 739(110), 743(98), 759(32), 828(372); LMD I 144(54), I 606(3), I 809(5).

[Žiūr. mt. 3451—3460].

*1167. *Marija gelbsti velniams parduotą moterį.* Vyras parduoda savo žmoną velniams. Ji dar užeina į bažnyčią pasimelsti Marijai. Pasirodo Marija tos moters pavidalu. Velniai: „Mums jos nereikia".

= rum. 827*.

The Virgin Mary Saves a Woman Sold to the Devils. A man sell his wife to the devils. The woman first goes to the church to pray to Mary. The Virgin Mary appears in the form of the woman. The devils: „We do not need her".

[9]: MP II 40; LTA 69(505), 260(309), 364(17), 368(239), 462(91), 520(12); LMD I 626(6), I 842(7).

*1168. *Velnias tarnauja kariuomenėj.* Atsidėkodamas bernui, velnias tarnauja už jį kariuomenėj. Negali pakelti kuprinės diržų sus:kryžiavimo. Esti mušamas.

= rus. ir est. 1166*.

The Devil Serves in the Army. Out of gratitude to the youth, the devil takes his place in the army. Can't endure it that the straps of his knapsack cross each other. Is punished.

[2]: LTA 262(170,271).

*1169. *Velnius išvaro:* gudrumu arba kokio magiško daikto bei šventenybės pagalba (įvairūs nuotykiai).

Expelling Devils: by artifice or by using magic or blessed objects (various adventures).

[8]: LP II 111 nr. 46; MP V 49; LTA 46(6), 217(112), 368(241), 468(180), 527(14), 724(76).

1170 — 1199. Žmogus užrašo savo sielą velniui
A Man Sells his Soul to the Devil

Išsigelbsti gudrumu arba užduodamas velniui neįmanomą atlikti darbą.

1174. *Nuvyti iš smėlio virvę.*

[1]: LTA 262(85).

1175. *Ištiesinti rangytą plauką.*

[4]: LTA 462(106a, 316), 544(302), 724(51).

1176. *Sugauti žmogaus „dūšią" (bezdalus),* sumegsti iš jų mazgą.

[5]: LPY II 213 nr. 134; LV 288 nr. 27, p. 369 nr. 166; LTA 430(10), 589(2).

1177. *Šlavinėti ant ledo vėtomus žirnius.* Velnias susidaužo beslidinėdamas ir pabėga išsižadėjęs žmogaus sielos.

Sweeping and Winnowing Peas on Ice. Sliding on the ice, the devil hurts himself. Renounces his claim to the man's soul, and flees.

[2]: LTA 405(244), 687(27).

1180. *Atnešti siete vandens.* Velnias ir mergaitė (ž. mt. 3252).

*1183. *„Ateik rytoj".* Pasiskolina iš velnio pinigų ir ant vartų užrašo: „Ateik
rus. *1183. rytoj". Velnias vis vaikšto, kol vartai supūna. Tada pasiima skolininką.

„Call To-morrow". A man borrows money of the devil and puts up a notice on the gate, reading: „Call to-morrow". The devil keeps calling until the gate rots. He then claims his debtor.

[2]: LV 286 nr. 21; LTA 407(31).

*1183 A. *Grąžins skolą*, kai kiaulės žingsniu namo eis, t. y. nebėgs risčia.

He Will Return the Loan „when the pigs will walk instead of run home."

[1]: LTA 10a(1).

1184. *Kai visi lapai nukris.* Žmogus pasiskolina iš velnio pinigų, žada grąžinti, kai visų medžių lapai nukris — ąžuolas (eglė) vis su lapais.

[7]: Siem. 141 nr. 145; LP I 32 nr. 15; LTA 265(211), 368(218), 449a(63), 544(225), 552(1084).

*1187. *Liepia velniui nuplauti žydą (žydelką),* kad nebedvoktų. Velniui nepavyksta tai atlikti.

The Devil is Set the Task of Washing a Jew (Jewess), to rid him of his evil smell. The devil fails in the task.

[4]: LTA 260(513), 368(37), 408(127), 499(1).

*1188. *Liepia velniui dirbti adatas.* Velnias neištesi.

The Devil is Ordered to Make Needles. He is unsuccessful in the task.

[1]: LTA 270(541).

*1190. *Ponas Tvardauskas.* Buvo garsus burtininkas, parsidavęs velniams; jų benešamas ėmė giedoti, velniai jį pametė, liko kaboti mėnulyje.

Mr. Tvardauskas. Was a famous magician, who sold himself to the devils. As the devils were carrying him away with them, he began to sing a hymn; they dropped him on the moon.

[6]: Dow-Sylw. I 242, 367; Žv. 1928 p. 240; LTA 274(44), 374d(2088); LMD I 106(3).

1199. *Tėve mūsų.* Žmogus išsidera iš velnio dar leisti jam sukalbėti „Tėve mūsų"; žmogus nebaigia, velnias klastą priverčia žmogų baigti kalbėti (poterių nemokąs vaikas ir pan.).

III

PASIJUOKIMAI IR ANEKDOTAI
JOKES AND ANECDOTES

KVAILI PILIEČIAI
NUMSKULL STORIES

1200. *Sėja druską.*
[1]: LTA 260(494).

1203. *Pjautuvas.* Randa pjautuvą, mano kad gyvatė; muša, pjautuvas užšoksta vienam ant kaklo; betraukdami „gyvatę“, nupjauna galvą.
The Scythe. The numskulls find a scythe and take it for a serpent; they strike it, it jumps up and catches on the neck of one of them; pulling the „serpent“, they cut off the man's head.
[5]: LTA 208(137), 327(71), 552(1105); LMD I 854(3), I 897(2).

1210. *Karvę traukia ant stogo, kad nuėstų ten augančią žolę* (Plg. mt. 1408).
[13]: LTA 260(60), 356(171), 358(624), 368(202), 397(121), 462(71, 386), 562(253,266); LMD I 301(13), I 534(1), I 592(14); III 34(3).

1211. *Ūkininkė mano, kad gromulojanti karvė ją pamėgdžioja.* Užmuša karvę.
[2]: LTA 462(418), 494(66).

1227. *Kvailiai nori sugauti voverę.* Vienas iškrenta iš medžio, kitas sudaužo puodą.
[1]: ŽS 1894 p. 233 nr. 1 - LPY II 11 nr. 9.

1228. *Žiūri į šautuvo vamzdį.* Šūvis į veidą.
[2]: LPY II 247 nr. 155; LMD I 534(1).

1240. *Kerta medžio šaką, ant kurios sėdi.*
[9]: Schl. Mär. 41 = Schl. Hand. 152 = LPY I 37 nr. 17; LPY II 247 nr. 155; Žv. 1926 p. 117; LTA 279(50); 397(121), 462(475), 585(1); LMD I 137(2), I 897(20).

*1240 A. *„Kada aš mirsiu"?* — „Kai pasturgalis atšals". Bizūnas išgelbsti nuo mirties.

„When shall I Die?" — „When the buttocks turn cold". Is saved from death by a whipping.

[7]: LTA 270(586), 368(325), 452(27), 662(202,221); LMD I 144(40), I 897(20).

1244. *Bando traukdami pailginti balkes.*

[1]: LTA 260(60).

1245. *Pastato namą be langų, neša maišuose į jį šviesą.*

[11]: LTA 208(129), 260(494), 356(171), 398(265), 539(25), 662(253); LMD I 301(13), I 534(1), I 541(1), I 592(14), III 34(4).

1263. *Grucės valgymas.* Grucė viename kambary, pienas kitame, vaikšto su šaukštu iš vieno kambario į kitą.

[9]: El. p. 150 nr. 359; LTA 260(60), 462(386), 494(66), 539(25), 662(266); LMD I 301(13), I 541(1), III 34(3).

*1264. *Visko išsigąstąs žmogus.* Tešla rūgsta: „Bus tau, bus tau...", lietaus
= rus. *1264 I. lašai tekši: „čia, čia...", varpelis nurodo: „čia įlindo..." ir t. t.

The Man Who Fears Everything. The fermenting dough: „Woe to you, woe to you..."; the rain drops: „here he is, here he is..."; the little bell: „he is hidding here..." etc.

[1]: LTA 368(330).

*1282. *Kirvamakštis.* Randa batą ir mano, kad tai kirvamakštis.

The Axe-sheath. Finds a boot and mistakes it for an axe-sheath.

[2]: LTA 327(72); LMD I 811(11).

*1283. *Stiprus vyras.* Miške sutinka mešką, palaiko ją svetimtaučiu (pav., vokiečiu) ir grumiasi; nusmaugęs mešką išsigąsta, manydamas, kad nužudė žmogų.

The Strong Man. Meets a bear in the forest. Takes it for a foreigner (e. g. a German) and struggles with it. Having strangled the bear, fears he has killed a man.

[2]: N. Preuss. Prov. - Blätter V 1848 p. 470; Dor. 54 nr. 37.

1285. *Marškiniai be skylės galvai.* Žmona, vilkdama vyrą tokiais marškiniais, muša lazda per galvą, norėdama padaryti skylę.

[3]: LTA 260(494), 398(265), 462(418).

1286. *Šokimas į kelnes.* Abi kojas į vieną blauzdą.

[2]: LTA 462(386); LMD I 541(1).

1287. *Negali suskaičiuoti, kiek yra būryje žmonių.* Skaičiuotojas vis savęs nepriskaito.

[1]: LMD I 897(35).

1292. *Viešnios etiketas.* Ištekėjusi duktė svečiuojasi pas motiną ir mato, kaip kiaulė knisa daržą ir pan. „Kad aš ne viešnia būčiau, tai kad aš tau duočiau, tai duočiau".

The Etiquette of a Guest. During a visit to her mother, the married daughter sees a hog rooting the garden, o some other kind of mischief being done. „If I were not a guest of the house, what a good flogging I should give you!"

[2]: LTA 474(20); LMD I 144(25).

1310. *Vėžys už siuvėją.* Norėdami nubausti, įmeta vandenin.

[3]: TŽ II 241; LTA 449a(75), 552(1105).

1319. *Iš arbūzo peri kumeliuką.* Negalėdamas išperėti, išmeta lauk, pabaido zuikį ir palaikęs jį kumeliuku gailisi, kad neturėjo kantrybės dar truputį paperėti.

[21]: LP II 42 nr. 45; LPY III 249 nr. 147; LTA 10a(39), 28(136), 262(94,184), 279(53, 138), 358(640), 410(98), 450(84), 544(313,333), 545(129), 552(1105); LMD I 322, I 509(8), I 579(8), I 811(6), I 897 (16), III 34(2).

1331. *Pavyduolis ir Daugianoris.* Dievas prižada duoti antram dvigubai tiek, kiek pirmas prašys. Daugianoris: „Tu prašyk". Pavyduolis: „Išlupk man vieną akį" (Daugianoriui išlupa abi).

[1]: Dow-Sylw. II 222.

1336. *Perka bažnyčią.* Vietoj 500 visi 7 moka po 500 ir pan.

Buying a Church. Instead of paying five hundred in all, each of the seven men pay five hundred, and the like.

[2]: LPY II 247 nr. 155; LTA 405(296).

PASIJUOKIMAI IŠ VEDUSIŲ

STORIES ABOUT MARRIED COUPLES

1351. *Kas pirma prakalbės.* Vyras susipyksta su žmona, ir abu susidera nesikalbėti; kurpius atneša batus ir suspaudžia žmonai ranką; pavydus vyras ima koliotis ir pralošia derybas.

[1]: LPY III 85 nr. 47.

1353. *Boba klastingesnė ir už velnią.* Velnias, jokiu būdu negalėdamas supykinti besimylinčios poros, pasamdė bobą; mylinčiai moteriai boba įkalbėjo, kad ji, norėdama sustiprinti savo vyro meilę, nupjautų miegančiam vyrui tris barzdos plaukus, o vyrą perspėjo, kad žmona norinti jį nužudyti; vyras primušė žmoną, ir pats velnias ėmė bijoti klastingos bobos.

[21]: Dow-Sylw. II 205; Schl. Mär. 50 Schl. Hand. 160; Bar.

267 = Specht 166 nr. 5; LTA 10b(114), 42(20), 270(504,511), 314(5), 356(193), 397(176), 410(99), 425(4), 449b(163), 450(95), 462(145), 521(102), 527(11), 624(3), 662(199); LMD I 133(139), I 822(5).

*1355. *„Aš ne ligonis“.* Vienam iš vedusių sergant, kitas sakosi, jog mielai jo vietoj mirtų. Įėjus į trobą kalakutui (gaidžiui), sveikasai palaiko jį giltine ir šaukia: „Aš ne ligonis, ligonis ant krosnies“ ir pan.

„I am not the Patient“. When one party of the married couple is ill, the other declares his willingness to die instead of him. But when the turkey (cock), coming into the room, is mistaken for Death by the healthy party, he cries out: „I am not the patient; he (she) is lying by the fireside“.

[2]: LMD I 897(1), I 999(2).

*1360 A. *Išvarą iš namų velnią — šeimininkės meilužį.* Jaunuolis ieško bėdos
= rus. *1360 I. (plg. mt. *871, *1137A). Maudantis pavagia jo rūbus. Bėga svetimon trobon ir slepiasi pakrosnin. Ten pat paslepia šeimininkė ir savo meilužį. Žadėdamas rėkti, išreikalauja iš jo rūbus. Išlindęs siūlosi šeimininkui išvaryti iš jo namų velnią — pila pakrosnin karštą vandenį.

Driving the Devil — Wife's Paramour out of the House. The youth sets out to seek trouble (Cf Mt. *871, *1137A). While he goes bathing, somebody steals his clothes. He runs to a strange house and hides himself under the stove. The housewife secretes her lover in the same place. By threatening to call out, the youth gets the lover's clothes. When he crawls out, he volunteers to drive the devil out of the farmer's house — throws hot water under the stove.

[30]: Dow-Sylw. I 334; LPY III 222 nr. 132; Bar. 280; LTA 208(12,60), 211(35), 217(143), 260(35,242), 284(517), 368(262), 372(44), 378(161), 397(32), 421(7), 449a(105), 457(226), 462(83,163), 507(19), 539(10), 544(269); LMD I 96(1), I 130(13), I 297(3), I 301(40), I 559(3), I 616(2), I 652(4), I 855(112).

1361. *Tvanas.* Trys keleiviai apsinakvoja pas moterį, kuri sako, jog naktį pas ją būsiąs Tvanas (jos meilužio vardas); bijodami tvano, vienas atsigula prie lubų pakabintoj bačkoj ir t. t.; naktį ateina moters meilužis, įvairūs nuotykiai su tvano bijančiais keleiviais (obscioniška).

[11]: LTA 70a(279), 262(4), 293(955), 318(10), 368(296), 397(133), 456(3), 476(6), 539(19); LMD I 152, I 543(4).

1365 A. *Priešgina žmona.* Neklausydama vyro, patenka į pinkles („eidama per lieptą netrepsėk“) ir prigeria; vyras ieško lavono prieš vandenį.

[5]: MP II 14; LTA 28(335), 327(154), 397(114), 662(272).

1370. *Vyras muša neklusnią katę.* Vyras liepia katei atlikti tinginės žmonos darbus; vyras muša neklusnią katę, kurią turi žmona palaikyti — katė apdrasko žmoną, arba katei skirtus smūgius gauna žmona.

[8]: LTA 208(43), 274(39), 368(298), 527(6), 662(219,281), 686(79), 720(55).

*1370 A. *„Kas nedirba, tas ir nevalgo".* Išmoko dirbti tinginę marčią.
„He Who Will not Work, Shall not Eat". An idle daughter-in-law learns work.
[5]: Dow-Sylw. II 410; LTA 337(54), 358(622), 576(24), 724(88).

*1370 B. *Žmona tingi verpti.* Vyrui dejuojant, kad neturės ir smertinių marškinių, žmona atsako: „Mirk nors ir dabar, būsi apvilktas". Vyras apsimetą mirusiu, žmona jį apvynioja siūlais, „numirėlis" atgyja ir apmuša žmoną.
= rus. *1370 I.

The Wife too Lazy to Spin. Upon the husband complaining to his wife that, owing to her laziness, there will be no shirt for his body even in the event of his death, the wife makes a boast that, were he to die instantly, she would easily solve the shirt problem. Wishing to test the truth of her words, the husband pretends to be dead. The wife winds yarn round his body. The „dead" comes back to life and gives his inventive wife a beating.
[1]: LTA 469(80).

*1371. *Gąsdina senį vilku.* Senis bijodavo eiti naktį vienas laukan ir vis kartu vesdavosi žmoną. Senei nusibodus laukti, ji sušuko: „Greičiau, vilkas atalakia".
Frightening an Old Man with the Wolf. The old man is afraid of going outdoors at night, and always takes his wife with him. Tired of waiting for him, the old woman cries: „Hurry up! A wolf is coming!" (Vulgar).
[2]: LTA 686(56); LMD III 123(2).

*1378. *Paklusnus vyras.* Vyras pildo visus žmonos norus ir, jos liepiamas, ją pačią pakaria. Žmona norėjo įsitikinti, ar vyras ją tikrai myli.
The Obedient Husband. The man implicitly obeys all his wife's wishes and even hangs her when she orders him to do so. The wife had wished only to test her husband's love for her.
[1]: LTA 397(17).

1380—1404. Kvaila žmona ir jos vyras

The Foolish Wife and her Husband

1380. *Neištikima žmona.* Klausia Dievo, kaip galėtų atsikratyti savo vyru; vyras, pasislėpęs už altoriaus (medžio), jai atsako Dievo vietoj ir pamoko, kaip reikia valgydinti vyrą, kad jis apaktų ir apkurstų (košė su pienu); vyras apsimeta apakusiu ir apkurtusiu, užmuša atėjusį žmonos meilužį.

[14]: LPY II 271 nr. 174; LTA 208(113), 280(13), 368(64), 409(55), 421(70), 474(25), 552(735), 619(135), 662(257,309); LMD I 558(10), I 800(12), III 19b(11).

*1380 A. *Vyras medy apsimetęs Dievu.* Iškvočia savo žmoną, sužino jos neištikimybę ir apgavystes.
= rus. *1380, est. 1380*, fin. 1575*.
The Man as God in a Tree. Cross-examines his wife and discloses her infidelity.

[2]: LMD I 209(3), I 565(4).

1381. *Rastas lobis ir plepi žmona.* Vyras randa lobį, vienas negali namo parnešti ir žinodamas savo žmonos plepumą, abiem einant parsinešti lobio, parengia nepaprastus vaizdus (pav., įtikina žmoną, jog tądien riestainiais lijo, mato — žuvis spąstuose ir paukštis žuvų tinkle, ponas eržilo vietoj ir t. t.); supykusi žmona apskundžia vyrą ponui, kad radęs lobį ir pastarajam ginantis, papasakoja tądien matytus dalykus; ponas palaiko žmoną pusgalve ir nereikalauja rasto lobio.

[31]: LPY III 16 nr. 8 (= Specht 285 nr. 34), IV 248 nr. 193; Bar. 24, 249; Žv. 1931 p. 342; LTA 10a(44, 92), 47(7), 208(15,20), 260(8,20, 51), 262(38), 284(551), 350(196), 368(30,229), 406(232), 407(33), 449b(143), 456(49), 469(88), 521(94), 686(91), 692(9), 724(67); LMD I 301(14), I 332(1), I 817(4), III 114(6).

1383. *Žmona nepažįsta pati savęs.* Girtuoklę žmoną vyras pasigėrusią aprengia kitais rūbais, nukerpa plaukus, ištepa smala ir apipila plunksnomis (plg. mt. 1091, 1092); išsipagiriojusi pati nežino kas esanti. (Paprastai jungiama su mt. 1791).

[8]: Dauk. 57 nr. 33, p. 106 nr. 86; LTA 260(494), 381(115), 462(410), 469(94), 544(322); LMD I 297(11).

1384. *Vyras ieško trijų kvailesnių už savo žmoną moterų.* Įpykintas kvailu savo žmonos elgesiu (mt. 1387, 1541 ir kt.), vyras ją pameta ir žada tik tada grįžti, jei suras tris dar kvailesnes moteris; suranda (ž. mt. *1384A, 1540).

[24]: LPY II 131 nr. 80 (= Specht 274 nr. 30), III 178 nr. 106, p. 270 nr. 161, IV 252 nr. 197; Žv. 1928 p. 72; LTA 10a(17,31), 10b(192), 260(60), 356(171), 358(624), 368(316), 372(36), 397(43), 421(129), 462(357,386,418), 494(66), 527(4), 662(266), 691(8), 724(87); LMD I 133(225).

*1384 A. *Ponia leidžia kiaulę į svočias.* Kaimietis, nusiimdamas kepurę, lenkiasi kiaulei, kviečia ją į svočias ir pan. Kvaila ponia duoda ne tik kiaulę, bet ir arklius su karieta „svočiai" važiuoti. Jos vyras vejasi apgaviką, bet pats lieka apgautas (mt. 1528).
= rus. *1541 I.
The Lady Sends a Pig as Wedding Hostess. The peasant, doffing his cap, bows to the pig and invites it to be his wedding hostess (and

the like). The foolish lady gives the peasant not only the pig, but horses and also a carriage to take the „hostess" to the wedding. Her husband goes in pursuit of the rogue, and is himself deceived by the latter.

[9]: Kar. XI 238 nr. 6; LPY III 302 nr. 178, IV 235 nr. 183; LTA 358(624), 368(202), 409(65), 552(712), 691(8); LMD III 114(3).

1386. *Uždaralas kopūstams.* Moteris uždėlioja mėsos gabalus ant darže tebeaugančių kopūstų.

[4]: LTA 322(195), 356(171), 462(418), 494(66).

1387. *Moteris nori atsinešti alaus.* Beleidžiant alų, reikia nuvyti šuo; palieka neužkištą bačką, alus išbėga į rūsį; apiberia miltais, kad nebūtų šlapia (plg. mt. 1408).

[8]: LPY II 103 nr. 61; LTA 260(60), 322(195), 356(171), 462(386), 494(66), 552(720,1110).

1393. *Moteris užperka mišias už pavogtą jautį.* Atsakinėja giedančiam kunigui, manydama, kad tas jos ko nors klausia apie jautį.

A Woman Orders Mass to be Said for her stolen Ox. During Mass the priest sings; the woman thinks she is being asked questions about her ox, and answers him.

[3]: LTA 219(90), 545(105), 725(423).

1405 — 1429. Kvailas vyras ir jo žmona
The Foolish Man and his Wife

1405. *Tinginti verpti žmona.* Vyrui nuėjus į mišką lankčiui medžio kirsti, žmona už krūmo pasislėpusi šaukia: „Kas lanktį kirs, to žmona mirs", vyras išsigąsta ir nedirba lankčio; žmona rodo vyrui vis tą patį siūlų matką, sakydama, kad daug priverpė: virindama gijas, ji perspėja vyrą ko nors nedaryti, kad gijos nepavirstų pakulomis; neva per vyro kaltę katile siūlų vietoj atsiranda pakulos.

[9]: LTA 28(352), 267(20), 284(536), 358(621), 470(13), 474(21,34), 662(308); LMD I 157(1).

1406. *Kuri žmona gudriausiai apgaus savo vyrą.* Viena įtikina savo vyrą, kad jis esąs miręs; kita iš pirklio padaro kareivį (arba: įtikina, jog jis yra šuo — kandžioja žmones); trečias nepažįsta savo namų, nebežino kas esąs ir pan. (plg. mt. 1383).

est. 1409*, ung. 1413[I], span. *1683 A.

[7]: LPY IV 222 nr. 172; LTA 260(12, 495), 355(84), 368(164), 544(299), 724(59).

1408. *Vyras nori atlikti moteriškus darbus.* Viską nevykusiai daro: gano ant stogo karvę (mt. 1210), prisirišęs virvės galą prie kojos; išleidžia rūsy alų (mt. 1387) ir kt.

[11]: LTA 35(33), 344(720), 364(5), 368(232), 430(474), 449a(55), 469(39), 527(2), 600(219), 662(229), 692(32).

1415. *Laimingas vyras.* Veda į turgų arklį, išmaino į karvę, karvę išmaino į kiaulę, kiaulę į žąsį ir t. t., kol nieko nebelieka; laimi derybas, kad žmona nepyks ir pagirs jo nevykusią prekybą.

[8]: LPY II 101 nr. 58; Ar. 29; LTA 10a(104), 262(290), 470(14), 474(41), 539(18); LMD I 297(5).

1416. *Pelė po dubeniu.* Neturtinga moteris keikė Jievą už jos smalsumą, dėl kurio dabar reikia žmonėms vargti; tai išgirdęs ponas paėmė ją su vyru į dvarą, visko davė, tik liepė neliesti vieno sidabrinio dubens; moteris neiškentė nepažiūrėjus, išlėkė pelė, ponas juos vėl išvarė iš pilies.

[13]: Jurk. 75 nr. 37 = LPY I 145 nr. 72; LPY III 103 nr. 65, IV 236 nr. 184; Ar. 14; LTA 10b(108), 208(14), 267(13), 344(722), 430(22), 449b(52), 465(7); LMD I 121(4), I 128(1).

1416A. *Pupos stiebų į dangų.* Senelis su senute kopia pupos stiebu į dangų.
plg. rus. Senutė vis klausia: „Ar dar toli dangus?" Vėl nukrenta žemėn. Arba:
*1885. neišlaiko draudimų — senutė atsisėda į Dievo ratelius, kurie patys ima važinėti. Vėl išmetami iš dangaus.

The Bean-stalk to Heaven. An old couple climb the bean-stalk to heaven. The old woman keeps asking: „Is heaven still far away?" Again falls to earth. Or: the old woman seats herself in God's little carriage, which suddenly drives off with her. Finally both are cast out of heaven.

[43]: Liet. pas. 20 nr. 19; LP II 34 nr. 38; LPY II 195 nr. 114, III 84 nr. 46, IV 34 nr. 33; Žv. 1929 p. 134; MP III 59; LTA 10a(54), 260(137), 262(166), 324(4), 340(73), 449a(54), 449b(160), 452(97), 462(400), 469(34), 474(19), 544(263), 662(213,220,311), 686(60), 724(39, 54,144); LMD I 8(9), I 93(9), I 133(275), I 291(5), I 319(4), I 480(9), I 633(3), I 662(2), I 802(7), I 832(7), I 840(2), III 23a(3), III 46c(8), III 52(11), III 73(109), III 91a(8), III 114(2).

1425. *Vyras rado ir prarado, žmona atgavo.* Vyras randa žemėje pinigus, atiduoda elgetai. Gudri žmona vejasi elgetą, apsinakvoja kartu smuklėj, pasivadina vulgarišku vardu ir pavarde, išvilioja iš elgetos pinigus.

The Wife Recovers What her Husband first Found then Lost. The man finds in the ground money, which he gives to a beggar. His clever wife goes in pursuit of the beggar and spends the night with him at an inn. She assumes a vulgar name and fools the beggar out of his money.

[14]: Dauk. 87 nr. 77; LTA 10b(214), 260(219), 368(149), 410(93), 425a(111), 585(114), 662(230); LMD I 96(2), I 297(1), I 626(5), I 842(17), III 20(2), III 98c(5).

1430 — 1439. Kvaila pora
The Foolish Couple

1430. *Svajonės.* Vyras ir žmona svajoja: susigaus zuikį, už jį nusipirks kiaulę, už paršiukus įsigys namus ir t. t.; arba: puodynė su pienu, už kurią nusipirks kiaušinių, prisiperės viščiukų ir t. t.; svajonės griūna: iš džiaugsmo pabaido zuikį, sudaužo puodynę pieno ir pan.
Air Castles. A man and wife dream: they will catch a hare, sell it and buy a pig; with the money got for the suckling pigs, they will buy a house, etc.; or the pot of milk; having sold it, will buy eggs, hatch out chicks, etc.; their air castles vanish: overjoyed, they scare away the hare, break the pot of milk, etc.
[10]: Capp. For. 35. p. 127 nr. 21 = Capp. Mär. 103 nr. 34; LPY IV 248 nr. 192; Bar. 271; LTA 337(49), 521(97), 544(330), 545(100), 686(103); LMD I 306(2), I 315(12).

VYRIAUSIAS VEIKĖJAS MOTERIS (MERGAITĖ)
STORIES ABOUT A WOMAN (GIRL)

1450 — 1474. Piršlybos
Looking for a Wife

*1450 A. *Įsivaizduota nelaimė.* Duktė ima verkti, įsigalvojus, kokia nelaimė galėtų atsitikti su jos būsimu sūnum; motina verkia, tėvas verkia...
The Imagined Misfortune. The girl falls into a study as to the misfortune which might befall her future son, and weeps. Likewise the girl's father and mother.
[4]: LTA 338(633), 368(202), 462(71); LMD I 592(14).

1453. *Tinginė nuotaka.* Jaunikis paslepia raktus merginos verpti prisirištam linų kuodely; po kurio laiko raktus ten pat atranda — paaiškėja merginos tinginystė.
[2]: LPY III 220 nr. 130; LTA 544(270).

*1454. *Gudrūs piršliai.* Sužino mergaitės apsileidimą (prašo arkliams vaistų — pernykštės tešlos, likusios nuo duonos minkymo panagėse ir pan.).
rus ir est. 1453*, norw. 62*.
The Clever Match-makers. The girl's sloveness is exposed (she is asked for medicine for their horses: last year's dough from under her finger-nails, or the like).
[5]: LTA 262(273), 393(154), 512(33), 527(16), 585(49).

1455. *Kietaširdė mergina.* Persirengęs elgeta jaunikio tėvas ateina į merginos namus prašyti išmaldos — esti išvaromas. Arba: ateina pats jaunikis, persirengęs nėščia moterimi.

[1]: LTA 512(34).

1456. *Žliba nuotaka.* Atvažiavus piršliams, mergina pastebi adatą ant slenksčio (iš anksto buvo ten padėta), bet puodą ant stalo palaiko kate ir nuverčia — tuo būdu išeina aikštėn jos žlibumas. (Pabaiga dažnai obsceniška).

[6]: LTA 314(6), 355(70), 450(115), 527(26), 585(8), 686(64).

1457. *Švepluojančios merginos.* Trys seserys švepluoja, motina liepia joms nekalbėti, kai atvažiuos piršliai, bet jos nenukenčia — šveplumas išeina aikštėn.

[6]: LTA 270(613), 585(29-32), 686(64).

1461. *Negražūs vardai.* Trys seserys pramintos negražiais pravardžiuojamais vardais; atvažiavus piršliams jos susibara ir išduoda savo vardus. Arba: jaunikiai turi negražias pavardes.

The Ugly Names. Three sisters have ugly nicknames. Suitors having arrived, they quarrel and give away their ugly names. Or: the same with the suitors.

[3]: LTA 585(9-11).

*1463. *Piršliai pas kvailą mergą.* Nesąnt namie tėvų, atvažiuoja piršliai. Ji pažodžiui pildo motinos patarimus; atiduoda apgavikams visą pasogą.

The Foolish Girl Courted. While her parents are away from home, a match-maker and a suitor come to the foolish girl. By following her mother's advice literally, she gives away her dower to the rogues.

[11]: LPY III 219 nr. 129; LTA 260(57-8,201), 314(4), 421(28,85, 106), 527(16a), 585(55), 662(290).

1465. = rum. 877. *Gudri merga mįslių forma siūlo piršliams vaišes.* „Ko norit, svečiai, ar iš subinės smukusio (kiaušinio), ar tarp kojų šutusio (sviesto), ar laižomo (medaus), ar spjaudomo (žuvies) ir pan.".

Entertainment Offered in the Form of Riddles. An artful girl asks her match-makers: „What do you wish, dear guests: either that which has slipped from the buttocks (eggs) or that which has stewed between the legs (butter)" etc.

[11]: LTA 305(96), 311(30), 409(47), 430(42), 452(32), 585(51,53), 662(292), 725(422); LMD I 137(1), I 843(31).

*1468. = rus. *2078. *Dukters skundas.* Ištekanti duktė motinai: „Bepigu tau buvo už tėtės eiti, o aš turiu tekėti už svetimo".

The Daughter's Complaint. The girl shortly to be married: „It was

all very well for you, mother, to marry father; but I am to marry a complete stranger".
[1]: LTA 585(85).

1510. *Žmonos pažadai (Matrona iš Ephezo).* Žmona pasižada vyrui jam mirus už kito netekėti; budi dieną naktį koplyčioj prie vyro lavono; pakaruoklį saugantį kareivį ištinka nelaimė — pavagia saugomą lavoną; už pasižadėjimą ją vesti, moteris leidžia kareiviui pakabinti kartuvėse savo vyro lavoną ir pati išmuša lavonui pryšakinius dantis.
[1]: LPY II 258 nr. 162.

*1520. *Įvairūs anekdotai apie kvailas moteris.*
Various Anecdotes about Foolish Women.
[6]: LTA 338(634-6), 662(207,210,228).

VYRIAUSIAS VEIKĖJAS VYRAS (BERNIUKAS)
STORIES ABOUT A MAN (BOY)

1525 — 1626. Gudruolis
The Clever Man

1525. *Gudrus vagis (Klimas).*
A. Susiderėjęs apvagia poną: pavagia arklį, pinigus, žiedą ir marškinius, galop pono žmoną, kurią parduoda velniams; vėl išvaduoja ponią iš pragaro, dvigubai laimėdamas — iš pono ir iš velnių; apgauna kunigą — apsimetęs angelu, neša jį maiše į dangų (ž. mt. 1737).

[97]: Dauk. 33 nr. 14; Kar. XI 260 nr. 22; Lang. 454 nr. 31; Les-Brug. 231 nr. 33 = 480 nr. 37 = LPY I 237 nr. 127; Capp. For. 31 p. 433 nr. 6 = Capp. Mär. 130 nr. 43; LP II 71 nr. 28; LPY II 42 nr. 26, p. 276 nr. 178, p. 290 nr. 184, p. 309 nr. 189, III 182 nr. 109, p. 227 nr. 135, p. 320 nr. 195, IV 178 nr. 157; Dor. 26 nr. 14; MP II 18; LTA 10a(10,77), 10b(200,212,258,261), 28(48), 47(11), 208(59), 211(5), 260(54,145,424), 262(36,48,75,84,292), 270(538,594), 279(8,78), 284(538,542), 318(19), 325(22), 338(664), 350(205), 358(603), 368(59, 61,76,152,291), 370(71,117), 372(39), 397(164), 407(11), 408(41), 421(60), 422(4), 430(8), 449a(33), 449b(90,133,153,167), 452(83), 462(72, 97,113,155,191,312,338,380,466), 489(11), 507(10), 520(16), 544(245,247, 272,354), 552(702), 613(243), 686(94), 687(11), 692(7), 724(138); LMD I 99(2), I 143(5), I 296(9), I 507(2), I 811(10), I 830(2), I 833(13), I 854(6), I 1001(1), III 98c(6).

D. Apgauna vagis (žydą): pavagia jautį (ožką), pamesdamas ant kelio, tam tikram vienas nuo kito atstume, batus; pavagia rūbus, su-

gundydamas žmogų maudytis (bristi per upę); apgauna savo draugus arba tėvą (dėdę) — neva miške sučiuptas šaukia: „Ne aš vienas vogiau, ir jie (dėdė) padėjo".

[30]: Dauk 54 nr. 28; Schl. Mär. 13 = Schl. Hand. 126 = LPY I 13 nr. 9; Jurk. 128 nr. 62 = LPY I 166 nr. 94; LPY II 145 nr. 89, p. 290 nr. 184; LTA 28(48), 69(475), 211(13), 217(159), 260(11), 286(2), 339(17), 393(159), 409(61), 421(23), 426(24), 430(12), 438(118), 462(155), 476(22), 494(33), 495(52), 539(17), 544(247), 552(702,928), 576(21); LMD I 301(30), I 316(21), I 496(5).

E. Vagys ir jų mokinys: vagys lenktyniauja tarpusavy vieni kitus apvogdami, galop jų mokinys tampa laimėtoju.

[4]: Schl. Hand. 126 = Specht 263 nr. 28; LTA 260(3), 344(776), 396(129).

G. Buliaus vogimas: vieno uodega kito snuky (mažasai prarijo didįjį).

= rus. 1524 G*, est. 1525 G*. The Theft of a Bull. The tail of the larger bull in the mouth of the smaller, as if the latter had swallowed the former.

[14]: MP II 18; LTA 10a(77), 10b(200,212,261), 368(12,40), 372(39), 397(76), 421(151), 462(113,155); LMD I 301(30), I 496(5).

*H. Pasikoręs vagis. Gudrus vagis, vykdydamas savo gerai apgalvotus planus žmonėms apgauti, apsimeta šalykelėj medy pasikorusiu.

= rus. 1524* C I. The Sham Suicide. The clever thief hoodwinks his victims: pretends he has hanged himself at the wayside.

[2]: LTA 208(59), 262(292).

*1525 J. *Vagystė sakant pasaką:* vienas vagią, o kitas pasakoja ponui pasaką — tikrenybę.

= rus. *1525 II.

Theft Committed while Tale is Told. One party steals, the other relates the situation, in the form of a tale, to the gentleman who is being robbed.

[6]: Dauk. 76 nr. 48; LTA 211(2), 217(159), 350(213), 405(266), 544(247).

*1525 K. *Kam turį tekti kailiniai (kepurė).* Du vagys apvagia poną ir nepasidalina kailinių. Eina klaustis pas tą patį poną, katram jie turi tekti.

= rus. *1525 I.

Who Shall have the Fur Coat (Cap). The thieves, after robbing a gentleman of his fur coat, are unable to decide as to who shall have it. They go to the gentleman they robbed, and ask him to settle the matter for them.

[14]: Dow-Sylw: I 342; LTA 208(112), 280(2), 286(2), 339(17), 344(765), 368(12,50,207), 405(266), 422(4), 430(12), 544(247), 552(928).

*1525 L. „Sumokės klebonijoj“. Apgavikas, apsimetęs kunigo tarnu, perka turguj mėsą (medų) sakydamas, jog sumokės klebonijoj. Klebonui praneša, jog ateis velnio apsėstas žmogus, kuriam reikia egzortų.
plg. span. *1848.

„The Rector Shall Pay You“. A rascal, posing as the priest's servant, buys meat (honey) in market, and says that it shall be paid for at the Rectory. He then warns the Rector that a man possessed of the devil, and in need of egzorcism, will come to him.

[9]: LTA 10a(99), 260(481), 279(49), 349(37), 356(170), 378(162), 462(270), 544(90), 558(2).

*1525 M. *Maskvos ir Berlyno žulikas.* Berlynietis: „Čia valdiški pinigai, sušaudyk mano cilinderį ir fraką. — Dar šaudyk“. — „Nebėr šovinių.“ — „Alt. mano pilnas revolveris“.
= flem: 1528*, plg. rus. d 524: E I.

The Rogue from Berlin Outwits the Rogue from Moscow. Surprised by his associate from Moscow, the rogue from Berlin pretends that the money on his person is State property and persuades the former to shoot at his clothes. When the Moscow rogue has exhausted his store of bullets, the Berlin rogue commands: „Hands up. My revolver is loaded.“

[2]: Žv. 1931 p. 367; LTA 42(10).

1526. *Elgeta ir vagys.* Vagys aprengia elgetą didelio pono (generolo) rūbais, kuris neva už viską apmokėsiąs. Išvilioja daug prekių.

[3]: LTA 368(274), 552(820); LMD I 301(27).

1528. *Kvailas ponas.* Patiki apgavikui, saugo sakalą po kepure, laiko užkišęs pirštu vyno statinę, duodamas savo arklius žmonos apgavikui pavyti — apgaunamas ir jis pats (ž. mt. *1384A, 1540, 1541, 1731).

[12]: Kar. XI 238 nr. 6; LTA 260(112), 398(271), 408(128), 409(65), 420(106), 426(48), 539(21), 552(712); LMD I 507(3), I 558(2), III 114(3).

1529. *Žydo arklys.* Žydui vežime snaudžiant, apgavikas pavagia jo arklį, pats įsikinko į ratus ir pabudusiam žydui sako, jog buvęs už nuodėmes paverstas arkliu, bet dabar baigęs gailą; žydas, pamatęs turguj savo arklį, šnabžda jam į ausį: „Sakiau, kad daugiu nebenusidėtum“.

[11]: LPY II 248 nr. 156; Žv. 1928 p. 39; LTA 350(221), 398(229, 291), 405(301), 462(391), 486(19), 585(34); LMD I 527(1), III 114(4).

1531. *Danguje buvęs girtuoklis.* Juokdarys ponas nugirdo darbininką, aprengia jį gražiais rūbais, kelias dienas laiko dvare, paskum vėl nugirdo ir aprengia senaisiais rūbais — išsipagiriojęs girtuoklis mano, kad buvo danguje.

[3]: LTA 344(711), 412(2), 462(180).

*1532. *„Apgavystės priemonės liko namie“.* Paskolina apgavikui arklius atsivežti savo „įrankiams“, kad galėtų kokį šposą padaryti, bet jis su arkliais dingsta — tai ir buvo apgavystė.
est: 1528*, rum. 1332*.

„*Conjury Devices Left at Home*“. The fraud is given horses to drive home and bring the things necessary for showing his tricks; disappears with the horses, altogether — that was the trick.

*1533. *Arklių mainai.* Ponas (žydas, vokietis) sutinka mainyti savo gerą arklį į kaimiečio kuiną, jei kaimietis suvalgys jo mėšlą. Kaimietis gali padaryti, o ponas, norėdamas atsiimti arklį, neįstengia.
= rus *1529 II.

The Exchange of Horses. The gentleman (Jew, German) agrees to exchange his good horse for the peasant's jade, provided the peasant will eat its excrements. The peasant finds no difficulty in the task, whereas the gentleman, put to the same condition when he wants to get back his horse, finds it impossible.

[2]: LTA 410(90); LMD I 841(7).

1535. *Nevykę pamėgdžiojimai.* Kvailys brolis (neturtingas ūkininkas) brangiai parduoda žmonos apgaudinėjamam vyrui gyvulio odą, kuri neva parodo paslėptus daiktus (paslėptas valgis ir gėrimas, velnias pakrosny); kiti broliai užmuša savo gyvulius, bet jiems niekas už odas taip brangiai nemoka; arba: kvailys gauna iš žydo (pono) gerus tylėt-pinigius, už neva per pastarojo kaltę užmuštą motiną — kiti broliai užmuša savo žmonas ir veža į turgų; supratę kvailio klastą, broliai nutaria jį nužudyti — įkišę maišan neša mesti į vandenį; kvailys savo vieton įvilioja žydą („nemoku nė skaityti, nė rašyti, ir nori mane žydų karalium padaryti“), pats grįžta su jo prekėmis, kurias neva radęs vandeny — broliai šoka į vandenį (eketę) ir prigeria.

[106]: Dow-Sylw. I 444, II 6, 250; Kar. XI 286 nr. 39, XII 6 nr. 50; Schl. Mär. 121 = Schl. Hand. 224 = LPY I 91 nr. 32; Les-Brug. 259 nr. 45 = 483 nr. 38 = LPY I 266 nr. 139; LPY II 38 nr. 23, p. 46 nr. 26, p. 312 nr. 190, III 194 nr. 117, IV 249 nr. 194; Dor. 39 nr. 24; Bar. 216; TŽ I 125, II 257; LTA 10a(41), 10b(196,252), 28(353), 69(471), 208(46), 217(127), 218(36), 260(32,114,168,250,318), 262(30, 292), 264(148), 270(532), 279(115), 280(518), 284(522), 324(8), 344(729), 350(210), 358(627,635,638), 365(205), 368(4,28,59,78,122,174, 204,260,286), 370(84), 372(19), 397(61), 398(244), 405(245,261,276,310), 407(35), 409(69), 413(34), 421(6,142), 422(61), 425(3), 426(57,59), 449b(41,65,130), 450(72), 452(6), 462(477), 469(62,84), 499(11), 512(46), 527(13), 544(351), 545(119), 552(1148), 662(217,289), 686(39), 724(1,127); LMD I 105(18), I 127(5), I 295(1), I 301(3), I 505(1), I 560, I 579(7), I 592(1), I 595(1), I 609(10), I 610(3), I 846(1), I 833(17), I 998(14), III 27b(1), III 83(8,12).

*1535 A. *Maiše prigirdyti nešamas kvailys*: savo vieton įvilioja ką nors kitą (įvairiuose atsitikimuose).
= rus. *1535 B.

The Fool Carried in a Sack to be Drowned: entices another into his place (in various instances).

[4]: Dauk. 60 nr. 37; LTA 368(36), 476(1); LMD III 46c(15).

1536 A. *Moteris skrynioje.* Ponas (kunigas) įtaria savo tarną (vargonininką) vagiant; palięka pas jį skrynią, kurioj slepiasi šnipinėjanti moteris; supratęs reikalą, tarnas moterį uždusina; paskum su neva besivaidenančiu jos lavonu pridaro ponui daug nuostolių: išžudo gyvulius, sugadina javus, pavagia pinigus ir t.t.

[31]: LPY II 280 nr. 180, III 8 nr. 4, p. 308 nr. 182; LTA 10b(131, 184), 46(9), 69(476), 208(166-7), 270(587,589), 278(2), 322(189), 344(705,756), 397(85), 398(284), 405(298), 422(95), 426(4), 449b(2,66), 452(11), 462(287), 539(18), 552(713), 619(39); LMD I 106(5), I 133(98), I 320, I 579(12).

1536 B. *Grįžtąs lavonas.* Vyras nužudo tris savo žmonos meilužius (dvasininkus), tačiau pasamdo girtuoklį nunešti ir įmesti į upę tik vienam lavonui; vyras įtikina nešėją, kad lavonas vis grįžtąs — taip šis išneša visus tris; galop sutinka ant tilto važiuojantį kunigą (popą) ir jį įmeta į upę, manydamas, jog tai tas pats lavonas ir dėl to taip greit grįždavo, kad buvo važiuotas.

[12]: Kar. XI 261 nr. 23; LTA 10b(194), 260(194), 365(204), 368(86), 420(108), 449a(6), 507(14), 539(20), 585(24), 686(87); LMD I 558(22).

1536 C. *Nužudytas konkurentas.* Du bernai myli vieną panąą. Vienas konkurentas nužudo antrąjį ir visur gauna tylėtpinigių (pav., lavonas ūkininko kluone — ūkininkas neva užmuša grūdus vagiantį žmogų, lavonas žydo agurkų darže — žydas neva užmuša agurkų vagį ir pan.).

[1]: LTA 409(60).

*1537 A. *Nukirstos kojos.* Kareivis nukerta lavonui kojas. Apsinakvoja pas
== rus
*1537 I. turtingą ūkininką ir naktį slapta išeina. Jo draugas apkaltina ūkininką užmušus žmogų ir gauna tylėtpinigius. (Plg. mt. 1739).

The Cut-off Legs. A soldier cuts off the legs of a corpse. Later he gets night-lodgings in a rich farmer's house, which he leaves secretly at night. The soldier's confederate accuses the farmer of murder and blackmails him. (Cf. Mt. 1739).

[2]: LTA 456(43), 552(735).

1538. *Gudrus kerštininkas.* Ponas apgauna ūkininką, nupirkdamas jautį už ožkos kainą ir pan.; šis nusprendžia atsikeršyti, triskart apmušdamas poną; jam pasiseka: apsimeta gydytoju, statytoju ir pan.

[15]: Dauk. 88 nr. 78; Dow-Sylw. I 107; LPY II 261 nr. 165, III 39 nr. 15; LTA 10b(203), 262(35), 356(168), 368(41), 406(237), 428(52), 438(103), 449a(58), 626(385), 724(130); LMD I 324(12).

1539. *Apgaulė ir lengvatikystė.* Gudruolis kelis kartus iš eilės apgauna turtingus lengvatikius: skrybėlė — „viskas apmokėta", savaime verdąs puodas, aukso pinigai arklio mėšle, mirusius prikelianti lazda ir tt.; galop apsimeta mirusiu ir sužaloja nors lavonui atsikeršyti atėjusius jo nuskriaustuosius.

[60]: Dauk. 55 nr. 30; Schl. Mär. 41 = Schl. Hand. 152 = LPY I 37 nr. 17; Schl. Mär. 83 = Schl. Hand. 189 = LPY I 59 nr. 23; LPY III 186 nr. 112, p. 277 nr. 170, p. 303 nr. 179; Dor. 3 nr. 1; MP II 49; LTA 69(473), 77(12,14), 218(60), 260(143), 264(142), 270(595); 327(8,146,310,311), 337(50), 338(671), 339(14), 344(737), 368(4,8,178, 303), 372(38), 397(39,122), 407(34), 410(96), 422(6,135), 430(25), 456(26), 462(194,241,358,377-8,499,531), 476(7), 507(26), 520(8), 544(323), 582(7), 612(26), 662(205), 686(87), 687(33), 692(2); LMD I 105([illegible]9), I 121(2), I 295(6), I 608(5), I 811(6), III 19b(12), III 73(42).

1540. *Svečias iš dangaus.* Kvaila moteris patiki apgaviku ir įduoda nunešti į dangų savo mirusiam tėvui (vaikui) pinigų, rūbų ir pan.; vyras vejasi apgaviką, bet ir jį apgauna — išvilioja arklį (ž. nr. 1528); grįžęs sakosi žmonai, jog davęs arklį, kad greičiau galėtų nujoti į dangų.

[30]: Kar. XI 238 nr. 6; Bezz. 38; LPY II 307 nr. 189, III 102 nr. 64; LTA 18(8); 208(9,61), 217(159), 260(60,494,507), 279(25,139), 322(173), 368(39,202,307), 398(265,271), 449b(50a), 469(99), 476(3), 495(56), 552(922), 585(56), 692(42); LMD I 312(31), I 527(13), III 73(42), III 84.

1541. *„Palaikykim pavasariui (bėdai)".* Vyras liepia žmonai taupyti maistą (pinigus) pavasariui arba bėdai; žmona juos atiduoda elgetai, kuris sakosi esąs „Pavasaris" arba „Bėda".

[18]: LPY IV 247 nr. 190; Dow-Sylw. I 170; LTA 208(126), 284(551), 322(195), 358(624), 397(47), 398(254,263a,271), 425a(103), 449a(129), 452(111), 462(410), 494(66), 552(712), 691(8); LMD I 96(3).

*1543. *Gudrus gydytojas.* Ligonis: „Neturiu atminties, nieko neužuodžiu ir niekam teisybės nesakau". Išgydo įdėjęs burnon mėšlo.

The Clever Doctor. The patient: „I have a bad memory, no sense of smell, and never tell the truth to anyone". The doctor cures him by putting dung into his mouth.

[2]: LTA 264(137), 368(221).

*1545. *Pono ir skerdžiaus derybos:* Kas lengviau prišerti — žmonės ar gyvuliai. Privalgydintiems pono svečiams skerdžius paberia riešutų, visi griebia ir valgo.

The Wager of the Herdsman and his Master: whose hunger is it more easy to appease — that of man or that of beast. When nuts are

strewn before the master's well-fed guests, they snatch and eat them.

[3]: LPY II 326 nr. 202; LTA 260(507), 398(239).

*1547. *Trys gudruoliai.* Vienas: „Duosiu valgyt, kiek norėsit"; kitas: „Duosiu gert, kiek norėsit"; trečias: „Už viską bus užmokėta". Savo pažadus ištesi. (Dažnai jungiami su mt. *1525 L).

The Three Clever Fellows. The first: „I shall let you eat your fill; the second: „I shall let you drink your fill"; the third: „Everything shall be paid for". They keep their promises. (Cf. Mt. *1525L.).

[3]: LPY III 9 nr. 6; LTA 260(481), 356(170).

1548. *Iš akmens išvirta sriuba.* Čigonas pažada išvirti iš akmens sriubą — prašo priedo mėsos ir daržovių.

[2]: Bar. 199; LTA 262(250).

*1549. *Akmuo kaip liudininkas.* Ūkininkas nenori mokėti bernui suderėtos algos. Susiderant sakęs: „Tegul tas akmuo bus už liudininką". Teisme išsigina, kad apie jokį akmenį nebuvę kalbos. Teisėjas liepia atgabenti tą akmenį į teismą. Ūkininkas: „Tai kad tas akmuo labai didelis (labai toli)".

A Stone as Witness. The farmer will not pay his servant the wages he had agreed to pay him. Closing his bargain with the servant, he had said: „May this stone be witness". When he is reminded of this in court, he denies it. The judge orders that the stone be brought to court. The farmer: „Oh, but the stone is too big (or very far away)".

[4]: LMD I 483(24), I 573(3), I 897(29), III 114(25).

1561. *Gudrus bernas.* Valgo vienas po kito pusryčius, pietus ir vakarienę, tada eina miegoti.

[6]: Jurk. 63 nr. 30 — LPY I 139 nr. 64; LTA 208(36), 368(69), 421(30), 425a(122); LMD I 144(2).

1563. *„Abidvi?".* Bernas, siunčiamas atnešti dvi dalges ar kitus daiktus, neva pono įsakymu išprievartauja abi jo dukteris.

[2]: LTA 450(138), 686(102).

*1564. *„Padarysiu taip, kaip mano tėvas padarė".* — „O kaip padarė tavo tėvas?" — „Kai jo nepaklausė, jis pats prasilenkė iš kelio".

„I Will Do as my Father Has Done before me". — „Well, what did your father do?" — „When he was refused the path, he himself withdrew from it".

[3]: Žv. 1928 p. 74; LTA 462(309); LMD I 527(15).

*1565. *„Pasiklausk didesnių".* Gudrus svečias, šykštuolio vaišinamas mažomis žuvelėmis, deda jas prie ausies, neva klausdamas apie savo paskendusį tėvą.

„*Ask the Bigger Ones*". The artful guest, before whom a stingy host has placed small fish, holds them up to his ear, pretending to ask them about his father who was drowned.

[2]: Žv. 1928 p. 140; LMD I 527(6).

1568. = est. 1568. *Šeimininkas ir bernas prie stalo.* Sukioja košės dubenį, nes šeimininkui skirtoj pusėj yra daugiau taukų.

The Farmer and the Hide at the Table. Keep turning around the bowl of porridge, because the side meant for the farmer contains the most fat.

[2]: LTA 686(77); LMD I 527(25).

*1568A. *Gudrus bernas pas šykštų šeimininką.* Rungtynės — kas mažiau suvalgys. Bernas sunaikina šeimininkės savo vyrui slaptai ruošiamą valgį.

The Clever Hind and his Mean Master. Contest: who will eat the least. The hind destroys the food which his mistress secretly prepares for his master.

[4]: LTA 413(16), 456(19), 527(12); LMD I 483(23).

*1577. = rus. *1577 I, est. 1577*: *Akli elgetos ir šposininkas (vagis).* Supykdo (apvagia) elgetas — kiekvienas mano, kad kitas gavo išmaldą, ir reikalauja savo dalies arba mano, kad jį apvogė jo draugas.

The Blind Beggars and the Practical Joker (Thief). The latter incites (robs) the beggars — each, thinking the other has received alms, demands his share or is of opinion that he has been robbed by his companion.

[1]: LTA 724(62).

*1580. = rus. *1580, liv. 1533[1]. *Gudrus žąsies padalinimas.* Kaimietis nuneša ponui dovanų vieną žąsį. Ponui duoda galvą, dukterims po sparną ir t.t. Kitas kaimietis nuneša 5 žąsis, bet nemoka padalinti — pirmasai vėl gudriai padalina.

The Clever Division of a Goose. The peasant brings a gentleman the present of a goose. He gives him the head of the goose, a wing to each of his daughters, etc. Another peasant brings five geese, but does not know to divide them. The first peasant again makes a clever division.

[4]: LPY II 251 nr. 159, III 177 nr. 105; Bar. 378; LTA 337(35).

*1584. *Vienuolių gudrumas.* Prisisavina pievą, kurioj jie padėjo šieną pjauti ir pan.

The Cunning of Monks. They appropriate the field which they helped to mow.

[2] LPY II 135 nr. 82; LMD I 133(97).

1585. *Apgautas advokatas.* Ūkininkas parduoda trims pirkliams tą patį gyvulį; advokato pamokytas, teisme į visus klausimus atsako „bėėė,.

šnipšt ir pan."; palaikomas kvailiu ir nebaudžiamas; advokatui pareikalavus savo atlyginimo, jam irgi atsako „bėėė".

[3]: LPY II 264 nr. 168; LTA 368(95), 406(251).

*1588. *Priekabos dėl žodžių.* Karčiamninkas, pasinaudojęs neatsargiu išalkusio pirklio sūnaus posakiu („kiekvienas šaukštas vertas po šimtą rublių"), reikalauja didelių pinigų už pietus. Išgelbsti kitas gudruolis, pagavęs už žodžių šeimininką, kuris priverčiamas grąžinti pinigus.
= rus. *1588.

Seizing on Words. Taking advantage of the careless remark made by the hungry son of a merchant („each spoon of this food is worth a hundred roubles"), the innkeeper demands a large sum of money for the dinner. A clever man saves the situation, by catching on the the innkeeper's own words and compelling him to return the money.

[4]: LPY III 7 nr. 3, p. 231 nr. 138; LTA 262(231); LMD I 137(23).

1590. *„Ant savo žemės stoviu".* Įsipylęs į batus savo lauko žemių, prisiekia, jog stovįs ant savo žemės.

[3]: LTA 449a(56), 462(72); LMD I 558(2).

1600. *Kvailys nužudo žmogų.* Protingi broliai lavono vieton pakasa ožį — niekas netiki kvailio prisipažinimu; kvailys užmušė žmogų, kuris norėjo iš jo atimti rastą lobį.

[42]: LPY II 36 nr. 22, III 196 nr. 118; Bar. 219, 251; Dor. 29 nr. 15; TŽ II 243, 245; LTA 10a(41), 10b(216,234), 208(118), 217(124), 218(30), 260(161,249,259), 262(37), 279(118), 344(733,758), 355(87), 368(62,84,170,244), 397(61), 422(87), 425(1), 426(20,38), 438(112), 450(97), 462(311), 545(119), 662(235), 686(89), 724(128); LMD I 536(4), I 635(5), I 842(8), III 27b(1). III 114(28).

1605. *Naujas baudžiauninkų ponas — eržilas.* Įbaugina urėdą, kumele atjojusį varyti baudžiauninkų į darbą.

[3]: LTA 407(35), 420(97), 462(4).

1610. *Pasidalintos dovanos.* Ūkininkas randa nuostabų daiktą, kurį neša karaliui; sargybinis už praleidimą išsidera pusę dovanų; ūkininkas prašo iš karaliaus 50 rykščių, kurių pusę turi gauti sargybinis.

[13]: LPY II 29 nr. 17 — Specht p. 289 nr. 36; Dor. 73 nr. 54; Bar. 300; MP I 43; LTA 262(3), 397(38), 398(246). 413(5), 662(209); LMD I 133(157), I 306(1,5), III 71(2).

1620. *Nauji karaliaus rūbai.* Apgavikas išvilioja iš puošnaus karaliaus daug pinigų naujiems nuostabiems rūbams, kuriuos galėsiąs matyti tik tas, kuris bus gimęs iš teisėtos moterystės; karalius vaikšto nuogas, nes visi bijo prisipažinti esą neteisėtai gimę.

[5]: Jurk. 97 nr. 44 = LPY I 155 nr. 78; LTA 279(10,108), 284(544), 449b(186).

*1621. *Sena „višta" jaunos vietoj.* Tarnas parūpina ponui jaunos merginos vietoj seną bobą. Gudriai pasiteisina poniai, kodėl jį atleido iš tarnybos — pasilieka vietoj.

An Old „Hen" instead of a Young One. Instead of a young girl, the servant brings his master an old woman. Cleverly explains to his mistress why his master dismissed him — is taken back into service.

[4]: Dor. 30 nr. 16; LTA 36(41), 324(18), 471(1).

1626. *Kas susapnuos geresnį sapną.* Trys keleiviai nutaria, kad tam atiteks paskutinis maistas, kuris geriausiai susapnuos; kitiems miegant, vienas viską suvalgo — jis sapnavęs, jog aniems maistas esąs nebereikalingas.

[8]: LPY IV 288 nr. 178; Liet. pas. 16 nr. 16 = Capp. Mär. 105 nr. 36; Bar. 7 = Specht 291 nr. 37; Bar. 349; LMD I 133(223), I 151(10), I 301(47), I 897(18).

*1627 — *1639. Gudrus čigonas
The Clever Gipsy

*1627. *Vagiant nutvertas čigonas gelbstisi gudrumu.*
Surprised in the Act of Stealing, a Gipsy Saves himself by his Cunning.

A. Nemesti per tvorą. Čigonas prašosi: „Darykit, ką norit, tik per tvorą nemeskit". Permestas pabėga.

„Do not throw me over the fence". The gipsy begs his captors: „Do your worst, only do not throw me over the fence". When thrown over, escapes.

[9]: ŽS 1894 p. 253 nr. 3 = LPY II 5 nr. 3; Bar. 302; LTA 65(27), 217(153), 361(41), 430(35); LMD I 137(7), I 527(19), I 661(57).

B. Lašinių vogimas. Čigonas, su pavogtais lašiniais per klaidą pa-
= rus. 1524* J. taikęs į pirkią, susigriebęs sako: „Šeimininke, tau velnias iš pragaro lašinių siunčia". Šeimininkas: „Eik pats su savo lašiniais į pragarą".

The Theft of Bacon. Making off with the bacon, the Gipsy accidently enters the farmer's living-room. Boldly says: „Master, the devil from hell sends you bacon". The farmer: „Take yourself off to hell with the bacon".

[7]: ŽS 1894 p. 254 nr. 4 = LPY II 5 nr. 4; LTA 270(542), 321(11), 324(19), 368(118), 393(153); LMD I 527(20).

C. Pats arklys buvo kaltas. Arklys stovėjęs skersai kelio, čigonas negalėjęs pereiti, norėjęs peršokti per arklį ir taip atsiradęs ant arklio.

It was the Horse's Fault. The horse had stood crosswise on the road, therefore he had wanted to jump over it, and, in doing so, found himself on its back.

[4]: Bar. 130, 153; LTA 270(550); LMD I 800(4).

D. Danties skaudėjimas. Čigonas užsisėdęs ant svetimo arklio (įlindęs į klėtį ir pan.) dėl danties skaudėjimo.

The Toothache. Because he had the toothache, the gipsy seated himself on a horse that did not belong to him, or crept into the farmer's granary (and the like).

[1]: LMD I 897(33).

*1628. *Čigono išpažintis.* Čigonas apvagia kunigą, per išpažintį viską pasisako tam pačiam kunigui ir klausia patarimų, ką turįs daryti. Kunigas nesupranta tikros jo nuodėmių prasmės, dargi net jį pagiria už gerus darbus (pav., čigonas apgynęs žmogų nuo meškos = pavogė kunigo kailinius).

The Confession of a Gipsy. The Gipsy makes an equivocal confession to the priest he has robbed, e. g. says that he saved a man from a bear, — meaning that he stole the priest's furs; asks his confessor for guidance. The priest, misunderstanding the confession, even praises the Gypsy for having performed a good deed.

[15]: LTA 65(25), 69(513), 98(56), 293(958), 305(89), 324(16), 327(315), 361(39,40), 511(21), 720(63); LMD I 652(5), I 661(56), I 809(3), I 811(2).

*1629. *Čigono burtas.* Čigonas (elgeta) liepia šeimininkui lįsti į kubilą, nesidairyti ir tylėti, būsiąs padarytas burtas, kad susilauktų vaikų ir pan. Tuo tarpu išvagia visą jo turtą.

The Gypsy's Magic Spell. The gipsy (beggar) orders the farmer to crawl into a tub and to sit there quietly and not look about, while he shall make a magic spell which will cure him of childlessness (or other). Meanwhile, he steals all the farmer's property.

[8]: LTA 10b(249), 344(772), 397(123,126,175), 486(27), 662(264); LMD I 897(32).

*1630. *Čigono šokis.* Troboje šokdamas ir dainuodamas, čigonas duoda patarimus ant aukšto esančiam savo draugui, kaip pavogti lašinius.

The Gipsy's Dance. Whilst singing and dancing in the farmer's house, the gipsy gives hints to his friend in the loft, how to steal the bacon.

[3]: LTA 368(310), 552(1159), 720(61).

*1631. *Čigonas parduoda nesveiką arklį.* Perspėja: „Kad jis liežuvį turėtų, tai ir kalbėt mokėtų". Arba: „Mano arklys geras, tik geležies neėda (= nesiduoda įžaboti, nes neturi liežuvio) ir į medį nelipa (= neina per tiltą, nes aklas)".

The Gipsy Selling a Defective Horse. Warns the buyer: „If it had a tongue, it would also be able to speak". Or: „It is a fine horse, only it does not eat iron (having no tongue, cannot be bridled) and will not step over trees" (being blind, cannot cross a brige).

[5]: LTA 361(38), 545(95), 720(74,77); LMD I 137(6).

*1632. *Čigonas ir žydas kartu keliauja.* Žydas skundžiasi, kad tik jie vieni esą teisingi žmonės. Čigonas išviliója žydo arklį. „Kad jau pas visus nėra teisybės, tegul ir pas mus nebebus".

The Gipsy and the Jew travelling together. The Jew complains to his companion that, excepting themselves, there are no honorable people living. The Gipsy outwits the Jew of his horse. „Since there is no honour anywhere, let there be none between us".

[6]: LTA 10b(160), 267(5), 585(12); LMD I 302(1), I 897(36), I 1000(473).

*1633. *Čigonas kaip padienis* (mt. 1736). „Jeigu man daugiau neduosi, tegul pieva vėl lieka nešienauta, kaip buvus". Čigonas jos ir nebuvo nušienavęs.

The Gipsy as a Labourer. „If you refuse to give me more, may the grass grow up again". The Gipsy has not mown the meadow at all. (Cf. Mt. 1736).

[3]: LTA 344(730); LMD I 137(22), I 144(10).

*1634. *Čigono žuvys.* „Išgerk upę, tada gausi žuvų".
= rus. *2104. *The Gipsy Promises the Man Fish.* Later: „Drink up the river, you shall then have fish".

[4]: LPY II 269 nr. 171; Žv. 1929 p. 35; LTA 499(21), 720(62).

*1635. *Vištos vogimas.* Čigonas (elgeta) pavagia iš puodo ten verdamą vištą
= rus. *1545. ir išeidamas klausia šeimininkės: „Ar pažinai poną Vištavičių, kuris gyveno Puodžionyse ir dabar persikėlė į Terbonis?" ir pan. Arba: žąsį puode pakeičia vyža ir šnekasi su senute mįslėmis.

Theft of a Hen. After stealing the hen boiling in the pot, the Gipsy enquires of the unsuspicious housewife: „Did you know a Mr. Hen who once lived in Pot Place and who now has moved to Sack Place?" etc. Or: having substituted a bast-shoe for the goose in the pot, he holds in riddles a conversation with the old woman.

[8]: LPY III 84 nr. 45; LTA 10a(21), 10b(178), 260(457), 361(37), 613(230); LMD I 96(9), I 800(3).

*1636. *Kailių raugai giros vietoje.* Čigonas jį tokiu gėrimu pavaišinusiai moteriai sako: „Aš žinau, kodėl tu vaikų neturi — ta rūkštelė visus suėdė".

Skin-dressing Liquid in place of Cider. A Gipsy, who has been

entertained with this liquid, says to his hostess: „I can tell you why you have no children — this acid has burned them all".

[4]: LTA 186(27), 585(108), 662(215); LMD I 144(38).

*1637. *Čigonas kopinėja bites.* Bičių vietoj kopinėja širšes. Kopdamas medin kalba: „Dievo bitės, Dievo medus, Dievo ir aš", o kai bitės ima gelti, šaukia: „Velnio bitės, velnio ir medus".

A Gipsy Collects Honey. Takes wasps for bees. Climbing the tree to take the honey, says: „They are God's bees, it is God's honey, and I am one of God's creatures, too". When the bees sting him, cries: „They are the devil's bees, and it is the devil's honey!"

[3]: Žv. 1928 p. 56, 1931 p. 450; LTA 421(30).

*1638. *Kodėl čigonui vogti nėra nuodėmė.* Kai žydai ruošėsi nukryžiuoti Kristų, čigonas pavogė vieną iš keturių vinių.

Why it is no Sin for a Gipsy to Steal. When the Jews were preparing to crucify Christ, a Gypsy stole one of the four nails

[1]: LTA 545(108).

*1639. *Įvairios kitos čigonų apgavystės.*

Other Tricks Played by Gipsies.

[3]: LTA 361(42), 397(124-5).

1640 — 1674. Laimingi supuolimai
Lucky Accidents

1640. *Drąsus siuvėjas.* Siuvėjas vienu smūgiu užmuša prie palieto pieno septynias muses ir ant savo kepurės užrašo: „Septynis vienu smūgiu"; pamatęs tokį stipruolį, karalius paima jį pas save, liepia užmušti du milžinu, baisų laukinį gyvulį, galop kariauti su priešais — gudrumo ir laimingų supuolimų dėka, siuvėjas visur laimi.

[54]: Capp. For. nr. 8 = Capp. Mär. 141 nr. 45; LPY II 130 nr. 79, p. 220 nr. 8, p. 224 nr. 11, III 100 nr. 62, p. 123 nr. 79, p. 132 nr. 83, p. 281 nr. 171, p. 284 nr. 172 (= Lev. 13 nr. 12), IV 97 nr. 101, p. 144 nr. 140, p. 149 nr. 142; Lev. p. 11-12 nr. 9-11, p. 15 nr. 13, p. 70 nr. 113; Mitt. V 87 (= 204); Bar. 391; LTA 208(77), 260(173, 273), 262(248), 278(34), 279(96), 291(209), 321(13), 337(46,66), 368(193,254, 263,269), 370(94), 407(23), 409(61), 421(169), 439(52), 449b(124), 452(39), 462(78,341), 469(28), 476(10), 489(23), 552(1141), 692(3); LMD I 99(3), I 126(15), I 130(2), I 133(170), I 144(11), I 301(35), I 817(20).

1641. *Visažinantis daktaras.* Paslepia kaimyno gyvulius ir paskum išpranašauja, kur juos galima atrasti; pasidaro garsiu burtininku, apsigyvena mieste ir prie savo namų užrašo: „Visažinantis daktaras". Ponui pava-

gia brangų žiedą (pinigus), burtininkas netyčiomis įbaugina tarnus („jau vienas yra" ir t. t.), kurie jam prisipažįsta ir grąžina pavogtus daiktus. Ponas tiria burtininko sugebėjimus ir klausia, ką turįs sugavęs rankoje — šis nusiminęs atsidusta: „Vargšas Vabalėlis (jo paties pavardė) tavo rankoj", tuo tarpu ponas turėjo sugniaužęs rankoj musę; arba: vėžiai uždengtam dubeny ir pan. Pakankamai apdovanotas ir nebenorėdamas daugiau bandyti laimę burdamas, daktaras uždega savo trobelę, kurioj neva sudega jo burtų knygos.

[73]: Dow-Sylw. I 136; Schl. Mär. 115 = Schl. Hand. 219 = LPY I 86 nr. 31; LPY II 133 nr. 81 = Specht 277 nr. 31; LPY III 207 nr. 123, p. 290 nr. 173, IV 217 nr. 170, p. 225 nr. 176; Dor. 41 nr. 25, p. 48 nr. 29; Bar. 191; LTA 10a(13,47), 10b(271), 46(1), 208(127,143), 218(35), 233(2), 260(1,53,238a,243), 270(302), 274(47), 279(100), 322(167), 344(773), 350(167,197,200), 356(183), 358(600), 368(42,67,172, 206,247), 372(28), 397(45), 398(250), 405(302), 406(235,236), 407(22), 422(94), 449b(177), 452(10,13,16,26), 456(17), 462(67,295,358,525), 544(308), 552(715,927), 662(223), 670(6), 686(100), 687(2), 692(44); LMD I 115(2), I 133(25), I 496(1), I 527(18), I 558(1), I 563(2), I 586(3), I 833(24), I 842(31), I 843(30).

1642. *Kvailio nuotykiai.* (plg. mt. *1677). Atiduoda šunims mėsą, tepa sviestu ir laisto alumi kelią, sumausto puodus ant kelmų, numeta varlėms suskaityti pinigus, išmėto maistą savo šešėliui, apsiauna batus ne ant tos kojos ir t. t.; kartais dar prajuokina karalaitę, nenorėdamas jos vesti, gauna daug pinigų.

The Fool's Adventures (Cf. Mt. *1677). Throws the meat to the dogs, smears the road with butter and pours beer on it, puts pots over tree stumps, throws to the frogs money to be counted, scatters food to his shadow, puts his shoes on the wrong foot, etc.; sometimes succeeds in making the princess laugh; refusing to marry her gets much money.

[12]: LP II 77 nr. 30; LTA 407(6), 449a(50), 456(20), 545(68), 552(907); 585(72); LMD I 129(1), I 136, I 319(6), I 841(10), I 842(8).

*1642 A. *Kvailys randa žydo pamestus pinigus.* Eidamas į teismą, pasiskolina iš žydo rūbus ir teisme sako: „Ponas teisėjau, jis tuoj pasakys, kad ta sermėga, kur vilkiu, irgi jo"... Žydas veda kvailį skandinti ir pats prigeria.

The Fool Finds the Jew's Lost Money. Going to court, the fool borrows the Jew's clothes and there says: „My Lord, he will next say that the clothes I am wearing are also his". The Jew tries to drown the fool, but gets drowned himself.

[12]: LPY I 136 nr. 57, II 142 nr. 86; LTA 260(478), 267(31),

368(22,287), 449a(112a), 486(21), 692(49); LMD I 137(19), I 494(10), I 586(6).

1643. *Parduoda karvę kryžiui (beržui).* Kvailys, išgirdęs girgždantį kryžių, pririša prie jo parduoti vedamą karvę; kai negauna pinigų, išlaužia kryžių ir ten randa paslėptą lobį (dažnai jungiama su mt. 1600).

[13]: LP II 77 nr. 30; MP III 50; LTA 10a(41), 260(249), 337(68), 355(88), 368(331), 430(16), 452(50), 552(720), 576(3), 686(89), 724(12).

1650. *Trys laimingi broliai.* Mirdamas tėvas vienam sūnui palieka vėtyklę, kitam katiną, trečiam karnų pundelį; du broliai brangiai parduoda savo daiktus, patekę į šalis, kur vėtyklė ir katė nebuvo žinomi; trečias brolis įgąsdina velnius ir iš jų pasipelno (mt. 1045).

[19]: Dow-Sylw. I 463; Kar. XI 292 nr. 45; LP I 30 nr. 12; Žv. 1928 p. 183; LTA 10a(6), 10b(244), 69(472), 322(181), 368(203), 422(76,201), 430(448), 450(15,28), 481(35); LMD I 291(6), I 133(9,47), I 846(2).

1651. *Brangi katė.* Našlaitis gauna palikimo (dovanų, nusiperka) katę, kurią įduoda parduoti pirkliams, važiuojantiems į tolimą šalį; tenai jo katę brangiai parduoda, nes žmonės negali apsiginti nuo pelių ir neturi kačių.

[10]: Mitt. II 12(=344); LPY III 176 nr. 104; Bar. 272, 312 (= Specht 299 nr. 43), 317; MP III 8; LTA 10b(170), 368(101), 421(56); LMD I 315(7).

1653. *Plėšikai po medžiu.*

A. V y r a s i r ž m o n a m e d y j e. Numeta duris, išbaido plėšikus, kurie pabėgdami palieka jiems savo turtus.

[4]: Jurk. 47 nr. 13 = LPY I 133 nr. 48; LP II 163 nr. 29; LTA 462(418), 469(87).

B. T r y s b r o l i a i m e d y j e. Kvailys numeta pasiimtą lavoną (duris) ir nubaido plėšikus; broliai bėgo iš tėvų namų, nes kvailys išmušė gyvulius (avis).

[60]: Kar. XI 258 nr. 20; LPY II 129 nr. 78, p. 173 nr. 103, III 110 nr. 72, p. 197 nr. 119, IV 87 nr. 94, p. 264 nr. 211; Liet. pas. 32 nr. 25; LTA 10b(202,217,256), 28(353), 208(161), 211(11), 217(131,156), 218(59); 260(186,254), 262(46,92), 264(146), 279(9,111), 293(965), 327(6), 339(13), 355(85), 368(235,243), 393([illegible]), 395(28), 397(174), 421(142,164), 449a(106), 450(63,69), 452(31,62), 456(44), 462(269), 474(10), 476(26), 511(18), 512(45), 539(15), 545(68), 552(907,1090), 662(285,304), 686(28,41), 691(16); LMD I 301(42), I 543(2), I 558(19), III 91a(9), III 117b(3).

C. Plėšikus išbaido su girnapuse. Vienam iš plėšikų surikus: „Kad jus Perkūnas trenktų", kvailys paleidžia girnapusę.

Robbers Scared by a Millstone. As the wronged robber exclaims to his cronies, „Thunder upon you", the fool drops the millstone.

[3]: LPY IV 264 nr. 212; LTA 422(165), 489(30).

*1654. *Mirusiu apsimetęs skolininkas.* Bažnyčion atlydėtas, išbaido pinigus = rus. ir est. 1654*, span. *1716. dalintis atėjusius vagis ir atsiteisia skolą.

The Pretended Dead Debtor. When borne to church, frightens the robbers who come to divide their money; takes it and settles his debt.

[39]: LPY II 178 nr. 107, p. 297 nr. 186, III 214 nr. 127, IV 257 nr. 202; Dor. 37 nr. 23 = Capp. Mär. 122 nr. 41; Mitt. V 379 = Capp. Mär. 107 nr. 37; Bar. 49, 253; TŽ II 261; LTA 10b(226), 69(515), 208(155), 260(252), 270(584), 274(33), 279(57,65,137), 350(220), 368(56, 230,253,290), 370(58), 405(282), 421(166), 449a(91,116), 452(90), 468 (183), 486(17), 492(2), 687(32), 724(28); LMD I 106(2), I 133(104), I 160(2), I 318(12), I 559(4).

*1654 A. *Plėšikus išbaido tariamasai numirėlis.* Plėšikai nepasidalina kardo ir nutarią, jog tam teks kardas, kuris vienu kirčiu perkirs karstą. Karste buvęs tariamasai numirėlis šaukia: „Visi šventieji, gelbėkite mane!" Plėšikai pabėga.

Robbers Scared by Pretended Corpse. Disputing over a sword, the robbers decide that it shall be given to the one who with one blow will split the coffin. Hearing this, the pretended corpse calls out: „All ye saints, come to my aid!" The robbers flee.

[2]: LTA 344(719), 691(21).

1655. *Pelningi mainai.* Trys grūdai — trejų metų alga; apsinakvoja pas smalsią šeimininkę, įdavęs jai saugoti savo trejų metų algą — grūdus sulesa gaidys, gauna gaidį; kitur nakvynėj gaidį užmuša avinas — gauna aviną ir t. t.; laimi karalaitę (paprastai jungiama su mt. 571).

[10]: Dauk. 10 nr. 4; MP V 53; LTA 10a(76), 260(39), 262(191), 325(23), 398(261), 452(35,48); LMD I 93(19).

1660. *Akmuo kaip kyšis.* Neturtingas žmogus paperkamam teisėjui grasina teisme akmeniu; šis mano, kad tai kyšis ir išsprendžia bylą teisingai — neturtingojo naudai.

[4]: Bar. 188; LTA 260(24), 264(149), 495(54).

*1665. *Mokytis yra pelninga.* Senas žmogus eina į mokyklą ir trečią dieną = rus. *1665, liv. 1645[1]. randa pamestus pinigus. „Taip maža dar tesimokiau ir jau turtingas".

Education is Profitable. Having heard that education makes one rich,

an old man goes to school. On the third day he finds a purse full of money. „I have as yet learned so little and am already wealthy."

[3]: LPY III 233 nr. 140; LTA 262(16), 449a(14).

*1666. *Kvailio malda.* Protingi broliai dirba, kvailys vis tik meldžiasi; galop jam tenka visas turtas.

The Fool's Prayer. The clever brothers work, the foolish brother only prays; finally he acquires all the property.

[2]: LMD I 93(6), I 840(14).

*1668. *Keturiolika dukterų.* Vyras pameta žmoną, kuri jam pagimdė 14 vaikų, bet visas mergaites. Mergaitės pajūry randa brangius akmenis, praturtėjusi moteris atranda savo vyrą elgetų tarpe.

The Fourteen Daughters. The husband leaves his wife who has given birth to fourteen children — all girls. On the sea-shore, the girls find precious stones. The wife, now prosperous, finds her husband amongst beggars.

[2]: LPY IV 255 nr. 200; LTA 521(91).

*1669. *Aukso plytos.* Saloj randa aukso, sudeda jį į plytas ir laimingai parsiveža namo.

Golden Bricks. Finds gold on an island, conceals it in bricks and in this way successfully transports it home.

[2]: LTA 69(484), 469(74).

*1670. *Brangenybės akmenų vietoj.* Šposininkai įdeda į ratus akmenį, kuris virsta brangenybe ir pan.

Precious Stone in Place of Common One. The jokers put in the cart a stone which later turns into a precious stone (and the like).

[3]: LP I 116 nr. 1; LPY III 229 nr. 136; LTA 724(82).

1675 — 1724. Kvailys

The Stupid Man

1675. *Jautį leidžia į mokslą.* Apgavikas išvilioja iš ūkininko jautį, kurį papjauna, ir daug pinigų jaučio mokslui; po kurio laiko praneša, kad jautis jau baigęs mokslus ir esąs kur nors kunigu, burmistru ar pulkininku; ūkininkas nuvažiuoja pas nurodytą poną, kurio pavardė yra „Jautis", „Margis" ir pan.

[9]: LPY III 262 nr. 154; Žv. 1926 p. 152; LTA 260(56), 279(77), 344(708), 372(33), 462(213), 545(107); LMD I 652(3).

*1676. *Šuo leidžiamas į mokslą.* Tarnas išvilioja iš klebono daug pinigų šuns mokslui. Tarnas sakosi, jog išmokytą šunį užmušęs, nes jis klausęs: „Ar mūsų klebonas vis dar taip tebesilaiko su Barbora?" — „Gerai, kad užmušei, šuo vis lieka šunimi".

Sending a Dog to be Educated. The servant fools the priest out of a large sum money for the supposed edification of a dog. Later on tells him that he has slain the dog because it enquired: „Does our Rector still keep relations with Barbora?“ — „It is well you have slain him — a dog remains a dog“.

[2]: LTA 372(62), 397(10).

***1677.** *Kvailys ruošiasi brolių vestuvėms (tėvo pakasynoms).* Pakeliui sunaikina mieste padarytus pirkinius (plg. mt. 1642), puoton pakviečia moteris be vaikų, atveždamas vaikus, juos uždusina arba prausdamas sušutina.

= rus. *1681 I-II, liv. 1689[1], pr. 75.

The Numskull Makes Preparations for his Brothers' Wedding (Father's Funeral). On the way home from town he destroys his purchases (Cf. Mt. 1642), invites women to the feast, bidding them leave their children at home. When he is sent to fetch the children, he either smothers them during conveyance or scalds them during bathing.

[27]: Liet. pas. 28 nr. 24. = Capp. Mär. 95 nr. 33D; Žv. 1930 p. 164, 336; LTA 10a(41), 10b(185,202,220), 208(5,24), 211(11), 217(149), 260(138,146,447), 279(9), 350(198), 413(9), 449a(135), 474(30), 662(285), 686(42), 724(122); LMD I 133(34), I 543(1), I 801(4), III 46c(15), III 83(8).

1678. *Prigimties traukimas.* Tėvas taip išaugino sūnų, kad jis niekad nebuvo matęs moters; pirmą kartą pamatęs moterį ir iš tėvo sužinojęs, kad tai šėtonas, prašo tėvą nupirkti jam tokį šėtoną.

[5]: LPY III 53 nr. 20; LTA 36(34), 462(149), 724(6); LMD I 564(12).

***1679.** *Laikrodį palaiko velniu:* sudaužo.

Mistakes a Watch for the Devil: destroys it.

[4]: Geit. 24; LTA 260(419), 368(305), 421(47).

1680. *Vyras ieško gimdyvei bobutės.* Netyčiomis užmuša šunį, prigirdo bobutę, šeria kočėlu katiną — užmuša vaiką.

[2]: LTA 410(95), 619(152).

1681. *Nelaimė nevaikšto viena.* Užmuša arklius (nori medį kirsdamas jį tiesiog į vežimą nuleisti), paskandina kirvį (meta į antis), netenka rūbų ir t. t.

[12]: LPY II 103 nr. 61; Žv. 1931 p. 227; LTA 410(91), 417(42), 426(73), 438(105), 462(71,283,513), 465(5), 552(1110); LMD I 803(4).

1682. *Šykštuolio arklys.* Šykštuolis (žydas, čigonas) nori nupratinti arklį nuo ėdimo, arklys pastimpa. „Kad nebūtų pastipęs, būtų atpratęs“.

[2]: LPY I 138 nr. 61; LTA 545(125).

1685. *Kvailas jaunikis.* Nemoka elgtis, jaunoji pabėga, palikdama lovoje savo vietoje ožką.

[5]: Dow-Sylw. II 10; Les-Brug. 173 nr. 7 (=467 nr. 32) = LPY I 184 nr. 104; LPY IV 250 nr. 195; LTA 449a(110), 585(105).

*1686. = rus. *1538 I. *Vyras moters rūbais nuotakos vietoj.* Pabėga iš jungtuvių patalo, palikęs savo vietoj ožką.

A Man Dressed as a Woman Takes The Bride's Place. Deserts the bridal bed, leaving a goat in his place.

[4]: LTA 291(228), 368(40), 407(3), 438(118).

1687. = rus., fin., est., liv., flem. 1687. *Pamirštas žodis.* Kvailys kelionėje į namus pamiršta reikalingą žodį (pav.: „kisielius"). Praeivio atsitiktinai padaryta pastaba jį jam primena (pav.: „Purvynė, kaip kisielius").

The Forgotten Word. On his way home the fool forgets a word which he is to remember (e. g. jelly). It is recalled to his memory by the casual remark of a passer-by (e. g. „This mud is like jelly).

[4]: LTA 77(13), 270(548,612), 338(654).

1688. *Nevykę piršlio pagyrai.* Jaunikis piršliuose giriasi, o jo piršlys viską padvigubina. Pav., jaunikis: „Turiu dvi karves ir telyčią"; piršlys: „Negriešyk Dievui, turi keturias karves ir dvi telyčias". Galop jaunikis: „Tik viena ausim truputį neprigirdžiu ir viena akim neprimatau"; piršlys: „Negriešyk Dievui, abiem ausim neprigirdi ir abiem akim neprimatai".

[3]: LTA 527(8); LMD I 103(1-2).

1691. = span. 1363 A. *Kvailys (rijikas) piršliuose.* Užlipo ant kojos katinas, mano, kad piršlys perspėja ir daugiau nebevalgo. Būdamas alkanas, naktį ieško maisto, įvairūs nepasisekimai.

The Numskull (Glutton) Goes Courting. A cat stepping on his foot, he takes it for a hint from his match-maker, and ceases eating. Feeling hungry at night, gets up to find himself some eatables, and meets with various mishap.

[19]: LPY IV 252 nr. 196; LTA 69(517), 70a(1117), 260(326), 291(217), 327(6), 355(69), 397(30,110), 438(105), 450(122), 462(258), 469(79), 494(16), 527(7), 585(52), 692(33); LMD I 483(20), I 843(33).

*1691 A. *Rajus jaunikis.* Piršlio perspėtas, prie stalo nevalgo, o išėjęs prieangin kremta motinos indėlį. Smarkiai snigo. Uošvė: „Na ir p u s t o". — „Ne tavo p u s t a u, man motušė įdėjo".

The Gluttonous Suitor. The suitor, forwarned by his match-maker, refrains from eating at table. Later he repairs to the entrance and begins to munch the food his mother has put in his lunch-bag. There

is a heavy snowstorm outside. The future mother-in-law: „Oh, what a dreądful snowstorm (pusto)". The suitor (thinking that she has in mind „glutton" — the other meaning of the word „pusto") retorts: „It is not your food I am eating; my mother put it in for me".

[8]: LTA 46(7), 218(70), 350(239), 450(122), 552(1110), 585(48), 720(6); LMD I 633(8).

*1692. *Dveji piršliai.* Nakvoja merginos namuose. Neturtingasai jaunikis taip padaro, kad jo konkurentas susikompromituoja. Arba: pačiam piršliui patinka mergina, jis sukompromituoja savo peršamąjį ir pats prisiperša merginą.

Two Match-makers. Both spend the night at the girl's home. The poor suitor effects the disgrace of his rich rival. Or: the matchmaker, taking a fancy to the girl, brings about the downfall of the suitor he is sponsoring, and himself woos the girl.

[5]: LPY III 220 nr. 131; Žv. 1928 p. 146; LTA 545(57), 662(267); LMD III 114(18).

*1693. *Konkurentai.* Du jaunikiai joja pas vieną paną; žaloja vienas kito arklius.

Rivals. Two suitors go courting one and the same girl; maim each others horses.

[5]: LPY IV 254 nr. 198; LTA 476(18), 521(93), 527(15), 662(234).

1693 A. = est. 1631. *Siuvėjas ir kalvis kaip konkurentai.* Bažnyčioj per vinčių kalvis įleidžia siuvėjui už bato įkaitintą geležgalį.

The Tailor and the Smith as Rivals. At the wedding in church, the smith drops a hot piece of iron into the tailor's boot.

[5]: LPY IV 254 nr. 198; Capp. For. 31 p. 428 nr. 1; LTA 476(18), 585(62); LMD I, 897(51).

*1694. plg. rus. 1825 * D. *„Dainuokite, kaip aš dainuosiu".* Įsuka į ratą koją, šaukiasi pagalbos, visa kompanija dainuoja jo žodžius: „Ratę koja, ratę koja"...

„Sing as I shall Sing". The man's foot is caught in the wheel; he calls for help. All the party heedlessly take up his words and sing in chorus: „My foot is in the wheel, my foot is in the wheel."

[3]: LTA 338(669); LMD I 137(9), I 495(5).

1695. *Kvailys už amatininką.* Sugadina batsiuvio, siuvėjo ir kalvio darbą (medžiagą), pav., besiartinant žiemai, prisiuva gyvuliams batų.

[1]: LP II 23 nr. 32 = Specht 272 nr. 29.

1696. *„Ką aš turėjau sakyti (daryti)?"* Motina moko savo kvailą sūnų, kaip jis turi vienu ar kitu atsitikimu pasielgti arba pasakyti; šiuos pamokymus panaudoja taip nevykusiai (vis netinkamoj vietoj), kad visur

gauna mušti (pav., kalba poterius prie skerdžiamos kiaulės, mergaitę nuveda tvartan ir pašeria šienu ir t. t.).

[34]: LPY III 63 nr. 32; Bar. 151 = Specht 262 nr. 27; Žv. 1928 p. 7; MP V 62; LTA 208(6a,32,35), 260 (90,448), 291(216), 338(660), 344(761), 356(177), 368(4,74,251), 370(371), 421(41), 422(61), 430(16), 449a(135), 449b(41), 452(46), 462(283), 465(6), 544(323), 552(1081), 662(299), 686(39); LMD I 527(14), I 604(2), I 836(1), I 841(10), III 73(106).

***1696A.** *Jaunikis piršliuose nemoka valgyti.* Nulupinėja žirnius ir pan.

= rus. 1696* B. *The Suitor who Does not Know how to Behave at Table.* Skins the peas, etc.

[8]: LTA 262(81), 350(212), 410(92), 450(122), 527(8), 552(720, 1410), 720(6).

1697. *„Mes trys; Už pinigus; Taip ir bus“.* Trys broliai svetimoj šaly išmoksta tik tris to krašto kalbos frazes ir visur jas kartoja. Randa užmuštą žmogų ir patys save apkaltina, pakariami kartoja savo frazes (ž. mt. 360).

[6]: Kar. XI 240 nr. 8; LTA 46(5), 397(14), 520(5), 692(21); LMD I 105(15).

1698. *Kurti žmonės ir jų pokalbiai.*

C. Šposininko skyrium perspėti, du asmenys laiko vienas kitą kurčiais ir kalbėdami abu balsiai šaukia.

[2]: LPY III 77 nr. 41; LTA 324(17).

G. Tyčiomis nesuprasti žodžiai: du žmonės šnekasi tyčiomis iškreipdami vienas kito žodžių prasmę, tarsi būtų nenugirdę.

[4]: TD I 39-40 nr. 25; LTA 449b(172).

***1700.** *Trijų brolių nuotykiai.* Du broliai buvo kvaili, trečias nepilno proto; kai šovė antis, du nepataikė, trečias pro šalį; rado tris valtis — dvi kiauras, trečią be dugno; du nuskendo, o vienas neišplaukė.

The Adventures of the Three Brothers. Two of the brothers were foolish, the third stupid; when they went duck-shooting, two missed the birds, the third made a bad shot; they found three boats, two of which were leaky, the third bottomless; two of the brothers were drowned, the third sank to the bottom.

[9]: LPY II 262 nr. 166; LTA 69(481), 422(79), 450(135), 585(58a, 63); LMD I 31(48), I 133(63), I 527(26).

***1705.** *Meška — šv. Martynas.* Vokietis verčia žmones važiuoti į mišką dirbti šv. Martyno dieną. Randa mešką. Vokietis grumiasi su meška — Šv. Martynu. Ateity pasižada visad švęsti Šv. Martyno dieną.

= rus. *2103 B. *The Bear — St. Martin.* On St. Martin's day the German compels his

men to go to the woods to work. They return and tell him that St. Martin is greatly offended at such an outrage and will not permit them do the work. He goes himself to remonstrate with the saint. Encounters a bear (St. Martin) and barely escapes with his life. Henceforth promises to observe St. Martin's day.

[5]: Žv. 1931 p. 396; LTA 260(4), 449b(37), 576(20); LMD I 811(12).

*1706. *„Saugok volę!"* Smalininkas liepia savo sūnui žiūrėti, kad neatsikištų statinės volė. Sūnus įsideda volę kišenėn, visa smala išteka.

„Take Care of the Stopper!" The tar-maker bids his son take care of the stopper, i. e. to see that it does not get loose from the barrel. The son puts the stopper into his pocket, and all the tar runs out.

[2]: LPY III 97 nr. 58; LTA 10b(179).

*1708. = rum. p. 98 nr. 14. *Baudžiauninkai sveikina poną.* Delegatas paslysta pono kambary ir parkrisdamas sukeikia: „Kad tave velniai parautų!" Už durų pasilikusieji mano, kad tai buvo sveikinimas ir choru šaukia: „Tave ir tavo šeimą".

Serfs Congratulate their Master. The delegate, coming into the room, slips and falls: „The devil take you!" The serfs waiting outside the door think he is congratulating. All cry in one voice: „You and your family".

[3]: LTA 10b(158), 333(1), 585(60).

*1715. *Bažnyčia palaikytas malūnas.* Kartą žmona išvaro bažnyčion nevaikštantį savo vyrą nunešti bažnyčiai aukų vištą; pamatęs malūną, mano, kad bažnyčia, girnas palaiko šventaisiais ir jiems atiduoda auką.

The Mill Taken for a Church. The husband who is not a church-goer is sent by his wife to church with an offering of a fowel (hen). He takes a mill for a church and its grindstones for saints — leaves the offering at the mill.

[3]: LTA 662(236), 720(54); LMD I 652(1).

ANEKDOTAI APIE KUNIGUS IR BAŽNYČIOS TARNUS
JOKES ABOUT PARSONS

1725. *Kunigas skrynioje.* Gudrus bernas neva nori paskandinti skrynią, kurioje slepiasi šeimininkės meilužis kunigas; išsigandęs kunigas brangiai išsiperka (Plg. mt. 1535 III).

[2]: LPY II 176 nr. 105, IV 77 nr. 81.

*1730A. = rus. *1730 II. *Dvylika apaštalų.* Statulų gamintojui užsakyta padaryti dvylika apaštalų. Suspėjo padaryti tik devynis. Žmona atsivilioja tris bažnyčios tarnus ir pastato nuogus prie statulų. Ateina užsakytojas ir nori tris paskutines statulas apipjaustyti. Tie pabėga.

The Twelve Apostles. A statue-carver receives an order to carve the statues of the twelve apostles. He manages to carve only nine of them for the appointed time. His wife beguiles three church servants into standing naked by the statues. When the client comes for his statues, he wants to put the finishing touches to the last three of them. They run away.

[10]: Dauk. 107 nr. 87; LPY II 278 nr. 179 = Specht 283 nr. 33; Dor. 44 nr. 27; LTA 260(272), 358(613), 397(19), 421(111,152), 686(96); LMD I 843(45).

*1730B. *Gyva šventojo statula.* Zakristijonas sudaužo statulą, jos vietoj atsistoja ant altoriaus nuogas vyras. Išalkęs ima valgyti. Degančios žvakės prie statulos kojų — „statula" pabėga. Arba: moterys reikalauja statulą apipjaustyti.

= flem. 1827**, span. *1787.

The Living Statue of a Saint. The sacristan, having broken the statue of a saint, has a naked man take its place. The man becomes hungry and eats. The lighted candles at the feet of the statue — the „statue" flees. Or: women demand the statue to be circumcised.

[4]: LTA 327(153), 372(47,48), 397(84).

1731. *Gražūs batukai.* Bernas su gražiais batukais suvilioja savo šeimininko (kunigo) tris dukteris ir pačią šeimininkę (obcioniška). Šeimininkas vejasi apgaviką, bet ir pats lieka apgautas (mt. 1528).

[3]: Dow-Sylw. I 265; LTA 420(106), 544(246).

1735. *„Kas atiduos Dievui savo paskutinį turtą, bus dešimteriopai atlygintas".* Pažodžiui pildydamas pamokslininko frazę, ūkininkas atiduoda kunigui savo paskutinę karvę, kuri zyliodama atveda visą kunigo bandą į ūkininko tvartą; šis, remdamasis pamokslo žodžiais, nenori kunigui grąžinti jo gyvulių; kas pirmas pasakys teisėjui „labą rytą", tas galės pasilaikyti gyvulius — ūkininkas iš vakaro pasislepia po lova, mato klebono santykius su teisėjo žmona, reikiamu momentu primena vieną frazę iš nugirsto pokalbio, klebonas nebeleidžia toliau kalbėti, liepdamas pasilaikyti gyvulius.

[12]: LPY III 71 nr. 37; Capp. For. 35 p. 129 nr. 23 = Capp. Mär. 80 nr. 30; Dor. 6 nr. 4; LTA 208(154), 368(182,210,313), 370(156), 372(58), 397(75), 421(18), 539(16).

1736. *Šykštus kunigas.* Bernas visą dieną nešienavo, pinigų vietoj padėjo širšių lizdą; negavęs atlyginimo, neša užlėmė, kad žolė vėl priaugtų, kaip buvusi ir pinigai širšėmis pavirstų (ž. mt. *1633).

[5]: LTA 98(50), 430(472), 457(225), 499(19), 724(30).

1737. *Kunigas keliauja maiše į dangų.* Apgavikas įtikina kunigą, jog esąs Dievo pasiųstas angelas jį gyvą paimti į dangų (žvakelės ant vėžių nugarų); liepia pasiimti brangenybes ir lįsti į maišą; pakabina maišą

su kunigu žymioj vietoj, užrašęs, jog kiekvienas sušėręs į maišą apturės atlaidus (dažnai jungiama su mt. 1525A).

[21]: Dow-Sylw. I 342, II 11; LPY III 88 nr. 50; LTA 208(112), 217(159), 260(3), 280(2), 284(546), 344(759), 368(12,50,207), 405(266), 409(47), 462(395), 481(36), 544(245,247,354), 686(84), 692(3).

1739. *Kunigas mano pagimdęs veršį.* Kunigo (žydo) tarnas neša gydytojui savo sergančio pono šlapumą ir kelyje sudaužęs bonką pripila naują karvės šlapumo; gydytojas pasako, jog ligonis pagimdys veršį; kunigas bekeliaudamas randa vilkų sudraskytą žmogų, pasiima jo batus su kojomis; apsinakvoja pas ūkininką ant krosnies, kur naktį atneša sušildyti tik ką karvės atsivestą veršį; pamatęs veršį, kunigas mano jį pagimdęs ir pabėga, palikdamas rastus batus; ūkininkas mano, jog veršis suėdė žmogų. (Plg. mt. *1537A).

[13]: Dow-Sylw. II 296; LTA 10b(215), 260(13,31), 368(294,305), 372(49), 421(131), 462(96); LMD I 564(7,8), 659(21), I 897(21).

*1743. *Kunigui prižadėta dovana.* Kunigas per pamokslą reikalauja dovanos,
= rus. kurią jam prižadėjo viena moteris per išpažintį; moteris atsiliepia
*1743. bažnyčioj, kad ir pats kunigas sakęsis taip dažnai nusidedąs.

The Promised Gift. During the sermon the priest demands the gift promised him by a woman at confession; the woman answers, that the priest himself admitted often committing such sins.

[1]: LMD I 897(15).

*1772. *Falšyvi pinigai.* Kunigas nenori skolinti ūkininkui pinigų, bet žydui paskolina. Ūkininkui prikaišiojant, kunigas sakosi, jog žydui paskolinęs falšyvus pinigus. Tai sužinojęs žydas sakosi, jog „falšyvus" pinigus tuoj sudeginęs.

Counterfeit Money. A priest, who has loaned money to a Jew, but will not lend to a farmer, on being reproached by the latter, says that the money he lent the Jew was „false". When the Jew gets to know of this, he claims, that as soon as he heard the money was false, he brunt it up.

[3]: LMD I 483(26,27), I 897(25).

1785. *Kunigas keikiasi per pamokslą.*

B. Zakristijonas įkala į amboną vinis, įsikarščiavęs kunigas šeria kumštimi į amboną ir susižeidęs ne vietoj sukeikia.

[3]: LTA 293(962), 327(157-8).

*1785E. *Iš pamokslininko rankovės iškrenta kortos (degtinės pusbonkis).* Susigriebęs pritaiko atitinkamą palyginimą, pav.: „Taip ir jūs lėksit pragaran" ir pan.

Cards (Bottle of Whisky) Fall from the Sleeve of the Preacher. He

saves the situation by making suitable comparisons to the congregation, e. g. „So shall you fall to hell" (and the like).

[2]; LTA 293(961), 361(19).

1790. *Kunigas ir vargonininkas pavagia karvę.* Vargonininkas prisipažįsta, viską papasakoja taip, kaip ištikrųjų buvo, bet gale prideda: „Tada aš pabudau" — kaip į sapną, niekas nekreipia dėmesio.

[10]: LPY II 249 nr. 157, III 276 nr. 169; LTA 286(3), 305(14), 344(760), 397(15), 619(151); LMD I 301(11), I 320, I 1000(577).

1791. *Ligonis kunigas ir vagys.* Tinginė (girtuoklė) moteris (ž. mt. 1383) vagių kompanijoj. Vagys nueina vogti penimo, moteris jų laukia. Pamačius nešamą sergantį kunigą, pamano, kad vagys neša penimą ir klausia: „Ar riebus?" Žmonės pameta kunigą ir pabėga, palaikydami moterį velniu.

[3]: LTA 368(252), 544(322), 600(218).

1825 C. *Davatka sako pamokslą.* Sakyklos dugnas tyčiomis sugadintas, vos laikosi; pranešus, jog klausytojai „išgirs, ko negirdėjo ir pamatys, ko neregėjo", trepteli koja — pasikaria nuoga sakykloje kabaldžiuoti.

[3]: LTA 585(17); LMD I 561(233), I 897(22).

1831. *Per mišias kunigas ir vargonininkas kalbasi giedodami.* Avies vagystė — kunigas klausia: „Ar parvežei mė-ė-ė?" — „Mė-ė-ė neparvežiau, praradau ir y-ha-ha-a (arklį)".

[3]: LTA 327(147), 397(82), 585(23).

*1835. *Pamokslas:* „Kad visi žmonės sueitų į vieną žmogų, koks tai būtų
= pr. 77. didelis žmogus" ir tt.

The Sermon: „If all mankind could be put into one man, what a big man he would be."

[7]: Dor. 43 nr. 26 = Capp. Mär. 104 nr. 35; LTA 361(2), 457(238), 507(1-1a), 552(913), 580(24).

*1842. *Apgautas lupikas kunigas,* tikėjęs daug uždirbsiąs už bažnytinius patarnavimus.

The Avaricious Priest, who hoped to earn much for church services, is outwitted.

[3]: LTA 327(78), 370(157), 462(8).

*1843. *Tariamasai asketa.* Jo draugas įrodo, kad klebonas kasnakt nakvoja su savo šeimininke (pavogti šaukštai).

The Supposed Ascetic. The rector's friend proves that the former is in the habit of spending the night with his housekeeper (the incident of the stolen spoons).

[2]: LTA 327(151), 512(39).

*1844. *Kunigas pas ligonį.* Kunigas limpama liga sergančiam ligoniui parodo pro langą komuniją ir sako: „Ar matai?“ — „Matau“. — „Turėk viltį, kaip ir gavęs“. Parodo kunigui pro langą pinigą: „Tai turėk viltį, kaip ir gavęs“.

The Priest Visiting a Sick Man. Afraid of going in to administer to a man sick with infectious disease, the priest shows him the consecrated host through a window, and says: „Do you see it?“ — „Yes, I do“. — „Cherish hope and imagine you received it“. In the same manner the man shows the priest a coin, and likewise tells him to „cherish hope and imagine he received it“.

[1]: LMD I 879(28).

PASIJUOKIMAI IŠ DAVATKŲ

JOKES ABOUT DEVOUT WOMEN

*1846. *Davatka žengia į dangų.* Vagys per stogą nuleidžia į bažnyčią krepšį. Ten likusi nakvoti davatka mano, jog ją angelai nori paimti į dangų. Pamatę davatką, vagys iš palubės paleidžia krepšį, ir ji užsimuša.

A Devout Woman Ascends to Heaven. The robbers lower a basket down through the roof of the church, in which a devout woman is staying the night. She thinks that angels have come to carry her to heaven, and gets into the basket. When the robbers see her in it, they let go the rope, and the woman kills herself.

[8]: Kar. XI 274 nr. 32; Dauk. 57 nr. 32; LTA 284(551), 337(39), 469(77); LMD I 137(15), I 397(1), I 527(16).

*1847. *Davatkos ir kunigo sapnas.* Kunigas sapnavęs, kad davatkos esančios pragare pastipusio šuns pasturgaly.

Devout Women and the Priest's Dream. The priest has dreamed that devout women are to be found in hell, in the buttocks of a dead dog.

[3]: LTA 499(7), 585(18,109).

*1848. *Davatkos išpažintis.* Alegoriškai pasakoja savo nuodėmę, kas kartą išpažįsta jaunose dienose papildytą nuodėmę, nes malonu prisiminti ir pan.

Confession of a Pious Woman. Allegorically tells her sin; repeatedly confesses the sin she committed in her youth, as its rememberance gives her delight (and the like).

[4]: LTA 314(12); LMD I 800(10,11,13).

*1849. *Pasidalinta atgaila.* Davatka išsidera iš anksto, kad kunigas atliks pusę atgailos už jos „didelę nuodėmę“; čia pat užsimiršęs kunigas už keistą nuodėmę užduoda keistą atgailą.

The Penance Shared. A pious woman makes a bargain with the priest that he will share with her half of the penance for her „great sin"; forgetting the bargain, the priest gives as odd a penance as was the sin.

[2]: LTA 338(670), 619(21).

*1853. *Įvairūs kiti pasijuokimai iš davatkų.* (Be to, ž. mt. 1825 C: davatkos pamokslas).

Other Jokes about Devout Women. (See Mt. 1825 C, a devout woman delivers a sermon).

[7]: LTA 314(7,9), 322(180), 361(24), 462(144), 589(1); LMD I 564(2).

PASIJUOKIMAI IŠ ŽYDŲ

JOKES ABOUT JEWS

*1854. *Žydas samdo darbininkus.* Samdo vis tą patį įvairiais vardais pasivadinusį žmogų, kuriam keliskart duoda rankpinigių.

A Jew Hires Workmen. Unwittingly hires one and the same man, who each time assumes a different name, and to whom he each time makes part payment.

[3]: LTA 10b(221), 430(34), 539(32).

*1855. *Žydbernis apgaudinėja savo šeimininką.* (Įvairūs epizodai).

A Jew Deceived by his Hireling. (Various episodes).

[7]: LPY I 139 nr. 64; LTA 11 (79-80), 368(69), 425a(122); LMD I 105(2), I 999(5).

*1856. = rus. *2122. *Žydas dėkoja už akies išmušimą.* Pirma einąs per mišką žmogus palenkia ir paleidžia šaką, kuri išmuša žydui akį. „Dėkui, kad prilaikei, ji būtų man abi aki išmušus".

The Jew who was Thankful for the Loss of an Eye. Going through the woods, the man walking before the Jew bends a branch which springing back strikes the Jew in the eye, knocking it out. The Jew: „Thanks for staying the branch, it would have knocked out both my eyes."

[1]: LMD I 897(3).

*1857. *Žydas mušasi su žmogum.* Žydas muša kepure, žmogus lazda ir pan. Žydas giriasi: „Jis man tik kada ne kada sušeria, o aš jam duodu tik duodu".

A Jew Fights a Christian. The Jew hits with his hat, the Christian with his stick (or the like). The Jew boasts: „His blows are few and far between, but I am giving it him!"

[3]: LTA 10b(273), 361(9), 720(32).

*1858. *Gudriai paslėpti pinigai.* Žydas pakabina pinigų krepšį aukštam medy, kartu su juo nakvojąs bernas juos pavagia.

The Cleverly Concealed Money. A Jew hangs a bag of money in the top of a high tree. The hind sleeping together with him steals it.

[3]: LTA 368(93,100), 662(263).

*1859. *Žydas aiškina teisme.* Komiškai nupasakoja nusikalstamą darbą ir pralaimi bylą.

A Jew Makes Explanations in Court. Comically relates the story of his offense, and so loses his case.

[2]: LTA 198(340); LMD I 803(2).

*1860. *Du žydai randa šautuvą.* Mano kad klarnetas — vienas pučia, kitas klapanus spaudo.

Two Jews Find a Gun. They take it for a clarinet — one blows, another presses the „keys".

[2]: LTA 369(28); LMD I 897(7).

*1861. *Žydas šauna iš lazdos.* Pasislėpęs medžiotojas nušauna stirną ir apkaltina žydą.

The Jew Shoots with a Stick. The hunter in ambush shoots deer and then blames the Jew.

[2]: LPY I 142 nr. 67; LTA 361(6).

*1862. *„Mes du (trys)!"* Naktį vienas per mišką važiuodamas žydas bijo plėšikų; užmauna ant lazdos kepurę ir vis kalba: „Mes du važiuojam".

„I am not Travelling Alone!" A Jew, travelling alone through the forest at night, is afraid of robbers. He hangs his cap on a stick and keeps repeating „I am not travelling alone, there are two (three) of us."

[4]: LPY I 138 nr. 60; Žv. 1929 p. 184; LTA 10b(154); LMD I 541(2).

*1863. *Vilkai.* Žydas sakosi matęs daug vilkų: 1000, 100, 10. „Gal nė vieno
= rus. ir est. 2009*. vilko ten nebuvo?" — „Nu, tai kasgi ten taip šlamėjo?"

Wolves. The Jew declares that he saw very many wolves: 1000, 100, 10. — „Perhaps there were no wolves at all?" — „Well, what made the noise, then?"

[2]: LTA 361(5), 397(132).

*1864. *„Gims Mesijošius".* Apgavikas, prisimetęs Dievu, liepia turtingam žy-
plg. norw. 1461*. dui leisti už jo savo dukterį, nes gimsiąs Mesijošius. Gimsta mergaitė, apgavikas laiku pabėga.

„The Messiah will be Born". An impostor, posing as God, demands in marriage the daughter of a wealthy Jew, promising him that she will give birth to the Messiah. When a girl is born, the impostor effects his timely escape.

[4]: LTA 198(339), 544(311); LMD I 897(23), I 1000(671).

*1865. *Ką matė ant žydų kapų.* Girtuoklis gauna išsigerti, žadėdamas papasakoti ką matė ant žydų kapų. „Pastipęs šuo guli“ ir pan.

Things Seen in a Jewish Cemetry. For promising to tell of things he saw in a Jewish cemetery, the drunkard is treated to drink. „I saw a dead dog lying there“ (and the like).

[4]: LTA 260(453), 327(152), 361(13), 368(2?8).

*1867. *Žydų ypatumų ir papročių kilmė.*
Origin of the Characteristics and Customs of the Jews.

A. Kodėl žydai nevalgo kiaulienos. Kristus pavertė kiaule su paršais po kubilu paslėptą žydę ir jos vaikus. Žydai norėjo ištirti, ar Kristus viską žino.

= est. p. 144 nr. 34, liv. p. 88 nr. 68, rum. p. 91 nr. 89, flem. p. 85 nr. 43 c.

Why Jews do not Eat Pork. The Jews, wanting to test Christ's knowledge, bade him guess what was concealed under a tub. Punishing them, Christ tranformed the Jewess and her children hidden under the tub — the former to a sow, the latter to suckling pigs.

[10]: El. 95 nr. 218, p. 96 nr. 219, p. 97 nr. 220; LTA 10a(65), 600(177,201[3]), 613(211); LMD I 144(9), I 528(2), I 822(14).

B. Kodėl žydai dvokia. Česnakais tryné Kristaus kūną; arba: neklausė tam tikrų Mozės (Dievo) įsakymų tyruose.

Why Jews Smell Bad. They rubbed with garlic Christ's body; or: while they were in the desert, disobeyed certain commandments of Moses (God).

[3]: Dow-Sylw. I 28; LTA 11(85), 381(130).

C. Kodėl žydai atvirkščiai skaito ir rašo. Žydų karaliaus negraži pavardė.

Why Jews Read and Write in Opposite Way. Because of the indecent name of the king of the Jews.

[1]: LTA 421(29).

D. Kodėl velnias neša žydus pragaran. Mozė negalėjo surinkti po tyrus išsisklaidžiusių žydų arba žydai negalėjo sumokėti didelės duoklės; padėjo velnias, bet už tai išsiderėjo kasmet gauti tam tikrą žydų skaičių.

Why the Devil Carries Jews to Hell. Moses was unable to get together the Jews dispersed in the desert, or the Jews could not pay the heavy tribute imposd upon them; in either case the devil gave help, and in return made a bargain entitling him to a certain number of Jews per annum.

[2]: Dow-Sylw. I 122; LMD I 156.

*1868. *Kaip žydą išviliojo iš dangaus.* Elijo į dangų atvežtą žydą šv. Petras
= Aa-Th. 2403. išvilioja lauk — už dangaus vartų pigiai parduodą brangius daiktus.
[2]: LTA 69(485), 544(303).

*1869. *Įvairūs kiti pasijuokimai iš žydų.*
Other Jokes about Jews.
[76]: LPY I 137-8 nr. 58-9, 61, p. 142 nr. 65-6, p. 143 nr. 68, p. 144 nr. 70. III 6 nr. 2; LTA 18(4), 198(335-6,343-5), 208(3,94), 211(16), 262(285), 270(531), 279(135), 293(959), 305(90,91,94), 327(74, 312), 344(717,779), 350(234), 361(3,4,7,8,10-12), 367(1,2), 368(199,222, 233), 397(18,36), 425a(102), 430(33), 462(39), 469(92), 471(46), 499(5, 17), 512(43), 545(97), 552(821), 585(35-6,39-41), 720(10,11); LMD I 509(2), I 527(17), I 800(5-9), I 804(3,4), I 897(6,11,31,37,40,48), I 999(1).

*1870. *Pasijuokimai iš kitataučių arba iš kitų apylinkių žmonių.*
Jokes about Foreigners or People from other Districts.
[18]: Jurk. 51 nr. 16 = LPY I 134 nr. 51; Jurk. 127 nr. 61 = LPY I 166 nr. 93; LPY IV 255 nr. 199; LTA 318(4-7), 361(14-16, 29,31,32), 372(60), 410(97), 662(222), 675(173); LMD I 96(4).

*1871. *Pasijuokimai iš bajorų.*
Jokes about the Gentry.
[2]: LTA 344(710); LMD I 822(10).

*1872. *Pasijuokimai iš kitatikių,* ypač iš protestantų ir jų dvasininkų (kunigužių).
Jokes about non-Catholics, especially Protestants and their clergy (kunigužiai).
[9]: LTA 327(76,156), 457(239); LMD I 809(11,12), I 897(19,45, 46,49).

*1873. *Mūsų Dievas mušėsi su jūsų Dievu",* — pasakoja pernakt sinagogoj (cerkvėj) buvęs žmogus ir ten priteršęs.
„Our God Fought your God" — says the man who has spent the night in a synagogue (Russian church), which he has fouled.
[6]: LTA 10b(191), 462(6,146); LMD I 509(1), I 579(9), I 849(2).

MELŲ PASAKOS
TALES OF LYING

1875. *Berniuko nuotykiai.* Įvairūs nepasisekimai, pasislepia klėty, išbaido plėšikus, galop jie įkiša jį į statinę; vilkas apuosto statinę ir per skylę įkiša savo uodegą; berniukas pagauna vilką už uodegos, bėgdamas vilkas sudaužo statinę į medžius.
[42]: Dow-Sylw. I, 209; Schl. Mär. 48 = Schal. Hand. 158 = LPY I 43 nr. 19; LPY III 101 nr. 63, IV 234 nr. 182; Dor. 50 nr. 31; LTA 10a(37), 218(29), 260(10,59,414), 270(547), 322(165-6), 337(61),

368(305), 398(283), 406(245), 407(213), 420(102), 421(4), 422(182), 426(60), 449b(165a), 456(23,31), 468(189), 469(53,65), 544(293,318), 552(754-5), 686(70); LMD I 115(1), I 122, I 126(4), I 312(9), I 503(3,5), I 573(1), I 811(9), III 114(13).

1877. *Žmogus tuščiaviduriam medy.* Įkrenta į drevę, nebegali išlįsti; miško vagys pjauna medį, jis šaukia; išsigandę vagys pabėga viską palikę; važiuoja, vilkas suėda arklius, pasikinko vilką; vilkas kaip ožys (asilas) tvarte išpjauna gyvulius (plg. mt. Aa-Th. 1542 II); savo lovoj padeda bičių avilį, nori jį mušti, užpuola bitės, lenda į kudrą.

[8]: LTA 338(647), 507(27), 724(60); LMD I 480(12), I 594(7), I 803(1), I 840(3), I 842(29).

***1878.** *Naktigultas.* Pakeleivis atjoja ant vilko, priimtas nakvynėn prašo jo „aviną" įleisti tvartan. Vilkas išpjauna visas avis, o žmogus naktį pabėga, savo guoly palikęs bičių avilį. Rytą eina mušti svečią už avis, bitės gelia, per klaidą sūnus užmuša tėvą. (Plg. mt. Aa-Th. 1542 II).

In Night-Lodgings. Riding on the back of a wolf, the wayfarer comes to a farmhouse and is allowed to spend the night there. He is also permitted to put his „ram" (owing to the dark, his hosts do not recognize it for a wolf) in the pen. The wolf kills all the sheep. In the night the stranger leaves a beehive in his bed, and flees. When the farmer and his son find the damage worked in the pen, they go to punish their guest. The bees sting them; the son kills his father, mistaking him for the guest. (Cf. Mt. Aa-Th. 1542 II).

[7]: Žv. 1928 p. 75; LTA 218(71), 422(182), 495(53), 619(152); LMD I 594(7), I 842(29).

***1879.** *Nepaprastos proporcijos.* Skerdžia penimą: reikia 8 dalgėmis 3 dienas šienauti šerius, bet šarka paneša jį už uodegos; nelenda pro duris, bet išgręžus adverijoj skylę galima įtraukti vidun ir pan.

The Extraordinary Proportions. A hog is killed: its bristles require three days cutting with eight scythes, yet a magpie can carry it by the tail; cannot pass through a door-way, yet can be pulled out through a hole made in the door-case and the like.

[5]: LTA 218(69), 494(65), 544(339), 585(43), 724(25).

1880. *Melagiaus pasakos pabaiga.* „Ir aš ten buvau, alų midų gėriau, per barzdą varvėjo, burnoj neturėjau... Gavau stiklo batus, popieriaus kepurę, vaškinę kumelaitę... Kaip šovė mane iš armotos ir t.t.".

[8]: Dauk. 31 nr. 13, p. 110 nr. 93; Žv. 1931 p. 510; LTA 264(64), 337(48), 462(102), 481(35); LMD I 558(4).

1881. *Virvute surištos gervės.* Nugirdo gerves ir suraišiojęs neša turgun parduot; išsipagiriojusios gervės ima skristi ir jį neša kartu; išgelbsti vanagas arba vilkas.

[5]: LTA 368(290), 398(283), 420(102), 470(17), 619(152).

*1883. *Bąmbizų bažnyčia.* Pasakojasi, kaip patekęs į nuostabią bažnyčią, kuri pastatyta iš sūrių, blynais dengta, durys dešra užrakintos ir tt.

The Bąmbist (Protestant) Church. The narrator tells of how he happened to enter a wonderful church built of cheese, roofed with pancakes and the door locked with a sausage (and the like).

[34]: LTA 10a(36), 45(28), 262(32), 264(71), 270(1349-50), 299(2), 324(29), 325(27), 338(661), 349(40), 368(26), 380(420), 406(248), 407(13), 421(59,150), 422(130), 425a(113), 452(61,66), 462(435), 469(75), 552(661,722), 612(104,415), 662(224,265,282), 686(31), 720(79), 724(3); LMD I 96(8).

*1887. *Vagis avilyje.* Ateina kiti vagys bičių vogti, paima sunkiausią avilį ir miške pakuria po aviliu ugnį; išgirdę avily žmogų rėkiant, vagys išbėgioja.

The Thief in the Beehive. Other thieves come to steal the bees; take the heaviest hive to the forest and make a fire under it; flee when they hear a man screaming in the beehive.

[4]: LTA 438(102,118), 449a(98), 495(52).

1890. *Medžiotojo melai.* Aklas šernas, iš medžio šaudo vilkus, prišauna lapei uodegą prie medžio — ji išsineria iš kailio ir pabėga ir tt.

[1]: LMD I 809(1).

1892. *Kumelė ir kurapkos.* Ant kumelės auga grikiai, kuriuos lesa kurapkos. Pririša spragilą prie kumelės uodegos, primuša dvi pintines kurapkų. Kumelė pertrūksta, abu jos galai bėga kas sau.

[1]: LTA 585(67).

1910. *Vilkas (meška) arklio vietoj.* Žvėris suėda važiuojančio žmogaus arklį, tą patį žvėrį įkinko arklio vieton.

[1]: LTA 370(216).

1920. *Kas geriau pameluos.*

B. „Melagiau, pameluok!". —„Neturiu laiko meluoti, ežeras išdžiūvo, žuvys lipa ant krantų, skubu ir pats pasirinkti"; žmonės bėga prie ežero — ežeras tebėr kaip buvęs.

[1]: LTA 507(0).

C. Kas geriau pameluos. Susidera ūkininkas su ponu iš didelės sumos pinigų, kuris geriau pameluos; įžeistas ponas užsimiršęs sušunka „meluoji!" ir pralošia derybas (plg. mt. 852).

[21]: Dow-Sylw. I 259; Iv. kal. 1863 p. 22 nr. 3; Schl. Mär. 37 = Schl. Hand. 148 = LPY I 34 nr. 15; LP II 34 nr. 39, p. 93 nr. 37; LPY III 60 nr. 30; Bar. 95, 144, 179, 321; LTA 10a(102), 10b(272), 198(347), 262(67), 321(4), 426(25), 462(82, 130, 448), 724(58); LMD I 527(10).

*1920 D. *Negirdėta neregėta pasaka.* Protingi broliai eina prie laužo pas senį prašyti ugnies. Nemoka papasakoti nebūtų dalykų. Jiems išrėžia iš nugarcs diržus. Kvailys pasakoja, kol senis sušunka „meluoji!" Išrėžia seniui diržus ir gauna ugnies.

= rus. 1920 * D, pr. 78; est. p. 119 nr. 27, lív. p. 51 nr. 89.

The Unusual and Unheard-of Story. The clever brothers go to ask the old man at the bonfire for a light. In punishment for their being unable to tell him strange, unheard-of things, he cuts belts out of their backs. The fool keeps up his story till the old man exclaims, „That is a lie". He then cuts belts out of the old man's back, and gets the light.

[20]: Ms. ps. 7 nr. 2 = LPY II 91 nr. 53 = Liet. pas.'25 nr. 23; Ms. ps. 14 nr. 4 = LPY II 108 nr. 63; LPY III 147 nr. 90; Dor. 52 nr. 34; Žv. 1931 p. 394; LTA 10a(43), 262(282), 372(18), 398(269), 450(88), 462(245), 465(9,14), 507(0), 585(104), 692(19), 724(154); LMD I 144(21), I 661(69), I 833(17).

1930. *Negalimų dalykų šalis (Schlaraffenland).* Šalis, kurioje dedasi negalimi dalykai: kepti karveliai skraido, gaidys jūroj plaukioja, saulė žeme vaikščioja ir t. t.

[1]: LTA 65(30).

1931. *Kas naujo tėviškėj.* Apgavikas elgeta pasakoja moteriai apie nepaprastus įvykius jos tolimoj tėviškėj: ežeras išdegė, akmuo supuvo, katinas pasidarė zakristijonu, kuilys malūnininku ir t. t.

[5]: LPY IV 247 nr. 191; LTA 405(273), 449a(66), 521(98); LMD I 803(9).

1950. *Kas didesnis tinginys.* Trys tinginiai pasakoja savo gyvenimo nuotykius: nebėga iš degančio namo ir pan.

[4]: LTA 10a(48), 10b(130), 486(23); LMD I 817(9).

1960. A-Z. *Du keliaują melagiai.* Antrasai vis padidina pirmojo melus: didelis kopūstas, namas, sūris, medis ir pan.

[13]: Iv. kal. 1862 p. 26; Schl. Mär. 25 = Schl. Hand. 136 = LPY I 24 nr. 12; Les-Brug. 250 nr. 41 (=473 nr. 35) = LPY I 256 nr. 135; Wolt. chres. I 210 nr. 37a; Liet. pas. 16 nr. 17; Bar. 3 = Sprecht 293 nr. 59; Ar. 28; LTA 10a(53), 421(27), 692(19); LMD I 301(32), I 495(2), I 804(1).

FORMULINĖS PASAKOS*

FORMULA TALES

*2003. *Builis (kietis) nenori žvirblio supti.* Paskutinė formulė: kirmėlės ėmė buožes (pagalius) graužt, buožės ėmė jaučius mušt, jaučiai ėmė vandenį gert, vanduo ėmė ugnį liet, ugnis ėmė strielčius degint, strielčiai ėmė vilkus šaut, vilkai ėmė ožkas pjaut, ožkos ėmė builius graužt, builis ėmė mane supt, supė supė ir užmigdė.

The Wormwood Does not Want to Rock the Sparrow. Final formula: the worms began to gnaw the rods, the rods to beat the oxen, the oxen to drink the water, the water to quench the fire, the fire to burn the hunters, the hunters to shoot the wolves, the wolves to kill the goats, the goats to gnaw the wormwood, the wormwood to rock me — it rocked and rocked me to sleep.

[10]: LPY III 95 nr. 56; Žv. 1927 p. 158; LTA 449b(159), 544(251), 662(305); LMD I 93(4), I 153(271), I 480(4), I 840(1), I 847(1).

*2005. *Siuvėja įsismeigia į ranką adatą.* Paskutinė formulė: katė to ir telaukė — ji tuoj puolė pelę ėst, pelė voratinklį draskyt, voras šunį vyniot, šuo ožką ėst, ožka karklyną graužt, karklynas upelį želdint, upelis ugnį liet, ugnis akmenį degint, akmuo kirvį mušt, kirvis tuojau ištraukė mergelei adatėlę iš rankos.

Pulling the Needle out of the Seamstress' Hand. The final formula: That was just what the cat was waiting for — it sprang to devour the mouse, the mouse to tear the spider's web, the spider to entangle the dog, the dog to eat the goat, the goat to gnaw the rushes, the rushes to grow in the stream, the stream to quench the fire, the fire to burn the stone, the stone to beat the axe, the axe soon pulled out the needle that was stuck in the seamstress' hand.

[1]: LTA 217(117).

*2006. *Reikia perkąsti grūdą per pusę.* Paskutinė formulė: tas strielčius tą mešką, ta meška tą vilką, tas vilkas tą šunį, tas šuva tą katę, ta katė tą pelę, ta pelė tą grūdą, tas grūdas per pusę.

---

* Formulinių pasakų lietuviuose yra užrašyta žymiai daugiau variantų, ypač mt. *2010 (Ehod), tačiau jos lietuviuose dažniausiai ne sakomos, bet dainuojamos, todėl rinkėjų paprastai priskiriamos prie dainų ir tuo būdu žymi jų dalis kataloguojant liko nepastebėta.

Formulinių pasakų klasifikacija daryta prisilaikant A. Tayloro sistemos: A Classification of Formula Tales (The Journal of American Folk-Lore, Vol. 46. No. 179. 1933).

A notable number of variants of Formula Tales, especially of Mt. *2010 (Ehod), have been recorded among the Lithuanians. However, as it is usual for the Lithuanians not to narrate, but sing such tales, the collectors accordingly treat them as songs and assign them to their song collections; hence, in the process of cataloguing, the greater number of them have been overlooked.

The Formula Tales are classified according to A. Taylor's classification system.

Biting a Grain in Half. Final formula: The forester attacks the bear, the bear the wolf, the wolf the dog, the dog the cat, the cat the mouse, the mouse the grain — the grain is bitten in two.

[1]: LTA 687(19).

*2007. *„Lįsk mano pilvelin“.* Miške paklydęs gaidžiukas liepia lapei, vilkui ir meškai lįsti jo pilvan; išsigandę žvėrys atsiprašinėja, žadėdami jo daugiau nekliudyti, meška net parneša gaidžiuką namo (plg. mt. 715).

„Get into my Belly“. The wee cock, lost in the woods, orders the fox, the bear, and the wolf, to get into his belly. Overawed, the beasts make their apologies, promising never to annoy him again. The bear even carries the cock home (Cf. Mt. 715).

[1]: LTA 430(24).

2008. = rus. 1960 G. *Ropės rovimas.* Paskutinė formulė: Peliukė už katukės, katukė už Mariukės, Mariukė už Anukės, Anukė už bobutės, bobutė už dieduko, diedukas už ropės, traukė ir ištraukė.

Pulling up the Turnip. The final formula: The mouse holds on to the cat, the cat holds on to Mary, Mary holds on to Annie, Annie holds on to grandmother, grandmother holds on to grandfather, grandfather holds on to the turnip — they all pull and pull it out.

[6]: LTA 10b(264), 70a(1112), 449b(29), 662(277); LMD I 126(28), I 133(277).

*2009. *Dovanos:* Aš dudučiui „padėk Dieve“, man dudutis kiaušelį; aš kiaušelį močiutei, man močiutė bandelę; aš bandelę kiaulelei, man kiaulelė paršelį ir t. t. iki karaliaus, kuris dovanoja žirgą.

The Gifts. I said „God bless you“ to the little bird; it gave me an egg; this I gave to grandmother; she gave me a bun; this I gave to the pig; the pig gave me one of her young, etc. The tale ends in the king giving a steed as a gift.

[3]: LTA 411(14), 686(30,92).

*2010. = span. *2045, plg. rus. 812 B*. *Žekelio giesmė (Ehod).* Paskutinė formulė: 12 apaštalų, 11 archangelų, 10 Dievo prisakymų, 9 chorai angelų, 8 psalmės Dovydo, 7 smūtkai Marijos, 6 žydi lelijos, 5 ronos Jėzaus Pono, 4 žvakės ant altoriaus, 3 patriarchai, 2 svietkai Dievo, vienas Ponas Dievas danguj karaliauja per amžius.

The Hymn of Žekelis (Ehod). The final formula is: The twelve apostles, the eleven archangels, the ten commandments, the nine choruses of angels, the eight psalms of David, the seven afflictions of Mary, the six lilies in bloom, the five wounds of the Lord Christ, the four candles upon the altar, the three patriarchs, the two witnesses of God, only the Lord God reigns in heaven for all eternity.

[12]: TŽ V 629; LTA 102(86,87,90,91), 365(71), 422(90), 428(54), 494(37), 544(235), 612(34), 654(83).

*2010. I. *Ponas atlygina samdiniui už tarnybą.* Už pirmus metus gauna vištytę, už antrus, gaidelį, už trečius antelę ir t. t. Išskaičiuoja, kaip kuris paukštis ar gyvulys gieda bei rėkia arba savo gyvuliams duoda keistus vardus.

The Servant's Wages. For the first year his master gives him a hen, for the second a cock, for the third — a duck, etc. He recounts (in rhyme) his wages, according to the cries of the fowls and the sounds of the animals his master gave him, or he gives his animals strange names.

[3]: LTA 879(64,71); LMD III 73(133).

*2011. *Tinginys bernas ir grūdai.* „Lyšiai, lyšiai, lįskit man į maišą!" Paskutinė formulė: Vanagas buvo alkanas ir puolė vištas, vištos puolė kirmėles, kirmėlės lazdą, lazda jautį, jautis prie tvenkinio, tvenkinys ugnį, ugnis medžiotojus, medžiotojai vilką, vilkas ožką, ožka žilvitį, žilvitis katiną, katinas peles, pelės lyšius, lyšiai siūst siūst ir sulindo bernui į maišą.

The Lazy Hind and the Grain. „Lentils, lentils, get into my sack!" This is the final formula: The hungry hawk attacked the hens, the hens the worms, the worms the stick, the stick the ox, the ox ran to the water, the water attacked the fire, the fire the hunters, the hunters the wolf, the wolf the goat, the goat the willow, the willow the cat, the cat the mice, the mice the lentils, the lentils went whoosh whoosh into the sack.

[1]: Žv. 1932 p. 113.

2017. *Várna ant smaluoto stogo.* Prilipo jos snapas ir uodega, kai atlips, pasakosiu toliau. Arba: snapą atitraukė, prilipo uodega, atitraukė uodegą, prilipo snapas ir t. t.

[3]: LTA 542(6), 585(84), 720(73).

2018. *Klausimai:* „Kur tas grūdas?" — „Gaidys pagavo". — „Kur tas gaidys?" — „Mariose nuskendo". — „Kur tos marios?" — „Nendrėm užaugo". — „Kur tos nendrės?" — „Mergos nupjovė" ir t. t. Arba: „Kur tu buvai?" — „Svečius lydėjau". — O kur tavo vaikai buvo?" — „Paskui mane sekė". — „Ko nemušei?" — „Mušiau mušiau, po akmeniu palindo". — „Kodėl nekasei?" ir t. t. Arba: „O jūs moterys moterys, ko jūs neinat į pirtį?" — „Kad mes bijom juodo katino". — „O tu kucine, kucine (katine), ko nukucinai iš vakaro?" — „Kad aš bijau juodo britono" ir t. t.

The Questions: „Where is that grain?" — „The cock snatched it." — „Where is that cock?" — „He drowned in the sea." — „Where is that sea?" — „It is grown over with reeds." — „Where are those reeds?" — „The maids have cut them down" etc. Or: „Where have you

been?" — „I saw my friends off."—„But where were your children?" — „They followed me." — „Why didn't you beat them?" — „I beat and beat them; they got under a stone." — „Why didn't you dig them out?" etc. Or: „Oh, you women, women! why don't you go to the baths?" — „We are afraid of the black cat." — Oh, pussy-cat, pussy-cat! why did you go there at eve?" — „Because I was afraid of the black dog" (and the like).

[6]: LTA 10b(263), 102(82), 544(257), 612(290), 687(20); LMD I 627(76).

*2020. Žiūr. mt. *1450A.

*2022. = rus. *241 III, rum. 1963*. *Vištelė padeda kiaušinį, pelė jį sumuša.* (Arba: višta randa pupą, pelė perkanda per pusę). Visi iš gailesčio nepaprastai elgiasi, baigia šeimininkas (ponas). Paskutinė formulė: višta nusipešė, šiukšlynas užsidegė, ąžuolas parvirto, zuikis nusiskandino, jautis ragus nusilaužė, upė krauju pratekėjo, merga kibirus sudaužė, šeimininkė tešlą išdrabstė. Šeimininkas uždaro žmoną ir tarnaitę ir eina ieškoti kvailesnių žmonių.

The Wee Hen Lays an Egg, the Mouse Breaks it. (Or: the hen finds a bean, the mouse bites it in two). Sorrowing over this mishap, all show extraordinary behaviour; the master puts an end to it. The final formula is: the hen strips off her feathers, the rubbish heap catches fire, the oak falls to the ground, the hare drowns itself, the magpie twists its leg, the ox breaks its horns, the river flows blood, the maid breaks the pails, the housewife scatters the dough. The master locks up his wife and the maid, and goes to seek people more foolish.

[18]: LPY III 92 nr. 54; Scheu 46 nr. 34; *Žv.* 1925 p. 40; LTA 10b(171), 68(330), 70a(1113), 368(211), 413(23), 474(18), 507(4), 612(36), 662(208,253), 687(16), 724(26,143); LMD I 504(3), III 83(5).

2025. plg. rus. *296. *Stebuklinga bandelė.* Bėgančią bandelę pagauna lapė, išmaino su piemeniu į avinuką, važiuoja su juo, įsiprašo į rogutes vilkas, rogutės sulūžta, lapei nuėjus ieškoti taisytojo (medžiagos) rogutėms, vilkas suėda avinėlį ir prikemša jo kailį šiaudų (jungiamas su mt. 158).

The Wonderful Bun. The vixen catches the running bun, and exchanges it with the shepherd boy for a lamb, which she harnesses to her sledge. The wolf persuades the vixen to take him in her sledge. She does, and the sledge breaks down. While she is away in quest of a repairer (materials) to mend her sledge, the wolf devours the lamb, and stuffs its skin with straw (connected with Mt. 158).

[54]: LPY II 128 nr. 77, IV 285 nr. 226; Scheu 77 nr. 68; Capp. For. 35 p. 127 nr. 22 = Capp. Mär. 9 nr. 7A; Žv. 1930 p. 116; LTA

10a(8), 69(470), 70a(1107), 198(291-2), 208(27), 262(33,106,246), 337(45), 350(247), 358(630), 368(99), 421(139,147), 426(26), 449b(28, 138), 450(70), 452(80), 479(40,41,43), 479(55), 495(1), 544(262), 582(5), 619(28), 662(247,260,280), 724(22,52,57,77,83,93,117); LMD I 142(46), I 513(13), I 534(2), I 592(17), I 597(6), I 817(14), I 834(7), I 842(19), III 26(16), III 46c(16), III 53e(3).

***2027 B.** *Ragana praryja siuvėjėlę.* Išgesus ugniai, siuvėja eina jos skolinti. Mato pakelėj nuostabius dalykus. Ragana klausia: „Ką tu pakelėj matei?" Paaiškina, ir kai mergaitė papasakoja apie matytus lavonus, ragana sušunka: „Aš ir tave prarysiu".

The Witch Swallows the Seamstress. Her fire having died out, the seamstress goes to seek a light for it. On the way, she sees wonderful things. The witch asks: „What did you see on your way here?" The seamstress gives an account, and when she comes to speak of the corpses she has seen, the witch exclaims: „I will swallow you too!"

[21]: Dow-Sylw. I 114; Les-Brug. 223 nr. 29 = LPY I 229 nr. 123; LP II 150-152 nr. 20-22; LTA 42(60), 198(238), 218(55), 284(630), 398(293), 407(7), 421(109,145), 474(42), 552(945), 691(1); LMD I 93(22), I 126(26), I 293(2), I 480(22), I 840(18).

***2028.** Žiūr. mt. *162.

2030. *Ožka nenori eiti iš lazdyno* (arba: reikia prikelti, atgydyti Kibirkštėlė). Paskutinė formulė: eina velniàs žydą smaugt, eina žydas jautį pjaut, eina jautis vandens gert, eina vanduo ugnies liet, eina akmuo kirvio šiupyt, eina kirvis virvę kirst, eina virvė strielčiaus rišt, eina strielčius vilką šaut, eina vilkas ožkos pjaut, eina ožka iš lazdyno, ein ožkelė iš lazdyno.

The Goat who Would not Leave the Hazel Bush (or: Awaking — reviving the Spark). This is the final formula: The devil goes to strangle the Jew, the Jew to kill the ox, the ox to drink the water, the water to quench the fire, the fire to burn the stone, the stone to blunt the axe, the axe to cut the rope, the rope to tie the hunter, the hunter to shoot the goat — the goat leaves the hazel bush, the wee goat leaves the hazel bush.

[10]: Ar. 16; LTA 349(42), 361(43), 407(14), 413(20), 421(39), 494(40), 544(349), 879(63); LMD I 802(12).

***2030 G.** *Gaidžiukas išmuša riešutu vištytei akelę.* Teisinasi, kad jam lazdynas
= rus. *241 II, liv. 241[1]. kelnaites suplėšė, lazdyną ožka nugraužė, ožkos piemuo neganė, piemeniui šeimininkė bandelės neiškepė, kiaulė tešlą suėdė, vilkas paršiukus sudraskė.

The Cock Strikes out the Wee Hen's Eye with a Nut. The Cock blames the hazel bush for tearing its knickers, the hazel bush the goat

for gnawing at it, the goat the shepherd-boy for not tending it, the boy his mistress for not baking him a bun, the mistress the pig for eating up the dough, the pig the wolf for killing its young.

[19]: LPY II 323 nr. 193, III 57 nr. 27; Liet. pas. 5 nr. 6 = Capp. Mär. 3 nr. 2; LTA 260(149), 474(39), 479(63), 552(1165), 626(2037), 686(45,104), 724(71); LMD I 8(10), I 142(45), I 301(2), I 559(2), I 607(2), I 802(6), I 833(11), III 73(51).

2033. *Dangus griūva.* Lapelis užkrenta katinukui ant uodegytės; jis bėga, manydamas, kad dangus griūva, sutinka zuikį, lapę, vilką ir t. t., visi bėga, kol išsiaiškina, kad nėra pavojaus.

The Sky Is Falling. A leaf falls on the tail of a kitten; he thinks the sky is falling, and runs; meets a hare, a fox, a wolf, and others; they all run until they find out there is no danger.

[3]: Liet. pas. 3 nr. 1 = Capp. Mär. 1 nr. 1; LTA 10b(250), 422(127).

*2040. *Atsargus tarnas.* Pradeda pasakoti ponui apie nelaimes labai „iš tolo“: nulaužė peiliuką, lupdamas arkliui odą, kuris išgaišo degant dvarui ir t.t.

= rus. *2014 I, plg. span. *925.

The Considerate Servant. In a roundabout way breaks bad news to his master: „I broke my knife while skinning the horse, which died at the time that fire broke out in your manor“ etc.

[2]: LTA 337(12), 397(170).

2300. *Pasakos be galo (nuobodinio pasakos).* „Jei nori, vėl pasakysiu iš pradžios“.

[112]: LPY II 107 nr. 62, p. 124-5 nr. 72-3; Dauk. 57 nr. 31; Žv. 1932 p. 323; LTA 10a(35,40,94-5), 10b(167,270,276,282), 69(495,501-3), 208(133,136), 218(73), 262(167,245), 267(9), 272(159), 284(532), 293 (956-7), 299(1), 305(124), 324(27-8), 325(21,28), 336(9,10), 337(40), 338 (662), 372(50-57,68,70), 398(287), 406(259,260), 407(16,361), 421(82-3), 426(64), 430(143), 449a(12), 449b(16,20), 450(8,73), 452(23a,68-70,70b-c), 462(126,436), 491(5), 510(53), 542(1-5,7-13), 552(1118a), 598(4-7,12-14), 612(45), 613(229), 686(57), 720(15,51-2, 67-72); LMD I 96(5,7), I 661 (39-40), I 802(2,10), I 998(4-6).

*2301. *Pasakos vaikams pajuokti.* Kai vaikai užsispyrę prašo pasakyti jiems pasaką, suaugę nuo jų atsigina tam tikromis trumpomis pajuokiamomis pasakaitėmis. Pav., šuns vardas „Užteks“.

Mock Stories for Children. When children, by persistently demanding a story, become a nuisance to their elders, the latter get rid of them by telling brief „mock stories“. E. g., the dog's name was „Enough“.

[3]: LTA 217(113), 510(52); LMD III 114(11).

NEKLASIFIKUOTOS PASAKOS
UNCLASSIFIED TALES

2403. žiūr. mt. *1868.

***2420.** *Lietuviai rusų kariuomenėj.* Karininkas klausia lietuvius naujokus pavardžių, kurie, nesuprasdami rusiškai, atsako: „Ką sakai?" Užrašo pavardę Kasakai. Radęs kelintą tokią pat pavardę, supykęs duoda antausį, naujokas klausia: „Už ką muši?" Užrašo pavardę Užkamuši.

Lithuanians Serving in the Russian Army. The Lithuanian recruits are asked their names. Not understanding Russian, they answer: „What do you say?" This is put down as their names. Noticing that all the names are alike, the officer loses his temper and the next soldier, who answers thus, gets his ears boxed. The soldier: „What for?" His name is put down as „What for".

[2]: LTA 270(560), 305(11).

***2421.** *Žmogus šuns vietoj.* Ponas liepė baudžiauninkui šuns vietoj naktį saugoti dvarą. Jis lojo: „Aukis, aukis... im, im... ved, ved..." Ponas nesuprato šuns lojimo, leido vagims apvogti dvarą.

The Man in Place of a Watch-dog. The master orders his serf to watch the manor at night place of the dog. When the thieves come, the serf barks: „Dress, dress... They take, take... They lead, lead..." The master does not understand the barking and pays no heed to it — is robbed of his property.

[3]: LPY III 8 nr. 5, 259 nr. 152; Žv. 1928 p. 110.

***2422.** *Berno muzika.* Paėmęs viena gaida per aukštai, prigadina kelnes.

The Hind's Music. Having taken a note too high, makes a mess of his trousers.

[2]: LTA 327(150), 512(41).

***2423.** *Mokytas sūnus.* Neva pamiršęs lietuviškai, sūnus kalba tik „lotyniš-
= rus. kai"; ir tėvas, mušdamas tinginį sūnų, taip pat kalba „lotyniškai".
*2082. Arba: kai grėblys suduoda į kaktą, prabyla: „Prakeiktas grėblys".

The Learned Son. Pretends that he has forgotten Lithuanian, and speaks only „Latin"; the father, chastising his lazy son, also speaks in „Latin": Or: accidently stepping on a rake, the son injures his forehead and curses the tool in Lithuanian.

[2]: LTA 262(173), 361(22).

***2424.** *Vienakojė žąsis.* Virėjas suvalgė žąsies koją ir ponui tvirtino, kad žąsis teturėjusi vieną koją. Kelionėje jiedu mato ant vienos kojos stovinčias žąsis, bet ponas pabaido jas mesdamas lazdą. — „Jei ponas būtum paleidęs lazdą ir anai žąsiai, tai ir ji būtų turėjusi dvi kojas".

The One-legged Goose. After eating a leg of the goose, the cook assures his master that a goose has but one leg. Later, when travelling both together, they see geese standing on one leg. The master throws a stick and the geese take flight on both legs. The cook: „Master, if you would have thrown a stick at that other goose, it also would have had two legs."

[3]: LTA 186(26), 578(23), 585(107).

*2425. *Gudrūs kareiviai.* Be pinigų perka pieną, medų, pavagia batus, neva susiginčiję, kiek bate yra vinių arba kad žmogus turįs 6 kojos pirštus. *The Clever Soldiers.* They manage to get milk and honey for nothing, steal boots while seemingly disputing over the number of nails in a boot or arguing that a man has six toes.

[4]: LTA 486(28), 545(124), 551(6); LMD I 652(7).

*2426. *Taip pat atsiskaitė.*

Paying Back in the Same Coin.

A. Pakeleiviai ir šykštuolis. Alkaniems keleiviams šykštuolis išskaičiuoja įvairius valgius ir vis klausia: „Ar valgytumėt?" — „Valgytumėm". — „Taigi, kad būtų"... Paprašę parodyti kelią, primuša jį ir klausia: „Ar gintų brolis?" — „Gintų". — „Taigi, kad būtų".

The Travellers and the Miser. Naming a variety of dishes to the hungry travellers, the miser keeps asking: „Would you eat of them?" — „We would" — „Yes, if they were here to eat"... After being shown their way, the travellers beat the miser, and ask him: „Would your brother defend you?" — „Surely, he would." — „Yes, if he were here".

[2]: LTA 527(9); LMD I 897(26).

B. Bernas ir ūkininkas. Bernas valgo atvirkščiu šaukštu, šeimininkas pila jam algą (javus) atvirkščia šiūpėle.

The Farmer and his Servant. The servant eats with his spoon turned backwards; the master lades out his wages (grain) with the shovel also turned backwards.

[2]: Dow-Sylw. II 204; LTA 262(284).

C. Vagis agurkų darže. Skaito iki septynių, primena, kad 7 įsakymas liepia: „nevok", tai vėl skaito nuo pirmo. Vagį pagavęs šeimininkas muša, skaitydamas iki penkių („neužmušk") ir vėl nuo pirmo. Stealing Cucumbers. The thief, picking the seventh cucumber, remembers the Seventh Commandment; starts again from number one. Catching the thief, the owner beats him, counting from one to five (the Fifth Commandment) and then beginning anew.

[2]: LTA 450(20), 720(64).

*2427. *Apdeginta ir žalia duona.* Norėdama greičiau numarinti šešurą, marti ėmė kepti apdegintą duoną, bet senis pradėjo tukti; tik kai ėmė kepti žalią duoną, senis greit mirė.

Burned and Underbaked Bread. Wishing to rid herself of her father-in-law, the daughter-in-law starts to feed him on burned bread; but the old man begins to thrive on it. When she tries underbaked bread, the old man dies very soon.

[2]: LTA 327(313), 413(13).

*2428. *Siuvėjas šventiesiems kailinius.* „Pasiūk Visiems Šventiems (t. y. iki tos šventės) kailinius"; nesupratęs siuvėjas prisiuva daug mažų kailiniukų.

Fur Coats for the Saints. The tailor is asked to make a fur coat for All Saints Day; misunderstands the order and, from the fur received, makes many small coats — for all the saints.

[2]: LTA 274(41), 314(11).

*2429. *Sugėdintas teismas.* Moteris: „Jeigu už tai nėra bausmės, tai visi čia esą, išskyrus karalių paveikslus, pabučiuokit man į subinę".

The Court Put to Shame. The woman: „If such deeds deserve no punishment, let everyone present, the kings' portraits excepted, kiss my hindmost."

[2]: LPY IV 224 nr. 173; LTA 521(95).

*2430. *Gudrus vežėjas.* Tyčiomis paklaidina miške poną, kuris važiuojant į kelionę neliepdavo įdėti maisto.

The Clever Coachman. Purposely loses his master in the forest, who, going on a journey, always omitted to order him his share of food.

[3]: Žv. 1933 p. 87; LTA 350(219), 662(204).

2431 = est. 1573. *Šposininkai (vagys) supykdo šeimyną.* Naktį padeda tarp miegančių mergų skilandį, susmaluoja berno plaukus, išdrabsto tešlą ir t.t. Pabudusios mergos ginčijasi katros vaikas ir t. t.

Jokers (Thieves) Set at Variance the Household. At night they put a pork cheese in the bed where two girls are asleep, tar the hind's hair, scatter the dough, etc. Upon awaking, the girls dispute as to whose child it is (and the like).

[2]: LTA 10b(251), 381(119).

*2432. *Nevykę pamėgdžiojimai.* Vienas ponas nori pas save įrengti tokius pat prašmatnumus, kuriuos matė pas kitą poną, nepavyksta.

The Unsuccessful Imitator. A gentleman tries to copy the grandeur seen at another gentleman's house, but without success.

[4]: LTA 324(34-5), 327(148), 512(36).

*2433. *Geros dešros.* Ponas, penėjęs kiaulę riešutų branduoliais ir riestainiais, liepia virti neraišytas žarnas.

The Good Sausage. Having fattened the pig on nuts and cakes, the master orders that its entrails be boiled undressed.

[2]: LTA 327(314), 720(29).

*2435. *Kareivis (žydas) nakvynėje pas ūkininką.* „Kas ten šoblią pernakt traukinėjo iš makšties?“ — „Kas ten traukinės, kad nieko nėra, tik kiaulė užpečky gulėjo...“

The Soldier (Jew) Staying the Night at a Farmhouse. „Who was it kept drawing the sword from its sheath all night“ — „Who would there be to draw it when nobody was there, only the pig lying at the back of the stove...“

[2]: LMD I 804(5-6).

*2436. *Apgautas krautuvininkas.* Vagis prikalba jį prisimieruoti kunigo sutoną, išvagia pinigus iš kasos, o besivejantį krautuvininką žmonės sulaiko kaip beprotį.

The Deceived Shopkeeper. The thief asks the shopkeeper to fit on a cassock which he pretends he is buying for his brother who, he explains, is about the same height as the shopkeeper. Meanwhile, he steals the money from the tiller and makes off with it. The shopkeeper goes in pursuit of the thief, and is held up by onlookers who take him for a madman.

[2]: LTA 378(163); LMD I 96(6).

*2437. *Neregiai ir jų vadovas.* Išdykėlis kankina savo vedžiojamus neregius, galop juos prigirdo upėje.

The Blind Men's Guardian. The wicked guardian torments his blind charges and finally drowns them.

[3]: LTA 410(95), 449a(144), 507(20).

*2438. *Nupratina nuo vagytės.* Sūnus įkalbinėja tėvui pavogti kaimyno jautį; tėvas nuperka, bet jie neva pavagia; valgant mėsą vis ateina kaimynas; sūnus iš baimės sulieśėja.

Curing the Would-be Thief. The son persuades his father to steal an ox. The father buys the ox secretly, then, together with his son, goes to „steal“ it. Each time they eat the meat, the supposed owner happens to come in. Owing to his guilty conscience, the son derives no benefit from the meals and becomes thinner.

[3]: LTA 364(4), 370(159); LMD I 144(37).

*2439. *Skani arbata.* Kaimietis verda arbatą kunigui pavaišinti: sudeda visas
= rus. arbatžoles, 6 svarus cukraus, lašinių ir tt.
*1710. *Savoury Tea.* The peasant entertains a priest to tea. Making it, puts in all the tea, 6 pounds of sugar, a piece of bacon, etc.

[1]: LTA 198(334).

*2440. *Šventieji išvalgė grietinę.* Tarnas išvalgo šeimininko grietinę, jos likučiais ištepa šventųjų paveikslams (statulėms) lūpas ir visą kaltę verčia šventiesiems.

The Saints Ate the Cream. The servant eats his master's cream, then having smeared the remainder of it on the lips of the effigies of the saints, puts all the blame on them.

[8]: Žv. 1928 p. 242; LTA 186(25), 208(123), 450(134), 544(336), 578(22), 585(106); LMD I 897(27).

*2441. *Ant stalo numaliavotas mėšlas.* Piešinys ir natūra (vulgariška).

Dung Painted on the Table. A drawing and nature (vulgar).

[3]: LTA 361(18); LMD I 803(5), I 897(12).

*2442. *Kaip atpratino ponią nuo blėkų valgymo.* Parodė, kaip neapetitingai šis valgis gaminamas.

How a Woman Came to Loath Tripe. Is shown the unappetizing manner of its preparation.

[3]: LPY III 97 nr. 59; LTA 217(119); LMD I 133(147).

*2443. *Bernas moko poną paukščių kalbos.* Muša įkišęs maišan.

The Hind Teaches his Master Birds' Talk. Puts him in a sack and beats him.

[3]: LTA 425a(104), 462(116), 481(36).

*2444. *Moko lotynų kalbos.* Nupjauna liežuvio galą, liepia palaižyti šaltą geležį — susižeidžia.

Teaching Latin. Cuts off tip of pupil's tongue and orders him to lick cold iron — pupil injures himself.

[1]: Jurk. 18 nr. 3 = LPY I 119 nr. 38.

*2445. *Baudžiauninkas ir urėdas.* Baudžiauninkas skundžiasi, kad urėdas mažai dirba ir gerai apmokamas; ponas siunčia jį, o paskum urėdą, sužinoti, kas kaimynystėj darosi; baudžiauninkas laksto kelis kartus, o urėdas viską iš karto sužino; iš čia patarlė: „už vieną luptą (mokytą) du neluptu duoda".

The Serf and the Steward. The serf complains that the steward does very little work but gets good pay. The master sends the serf, and later the steward, to find out what is going on in the neighbourhood. The serf does a lot of running about, whereas the steward gets the information at once. This makes the proverb: „a beaten (learned) person is worth two unbeaten (unlearned)."

[2]: LPY II 275 nr. 177; LTA 321(12).

*2446. *Tinginys mokosi amato lovoj gulėdamas.* Savarankiškai dirbdamas tik sugadina medžiagą — imasi dirbti didelį daiktą, neišeina nė mažiausias, pav., kala plūgą — kirvį — peilį — adatą — šnipšt!

Learning a Trade in Bed. Working independently, the lazy fellow spoils the materials received — starts making something big, which at the end turns to nothing. For example, begins with forging a

plough: this becomes an axe, the axe a knife, the knife a needle, the needle — nothing!

[8]: Bar. 189; LTA 474(40), 520(15), 527(10), 585(36), 720(45-47).

*2447. *Nelaimę atnešą teisėjo batai.* Turtingas pirklys tampa elgeta dėl apmainytų (pavogtų) teisėjo batų.

The Judge's Ill-luck-bringing Boots. The wealthy merchant becomes a beggar, due to the judge's ill-luck-bringing boots he acquired through exchange (theft).

[2]: LPY IV 230 nr. 180; MP II 57.

*2448. = rus. *2132, = rum. 921 II*. *Astronomas ir daktaras nakvynėj pas ūkininką.* Ūkininkas pasirodo mokąs geriau spėti orą ir valgius pasirinkti, negu jo mokyti svečiai.

The Astronomer and the Doctor Staying the Night at a Farmer's House. It transpires that the farmer is the better weather divinator and has more understanding in regard to the choice of healthy foods.

[4]: LTA 279(99), 321(8); LMD I 624(10), I 652(6).

*2449. *Dievo apgavimas.* Jautį parduoda už 5 grašius (buvo pažadėtas aukai), o gaidį už muštinį, tačiau pirkėjas abu turi kartu nupirkti.

Cheating God. Sells the ox (a votive-offering) for 5 groats, the cock for much more — a „muštinis" (an old Lithuanian silver coin); however, the purchaser must buy both the ox and the cock together.

[7]: LPY III 91 nr. 52; Žv. 1933 p. 218; LTA 198(348), 324(15), 405(262), 422(59); LMD I 98(2).

*2450. *Pypkių šventinimas.* Kunigas liepia sunešti visiems rūkoriams pypkes — pašventinsiąs, kad apsaugotų žmones nuo gaisro pavojaus. Lazda sudaužo visas pypkes.

The Blessing of the Pipes. As a means of safety against danger of fire, the priest orders all the smokers in his parish to bring their pipes to be blessed. With a stick breaks the pipes to pieces.

[2]: Žv. 1927 p. 196; LTA 361(1).

2451. = rum. 1777. *„Nesigirdi".* Zakristijonas išpažintyje pas savo kleboną: abu turi nuodėmių, kurių nenori viens kitam prisipažinti.

„I Can't Hear You". The Rector confesses his sacristan: both are guilty of sins which neither wishes to acknowledge to the other.

[1]: LTA 333(8).

*2452. plg. span. *980 A. *Skolintas turtas.* Senis žarsto pasiskolintus pinigus, kad tai matydami, sūnus su marčia gerai su juo elgtųsi.

Borrowed Wealth. The old man toys on purpose with borrowed money, in the hope that his son and daughter-in-law, seeing it, would think it to be his own, and treat him kindly.

[1]: LTA 208(146).

NEPADORŪS PASAKOJIMAI

OBSCENE STORIES

*2900. *Velnias statinėj.* Meilužis slepiasi nuogas suodinoj statinėj. Vyras už gerus pinigus parodo ponui „velnią".

The Devil in the Barrel. The naked lover hides himself in a sooty barrel. The husband receives from a gentleman a good sum of money for showing him the „devil".

[22]: LPY II 288 nr. 183; LTA 10b(193), 260(87), 338(659), 358(613), 370(152), 397(31), 407(25), 426(44), 449b(177a), 469(78), 539(35); 552(930), 576(19), 662(306), 686(62,83), 692(12); LMD I 842(24), III 27b(22), III 73(4), III 117b(4).

2901. = rum. 1380 VIII. *Pranašaująs paukštis.* Išvaro iš namų velnią (žmonos meilužį). Paukštį galima nužudyti tik ant jo šlapinant (plg. mt. 1535 III, *1614).

The Prophesying Bird. Drives the devil (wife's paramour) out of the house. The bird can be killed only when urinated on (Cf. Mt. 1535 III, *1614).

[18]: LPY III 259 nr. 153; LTA 10a(91), 208(148), 262(198), 356(178), 397(131), 421(112), 462(4,418,508,511), 491(2), 520(10); LMD I 133(103,196), I 527(4), I 805(3), I 833(22).

*2902. = rus. 1730 IV. *Neištikima žmona ir gudrus bernas.* Bernas išbaido ir prikankina šeimininkės meilužius, išgelbsti savo poną, nubaudžia šeimininkę (įvairūs epizodai).

The Fickle Wife and the Clever Hind. The hind scares and torments his mistress' lovers; saves his master, and punishes his mistress (various episodes).

[7]: LPY II 285 nr. 182; LTA 260(52), 372(42,45), 462(70,100); LMD I 592(3).

*2903. *„Teliukas".* Vyras muša „teliuką" (žmonos meilužį) už palietą pieną.
The „Calf". The husband beats the „calf" (his wife's lover) for spilling the milk.

[2]: Dow-Sylw. I 77; LTA 324(14).

*2904. *Popas ir ponia pirty.* Viską mato kareivis ir papasakoja vyrui. Per puotą ponas liepia kareiviui viską viešai papasakoti, perspėjęs: „Kas sakys, kad neteisybė, po 500 rubl. pabaudos".

The Papa and the Lady in the Baths. A soldier sees all that takes place there, and informs the husband. At an entertainment, the husband has the soldier tell the story in detail to his guests, whom he warns: „The person to deny the truth of the story will be liable to a penalty of 500 roubles."

[2]: Dor. 75 nr. 58; LTA 350(228).

*2905. *Bernas su merga ir piemuo pirty.* Piemuo pragane veršiukus ir, bijodamas šeimininko, slepiasi pirtyje. Ateina bernas su merga. „Net visą svietą matau". Piemuo: „Gal ir mano veršiukus matei?".

The Shepherd Boy, the Hind and the Maid in the Bath-house. Having lost his calves, the shepherd boy is afraid of his master's wrath and hides himself in the bath-house. Unaware of the boy's presence, the hind and maid come there. „I can see the whole world". The shepherd boy: „Perhaps you can also see my calves?".

[5]: LTA 539(23-4), 544(275), 585(113); LMD III 73(49).

*2906. *Šventasai už meilužį.* Vyras ateina pas moterį apsirengęs kokio šventojo ar angelo rūbais.

A Saint for a Lover. A man dressed up as a saint or angel comes to a woman.

[2]: LTA 208(119), 397(116).

*2907. *Neturįs apie moteris supratimo bernas.* Atsargus šeimininkas ieško tokio berno. Gudruolis savaip aiškina gyvulių kergimąsi. Priimtas tarnybon apgauna šeimininkę ir jos dukterį.

= rus 1544 A*, est. 1544*.

The Hind who Knew Nothing of Women. A cautious farmer seeks for such a man. The cunning hind explains copulation in a peculiar way. When he is admitted into service, suduces both the farmer's wife and his daughter.

[5]: LTA 305(12), 327(309), 420(109), 481(37); LMD I 312(34).

*2908. *Nepaprasti vardai.* Pasivadinęs keistais vardais, bernas apgauna merginą, jos motiną ir tėvą.

= norw., fin.-sw., fin., est., flem. 1732*, span. *1940 B.

The Unusual Names. Assuming unusual names, the servant deceives the girl, her mother, and her father.

[3]: LTA 305(13), 397(117), 409(65).

*2909. *Merga bijo lytinių santykių.* Įpratinama su saldainiais.

The Girl Afraid of Sexual Intercourse is habituated through bribery of sweets.

[2]: LTA 397(127,135).

*2910. *Mergų bijąs bernas.* Įpratina su medum.

The Boy Afraid of Girls. Becomes habituated through bribery of honey.

[2]: LTA 397(109); LMD I 551(4).

2911. = est. 1543. *Vyras be lyties organo.* Kvaila žmona duoda daug pinigų jam nusipirkti. Susipykęs su žmona, tariamai meta jį į balą. Moteris braido ir ieško brangaus daikto. Jai padeda kunigas (žydas). Ginčas.

The Man without a Member. The foolish wife gives her husband a lot of money to buy himself one. The husband, after a quarrel with his wife, feigns throwing it away into a pond. The wife wades through the water in search of it. She is aided by a priest (Jew). The quarrel.

[4]: Schl. Hand. 160 = LV 305 nr. 42; LTA 372(43), 724(55); LMD I 312(33).

2912. = rum. 1654. *Nesusipratimas.* Žmogus nakvoja medy. Ateina po medžiu bernas su merga. „O kas mūsų vaiką augins?“ — „Pasirūpins tas, kur aukštai (Dievas)“. — Žmogus medy: „O kad jūs nesulauktumėt...“ Pabėga.

The Misunderstanding. The man spends the night in a tree. A youth and maid come under it. „Who shall provide for our child?“ — „He above (God) will take care of it.“ The man in the tree: „I will do nothing of the kind!“ The pair flee.

[3]: Geit.[2] 24; LTA 507(27), 619(154).

*2913. *Baudžiauninkas ir ponia.* Gudrus baudžiauninkas atgauna iš pono savo jaučius, kuriuos atidavė poniai už pasimylėjimą su ja ir dar apgauna jos vyrą.

The Serf and his Mistress. The clever serf recovers the oxen he has given his mistress in return for her amorous favours, and cheats her husband into the bargain.

[2]: Capp. For. 31 p. 429 nr. 3; LTA 260(112).

2914. = liv. 1547. *Nudažytas penis.* Dukters tėvas nori, kad vaikas būtų vyskupas.

The Painted Penis. The father wants his daughter's child to be a bishop.

*2915. *Kai skylė prie skylės prisiartins, reiks mirti.*

When hole to hole will draw near, it shall be time to die.

[2]: LTA 462(117,384).

*2916. Moka moteriai pinigus ir prašo po truputį pakelti sijoną ir pan. „Kitatiek pridėsiu, tik iki galo“.

The man pays the woman money, and asks that she lift up her skirts little by little. „You shall get double, if you lift them up altogether.“

[2]: Dor. 32 nr. 17; LTA 397(134).

*2917. Kunigas klauso namuose gražių moterų išpažinties.
Priest confesses beautiful women at home.
[2]: LTA 397(118), 585(26).

*2918. Karalaitis ieško sau žmonos baltais plaukais prie lyties organų.
The Prince Seeking for a Wife with White Hair Next her Sexual Organs.
[3]: LTA 327(77), 691(14); LMD I 998(2).

*2919. Moteris prašo, kad ją įžabotų (apmautų pavalkais).
A Woman asks to be bridled.
[3]: LTA 397(35), 462(116), 724(129).

*2999. *Įvairios obsceniškos istorijos.*
Various Obscene Stories.
[16]: LTA 203(63), 397(33,34,78,119,129,155,169,172), 381(136), 420(112), 425a(105), 462(383), 511(20), 512(35), 576(25).

ŠAKMĖS

LEGENDS

3000 – 3249. ETIOLOGIŠKOS SAKMĖS
AETIOLOGICAL LEGENDS

3000 — 3004. Angelų ir velnių sutvėrimas
Creation of Angels and Devils

3001. *Gerų ir blogų angelų (velnių) sutvėrimas.* Dievas tveria angelus. Į jį
= est. p. 142 nr. 20. prisižiūrėjęs Liucius irgi daro tą patį — sutveria velnius.

The Creation of the Good and of the Bad Angels (Devils). God creates the angels; Lucifer tries to imitate him — creates the devils.

[5]: LV 279 nr. 1, p. 280 nr. 3; LTA 828(375); LMD I 561(2), I 1000(163b).

3002. (= Th. A 106.2., V 236.) *Blogų angelų sukilimas prieš Dievą.* Dalis
plg. liv. p. 82 nr. 15. angelų su Liucium priešaky pakėlė maištą prieš Dievą (ž. mt. 803). Nusižengusius angelus ištrėmė iš dangaus į pragarą, ir jie ten virto velniais (ž. mt. 3458).

The Bad Angels' Revolt against God. Headed by Lucifer, a group of angels revolted against God. In punishment for this, God banished them to hell, and there they became devils. (Cf. Mt. 3458).

[8]: LP II 5 nr. 1; LTA 489(24), 743(100), 752(30), 758(85), 759(28), 828(373), 828(375).

3005 – 3029. Žemės ir negyvosios gamtos sutvėrimas
Creation of Earth and Inanimate Nature

3005. (= Th. A 812.1.) *Žemės sutvėrimas.* Dievas sutveria žemę iš dumblo, kurį velnias atneša iš jūrų dugno. Velnias nori paskandinti Dievą, arba velnio nasruose ima augti paslėptas dumblas.

Creation of Earth. God creates the earth from mud which the devil brings from the bottom of the sea. The devil wants to drown God, or the mud concealed in the devil's mouth begins to augment.

[10]: Dähnhardt, Natursagen I 53 nr. 2; LV 280 nr. 3; TŽ V 636 nr. 14 = El. 7 nr. 1; LTA 238(1); LMD I 513(11), I 561(3), I 626(7), I 842(2), I 851(1), I 1000(163a).

3008. *Kalnų, sausumų ir pelkių kilmė* — pirmųjų žmonių kelionė išvarius
plg. rum. p.84 nr.2. juos iš rojaus. Arba: Dievas sutveria sausumą, velnias bedugnes ir klampynes.

Origin of Mountains, Dry Lands and Bogs — from journey of the first people after banishment from paradise. Or: God creates land, devil gulfs and swamps.

[3]: Dow-Sylw. II 114² LP I 7 nr. 3; LMD I 1000(163f).

3012. *Žemė prašo Dievą palengvinimo:* pirmąkart Dievas leido tvaną, antrąkart marą, kas dabar bus — nežinia.

Earth Asks God for Alleviation: God first sent flood, then pestilence; what will come next — no one can tell.

[2]: LP I 11 nr. 18; LMD I 561(16).

3015. *Akmenų kilmė.* Velnias pasėjęs akmenis, Dievas užleidęs šaltį, kad
=liv. p. 80 nr. 4. nebeaugtų. Arba: Dievas (ar kas iš šventųjų) užsigauna į akmenį koją ir liepia akmenims nebeaugti.

Origin of Stones. The devil sowed the stones; God sent the cold to prevent their growing. Or: God (or a certain saint), having injured his foot against a stone, bade the stones grow no more.

[5]: LP II 15 nr. 23; LTA 368(319), 398(155), 724(78); LMD I 327(1).

3016. (= Th. A 2721. 3. 1.) *„Sėju akmenis“.* Kristui paklausus ūkininką, ką
= liv. p. 80 nr. 2. jis sėjąs, šis atsakė, jog akmenis. „Tai ir tebūnie akmenys“.

Man Tells Jesus he is Sowing Stones. „You shall get stones“.

[1]: El. 158 nr. 370.

3020. *Ugnies kilmė.* Paukščiai atneša ugnį iš pragaro. Anksčiau pragaras buvęs šaltas, jį užkūręs Kristus savo krauju.

Origin of Fire. Birds brought fire from hell. Originally there was no fire in hell; Christ set it on fire with his blood.

[2]: LTA 267(34), 462(22).

3030—3080. Žmonių sutvėrimas ir jų ypatumų kilmė

Creation of Man and Origin of his Characteristics

3030. (= Th. A 1200). *Žmonių sutvėrimas.* Dievo ir velnio veikla tveriant žmones. Žmogaus prigimties ypatumų atsiradimas. Moters sutvėrimas. Pirmųjų žmonių gundymas rojuje ir jo netekimas.

Creation of man. God's and the devil's activity in the creation of man. Origin of man's characteristics. Creation of woman. Temptation of the first people, and their loss of paradise.

[8]: LP I 7 nr. 2, II 10 nr. 3; EO VI nr. 1b; LTA 10b(120-1), 545(101); LMD I 1000(163d,e).

3032. *Ligų kilmė.* Velnio dėka žmogaus kūnas liko prieinamas ligoms.

Origin of Disease. Thanks to the devil, man's body has become suject to disease.

[3]: LP I 9 nr. 12; LMD I 561(10), I 1000(163c).

3035. *Žmogaus nagų kilmė.* Seniau visas žmogaus kūnas turėjo raginę odą. Žmonėms nusidėjus, Dievas paliko ją tik ant pirštų galų.

Origin of Man's Finger Nails. Originally man's whole body was covered with horny skin. After man committed sin, God left him this skin only at the ends of his fingers.

[3]: LP II 10 nr. 6; LTA 219(104); LMD III 36a(20).

3040. (= Th. A 1313.1-2) *Lyčių kilmė.* Vyrų ir moterų lyties organų kilmė. Lytinių santykių pradžia. Kodėl vyrams auga barzdos ir ūsai.

Origin of Sexes. Origin of the sexual organs. Beginning of sexual intercourse. Why men grow beards and whiskers.

[12]: Dor. 33 nr. 18; LTA 293(970), 322(179), 361(35), 381(135), 420(113), 445(35-6); LMD I 312(1), I 803(6), I 998(8), I 1000(163k).

3045. *Vyrų viršenybės prieš moteris kilmė.* Dievas liepė Adomui ir Jievai bėgti prie upelio ir praustis, — kuris pirma pribėgs, tas bus vyresnis; pirmas pribėgo Adomas. Arba: iš pradžių buvo viršenybė duota moterims, bet jos nevykusiai naudojosi valdžia.

Origin of Man's Superiority over Woman. God ordered Adam and Eve run to the brook to wash themselves — the one to reach the brook first would be the other's superior. Adam was the winner. Or: originally superiority was given to woman, but she made poor use of her authority.

[4]: LTA 260(295), 457(230); LMD I 299(18), I 483(16).

3046. *Kodėl moterys visad neturi laiko.* Bausmė, kad neparodė Dievui kelio, teisindamosi laiko stoka.

Why women never have leisure. Because they refused to show God the way, saying they had no time.

[5]: El. 148 nr. 353, 358, p. 149 nr. 360; LTA 260(50), 290(51).

3047. (= Th. A. 1371. 1.) *Moters ir velnio gimininingumas.* Šv. Petras nukerta galvas besimušantiems velniui ir moteriai. Dievas liepia vėl atgyvdyti. Šv. Petras sumaišo galvas.

Kinship of Woman and the Devil. The devil and the woman fight. St. Peter cuts off their heads. When he is orderd by God to revive the beheaded, he places the heads on the wrong bodies.

[14]: El. 137 nr. 337-8; LTA 290(52), 291(271), 368(55a,190), 421(40), 449a(114), 445(34), 552(753); LMD I 332(10), I 888(2), I 1000(464), III 115(13).

3050. *Ponų (bajorų) sutvėrimas.* Sutverti iš kitokios medžiagos (kvietinės tešlos, kurią suėdė kalė); arba: ponus sutvėrė velnias.

Creation of the Gentry. They were made of different material (wheat dough that a bitch devoured); or: the devil made the gentry.

[4]: EO VI nr. 1a; LTA 527(21), 613(218); LMD I 809(8).

3054. (= Th. A. 1650. 1.) *Luomų kilmė.* Nelygūs Adomo ir Jievos vaikai.
Origin of the Classes. The various children of Eve.

[1]: Ms. ps. 22 nr. 9 = LPY II 96 nr. 55.

3056. *Dievas skirsto žmonėms amatus.*

God Assigns People their Vocations.

[3]: Dow-Sylw. I 215; LTA 449b(59); LMD I 561(20).

3057. *Dievas moko žmones darbus dirbti.* Pasigiriančius, jog jie patys tai išmokę, arba neklusnius žmones Dievas paverčia gyvuliais.
= rum. p. 93 nr. 119.

God Teaches People to Work. Those who boast of having learned work by their own efforts, or those who are disobedient, God transforms to animals.

[14]: LP I 13 nr. 27, II 15 nr. 24; El. p. 75 nr. 186, p. 83 nr. 195, p. 87 nr. 201, p. 97 nr. 221; p. 124 nr. 309, p. 132 nr. 326, p. 133 nr. 329, p. 134 nr. 333, p. 148 nr. 353, 358, p. 149 nr. 360; LTA 422(56).

3060. *Žmogaus amžius:* 40 metų yra tikras žmogaus amžius; tolesni 20 m. gauti iš arklio, dar 20 m. iš šuns ir dar 20 m. iš beždžionės.
= rum. p. 93 nr. 113.

The Span of Man's Life. Man's own life — 40 years; 40-60 he gets the horse's portion; 60-80 the dog's; 80-100 the monkey's.

[5]: Scheu 69 nr. 61; El. p. 138 nr. 339-40, p. 139 nr. 341; LTA 724(23).

3062. *Kodėl žmogus daugiau nebežino savo mirties valandos.* Dievas pakeičia, nes žmogus, žinodamas greit mirsiąs, tveria iš žolių tvorą.
= est. p. 142 nr. 19, liv. p. 84 nr. 37.

Why Men no longer Know Time of Death. Custom changed when men began to repair fences with stalks when they knew they were to die the next day.

[16]: LP II 10 nr. 5; TŽ V 638 nr. 26; Žv. 1927 p. 156; El. p. 99 nr. 224, p. 142 nr. 343-5, p. 143 nr. 346-8; LTA 260(71), 450(50,79), 545(103); LMD I 851(2), III 114(16).

3070. *Kodėl nusiprausus šluostoma burna.* Dievas prižadėjo velniui visus tuos žmones, kurie nusiprausę burnos neapsišluostys. Velnias veltui laukia.

Why Face is Wiped Dry after Washing. God promised to the devil all those people who after washing should not wipe their faces. The devil waits in vain.

[2]: LP I 8 nr. 7 = El. p. 13 nr. 14; LMD I 561(120).

3072. *Kodėl kalbantis reikia sakyti „jūs“*: prie kiekvieno žmogaus yra dar angelas ir velnias.

Why in Addressing Any One the Second Person Plural should be Used: because man is never alone; an angel and the devil are with him.

[1]: LV 283 nr. 11.

3080. *Lotynų (ar kurios nors kitos) kalbos kilmė.* Du nuo žmonių atskirti vaikai patys ima kalbėtis ta kalba.

Origin of the Latin (or other) Language. Two solitary children all by themselves begin to speak in this language.

[1]: LMD I 564(13).

3081–3235. Gyvulių ir augalų sutvėrimas

Creation of animals and plants

3081. (Th. A. 1750.1.) *Dievas ir velnias rungtyniaudami tveria gyvulius.* Dievas sutveria paukštį, velnias rupūžę (Th. A 1903); Dievas sutveria avį, velnias ožką ir pan.

= est p. 149 nr. 63, lin. p. 20 nr. 115.

Animals Created through Opposition of Devil to God. God makes birds, devil reptiles (Th. A. 1903); God makes sheep, devil goats (and the like).

[13]: LP I 8 nr. 5, II 11 nr. 9; Žv. 1927 p. 85; El. p. 25 nr. 43, 46, p. 65 nr. 152; LTA 10b(118,274), 42(38), 598(25,27); LMD I 144(30), I 561(5).

3082. *Dievas ir velnias kankina viens kitą savo tvariniais:* velnias apleidžia Dievą uodais — Dievas susikuria ugnį ir apsigina; Dievas apleidžia velnią blusomis — velnias neranda priemonių nuo jų apsiginti.

God and the Devil Torment each other with their Creations: the devil pesters God with gnats — God makes a fire and gets rid of them; God plagues the devil with fleas — the devil is unable to find means of protecting himself.

[5]: LP I 9 nr. 11; El. p. 12 nr. 13; LTA 368(273); LMD I 561(9), I 888(8).

3083. (Th. A 2286.2.3-4.) *Dievo ir velnio kaimenė.* Dievas pakeičia velnio karvių spalvą (prideda uodegas), ir velnias nebepažįsta savo bandos; Dievas ją pasisavina.

God's and the Devil's Herds. God changes colour of devils cows (gives them tails); devil does not know his own herd any more; God appropriates it.

[5]: LP I 9 nr. 8; El. p. 13 nr. 15, p. 89 nr. 207, p. 90 nr. 208; LMD I 561(6).

3086. (= Th. A 1833.1.) *Vilko sutvėrimas.* Velnias negali suteikti savo tvariniui vilkui gyvybės. Dievas pamoko velnią, jog norint suteikti jam gyvybę reikia taip sakyti: „Dievo vardu, kelkis ir praryk velnią!".

Creation of Wolf. The devil is unable to give life to the wolf he has created. God instructs him to say: „In the name of God, rise and devour the devil!"

[13]: „Inland" 1862 nr. 3 = Dähnhardt, Natursagen I 149; LP I 9 nr. 10; MT II 139 nr. 4-5, p. 140 nr. 7; El. p. 125 nr. 212-13, 321; LTA 324(11), 327(303), 662(243); LMD I 561(8), I 822(1).

3087. *Kodėl vilkas turi juodus nasrus.* Vilkas yra kilęs iš šuns, kuriam šeimininkė duonos vietoj padavė įkaitintą akmenį ir išdegino nasrus.

= est. p 145 nr. 40, liv. p. 89 nr. 76, plg. fin. p. 10 nr. 51.

Why Wolf's Jaws are Black. The wolf originated from a dog who burned his jaws with a hot stone given him by his mistress, in place of bread.

[2]: MT II 138 nr. 1-2 = El. p. 127-8 nr. 312, 319.

3088. *Vilkai — šv. Jurgio kurtai.* Kai jie kaukia, tai jie gieda šv. Jurgio giesmę.

Wolves — St. George's Hounds. When they howl, then they sing St. George's hymn.

[1]: LMD I 483(7).

3090. (= Th. A 1755-6) *Ožkos sutvėrimas.* Velnias nulipdo ožką, bet ji nejuda. Dievas jai duoda gyvybę (sušeria lazdele) arba pamoko velnią, kaip reikia daryti, kad ožka pasidarytų gyva. Velnias (kartais Dievas) nutraukia ožkai uodegą.

Creation of She-goat. The devil makes a she-goat, but it is inert. God gives it life (strikes it with a wand) or teaches the devil how to do it. The devil (sometimes God) pulls off the she-goat's tail.

[10]: LP I 9 nr. 8, II 10 nr. 7; EO VI nr. 1b; MT II 124 nr. 4, p. 125 nr. 7; El. p. 87 nr. 200, p. 106 nr. 255, p. 107 nr. 265; LTA 10b (265); LMD I 561(7).

3092. *Arklių kilmė.* Adomas ekėja pasikinkęs Ievą. Velnias spaudžia ekėčias, kad būtų sunkiau. Dievo pamokytas, Adomas šeria botagu per ekėčias, ir iš velnio pasidaro arklys ir kumelė.

Origin of Horse. Adam harrows the soil, with Eve harnessed to the harrow. The devil (invisible to Adam) presses the harrow down, to make the work harder. On God's advice, Adam lashes at the harrow, whereupon a horse and mare originate from the devil.

[10]: Žv. 1931 p. 350; El. p. 69 nr. 163, p. 70 nr. 166, 171, 183; LTA 42(78), 98(42); LMD I 561(95), I 822(2), I 1000(163h).

3093. (= Th. A 2262.1.) *Arklio kojų gyzelių (žemospurgių) kilmė*: kad galima būtų supančioti.

Why Horse Has Small Excresences on Legs: to support the rope to hobble him with.

[1]: LMD I 315(3).

3094. (= Th. A 2231.1.1.) *Kodėl arklys vis alkanas, o jautis sotus.* Arklys nenorėjo pernešti Dievo per upę, nes jam reikėjo ėsti.

Why Horse is always Eating and Ox Satiated. The horse, because he had to eat, refused to carry God across a river. Curse: „May you always be eating".

[11]: TŽ V 637 nr. 19, p. 641 nr. 35; El. p. 76 nr. 165, p. 77 nr. 167, 173, p. 78 nr. 188, p. 79 nr. 189; LTA 260(84), 426(46), 596(12); LMD I 327(5).

3096. (= Th. A 2233.1.1.) *Tekančių vandenų kilmė.* Dievas liepė visiems gyviams (gyvuliams ir paukščiams) kasti upes, ežerus, šaltinius. Nepaklausę ir nedirbę gyviai dabar negali gerti tekančio vandens, bet turi laižyti rasą nuo akmenų ar žolių.

Origin of Running Water. God ordered all the animals (animals and birds) dig rivers, lakes, springs. Those who refused to help dig them may not drink of running waters, but must lick dew from stones or grass.

[23]: LP I 13 nr. 24; LPY III 55 nr. 25; Liet. pas. 5 nr. 5; Scheu 81 nr. 73; MT II 103 nr. 11, p. 138 nr. 3; TŽ V 636 nr. 15, 17; El. p. 28 nr. 53, p. 46 nr. 106, p. 47 nr. 110, p. 51 nr. 116, p. 58 nr. 132, p. 59 nr. 137, p. 60 nr. 141-2, p. 66 nr. 157; LTA 267(26), 444(307), 449a(92); LMD I 142(13), I 315(11), III 36b(5).

3098. (= Th. A 2233.1.3.) *Dievas liepia gyvuliams taisyti kelius.* Kurmis nedirbo, todėl užbėgęs ant kelio turi išgaišti.
= rum. p. 89 nr. 69.

The Animals Build a Road. Shrew refuses to help, dies on road.

[16]: LP I 13 nr. 24; Liet. pas. 5 nr. 5; Scheu 81 nr. 74; TŽ V 636 nr. 16; El. p. 46 nr. 106, p. 100 nr. 225-6, 230-1, p. 101 nr. 232, 235, 239; LTA 265(238), 552(955); LMD I 142(14), I 327(2).

3100. *Velnias Nojaus laive* (motyvų konglomeratas). Velnias, pasivertęs pele, išgraužia Nojaus laivo dugne skylę, kurią žaltys užkiša savo uodega (= Th. A 2145.2.); Dievas leidžia žalčiui pasirinkti maistą; žaltys siunčia uodą sužinoti, koks gyvis turi saldžiausią kraują; kregždė ištraukia jam liežuvį, sužinojus, kad uodas praneš Dievui, jog saldžiausias yra žmogaus kraujas (= Th. A 2236.1.); žaltys, supratęs kregždės darbą, iškanda jai uodegą (= Th. A 2214.1 + A 2378.5.1.).
plg. est. p. 149 nr. 61, fin. 19 nr. 107, rum. p. 90 nr. 75.

The Devil in Noah's Ark (a conglomeration of motifs). Devil in shape of mouse gnaws hole in ark. Snake stops hole with tail

(= Th. A 2145.2); God allows serpent choose his own food; serpent sends gnat to discover what creature has sweetest blood. Gnat discovers that man has the sweetest blood. Rather than let him tell this secret, swallow tears out his tongue (= Th. A 2236.1.); when serpent discovers swallow's treachery, bites his tail (= Th. A 2214.1 + + A 2378.5.1.).

[5]: Dauk. 72 nr. 44; Dow-Sylw. II 359; Liet. pas. 6 nr. 7; El. p. 51 nr. 118; LMD I 561(212).

3104. (plg. Th. A 2721.4.) *Bėgimas į Egiptą.* Augalų ir gyvulių ypatumai, atsiradę kaip bausmė arba atlyginimas už elgesį kūdikėlio Kristaus į Egiptą bėgimo metu.

The Flight to Egypt. Plant and animal characteristics as punishment or reward merited for conduct during the flight of the Child Jesus to Egypt.

[3]: El. p. 157 nr. 369; LTA 374d(2068), 619(53).

3105. *Kodėl dreba epušės lapai.* Nenorėjo priimti ir paslėpti į Egiptą bėgančios Marijos su kūdikėliu Jėzumi. Arba: ant jos pasikorė Judas.

plg. est. p. 152 nr. 77, fin. 23, nr. 131, liv. 94 nr. 108-9.

Why the Leaves of the Aspen Tremble. The aspen refused to give shelter and concealment to the Virgin Mary and the Child Jesus on their flight to Egypt. Or: Judas hanged himself on it.

[10]: ŽS 1894 p. 253 nr. 2 = LPY II 5 nr. 2; Mitt. III 117 = LPY II 156 nr. 97; LTA 10b(119), 260(540), 262(249), 449b(15,192), 591(2), 600(48); LMD I 605(43).

3108. *Laukinių ir naminių gyvulių kilmė;* vieni norėjo klausyti žmogaus, kiti ne.

Origin of Wild and Domestic Animals: some animals wished to obey man, others did not.

[1]: Lev. 86 nr. 133.

3109. *Šuns tarnyba,* jos pavidalo kilmė.

Dog's Service; origin of its character.

[6]: LP I 10 nr. 16; Žv. 1927 p. 106; El. p. 113 nr. 269, p. 114 nr. 304, 275, 277.

3110. *Visi gyvuliai yra žmogaus valdžioj.* Dievas davė liūtui didžiausią jėgą. „O kam, Pone Dieve, atidavei protą?" — „Žmogui". — „Na, tai vistiek aš esu žmogaus rankose".

Man Rules all Animals. God gave greatest strength to the lion. „To whom, Lord, did you give wisdom?" — „To man." — „Then, all the same, I am in man's power."

[3]: LP II 13 nr. 15; Lev. 9 nr. 2; LMD I 142(37).

3112. (= Th. A 1836.) *Lokio kilmė.* Žmogus norėjo pagąsdinti keliaujantį Dievą (Kristų), buvo paverstas lokiu.

Creation of Bear. A man is changed into a bear for attempting to scare God (Christ), who was journeying.

[17]: LP I 10 nr. 14; EO VI nr. 3; El. p. 103 nr. 241-3, 246, p. 104 nr. 247, 249, 251-2, p. 125 nr. 311, p. 131 nr. 325; LTA 260(527), 449a(92a); LMD I 93(1a), I 480(1¹), I 561(11).

3115. (= Th. A 1715 + A 2011.2.) *Dievas paverčia žmones gyvuliais,* bausdamas už išjuokimą, tingėjimą, nesvetingumą, šykštumą ir pan.

Animals from Men Transformed: for mockery, sloth, inhospitality, avarice, etc.

[20]: El. p. 46 nr. 108, p. 52 nr. 122, p. 54 nr. 127, p. 64 nr. 150, p. 67 nr. 159, p. 72 nr. 187, p. 80 nr. 190-1, p. 81 nr. 195, p. 90 nr. 209, p. 93 nr. 217, p. 97 nr. 222, p. 106 nr 257, 261, p. 107 nr. 258, p. 123 nr. 300, p. 133 nr. 331, p. 135 nr. 334; LTA 288(2,4).

3120. (= Th. A 1853.1., A 1811.2.) *Pelių ir kačių kilmė* — Marija meta savo pirštinę.
= rum. p. 88 nr. 54.

Creation of Mouse and Cat — The Virgin Mary throws her glove.

[8]: El. p. 92 nr. 210, 212, 215, p. 93 nr. 216; LTA 368(273), 370(42), 670(5); LMD III 36a(21).

3121. *Kodėl katinas purkuoja.* Tik sutvertas, katinas norėjo suėsti žmogų. Dievas liepė jam kalbėti poterius. Purkavimas ir yra jo poteriai, kuriuos bekalbėdamas užmiršta pjauti žmogų.

Why a Cat Purrs. Immediately the cat was created, it wanted to devour man. God commanded it to pray. Purring is cat's manner of praying. While it prays, it forgets to slay man.

[5]: TŽ V 636 nr. 18; El. p. 93 nr. 213-4; Žv. 1929 p. 37; LTA 720(96).

3125. *Kodėl asilas yra kvailas ir turi ilgas ausis.*
plg. flem. p. 86 nr. 58.

Why Ass is Foolish and has Long Ears.

[2]: Žv. 1930 p. 212; El. p. 83 nr. 194.

3126. *Kaip atsirado avino ragai.*

How Ram got his Horns.

[2]: El. p. 36 nr. 198, 202.

3127. *Ežio dyglių kilmė.*

Origin of Hedgehog's Spines.

[7]: Dow-Sylw. II 343; LP I 11 nr. 17 = El. 88 nr. 203; LP II 12 nr. 11 = El. 88 nr. 204; El. 88 nr. 205-6; LTA 449a(94); LMD I 561(15).

3130. (= Th. A 2221.2.2-4.) *Paukščiai prie nukryžiuoto Kristaus.* Apdovanojami už gailestingumą ypatinga plunksnų spalva ir pan.

Birds at Christ's Crucifixion. As a reward for their compassion, get special colour of feathers, or other characteristics.

[8]: TŽ V 635 nr. 13; El. p. 29-30, nr. 56-7, p. 50 nr. 113, p. 67 nr. 160-1; LTA 598(30-1).

3131. (plg. Th. A 2003.) *Gandro kilmė.* Smalsi moteris pažiūrėjo į maišą, kur buvo Dievas sukišęs vabzdžius bei reptilijas ir liepęs jai paskandinti. Gyviai išbėgiojo, Dievas moterį pavertė gandru (juodų sparnų kilmė — smūgis nuodėguliu), liepdamas juos surinkti.

Origin of stork. For breaking a prohibition against looking into the bag which held insects and reptiles and which God had given her to drown in a stream, the inquisitive woman is transformed to a stork (origin of black wings: from blow dealt with charred stick), and ordered to pick up the creatures she let escape.

[26]: LP II 13 nr. 17 = MT I 50 nr. 3; LPY III 196 nr. 115 = MT I 49 nr. 2; EO VI nr. 4; Liet. pas. 8 nr. 8 = Capp. Mär. 4 nr. 3; Bar. 337; MT I 49 nr. 1, p. 50-1 nr. 4-5; El. p. 32 nr. 59, p. 33 nr. 61-2, p. 34 nr. 67, 71, p. 35 nr. 73, 76-7; LTA 70a(1110), 324(10), 374e(2874,2951), 449b(166), 720(3,99); LMD I 93(1b), I 139(7), I 480(1[2]).

3132. (= Th. A 1966.) *Nemandagias (šykščias) moteris Dievas paverčia gandrais.* Moterys uogauja. Dievas klausia: — „Ką veikiate?" — „Varliaujame". — „Tai ir varliaukite".

God Transforms Discourteous (Stingy) Women to Storks. God asks women picking berries: „What are you doing?" — „Frog-picking". — „You shall pick frogs."

[4]: El. p. 36 nr. 69, 70, 72; LMD I 299(5).

3134. (= Th. E 613.5.) *Gegutės kilmė.* Sesuo verkia kare žuvusių savo brolių. Dievas paverčia ją gegute.

Reincarnation as Cuckoo. For weeping over her brothers lost in war, God transforms the girl to a cuckoo.

[9]: LP II 13 nr. 18, p. 14 nr. 21; Liet. pas. 8 nr. 9; El. 39 nr. 82-3, 94, p. 40 nr. 97, 101,103.

3135. (= Th. A 1993.) *Gegutė paversta mergaitė.* Ji norėjo išgąsdinti (išjuokti) Kristų ir pan.

The Girl Transformed to a Cuckoo — for attempting to frighten (mock at) Christ (and the like).

[3]: El. p. 44 nr. 87, 93; LTA 267(22).

3136. (= Th. A 1993.1.) *Kristus paverčia gegute šykščią šeimininkę* — gailėjo Dievui duonos kąsnelio.

Christ Transforms a Greedy Housewife into a Cuckoo — she grudged God a morsel of bread.

[1]: El. p. 44 nr. 100.

3137. *Kodėl gegutė neperi vaikų.* Už pasitarnavimą nužudant žiaurų karalių Kuką, kiti paukščiai pasižadėjo perėti jos vaikus.

Why the Cuckoo does not Hatch out her Young. The other birds promised to take this duty upon themselves, as she helped to deliver them from their cruel king Kukas.

[14]: Dow-Sylw. II 326; LPY III 54 nr. 23; EO VI nr. 5 (3 var.); El. p. 41 nr. 84-5, p. 42 nr. 88-9, p. 43 nr. 91-2; LTA 489(10); LMD I 142(8), I 814(6).

3140. (= Th. A 2332.6.6.) *Pelėdos akių kilmė.* Kodėl ji tik naktį tematò.

Origin of the Owl's Eyes. Why owl is blind by day.

[1]: El. 59 nr. 136.

3142. *Povo kilmė:* velnio tvarinys arba Dievas paverčia puošnią porą povais.

Origin of Peacock: a creation by the devil or a transformation by God of a garish couple into a pair of peacocks.

[4]: LP II 11 nr. 8; El. 59 nr. 138-9; LMD I 561(93).

3145. *Kregždės ypatumų kilmė:* kodėl ji skraidžioja lietuje, vengia žalių medžių, niekad nepailsta skraidžiodama ir pan.

plg. flem. p. 86-7 nr. 84-5.

Origin of the Characteristics of the Swallow: why the swallow never tires of flying, why it flies in the rain, avoids green trees etc.

[4]: El. p. 50-1 nr. 114, 115, 119, 120.

3148. (= Th. A 1911.) *Vieversio kilmė.* Dievas sutveria vieversį artojui palinksminti arba paverčia vieversiu nelaimingą ūkininką.

Creation of the Lark. God creates the lark for the delight of the husbandman, or the unhappy husbandman himself is transformed into a lark.

[5]: Juc. 72 = El. 65 nr. 151; El. 65 nr. 153-4, p. 66 nr. 156; LTA 10b(117).

3150. (= Th. A 1912.2.) *Lakštingalos kilmė:* našlaitę Dievas paverčia lakštingala.

Origin of Nightingale. God transforms an orphan girl into a nightingale.

[4]: LP II 14 nr. 20; El. p. 53 nr. 12[illegible]-4, p. 54 nr. 126.

3151. (= Th. A 2272.1.1.) *Lakštingalos balso ir jos plunksnų spalvos kilmė.*

= rum p. 89 nr. 73.

Origin of Nightingale's Voice and Colour of Feathers.

[4]: El. p. 54 nr. 125; Bar. 312; LMD I 142(9), I 561(169).

3158. (plg. Th. A 2411.2.) *Genio, povo ir kalakuto plunksnų (spalvos) kilmė.* Dievas arba velnias nudažė tuos paukščius atitinkamais dažais.

Origin of Colour of Woodpecker, Peacock, and Turkey. From God or the devil having painted the birds with these colours.

[3]: El. 45 nr. 104-5, p. 46 nr. 107.

3160. *Gaidžio skiauterės spalvos kilmė.* Gaidys išgirdo žvėrių sąmokslą nužudyti liūtą. Jis perspėjo liūtą, bijodamas, kad karalium neliktų erelis. Už tai gavo raudoną skiauterę.

Origin of Cock's Red Comb. The cock, overhearing the wild animals' plot against the lion's life, and fearing the eagle might become king, warned the lion. As reward for this service, he got his red comb.

[1]: LTA 260(486).

3165. *Įvairių paukščių plunksnų spalvos kilmė.* (Aiškinimai, kaip atsirado įvairių kitų paukščių tam tikra plunksnų spalva).

Origin of Colour of Birds' Feathers. (How various other birds got their characteristic colour of feathers).

[3]: LTA 368(302), 598(29,34).

3168. *Paukščių balsų kilmė.* (Įvairūs pasakojimai, aiškiną, kaip atsirado tam tikri atskirų paukščių balsai ir ką jie reiškia). Plg. mt. 235.

Origin of Birds' Voices. (Various accounts, explaining the origin of certain birds' voices and their meanings). Cf. Mt. 235.

[9]: Scheu 75 nr. 65; Žv. 1928 p. 121; LTA 422(124), 598(8,19,35), 626(662-3), 720(1).

3170. *Kodėl šikšnosparnis tik naktį teskraido.* Jo nekenčia kiti paukščiai, nes paukščių karo metu jis dėjosi ir prie skraidančių ir prie bėgiojančių paukščių.

Why Bat Flies only by Night. Other birds hate him for his having sided, during the birds' war, with birds capable and incapable of flying.

[1]: Scheu 80 nr. 72.

3178. (= Th. A 2231.1.3.) *Kodėl vėžys turi pasturgaly akis ir atbulas rėplioja.* Jis nemandagiai atsakė Dievui.

Why Crab has Eyes Behind and Crawls Backwards. For making discourteous answer to God.

[22]: Dauk. 72 nr. 45; ŽS 1894 p. 253 nr. 1 = LPY II 5 nr. 1 = El. 15 nr. 18; ŽS 1894 p. 256-7 nr. 1-2 = LPY II 48-9 nr. 28-9 = El. 15 nr. 20-1; LP II 12 nr. 14; LPY II 326 nr. 200 = El. 16 nr. 22; Liet. pas. 10 nr. 11; El. 15 nr. 17, p. 16 nr. 23, p. 17 nr. 24, p. 18 nr. 26, 28, 31; LTA 65(31), 265(239,244), 267(14), 449b(12), 720(58, 95); LMD I 133(207), I 327(3).

3180. (= Th. A 2126.) *Plekšnės kilmė.* Dievas ar koks šventasis, suvalgęs pusę plekšnės, vėl įmetė ją į jūrą.

Origin of Flounder. From God's or a certain saint's half-eaten fish, thrown back into the sea.

[1]: El. 23 nr. 41.

3181. (= Th. A 2231.1.2.) *Kodėl plekšnė turi kreivą snukį* — bausmė už nemandagų atsakymą Dievui.

Why Flounder Has Crooked Mouth — as punishment for discourteous answer to God.

[1]: El. 23 nr. 42.

3185. *Kitų žuvų ypatumų kilmė.* Kristus keliasi per upę: vienos žuvys pagelbsti, kitos ne — atitinkamai apdovanojamos arba nubaudžiamos.

The Origin of the Characteristics of Other Fish. Acquired as reward or punishment for conduct during Christ's passage across the river.

[2]: LTA 596(11), 598(17).

3188. (= Th. A 2162.) *Dievas paverčia varle (rupūže) nedorą mergaitę.*
God Transforms a Wicked Girl to a Frog.

[2]: El. 25-7 nr. 49-50.

3189. *Kodėl saulė varlių nešildo.* Varlės skundėsi Dievui, kad ištekėjusi saulė su savo vaikais dar labiau imsianti jas kaitinti. Saulė atsižadėjo šildyti varles.

Why Sun Gives no Warmth to Frogs. The frogs, hearing of the Sun's intended marriage, complained to God: „The Sun alone torments us enough with her heat, but we shall be scorched when she, together with her offspring, will start heating us." Offended by this complaint, the Sun refused to give any warmth to the frogs.

[4]: LPY II 325 nr. 199 = El. 25 nr. 44; Liet. pas. 10 nr. 10 = Capp. Mär. 5 nr. 5; LTA 293(404), 720(102).

3190. *Kodėl sėjos metu varlės turi užaugusį snukį* — varlė žadėjo suėsti Dievo pasėlius.

= est. p. 144 nr. 36.

Why Frogs' Mouths Close up During Sowing Time — a frog threatened to devour the corn-seed God had sown.

[1]: El. 25 nr. 48.

3200. (= Th. A 2214.2.) *Kodėl skruzdėlė yra persmaugta ir voras turi kuprą.* Voras neteisingai skundė Dievui žmogų, skruzdėlė skubėjo į dangų jo teisinti.

Why Ant has Wasp-Waist and Spider Hump on Back. Spider made to God a false accusation against man; ant hastened to heaven to vindicate him.

[11]: Iv. kal. 1861 p. 19; LP II 13 nr. 19 = El. 20 nr. 32; Liet. pas.

10 nr. 12; Scheu 83 nr. 77; El. 19-22 nr. 35, 37-8; LTA 720(101); LMD I 142(31), I 327(4), I 661(20).

3205. (= Th. A 2012.) *Bitės ir jos ypatumų kilmė.* Bitė norėjo, kad jai
= rum. p. 86 nr. 27. įgėlus žmogus mirtų, bet Dievas padarė atvirkščiai — įgėlusi pati bitė turi mirti.

Origin of Bee and of its Characteristics. The bee wanted man to die from her sting, but God ordained that she herself die by it.

[10]: LP II 12 nr. 12; Žv. 1928 p. 164; El. 10-11 nr. 10, 11, 8, 9; LTA 10b(116), 396(100), 397(173); LMD I 513(4).

3215. *Kodėl medžiai nebešneka:* jie vis prašydavo žmones, kad jų nekirstų.
= est. p. 151 nr. 75, liv. p. 94 nr. 107. (Plg. mt. *555A.).

Why Trees Speak no more: they always entreated men not to cut them down. (Cf. Mt. *555A.).

[2]: LP I 10 nr. 15; LMD I 561(13).

3218. *Rūtos kilmė:* iš Kristaus kraujo lašų.

Origin of the Rue: from drops of Christ's blood.

[2]: El. 9 nr. 5; LTA 600(52).

3220. *Javų varpos — šuns dalis.* Užsirūstinęs ant žmonių, Dievas norėjo su-
= fin. p. 10 nr. 49. naikinti javų derlių. Šuo išprašė iš Dievo palikti nors tokio ilgumo javų varpas, kiek jis gali apžioti.

Spikes of Corn — the Dog's Share. God in his wrath on mankind was determined to destroy the corn crops, but the dog begged him to leave the spikes of the corn at least to such a length as he could crush into a mouthful. He was granted his request.

[15]: LP I 11 nr. 19 = El. 111 nr. 268; LPY III 274 nr. 163 = El. 111 nr. 270; Wolf. chres. II 369 nr. 89 = El. 112 nr. 271; El. 112 nr. 272, 280, p. 113 nr. 281, 301, 274; LTA 260(542), 265(236), 591(3); LMD I 93(1a), I 139(2), I 561(17), I 851(3).

3221. *Javų grūdų pavidalo kilmė.* Aiškinama, kaip pasidarė rugio, miežio,
plg. flem. 90 nr. 126 b. avižos ir kitų javų vienoks ar kitoks grūdo pavidalas.

Origin of Shapes of Grain. How rye, barley, oats and other grain got their characteristic shapes.

[5]: Žv. 1926 p. 173; LTA 267(29), 374e(3258), 481(39), 545(102).

3222. *Kodėl dobilai netinka vaistams:* dobilas neliūdėjo Kristui mirštant ant kryžiaus.

Why the Clover Has no Healing Proprieties: it showed no sorrow for Christ dying on the cross.

[1]: TŽ V 641 nr. 36.

3225. *Kodėl uosis vėliausiai išsprogsta ir ankščiausiai meta lapus.* Jis yra aklas, ir kiti medžiai jam meluoja.

Why the Ash Buds the Latest and Drops its Leaves the Earliest. It is blind and the other trees deceive it.

[2]: LMD I 142(40), I 580(4).

3230. *Grybų kilmė*. šv. Petras turėjo spjaudyti užanty nuslėptą duoną, iš jos išaugo grybai.

Origin of Mushrooms. St. Peter was obliged to spit on bread concealed next his chest; mushrooms grew up from the bread.

[1]: LPY II 47 nr. 27.

3240. *Tabako kilmė*: žolė, išaugusi ant velnio žmonos ar motinos, pasileidusios mergaitės arba Judo kapo.

= est. p. 152 nr. 76, fin. p. 23 nr. 128, liv. p. 96 nr. 125.

Origin of Tobacco: from a weed that sprung up from the grave of the devil's wife or mother, a wanton or Judas.

[9]: Jurk. 50 nr. 15 = LPY I 134 nr. 50; LP II 15 nr. 22; LPY IV 72 nr. 71; LTA 322 (178), 350(187), 368(9), 462(27, 465), 536(34).

3241. *Kodėl tabaką rūkydami visi spjaudo.* Ją rojuje apspjaudė Adomas ir Jieva.

Why Men Spit when Smoking Tobacco. Adam and Eve in paradise spat upon the tobacco plant.

[4]: ŽS 1894 p. 257 nr. 3 = LPY II 49 nr. 30; LTA 368(63), 449b(13); LMD I 502(11).

3242. *Alkoholio kilmė.* Adomas augino vynuoges, velnias patepė jas povo, bezdžionės ir kiaulės taukais — ir dabar į tuos gyvulius darosi panašūs geriantieji.

Origin of Alcohol. The vines Adam grew, the devil smeared with the fat of a peacock, an ape, and a hog — hence people indulging in drink become much like these animals.

[1]: Dow-Sylw. I 213.

3243. *Degtinės pradžia.* Ją padarė Liucipierius iš ožkos šlapumo, Dievas leido žmonėms gerti tik po du stikleliu. (Plg. mt. 3291).

plg. est. p. 142 nr. 22, fin. p. 7 nr. 31.

Origin of Whisky. Lucifer made whisky from the urine of a goat; God permitted people take of it but two small glasses. (Cf. Mt. 3291).

[2]: LTA 98(25-6).

3250—3450. VELNIAI

DEVILS

3250—3265. Velnias ir moterys

The Devil and Women

3250. (= Th. G 303. 9. 1.1.) *Velnias peršasi merginai.* Mergina užduoda velniui sunkų darbą, pav., pernakt pastatyti per ežerą akmens tiltą. Velnias beskubėdamas blogai atlieka darbą, sutartu laiku nebaigia, tačiau dažniausiai esti apgaunamas, pav., kas nors užgieda gaidžio balsu. (= Th. K 1691.) Plg. mt. 3285.

The Devil Courts a Girl. She assigns him a difficult task, e. g. orders him to build overnight a stone bridge across a lake. Hurrying with the work, he does it badly, or, since he usually is deceived (e. g. someone imitates the cry of a cock), does not complete it by the appointed time (= Th. K 1691.) Cf. Mt. 3285.

[4]: LP I 32 nr. 16; LV 384 nr. 197; LTA 279(69), 368(183).

3251. (= Th. G 303. 10. 4. 1-3.) *Velniai šokina merginas.* Bernais pasivertę velniai šokina vakaruškose merginas. Dideles šokių mėgėjas dažnai su savimi nusigabena arba bent prikankina.

Devils Dance with Girls. Passing as young men, they dance with girls at dance-gatherings. They carry off or at least torture the indecent ones and those overfond of dancing.

[11]: LP II 60 nr. 1; LV 282 nr. 7; Capp. For. 35 p. 121 nr. 14; LTA 270(507), 374d(2087), 395(73), 452(136), 481(43), 545(90), 624(8), 724(73).

3252. *Velnias ir mergina pirty.* Velnias kviečia vieną pirty pasilikusią merginą (podukrą) šokti. Ji atsikalbinėja, jog neturinti batų, suknelės ir t. t. Velnias viską neša, kol užgieda gaidys. Negudri merga (tikroji duktė) paprašo visko iš karto ir velnias ją užšokina.

= rus 480* D, est. p. 119 nr. 34.

The Devil and the Girl in the Bath-House. The devil invites the girl (the stepdaughter), who is alone in the bath-house, come dance with him. She makes her excuse that she has no shoes, dress, etc. The devil keeps bringing these things till cockcrow. The foolish girl (daughter) asks for all the things at once, and the devil dances her to death.

[43]: Dow-Sylw. II 67; Kar. XII 22 nr. 63; LV 310 nr. 46; MP I 19; LTA 208(19,161), 219(101), 260(496), 262(80,102), 265(208,230), 279(88), 368(49), 398(278), 405(233,246,292), 421(125,156), 430(11), 438(115), 449a(64), 452(94a), 457(231), 462(186,366), 470(24), 499(3), 544(258), 552(729,813,915,1083), 619(162), 662(294), 686(33,50), 691(7); LMD I 105(1), I 509(5), I 627(34), III 73(45).

3253. *Mergina išteka už velnio.* Norinti ištekėti mergina išsitaria: „Kad nors velnias mane imtų, tai ir už jo eičiau". Turi tekėti už velnio. Pagimdo stiprius vaikus. Dažnai kaip nors pavyksta nuo savo vyro atsikratyti. (Plg. mt. *368).

The Girl Married to a Devil. Despairing of ever finding herself a husband, the girl exclaims: „I would marry even the devil, were he to marry me". The devil takes her at her word. Strong children are born. Very often she succeeds in getting rid of her husband. (Cf. Mt. *368).

[3]: LV 312 nr. 48 = Specht 164 nr. 3; LTA 208(121); LMD I 481(10).

3254. (= Th. S*223. 1.) *Velnias atkenčia gimdančių mergaičių skausmus.* Todėl jos lengvai gimdo, bet dažnai nori nužudyti kūdikį.
=liv. p. 46 nr. 57, fin. p. 40 nr. 31** (FFC 33)

The Devil Bears the Childbirth Pains of Illegitimate Mothers. Hence their easy delivery. It also explains why such mothers are often tempted to destroy their newborn.

[7]: Dow-Sylw. I 72; Lang. XV p. 434 nr. 15; LP II 66 nr. 22, p. 67 nr. 24; Bar. 74; LMD I 133(45), I 561(123).

3255. *Senės jaujoje.* Uždaro senę jaujoje, kad velniai sudraskytų. Ji mandagiai elgiasi su velniais, ir velniai ją apdovanoja. Kita senė irgi nori dovanų, bet nemandagiai atsako, ir velniai ją užkankina.

The Beldams in the Kiln-barn. An old woman is shut up in the kiln-barn, to be torn by the devils. She is courteous to the devils, therefore they reward her. Another old woman wishes to be likewise rewarded, but is very rude and the devils torment her to death.

[4]: Dav-Silv. 18 nr. 6 = LPY II 61 nr. 37; Dow-Sylw. II 153; LTA 42(77), 370(124).

3256. *„Dievui nereikalinga, o velnias neims".* Taip atsikalba drąsi moteris, kai kiti ją perspėja naktį neiti vienai namo. Pakelėj ją pasmaugia velnias.

„God Has no Use for me, and the Devil will not Take me". Such is the repartee a bold woman makes to people who warn her against going home alone at night. On the way she is strangled by the devil.

[3]: LTA 42(24), 260(523); LMD I 144(43).

3257. (= Th. G 303. 18. 2-3.) *Velniai lupa gyviems žmonėms (ypač moterims) odą.* Pav., mergina užlipa ant krėslo mesti kūlimui pėdus ir pražūva. Žemai esantieji jai šaukia: „Mesk, kad meti". Balsas atsako: „Tuoj, tuoj". Numeta nuluptą tos merginos odą. Arba: dvi mergos maudėsi pirty; viena anksčiau išėjo, kita ilgiau pasiliko pirty; antroji ją ragina: „Greičiau baik". Balsas: „Baigiu, baigiu, tik pirščiukai liko".

The Devils Skin People Alive (especially Women). E. g., the girl, who is to throw down sheaves for thrashing, climbs to the top of the crops stacked in the barn, and disappears. Those waiting below call to her: „Toss, if you are there to toss". The voice: „Just a moment, just a moment". The skin stripped off the girl is thrown down. Or: One of two girls lingers in the bath-house; the other, waiting outside, urges her: „Hurry up and finish." The voice: — „I have almost finished; just the fingers are left".

[11]: Dow-Sylw. I-58; LV 329 nr. 68; LTA 42(21), 98(11), 265(207), 272(63), 449a(84), 449b(61), 539(33), 612(27); LMD I 144(27).

3259. *Merga parduoda velniui savo negimusį vaiką.*

A Girl Sells to the Devil her yet Unborn Child.

[1]: LMD I 573(6).

3265. (= Th. T 91.2.) *Velniams reikia mergų.* Įvairūs merginų nuotykiai su velniais.

Devils Desire Girls. Girls' various adventures with devils.

[6]: Capp. For. 35 p. 123 nr. 17; Dow-Sylw. I 60; LPY IV 70 nr. 70; LTA 421(139); LMD I 183(76), I 525(3).

3266—3275. Velnias ir kunigai

The Devil and the Clergy

3266. (= Th. M 216.) *Velnias ir kunigų profesija.* Velnias duoda klierikui pinigų išeiti į kunigus arba dėl kitų priežasčių kunigas užrašo velniui sielą, tačiau sugeba išsigelbėti.

The Devil and the Ecclesiastical Profession. The devil gives money to a seminarist to help him become a priest. For this the latter promises him his soul, but proves himself capable of saving it again.

[17]: Dauk. II nr. 5; LP I 41 nr. 24, II 119 nr. 51; LTA 10a(11), 260(157,187), 337(16), 358(639), 430(7), 457(221), 462(19), 544(356), 552(1122); LMD I 133(272), I 301(26), I 313(2,3).

3267. *Velniui parsidavusio kunigo atgaila.* Liepia savo tarnui jį gyvą supjaustyti, nukryžiuoti ant medžio ir pan., tuo būdu išgelbsti savo sielą.

The Penance of a Priest who Sold his Soul to the Devil. Orders his servant to cut him (alive) up into pieces, to crucify him on a tree (and the like). Thus saves his soul from the devils.

[5]: LTA 98(17), 368(34,112), 452(60); LMD I 301(28).

3268. *Marijos paveikslas išgelbsti kunigą.* Velniams parsidavęs kunigas užduoda jiems paskutinį darbą — nupiešti Marijos paveikslą. Kunigas

apsikabina velnių nupieštą Marijos paveikslą ir išsigelbsti — velniai nebegali jo paimti.

The Picture of the Virgin Mary Saves the Priest. The priest, who has sold himself to the devils, orders them, as a last task, to paint the picture of the Virgin Mary. The priest embraces the picture and is thus saved — the devils dare not take him.

[4]: Wolt. chres. II 462 nr. 121²; Dauk. 46 nr. 23; LTA 284(559), 692(4).

3269. *Velnias padaro berną (piemenį) kunigu.* Susipykus su velniu, toks kunigas viską užmiršta (nebemoka mišių laikyti ir t. t.). Esti mušamas.

The Devil Makes the Hide (Herdsboy) a Priest. After quarelling with the devil, the priest forgets all he learned (does not know how to hold Mass). Is punished.

[5]: Dauk. 112 nr. 95; LV 289 nr. 32; LMD I 144(12), I 313(1), I 509(7).

3270. *Persikrikštijęs žydas išeina į kunigus (velniakunígis).* Per mišias bado ostiją, iš kurios teka kraujas. Nužudo kitą kunigą, kuris matė jį taip darant. Numirėlis atgyja ir išduoda žmogžudį.

A Christened Jew Becomes a Priest. During Mass, he stabs the Consecrated Wafer; blood flows. He kills the other priest who saw him commit the sacrilege. The dead priest comes back to life and exposes the murderer.

[8]: LV 288 nr. 28, p. 290 nr. 33; LTA 368(57), 452(59,63), 462(406); LMD I 133(287), I 561(230).

3276. *Muzikantas velnių puotoj* (vestuvėse). Velniai vilgo akis, ir jis pa-
= est. p. 117 nr. 24, fin. p. 40 nr. 24. sivilgo. Gali matyti slankiojančius ir žmones gundančius velnius. Tai pastebėję velniai išplėšią jam tą akį, su kuria jis juos mato.

The Musician at the Devils' Feast (Wedding). The devils moisten their eyes; the musician does likewise. Is able to see the devils roaming about and tempting people. When the devils observe this, they tear out the man's eye which gave him the power of seeing them.

[36]: Dow-Sylw. II 14; LPY II 207 nr. 131 (= Specht 170 nr. 7), p. 218 nr. 140, IV 47 nr. 48; LV 338 nr. 77; MP III 31; LTA 42(17), 65(24), 217(114,118,150), 260(260,499), 284(541), 294(1), 344(777), 350(172), 366(149), 381(124), 405(308), 406(233), 421(101), 422(39), 447(100¹²), 450(112), 462(54), 481(48), 539(29), 544(320), 552(1147); LMD I 133(57), I 137(4), I 144(45), I 179, I 479(3), I 573(4).

3277. *Muzikantas pasikorėlės vestuvėse.* Mato velnių šokinamą pažįstamą
= liv. p. 55 nr. 115. moterį, kuri, kaip paskum sužino, kaip tik tuo metu pasikorė. Rytą pasijunta baloj begulįs, pinigų vietoj — lapai.

The Musician at the Wedding of a Woman that Hanged Herself. Sees the devils dancing with a woman whom he knows and who, it turns out, hanged herself precisely at the time he saw her dancing there. Next morning finds himself lying in a pool, in place of money — leaves.

[28]: LPY IV 46 nr. 47; LV 178 nr. 33, p. 317-8 nr. 51-2; MP IV 72; LTA 43(2), 186(3), 260(391), 267(6,11), 337(3), 405(297), 421(89), 426(32), 450(102), 462(204,240,268,447), 578(7), 619(38); LMD I 133(267), I 315(9), I 331(1), I 395(1), I 611(13), I 622(11), I 978(5).

3278. *Velnių vestuvėse.* Kai jaunoji dalina rankšluosčius, vietoj galvos pakiša koją — pasijunta esąs už kojos pakartas.

At the Devils' Wedding. When the bride deals out her gifts of towels, the man puts forward his leg, in place of his head — finds himself hanging by the leg.

[5]: Žv. 1928 [illegible] 215; LTA 284(643), 422(48-9), 545(86).

3279. *Muzikantas įkrenta pragaran.* Turi velniams griežti. Tyčiomis sutrauko smuiko stygas. Velniai išneša į žemę stygų pataisyti. Taip išsigelbsti.

The Musician who Fell into Hell. Is to play to the devils. Purposely breaks the strings of his fiddle. The devils take him back to earth to repair the strings. Thus he is saved.

[12]: LTA 337(29), 364(20), 368(2,3,38,117,256), 425a(107), 552(909, 910); LMD I 481(1), I 548(1).

3282. *Velnias ir vagis.* Vagis ėjo jaunikio žirgo vogti, velnias (ragana) jau-
plg. est. p. 117 nr. 22. nosios pagadinti. Susitikę šnekasi: „O kaip tu ją pagadinsi". — „Kai jaunoji šučiaudės, per triukšmą niekas neišgirs ir neatsakys „ant sveikatos". Vagis už lango: „Ant sveikatos!" Velnias: „Laikykit vagį!"

The Devil and the Thief. The thief goes to steal the bridegroom's horse, the devil (witch) to harm the bride. They meet and talk: „Well, how are you going to harm her?" — „When she will sneeze, no one, on account of the noise, will hear and say to her „God bless you". The thief outside the window: „God bless you!" — The devil: „Hold the thief!"

[19]: LP I 73 nr. 5, II 62-3 nr. 9-11, p. 149 nr. 15; Capp. Mär. 66 nr. 22C; Bar. 236 = Specht 161 nr. 1; TŽ I 135; LTA 208(163), 270(510), 462(463), 469(49,54), 474(14,46), 552(949); LMD I 316(31), I 399(12), I 531(3).

Plg. TD I 282-3 nr. 15.

3285. *Velnias kaip statytojas.* Velnias apsiima pastatyti tiltą (kartais bažny-
= liv. p. 54 nr. 104. čią), su sąlyga, kad jam teks to asmens siela, kuris pirmas ten eis. Paleidžia ožką arba šunį žmogaus vietoj. (Plg. mt. 3250).

The Devil as a Builder. The devil undertakes to build a bridge (sometimes it is a church), on condition that he shall get the soul of the first to cross it. A goat or dog is sent in place of a human being. (Cf. Mt. 3250).

[4]: Žv. 1927 p. 96; MT II 125 nr. 6, LTA 42(23), 449a(120).

3286. *Berno ir velnio derybos.* Velnias turi pastatyti bažnyčią, medžiagą tašyti pasidėjęs ant akmens ir neatkirsti kirvio. Pasiunčia mergą, į kurią velnias užsižiopso ir įkerta į akmenį.

The Youth's and the Devil's Bargain. The devil is to build a church. Must square the timber on a stone without blunting his axe. Staring at the girl sent purposely to distract him, strikes his axe into the stone.

[2]: LTA 462(402); LMD I 312(21).

3287. *Velnias neša akmenį bažnyčiai sudaužyti.* Užgieda gaidys, ir velnias
= est. p. 123 nr. 48. jį kur nors pusiaukelėj numeta. Taip aiškinama didelių akmenų kilmė.

The Devil Carries a Stone with which he Wants to Destroy the Church. Midway he is obliged to drop it because of the crowing of a cock. Such is the explanation given concerning the origin of large stones.

[6]: LTA 337(2), 520(1-3), 601(9); LMD I 561(229).

3288. *Nepaprasti akmenys.* Velnio ir šventųjų pėdos akmenyse, akmenimis užkeikti žmonės ir kt.

Extraordinary Stones. Stones bearing the footprints of devils and of saints; human beings cursed and turned to stone, etc.

[6]: LTA 284(596), 339(7), 407(37), 469(96-96a), 619(105).

3290. *Velnias tarnauja ūkininkui už pavogtą duoną.* Nubaudžia šykštuolį
plg. isl. 810*. poną ir praturtina savo šeimininką.

The Devil Takes Service with a Farmer in Return for the Bread he Stole. Punishes the mean landowner and makes his master prosperous.

[33]: LP II 5 nr. 2, p. 108 nr. 43; ŽS 1894 p. 248 nr. 6 = LPY II, 6 nr. 5; LV 319 nr. 54; p. 336 nr. 74; Žv. 1926 p. 94; LTA 10b(266), 211(9), 217(144), 260(88,190), 265(211), 344(756), 356(175), 364(9), 368(125,217,259), 426(72), 449b(155,163), 465(21), 492(15), 507(16), 544(340); LMD I 126(11), I 133(52), I 513(12), I 558(16), I 591(3), I 817(11), I 822(4), I 896(8).

3291. *Degtinės kilmė.* Betarnaudamas žmogui už pavogtą duoną, velnias išmoko savo šeimininką daryti degtinę.

Origin of Whisky. While in the service of a man, in return for bread stolen from him, the devil teaches him to make whisky .

[31]: Mitt. II 15 (= 347); Mitt. II 417 = LPY II 157 nr. 98; LP I 34 nr. 17; LPY II 205 nr. 129; Bar. 220 = Specht 162 nr. 2; LTA 40b(248), 42(19,33), 218(2), 260(110), 262(5), 279(67), 286(6), 327(5), 372(27), 406(247), 421(68,95), 449a(34), 449b(106), 462(26,74,408,464, 503), 499(1), 544(338), 724(89); LMD I 133(238, 243), I 623(10).

3292. *Velnias už bernq.* Sudera algą: „Tiek, kiek su savim panešiu"; gale metų išeidamas pasiima visą kluoną su javais; arba: atlyginimo prašo sukeikti; į jo maistą prašo nedėti druskos.

The Devil as Substitute for Farm-labourer. Wages: „As much as I can carry"; when his year of service is up he carries away with him the threshing-barn along with the corn; or: in payment he asks to be cursed; requests that no salt be put into his food.

[6]: Žv. 1931 p. 62, 1932 p. 209; LTA 370(279), 449a(7), 692(10), 720(66).

3295. (= Th. G. 303. 9. 9. 4.) *Velniai pamaino naujagimius.* Vaikas nekalba.
= est. p. 116 nr. 19, liv p. 54 nr. 106-8. Elgeta pamoko, kaip jį prakalbinti: sukurti ugnį ir padėti virti vandens pripiltus kiaušinių lukštus. Vaikas prakalba: „Tas ąžuolas turi 100 metų, aš 5 kartus už jį senesnis, bet tokių dyvų nematiau". Velniūkštis prapuola, tėvai dažnai atgauna savo tikrąjį vaiką (ž. mt. 3692).

Devils Exchange New-born Children. The child is dumb. A beggar gives advice on how to make the child speak: a fire shall be made, and egg-shells, filled with water, boiled on it. The child begins to speak: „That oak is a 100 years old, and though I am five times older, I have never seen such wonders in my life". After this the little devil disappears, and the parents often recover their real child (see Mt. 3692).

[5]: Schl. Lit. 104 = Schl. Mär. 91 = Schl. Hand 197 = LPY I 67 nr. 25 = Specht 182 nr. 9; LTA 28(356); LMD I 133(108,180), I 339(5).

3296. *Velnio pavogtas ir pamestas vaikas.* Suaugęs būdamas nugirsta varnų (velnių) pokalbį, suranda savo tikrus tėvus ir išvaro jų auginamą velniūkštį (plg. mt. *412).

The Child Who was Stolen and Abandoned by the Devil. When he has grown up, he overhears a conversation of the ravens (devils), from which he learns about his real parents; discovers them, and drives out the changeling (devil-child) they were rearing in his place (Cf. Mt. *412).

[3]: TD I 102; LTA 422(15), 687(5).

3297. *Velnienė prižindo žmonių vaiką.* Mato piemuo. Vaikas miršta, bet pradėjus krapinti šv. vandeniu, vėl atgyja.

A She-devil Suckles a Human Child. The herdsboy sees her. The child dies, but revives again when holy water is sprinkled on it.

[2]: Dow-Sylw. II 71; LTA 474(13).

3300. *Pasimėgdžiojąs gyvulys.* Žmogus randa sušalusį ožiuką, jį pasigauna ir guodžia: „Vargšas ožiukas, sušalęs"... Ožiukas (velnias) ima mėgdžiodamas kartoti žmogaus žodžius.

The Mimicking Animal. The man finds a kid nearly stiff with cold. He fondles and pities it: „The poor wee kid, how cold it is.". The kid (devil) begins to mimick the man's words.

[18]: LV 238 nr. 12, p. 361 nr. 143-4; MT V 201 nr. 2561-2; LTA 11(98), 260(519), 270(598), 324(26), 421(130), 462(138,516), 600(249), 619(110); LMD I 103(3j), I 312(17), I 606(4), I 809(9).

3301. (= Th. G 303. 3. 5.) *Gyvulys ratuose virsta akmeniu (kelmu).* Žmogus randa ant kelio surištą kiaulę (avį), įsideda į ratus, gyvulys pasidaro taip sunkus, kad nebepaveža arkliai; arba: namo parvežtas gyvulys virsta akmeniu (kelmu).

Animal in Cart Turns to Stone (Tree-stump). The man finds a pig (sheep) tied up on the road and takes it with him in his cart. The animal becomes so heavy that the horses are unable to pull the cart; or: when it is brought home it turns to a stone (tree-stump).

[20]: LV 344 nr. 93; LTA 11(6,76), 28(354,356), 208(120), 260(436), 381(122), 397(29), 421(135,171b), 452(138), 481(49), 619(71'); LMD I 133(160), I 532(1), I 598(4), I 609(4), I 656(3), III 115(14).

3302. *Mainai su velniu.* Maino arkliais, šautuvais, tabokinėmis. Vėliau pasirodo, jog arklio vietoje gavo kelmą, šautuvo vietoj dvėsenos koją ir pan.

Exchanging Things with the Devil. The objects exchanged are: horses, firearms, snuff-boxes (tobacco pouches). Later on, it turns out, that the man has received a tree-stump in place of a horse, a leg of carrion in place of a gun, and the like.

[39]: Dow-Sylw. II 54, 120; Žv. 1926 p. 91; LTA 10a(57), 42(8), 77(2), 219(110), 260(215,221-2), 262(226), 265(226), 270(514,556,559, 597,600), 279(149), 324(24), 325(42-3), 350(256), 380(423), 381(124a), 405(121,312), 452(137), 507(17), 520(14), 539(28); LMD I 144(77), I 184(13-15,28), I 573(17), I 809(10), I 842(36), I 848(3).

3303. *Drąsuolio derybos.* Susidera ką nors parnešti naktį iš kaujos. Velniai užsmaugia arba prikankina. Kartais gudruolis išsigelbsti, prižadėdamas dar kartą ateiti. Naktį girdi balsą: „Ko neatėjai kitąsyk?"

The brave Man's Bargain. He bargains to fetch at night some article

from the kiln-barn. By promising to come again, the clever man saves himself from being tortured or strangled by the devils. At night hears a voice: „Why didn't you come again?"

[7]: Dow-Sylw. II 432; LV 329 nr. 69; LTA 260(522,529), 284(606), 422(47), 545(89).

3304. (= Th. G 303. 7. 1. 2.) *Velnio arkliai — nusidėjėliai.* Su jiems parsidavusiais ir nusidėjėliais žmonėmis, po jų mirties, velniai važinėja pavertę juos arkliais (jaučiais). (Plg. mt. 761).
= est. p. 118 nr. 25.

Sinners — Devil's Horses. Sinners and those who sold themselves to the devil are, after death, transformed to horses (oxen) and used by devils for driving purposes. (Cf. Mt. 761).

[5]: Lang. 436 nr. 17; LTA 260(338), 397(51), 421(66), 544(271).

3305. *Velniams reikia nupjaustytų žmonių nagų.* Iš jų velniai darosi kepelinėlius.

The Devils Need the Parings of Man's Nails. From these they make little caps for themselves.

[2]: EO VI nr. 2; LV 282 nr. 10.

3306. *Velnias skolinasi roges.* Ūkininkas vasaros metu naktį girdi balsą: „Kaimyne, paskolink man roges, aš noriu savo vaikus pervežti iš X į Y balą". Rytą randa roges labai išpurvintas.

The Devil Borrows a Sledge. One summer night a farmer hears a voice: „Neighbour, lend me your sledge: I want to fetch my children from X to Y pool. Next morning he finds his sledge is very muddy.

[3]: LTA 449a(39), 452(72,139).

3307. *Velnias dvėsenoje.* Medžiotojas šauna vilkus prie pastipusio arklio. Vilkai nubėga, bet arklys pašoksta ir persekioja šaulį. Gaidžio giedojimas išgelbsti.

The Devil Inside the Carrion. The huntsman shoots at the wolves gathered round the carcass of a horse. The wolves take flight, but the horse springs up and pursues the huntsman. The crowing of a cock saves him.

[7]: Dow-Sylw. I 171; LPY II 328 nr. 204; TŽ V 637; LTA 260(314); 272(47a), 381(117), 486(30).

3308. *Velnias vilko pavidalu.* Medžiotojas jį nušauna sidabro pinigu.

The Devil in the Shape of a Wolf. The huntsman shoots him with a silver coin.

[3]: MD I 133(54), I 661(59), I 834(9).

3309. (= Th. K 217.) *Bando juokais pasikarti.* Iš tikrųjų pasikaria (velnias sutrukdo pagalbą).
= est. p. 122 nr. 40.

A Man Tries to Hang Himself in Jest. Hangs himself in reality (the devil hinders help).

[2]: LP II 63 nr. 12; LTA 545(92).

3315. *Netyčiomis iššaukti velniai.* Paskaičius burtininko knygą ar atlikus kitą magišką veiksmą, prisirenka daug velnių ir reikalauja darbo. Liepia jiems kirsti mišką.
= est. p. 138 nr. 107, liv. p. 60 nr. 148, fin. p. 48 nr. 107.

The Presence of Devils Accidently Summoned. Through the reading of a wizard's book or through some other magic action, a crowd of devils make their appearance and demand work. The summoner bids them cut down trees in the forest.

[7]: LTA 260(549), 619(8,20); LMD I 333(2), I 598(5), I 610(2), I 648(29).

3320. *Šūvis į Ostiją.* Norėdamas pasidaryti geru šauliu, medžiotojas šauna į ostiją arba „mūką". Teka kraujas. Medžiojant velniai jam veda už ausų verkiančius gyvulius. Ir iš tuščio šautuvo viską nušauna. Miręs vaidenasi.
= est. p. 137 nr. 102, liv. p. 59 nr. 138.

Shooting at the Consecrated Host. The rifleman, wishing to become a good marksman, shoots at the Consecrated Host or the crucifix. Blood flows. While hunting, the devils bring him weeping animals, dragging them by the ears. With an unloaded gun the rifleman kills all he aims at. When he dies, his spirit finds no rest.

[16]: Dow-Sylw. I. 228, 376, II 60, 224,403; LV 260 nr. 23; LTA 291(213), 368(270), 462(30), 600(2); LMD I 561(225,237), I 585(2), I 800(14), I 841(8), I 978(17).

3321. *Bitininkas deda į avilį komuniją.* Sekasi bitės. Numiręs vaidenasi.

The Bee-master Puts the Consecrated Host into a Beehive. Has success with his bees. When he dies, his spirit haunts the place.

[4]: LTA 452(85,118-9); LMD I 481(8).

3325. *Kalvis karšta geležim degina velnio statulai panosę.* Velnias, prisimetęs tarnu, išmoko kalvį atjauninti žmones. Pats vienas dirbdamas, kalvis patenka nelaimėn. Velnias gelbsti. (Plg. mt. *785A).

The Blacksmith with a Hot Iron Burns the Nose of the Devil's Statue. The devil, masking as a servant, teaches the smith how to rejuvinate people. Working independently, the smith falls into trouble. The devil saves him. (Cf. Mt. *758A).

[3]: LMD I 94(3), I 133(247), I 310(1).

3326. *Velnias keršija už jo paveikslo (statulos) niekinimą.* Kunigas ar šiaip bažnyčios tarnas rodo velnio paveikslui špygą. Velnias apvagia baž-

nyčią ir daiktus suneša to žmogaus kambarin. Pasižadėjus jo nebeniekinti, vėl išgelbsti. Arba: apdovanoja tuos, kurie jo statulą pagerbia.

The Devil Avenges himself for. Insult to his Picture (Statue). A priest or other servant of the church gives the fig to the devil's picture. The devil robs the church and brings the things to the offender's room. The latter saves himself by promising never again to abuse the devil. Or: the devil rewards those who respect his likeness.

[17]: LP I 39 nr. 23; Dor. 72 nr. 52; LTA 10b(253), 208(62), 279(59,145), 350(182), 368(31,47,71), 410(89), 438(113), 544(302), 670 (9); LMD I 115(7), I 558(25), III 71(3).

3330. *Kunigu pasivertęs velnias.* Velnias, priėmęs klebono pavidalą, ateina į vestuves ir ragina žmones gerti degtinę (sako bažnyčioje pamokslą): arba: apsimetęs Dievu, velnias liepia besimeldžiančiam žmogui nusidėti.

The Devil Posing as a Priest. The devil takes the appearance of the rector and comes to a wedding, where he urges the people to drink whisky (preaches a sermon in church); or: posing as God, the devil commands a man, who is praying, to commit sin.

[8]: LTA 42(39), 350(174), 452(121), 462(431); LMD I 133(44), I 483(12-14).

3331. *Velnias palaiko prietarus.* Ūkininkas kasmet Užgavėnėse veždavo po vežimą mėšlo laukan. Kartą kunigas neleido, išgaišo jautis, ūkininkas reikalavo iš kunigo atlyginti nuostolius. Kunigas krapindamas jautį šv. vandeniu išvarė velnią, ir gyvulys atgijo.

The Devil Supports Superstition. Every year at Shrove-tide it is the farmer's custom to take a cart of manure to the fields. The priest forbids him do this. An ox perishes. The farmer demands the priest to refund him the damages. By sprinkling holy water on the ox, the priest drives the devil out of it and thus it comes back to life.

[2]: Dow-Sylw. I 351; LMD I 301(17).

3332. *Velnio klasta.* Velnias, pasivertęs kaimynu ar gimine, kviečia žmogų pas save pernakvoti — žmogus pasijunta gulįs miške ant kupsto, įklimpęs baloj ir pan.

The Devil's Artifice. The devil, posing as the man's relative or neighbour, invites him to spend the night at his house — the man finds himself lying on a hillock in the forest or in a ditch (and the like).

[13]: LP I 66 nr. 21; LV 284 nr. 14; Žv. 1926 p. 16, 1927 p. 92; LTA 65(32), 260(117), 274(43); 381(127), 452(116), 481(49), 619(66); LMD I 622(12), I 998(10).

3335. *Velnias neša žydą pragaran.* ~~Pamatęs krikščionį, žydas prašo gelbėti —~~ peržegnoti. (Plg. mt. *1867D).

The Devil Carries a Jew to Hell. On seeing a christian, the Jew asks him for help — to make the sign of cross on him. (Cf. Mt. *1867D).

[6]: Dow-Sylw. I 122; LTA 42(6), 260(497), 327(160), 450(103); LMD I 479(9).

3338. *Velniai muša čirilą (ripką).* Pasivertę berniokais, velniai ateina mušti ripkos su kaimo jaunimu, ypač jei žaidžiama per mišias.

Devils Playing „Čirilas" or „Ripka" (a disc-game). Posing as boys, the devils come to play this game with the lads of the village, especially if the game is played during Mass.

[8]: LTA 42(26), 262(227), 270(508,520), 279(69); LMD I 305(2), I 978(1,2).

3340. *Visada velnias kaltas.* Velnias perspėja ūkininką: „Eik, savo kiaulės išimti iš tvoros, nes vėl sakysi, kad velnias ją ten įnešė".

= est. p. 41 nr. 49.

The Devil is Always to Blame. The devil warns the farmer: „Go and extricate your pig from the fence, or you will again say that the devil put it there."

[5]: LP II 63 nr. 14; LTA 462(139); LMD I 137(21), I 142(38-9).

3345. (= Th. G 303. 16.) *Pagautas velnias.* Velnią pagauna su šventintu daiktu (rožančium, škaplieriais) arba kitu kuriuo nors daiktu (kelniaraikšte, šermukšnio rykšte).

Catching the Devil. The devil is caught with the help of a sacred article (rosary, scapular) or some other thing (band for binding breeches, a switch of the rowan-tree).

[12]: LP II 65 nr. 18-19; MP III 487; LTA 284(625), 381(114), 452(74), 619(9,13), 724(137); LMD I 133(23); LMD I 525(13), III 20(3).

3346. *Kodėl velnias bijo šermukšnio.* Negalėjo ištarti šio medžio vardo, visus medžius išvardindamas, pamiršo šermukšnį ir pan.

Why the Devil Fears the Rowan-tree. He could not pronounce its name, or forgot it when naming all the other trees (and the like).

[2]: LP I 10 nr. 13 = LMD I 561 (14); LTA 449a(24).

Plg. TD I 283 nr. 16.

3347. *Velnias bijo linų.* Žmogus padeda velniui nešti pinigų maišą; pasislepia linuose, velnias negali žmogaus iš ten išvilioti (plg. mt. 3697).

The Devil Afraid of Flax. The man, carrying a sack of money for the devil, hides himself among the flax; the devil is powerless to get him out (Cf. Mt. 3697).

[2]: LTA 272(64), 686(49).

3350. *Lošia su velniu kortomis.* Nukritus kortai žemėn, žmogus pastebi, kad
= est. p. 120 nr. 35. jo partneris turi arklio kojas. Grumiasi su velniu iki gaidžių.

Playing Cards with the Devil. Picking up a card that had dropped to the floor, the man sees that his partner has cloven feet. He wrestles the devil till cockcrow.

[11]: LPY II 202 nr. 123; Bar. 40; MP III 13; LTA 368(249), 449a(13), 469(89), 619(15); LMD I 126(40), I 133(112), I 558(26), I 888(6).

3355. *Velnio paveikslas.* Ponas reikalauja nupiešti gyvą velnią; jį pamatęs
= rus. *871. ponas miršta.

The Devil's Likeness. The gentleman demands somebody to paint a living picture of the devil; when he sees it, he dies.

[5]: LP II 95 nr. 38; LPY IV 51 nr. 51; Žv. 1931 p. 133; LTA 492(13); LMD I 113(2).

3356. *Velnias už siuvėją puošniam ponui.* Bažnyčioj rūbai subyra į skiautes, ponas lieka nuogas.

The Devil as Tailor to a Dandy. In church the dandy's clothes fall to pieces, leaving him naked.

[2]: LMD I 301(33), I 318(5).

3360. *Žmogus dviem galvom.* Jaujoj vaidenasi, apsinakvoję gudruoliai mie-
= liv. p. 53 nr. 102. ga maiše, taip sulindę, kad kur vieno galva, ten kito kojos — velnias išsigąsta žmogaus dviem galvom.

The Two-headed Man. Two clever men spend the night in a haunted barn, and sleep together in one sack, in such a manner, that the head of one protrudes from one end of the sack, and that of the other — from the opposite end; the devil is scared when he sees the „two-headed" man.

[3]: LTA 260(539), 265(231), 720(56).

3361. *Reikia kalbėti poterius.* Poterių nekalbąs žmogus išeina naktį laukan, velnias jį vedžioja pernakt po girią.

Say Your Prayers. When the man who never said his prayers goes out at night, the devil takes him to wander about the forest throughout the night.

[4]: LTA 544(301); LMD I 93(18), I 480(18), I 840(8).

3365. *Burtininkas ir velniai.* Velniui parsidavęs burtininkas prieš mirdamas prašo kitą žmogų tris naktis budėti prie jo kapo. Velniai sukapoja lavoną į gabalus (nulupa numirėliui odą), vienas gabalas įkrenta į saugotojo apsirėžtą ratą (saugotojas ten įsitraukia numirėlio odą), velniai nebegali vėl sudėstyti lavono ir pan. — tuo būdu miręs išgelbėjamas nuo velnių.

The Wizard and the Devils. Dying, the wizard who has sold his soul to the devil, asks another man to keep watch at his grave for three nights. The devils cut up the corpse to pieces (skin the dead man). One of the pieces drops within the circle the man on guard has drawn around himself (therein he also drags the skin of the dead man). The devils are unable to reassemble the corpse (or the like) — thus the dead man is saved from them.

[10]: Dow-Sylw. I 56; LPY IV 61-2 nr. 62-3; LTA 208(44,222), 338(646), 344(745), 372(66), 426(51), 462(399).

3368. (= Th. G 303. 16. 14.) *Vèlnias apsėda žmogų.*
The Man Possessed of the Devil.

[7]: Mitt. I 18 = Wolt. chres. II 297 nr. 63; LTA 42(10,11), 578(8), 581(9); LMD I 312(28-9).

3375. *Velnias (Dievas) baudžia šventėje dirbančius (ypač mišių metu).*
plg. rum. p.84.nr.22. Daugiausia medžiotojai ir žvejai tuo laiku turi įvairių nuotykių.
The Devil (God) Punishes those who do not Observe the Sabbath Day (especially during time of Mass). At such time mostly hunters and fishermen meet with various adventures.

[32]: Kar. XI 275 nr. 33; LP I 29 nr. 10; LPY II 202-3 nr. 124-5; LTA 45(31), 260(420,531-3), 272(47b), 294(4,7), 325(41,82,87-8), 447(100²), 450(6), 486(22), 619(90), 720(85); LMD I 93(5,10), I 133(46, 237), I 144(32), I 312(10), I 561(238-9), I 581(2-3), I 840(17).

3380. *Velnias gundo žmones,* vilioja juos į nuodėmę arba nelaimę.
The Devil Tempting People — tempts them to sin or leads them to misfortune (various adventures).

[7]: Dow-Sylw. I 169; LV 323 nr. 59; LTA 406(262), 470(12); LMD I 540(3), I 842(2,5).

3390. *Velniui nepavyksta* — įvairiuose atsitikimuose apgautas velnias.
The Devil Meets with Failure — various instances of the devil being outwitted.

[14]: Dow-Sylw. I 68; Bezz. 40; LP 64 nr. 16; LPY IV 60 nr. 61; LTA 32(29), 42(9), 262(85,204,215), 327(307), 421(134), 449b(148); LMD I 302(2), I 661(58).

3400. *Velnias laimi savo auką — žmogaus sielą.*
The Devil Wins his Victim — a Man's Soul.

[9]: LP II 92 nr. 36; LPY IV 42 nr. 42, p. 53-4 nr. 53-4; LTA 469(56), 662(296); LMD I 133(78), I 641(8), III 19b(4).

3420. *Įvairūs nuotykiai su velniais.* Velnias daro šposus su žmonėmis: juos paklaidina, vedžioja naktį po balas, gąsdina ir kankina. Tačiau tam tikrais išsireiškimais (pavadinus jį tikru vardu: velne, šėtone) arba panaudojant šventus ir velnią baidančius daiktus (pav., šermukšnį), pavyksta juo atsikratyti.

plg. liv. p. 51 nr. 88 ir p. 70 nr. 207.

Various Adventures with Devils. The devil plays tricks on people: makes them lose their way, at night leads them into the mire, frightens and tortures them. However, by uttering special phrases (e. g., calling him by his proper name: Devil, Satan), or by using holy articles and things which cause the devil great fear (e. g., the rowan-tree), they manage to get rid of him.

[63]; Dow-Sylw. I 50, 205, 250, II 55, 291, 433; EO 1891 p. 233 nr. 3; LP II 61 nr. 3, p. 66 nr. 20; LV 280 nr. 4, p. 284 nr. 13,16, p. 285 nr. 18, 19, p. 288 nr. 26, p. 289 nr. 30-1, p. 347-8 nr. 103-4; Žv. 1927 p. 105; MP II 29; LTA 11(30,35), 284(568,602,623,640), 291(229), 325(44), 344(744), 358(597), 368(157), 395(95), 397(97), 421(128), 449b(62), 452(52,125), 491(9), 539(30), 581(3), 619(71[5]); LMD I 133(113,123), I 144(8,20,36[7],42,56,63,68-9), I 318(3), I 479(6), I 480(1[3]), I 525(11,12,14), I 532(3), I 561(105), I 608(8), I 627(66), I 809(7).

3422. *Masonai ir jų mirtis.* Velniams parsidavęs ponas (masonas), jausdamas mirtį, užsiundo velnius ant savo gero sūnaus. Sūnus pernakt imasi su velniais. Arba: masonui sergant atvažiuoja juodi ponai, kurie jį nusigabena. Dar gyvam tebesant, velnias dažnai pasirodo to asmens pavidale (Doppelgänger).

Freemasons and their Death. The man (freemason) who has sold his soul to the devils, feeling his end drawing near, sets the devils on his good son. For a whole night the son wrestles with the devils. Or: when the freemason is moribund, black men drive up to the house and carry him away with them. Whilst the man lives, the devil often assumes his form.

[23]: Lang 442 nr. 22; Kar. XI 245 nr. 11; LV 270-279 nr. 33, 35-52, 54; LMD I 133(126).

3425. *Huckup.* Naktį vienam bekeliaujančiam žmogui kažkas užsikabina ant pečių, ir jis turi kurį laiką tą sunkią naštą nešti.

Huckup. Something gets on to the back of a man travelling at night, and, for some length of time, he is obliged to carry about with him this mysterious load.

[13]: LV 74 nr. 5, p. 85-6 nr. 39-45, p. 184 nr. 41; 281 nr. 6; LTA 325(68), 447(100[a]), 624(5).

3440. *Velnias vaidenasi.* Velnias pasirodo žmonėms įvairiais matomais pavidalais.

The Devil Haunting Places. The devil in various shapes makes himself visible to people.

[249]: Schl. Hand. 202 = LV 378 nr. 188-9; LV 324-6 nr. 60-3, p. 326-9 nr. 65-7, p. 338 nr. 75-6, p. 339-42 nr. 80-88, p. 344 nr. 92, p. 345 nr. 95, 97, p. 346 nr. 98, p. 350-364 nr. 108-155; LTA 11(2-4,7, 11-5,26,28,32-3), 279(152-4,157-8), 318(14-7), 350(252-5), 381(116), 410 (101), 452(107,131-3), 613(253), 619(71²,138,157-60); LMD I 133(58), I 144(46), I 183(1-77), I 474, I 540(5,6), I 573(12-5), I 600(2), I 606(2), I 610(4), I 611(7,14-6), I 617(1-8,13), I 623(7-9), I 628(1,5), I 631(4-7), I 641(2), I 648(23-8), I 659(19,24), I 817(16), I 841(2,3), I 848(1,2), I 978(4), I 986(1-6), III 24(2), III 115(9,14-7).

3441 *Tikras ir netikras velnias.* Velniu apsimetęs šposininkas eina gąsdinti žmones, susitinka tikrą velnią, ir abu kaunasi; tikrasis velnias nugali.

The Real Devil and the Sham One. Posing as the devil, the practical joker goes to play his jokes on people; he meets with a real devil and fights him; the real devil is the victor.

[3]: LV 330 nr. 70; LTA 217(116), 407(5).

3442. *Tariamasis velnias.* Velniu apsirengęs plėšikas apgrobia žmones, kol koks drąsuolis jo neužmuša.

The Sham Devil. Dressed up as the devil, a man goes robbing people, until he meets with his death at the hand of some brave man.

[4]: Žv. 1927 p. 126; LTA 344(778), 398(230), 470(10).

3443. *Užmuštas gąsdintojas.* Norėdamas kitą pagąsdinti, apsimeta velniu ar numirėliu, bet gąsdinamasai neišsigąsta ir užmuša tariamąjį velnią.
= est. p. 115 nr. 14.

The Man Playing a Bogy Killed. Meaning to frighten another man, he plays the devil or a ghost. The joke proves fatal to him, as the man, instead of taking fright, kills him.

[7]: Capp. For. 31 p. 445 nr. 11; LTA 262(28,54,89,286), 350(255), 527(14).

3443 A. *Drąsus kurpius.* Norėdamas išgąsdinti drąsų kurpių, šposininkas apsimeta mirusiu, ir kurpius pakviečiamas saugoti lavoną; lavonas ima judėti ir keliasi; kurpius sudrožia jam plaktuku per kaktą: „Jei numirei, tai ir gulėk!" — ir užmuša.

The Fearless Cobbler. Intending to frighten a fearless cobbler, the practical joker plays dead; the cobbler is invited to keep watch over the body; when the supposed dead attempts to rise, the cobbler with his hammer deals him a blow on the forehead: „Since you are a dead man, behave yourself like one"; the blow is fatal.

[6]: Dauk. 47 nr. 24; LTA 284(581,597), 368(309), 426(8), 539(14).

3444. *Du drąsuoliai.* Nori vienas kitą pagąsdinti, bet patys išsigąsta, ir abu pabėga.

The Two Fearless Men. They try to frighten one another, but get scared themselves and both flee.

[3]: LTA 69(507), 338(657), 420(132).

3445. *Vaiduoklis kluone.* Nakvynės prašančiam keleiviui (paprastai kareiviui) leidžia apsinakvoti kluone, tik tyčiomis pagąsdina, jog ten vaidenąsi. Keleivis užmuša naktį kluonan įėjusią kumelę su kumeliuku (arba veršiukus), palaikęs juos vaiduokliais.

The Ghost in the Barn. A traveller (usually a soldier) asking for night-lodgings is granted shelter in the barn, but is forewarned, in jest, that the barn is haunted. The traveller kills at night the mare and her foal (calves) that come into the barn, mistaking them for ghosts.

[7]: LP II 124 nr. 55; Žv. 1932 p. 125; LTA 469(26), 544(350), 552(952), 619(18); LMD I 842(27).

3446. *Vaiduokliu palaikytas daiktas.* Žmogus naktį ko nors išsigąsta, bet paskum pats pamato, jog tai būta kokio visai paprasto daikto ar kokio nors paprasto, bet klaidingai suprasto, įvykio.

The Object Mistaken for a Ghost. A man at night is frightened by something which he afterwards realizes was a simple thing or an ordinary occurence, misunderstood by him.

[26]: Žv. 1927 p. 49; LTA 35(37), 262(29), 265(215), 284(579), 286(5), 325(78-9), 337(10), 350(257), 395(91-4), 422(199), 447(100[11]), 450(29,67), 470(11), 491(10), 552(719,744), 578(13), 600(70), 619(116, 131).

3451—3460. PERKŪNAS IR VELNIAS*
THUNDER-GOD AND THE DEVIL

3451. *Velnias bijo audros***. Velnias prašo žmogaus jį pažadinti, kai pastebės besiartinančius audros debesis. Žmogus velnio nepažadina, ir griaustinis jį užmuša.

[1]: Wolt. etn. 10 nr. 3.

3452. *Perkūnas medžioja velnią***. Medžiotojas padeda Perkūnui, nušaudamas audros metu griausmą išjuokiantį velnią sidabro priemušiu (saga, pinigu). Perkūnas jį apdovanoja.

= Aa-Th. 1148 A.

Perkūnas (Thunder-god) Hunts the Devil. During a thunderstorm the hunter helps Perkūnas take vengeance [illegible] the devil mocking

* Žiūr. mt. 1165, *1166.

** Žiūr.: 1) *J. Basanavičius,* Iš senovės lietuvių mytologijos. „Lietuvių Tauta" 1926. IV, 1 p. 5-26. 2) *J. Balys,* Perkūnas medžioja velnią. „Vairas" 1935 nr. 3 p. 293-302, nr. 4 p. 450-458.

thunder, by shooting him with a gun charged with silver (button, coin). Perkūnas rewards him.

[38]: Dow-Sylw. I 203, II 62; ŽS 1894 p. 487 = LV 322 nr. 58; Mitt. II 10-12 = 342-4 (3 var.) = Wolt. chres. II 296 nr. 62; Mitt. IV 20 p. 173 nr. 4-4a; Wolt. etn. 11 nr. 4-5; Wolt. chres. [illegible] nr. 94; LP I 27 nr. 24-5, II 57 nr. 7, p. 58 nr. 9; LPY IV 79 nr. 85, p. 80 nr. 86-7; MP III 21; LTA 10a(56), 198(295), 462(243), 724(4), 758(2,73), 759(34), 828(371,374,377,378,380), 832(645,646,648); LMD I 133(1,152), I 144(34), I 813(1).

3453. *Perkūno persekiojamas velnias ieško žmonėse priedangos.* Pasivertęs žmogumi ar gyvuliu, velnias stengiasi audros metu prisigretinti prie žmonių, įsiprašyti į trobas ir pan. Pav., pasivertęs katinu ar kamuoliu, pasislepią nuo audros bėgančių moterų pakeltų sijonų užuolankose.

The Devil, Presecuted by Perkūnas, Seeks Shelter among People. During a thunderstorm the devil, in the shape of a man or an animal, tries to get near people, begs to be admitted into their houses (and the like). E. g., taking the shape of a cat or a ball, he hides himself in the folds of the gathered-up skirts of women who run for shelter from the storm.

[26]: Dow-Sylw. II 417; Siem. 115 nr. 118; ŽS 1894 p. 487 = LV 322 nr. 58; Mitt. II 9, 10; LP II 56 nr. 1, p. 57 nr. 5-6; LPY IV 79 nr. 84, p. 82 nr. 88; LTA 452(122), 552(817), 724(70), 739(109), 752(37, 38,39,44,94), 757(117), 758(4), 759(14), 832(497,650); LMD I 113(161), I 848(5).

3454. *Perkūnas užmuša ant akmens sėdintį ir siuvantį velnią.* Šviesią mėnesienos naktį žmogus mato ant akmens sėdintį ir siuvantį velnią. Velnias pyksta, kai debesys uždengia mėnesį ir pasidaro tamsu. Užimtas savo darbu, velnias nepastebi, kaip užeina audra, ir griausmas jį užmuša. Arba: žmogus nušauna velnią sidabru, apmuša su lazda ir atima siuvinį.

Perkūnas (Thunder-god) Kills a Devil Sitting on a Stone and Sewing. One bright moonlight night a man sees the devil sitting on a stone and sewing. The devil is annoyed whenever clouds cover the moon and it becomes dark. Absorbed in his work, the devil does not notice the oncoming storm and is struck by lightning. Or: the man shoots the devil with a gun charged with silver, beats him with a stick, and takes away his sewing.

[12]: Capp. For. 31 p. 445 nr. 11 = Capp. Mär. 49 nr. 18; LP II 137 nr. 10-12; LTA 10a(58), 42(22), 339(18), 462(352), 739(64), 832(649); LMD I 133(53), I 978(3).

3457. *Perkūnas persekioja velnią.* (Įvairūs pasakojimai, kaip Perkūnas persekioja ir žaibu muša velnią).

Perkūnas Persecuting the Devil. (Various narratives of Perkūnas persecuting and striking the devil).

[16]: Mitt. II 10; LP II 56 nr. 3-4; LPY IV 78 nr. 83; LTA 452(7), 462(301), 552(817), 752(36,78,87), 759(33), 762(15); LMD I 292(3), I 573(15), I 581(3), I 809(9).

3458. *Kodėl Perkūnas muša velnią.* Velniai yra nusikaltę angelai (ž. mt. 3002), o Perkūnas yra Dievo tarnas, kuris juos naikina.

Why Perkūnas Strikes the Devil. Devils are the fallen angels (see Mt. 3002) and Perkūnas is God's servant, appointed to destroy them.

[7]: LP II 5 nr. 1; LTA 260(541), 390(14), 489(24), 828(373); LMD I 144(28[2],55).

3459. *Elijošius ir Einokas.* Jie gyvena ore virš debesų, niekad nepasensta. Įsisėdę į vežimą važinėja po dangų, tada žmonės sako, kad griaudžia, iš jų ratų tekinių lekia žaibai. Paskutinio teismo dienoje jie grumsis su Antikristu.

Elijah and Henoch. Both live in the air above the clouds; they never grow old. When in a chariot they go riding in the heavens, people say it thunders; the wheels of the chariot send forth lightning. On Judgment-day both will fight Antichrist.

[7]: LTA 739(1), 758(6,72), 840(181[3]); LMD I 399(17), 653(6), 656(10).

3460. *Perkūnas baudžia už tyčiojimąsi iš jo.* Pav., griaudžiant vienas piemuo pasijuokė: „Perkūnai, še tau duonos, jeigu nori, graužk!" — tuoj piemenį nutrenkė griaustinis.

Perkūnas (Thunder-God) Avenges himself for Mockery. E. g., during a thunderstorm a shepherd scofed at Thunder: „Perkūnas, here is some bread for you; gnaw it, if you wish!" — he was instantly struck by lightning.

[4]: LTA 739(112), 752(46), 758(75-6).

3461—3490. AITVARAS (PUKYS, KAUKAS)*
THE GOBLIN (PUCK, BROWNIE)

3461. = rum. 213 I*. *Aitvaro išperinimas.* Aitvarą išperina iš 7 metų gaidžio kiaušinio, laikant jį po pažastimi arba iš 7 metų kuilio pautų, užkalus juos į adverijój padarytą skylę.

---

* Žiūr.: 1) *J. Basanavičius,* Iš trakų ir lietuvių mytologijos smulkmenos. Vilnius 1921, p. 32-47. 2) *J. Balys,* Aitvaras. „Gimtasai Kraštas" 1934 nr. 2 p. 104-111, nr. 3-4 p. 141-146. 3) Sakmės apie aitvarą: LP I 126-129 nr. 1-15, LP II 130-135 nr. 1-29 ir p. 135-138 nr. 1-13.

Hatching out a Goblin. A goblin is hatched from a seven-year-old cock's egg kept under the armpit, or from a boar's testicle put into a hole in the door-case and nailed up.

[20]: Bezz. 61-4 (6 var.); Geit. 90; Wolt. chres. II 316; EO 1891 p. 231 nr. 2; LP I 126 nr. 1, II 130 nr. 2, p. 135 nr. 1; LTA 374d(2113), 720(82); LMD I 93(7), I 294(3), I 323(11), I 480(7), I 840(15).

3462. *Aitvaro pirkimas.* Paprastai aitvarą perka Rygoj arba Karaliaučiuj iš = liv. p. 62 nr. 159. vokiečio; parvažiavęs namo turi žmoną ar motiną taip pasveikinti: „Kad tau velnias į širdį įlįstų", tačiau vyras pabijojęs dažniausiai kitaip pasako, pav.: „Kad velnias kumelei į subinę įlįstų".

The Purchase of a Goblin. The purchase usually is made in Riga or Königsberg, from a German; on returning home the man must greet his wife or his mother as follows: „May the devil enter your heart"; but very often he is afraid to say this, so he changes the greeting to: „May the devil enter the mare's buttocks."

[14]: LP I 128 nr. 10, p. 129 nr. 12; Wolt. kat. 84; LTA 35(54), 325(39), 462(452,489), 470(21), 481(50), 536(33); LMD I 144(52), I 301(12), I 661(67), I 999(11).

3463. *Išmestas aitvaras.* Žmogus nusiperka aitvarą, keliaudamas namo ne- = est. p. 125 nr. 55. nugali smalsumo ir pasižiūri į dėžutę. Radęs kokį visai paprastą daiktą (pav., anglies gabalą), mano esąs apgautas ir numeta jį pakelėj. Po kiek laiko pro tą vietą važiuodamas, randa ten krūvą javų ar pinigų.

The Discarded Goblin. The man purchases himself a goblin in a box. On his way home he gives way to his curiosity and looks into the box. Finding only an ordinary thing (e. g. a piece of charcoal) in it, he believes himself cheated, and throws the box away. After some time, passing the same place, he finds there a heap of corn or money.

3464. *Netyčiomis įsigytas aitvaras.* Randa lauke pantį ir užkabina jį tvarte ant ėdžių — pilni loviai avižų; arba: randa lauke juodą, sulytą ir drebantį viščiuką, parnešęs namo patupdo ant krosnies, naktį girdi balsą: „Kūmai, atnešiau tau javų"; norint juo nusikratyti, reikia nunešus palikti toj vietoj, kur rado.

Accidentally Getting Possession of a Goblin. A rope is found in the fields and is hung over the mangers in the stable — these become full of oats; or: a black chicken, found wet and shivering in the fields, is taken home and left to sit on the stove: — at night a voice is heard: „Friend, I have brought you grain." To get rid of the evil being, one must carry it back to the place where it was found.

[8]: ŽS 1894 p. 488 = LPY III 325 nr. 197; LTA 337(44), 462(225, 265,514), 489(13); LMD I 978(12), I 999(10).

3466. *Kiti aitvaro įsigijimo būdai.* Aitvarą įsigyja tam tikroje vietoje padėdami jam maisto (kiaušinienės) ir pan.

Other Ways of Getting Possession of a Goblin. By placing food (scrambled eggs) for him in a certain place, etc.

[3]: LTA 42(47), 217(108); LMD I 999(9).

3467. *Aitvaro savininko prievolės.* Turi jį maitinti, aprengti, užrašyti velniui sielą; jei gyvas būdamas neįstengė nusikratyti aitvaru, miręs tenka velniui.

Obligations of the Goblin's Master. He must feed and clothe the goblin, sell his own soul to the devil; if in lifetime he is unsuccessful in ridding himself of the goblin, his soul, when he dies, becomes the property of the devil.

[9]: Dow-Sylw. II 401; Bezz. 62-3; LP II 130 nr. 1-2, LV 264 nr. 26, p. 324 nr. 61; LMD I 126(30), I 999(11).

3468. *Aitvaro tarnyba.* Aitvaro pavidalas ir rūšys — grūdų, pinigų, pieno ir kt. aitvarai; aitvaro savininkas turi viską priimti — angliai virsta pinigais, malkos mėsa ir pan.

The Goblin's Service. The shape and species of goblins — grain, money, milk and other goblins; the master of a goblin must accept all he is given — coal turns to money, wood to meat, etc.

[42]: Bezz. 63-4; LP II 130 nr. 1, p. 131-4 nr. 4-25; Wolt. kat. 84-5; Wolt. chres. II 317; Liet. myt. 36 nr. 19; LTA 217(107), 325(40), 462(340,376), 481(47), 619(10,11); LMD I 133(155), I 294(3), I 316(25), I 323(11), I 841(4), I 978(11), I 999(11).

3471. *Nesuprastas aitvaro klausimas.* Aitvaras klausia, ko reikia atnešti: =est. p. 125 nr. 54. „Ar čižulių (pinigų) ar vižulių (vyžų)?" Arba: supykęs žmogus atsako: „Mėšlo". Prineša didelę jo daugybę, turi daug vargo, kol išvalo namus.

The Goblin's Misunderstood Question. The goblin asks the man in incomprehensible words what to bring him (either money or bast-shoes). Or: the man, misunderstanding him, in anger answers: „Oh, bring dung." The goblin brings a heap of it, and there is much trouble until the house is cleaned.

[3]: LTA 670(3); LMD I 502(25), I 661(66).

3472. *Pieno aitvaras.* Apsinakvojusi pakeleivė naktį girdi, kaip aitvaras privemia indus varškės, smetonos, sviesto ir kt.; rytą vaišinama, ji nenori valgyti aitvaro produktų.

The Milk-goblin. A woman wayfarer spending the night in the house, hears the goblin vomiting up curd, cream, butter, etc. — filling the

utensils with these foods; on the morning she declines to eat the goblin's products offered her.

[11]: LP I 127 nr. 6; LTA 260(515), 262(224), 325(38), 368(121), 462(134,224,345,370), 619(3); LMD I 144(50).

3476. *Kaip atimti aitvaro grobį.* Parodyti nuogą pasturgalį ir greit slėptis po stogu; jei nespėsi pasislėpti, apibers niežais arba utėlėmis, kurių negalėsi atsikratyti.

How to Make a Goblin Surrender his Booty. One should show it the naked hindmost, then quickly seek shelter under a roof; failing to conceal oneself in time, the goblin would give one the itch or lice, which it is impossible to rid oneself of.

[17]: Bezz. 61-2; LP I 127 nr. 2-3, p. 129 nr. 13, II 130 nr. 1; Wolt. chres. II 319; Liet. myt. 35 nr. 15a; LTA 210(208), 349(45), 720(81); LMD I 144(6), I 294(3), I 502(26), I 561(48), I 978(10), I 999(11).

3477. *Bernas išvalgo aitvarų maistą.* Kiaušinienės vieton bernas prideda mėšlo, aitvarai sudegina namus; bernas girdėjo, kur aitvarai žadėjo per gaisrą slėptis (senoj stebulėj), ją irgi įmeta į ugnį, ir aitvarai kartu sudega.

= est. p. 124 nr. 53.

The Hind Who Ate the Goblins' Food. Having eaten the goblins' food (scrambled eggs), the hind puts dung in its place. The goblins in their wrath set the house on fire. The hind, having overheard where the goblins meant to hide themselves (in an old hub) during the fire, casts the hub into the fire, and there the goblins perish.

[30]: Dow-Sylw. II 228; LP I 127 nr. 4; LPY III 328 nr. 199; Wolt. chres. II 319; ÉO 1891 p. 231 nr. 2; LTA 42(48), 217(113), 219(97), 262(223), 293(972), 324(30), 350(225), 374c(1251), 374d(2114), 395(87), 397(95), 421(104,117), 449b(11), 462(370,451,490,515), 545(93), 589(4), 619(2); LMD I 130(1), I 294(3), I 318(23[10]), I 627(33).

3478. *Aitvaras ir malėjas.* Bernas arba marti negali rankinėmis girnomis išmalti saiko javų; kam nors pamokius, užmuša grūdus vemiantį „gaidelį".

The Goblin and the Miller. The hind or the daughter-in-law, grinding with a handmill, never finishes grinding a measure of grain, as the measure mysteriously remains inexhaustible. On a certain person's advice, the miller kills the grain-vomiting „cock".

[21]: LP I 127 nr. 5, p. 128 nr. 7, II 327 nr. 198; LPY III 327 nr. 198, IV 78 nr. 82; Wolt. chres. II 317; MT V 111 nr. 1252; LTA 42(49,51), 217(106), 260(393), 272(62), 421(104), 462(308,515), 724(79); LMD I 144(3), I 294(3), I 301(15), I 661(65), I 978(13).

3485. *Įvairūs pasakojimai apie aitvarus.*

Miscellaneous Stories about Goblins.

[28]: Lang. 419 nr. 5; LP I 128 nr. 8-9, 11, p. 129 nr. 12, 14-15, II 131 nr. 3, p. 133 nr. 21, p. 134-5 nr. 28-9; LTA 10a(59), 42(50), 293(971), 395(88), 397(94), 398(227), 420(129), 462(233,236); LMD I 561(43-9), I 999(8).

3490. *Kaukai.* Maži žmogeliai ir jų tarnyba; gavę dovanų naujus drabužius, išeina ir nebegrįžta.

Brownies. The wee folks and their services; presented with new clothes, they leave the place and never return.

[17]: N. Preus. Prov. Bl. 1849 Bd. VIII p. 470; LP II 135-7 nr. 1-9, 13; LTA 260(180), 267(12), 619(1); LMD I 133(174-5), I 144(73).

3491 — 3590. NUMIRĖLIAI*
THE DEAD

3491—3500. Giltinės
Death

3491. *Giltinė matomame pavidale.* Mato giltinę ateinančią į sergančio žmogaus namus, nepažindami parodo jai kelią, šunes nuloja, ligonis tuoj ima merdėti.

Death in a Visible Shape. Death is seen coming to the house of a sick man, and, not being recognised as such, is directed on its way; dogs bark after it; the patient dies very soon.

[18]: LV 35-6 nr. 5-8, p. 37 nr. 11, p. 44 nr. 16, p. 45 nr. 18-9, p. 53 nr. 54; LTA 42(63), 279(156); LMD I 133(66-7,70), I 144(72), I 330(2,9,10).

3492. *Mirties pranešimas.* Mirusieji (pati giltinė) praneša gyviesiems, kadą jie mirs. Mirtį pranašauja garsai, paukščiai, gyvuliai, šmėklos ir t.t.

plg. livi. nr. 44 nr. 40-3.

Messages of Death. The dead (Death itself) inform the living as to when they shall die. Death predicting sounds, birds, animals, spectres, etc.

[41]: Lang. 444 nr. 26; LV 36 nr. 9-10, p. 41 nr. 2, p. 42-4 nr. 6-14, p. 45-9 nr. 20-39, p. 51 nr. 47, p. 52 nr. 48-51, p. 54 nr. 55; LMD I 133(65,68).

3493. *Žirklės grabe.* Siuvėjas sirgdamas prašo įdėti į jo grabą žirkles — jis nori nukirpti giltinei liežuvį.

---

* Žiūr. *J. Balys.* Gyvi numirėliai. „Vairas" 1936 nr. 6 p. 611-625.

The Scissors in the Coffin. A dying tailor requests that a pair of scissors be put into his coffin — he wishes to cut off Death's tongue.

[5]: LV 30 nr. 2, p. 266 nr. 160; LTA 262(51); LMD I 561(222), I 661(60).

3494. *Maro deivės.* Gražios mergos važiuoja karietoj, pakinkytoj keletu arklių. Klausia prie langų: „Ar jūs miegat?" — „Miegame". — „Miegokit"... Visi išmiršta. Jei atsako: „Dievą garbinam", lieka gyvi.

plg. lap. p. 53 nr. 121.

The Godesses of Pestilence. Beautiful girls ride in a carriage drawn by a team of horses. Enquire at people's windows: „Are you asleep?" — „Yes, we are sleeping." — „You shall sleep." They all die. If they answer: „We are worshipping God", they are spared.

[10]: Siem. 126 nr. 132; Dow-Sylw. I 324; LV 39-40 nr. 15-7; LTA 198(346); LMD I 144(33,35,62), I 554(2).

3495. *Mirtis ieško aukos.* Žmogus girdi balsą: „Mirtis yra, priežasties nėra". Arba: „Jau yra laikas, o žmogaus nėra". Atsitinka nelaimė.

= est. p. 136 nr. 95, liv. p. 45 nr. 44-5.

Death Seeking a Victim. The man hears a voice: „Death is come, but cause there is none." Or: „The hour has struck, but there is no one to take." A calamity takes place.

[12]: Lang. 418 nr. 4; Dow-Sylw. II 419; LV 371-3 nr. 169-75; LTA 42(65), 578(21); LMD I 324(19).

3500. *Įvairu apie giltines ir mirtį.*

Other Things about Death.

[7]: Kār. XII 32 nr. 68; Dow-Sylw. I 217, 252; LP I 124 nr. 2; LPY IV 288 nr. 229; LV 30 nr. 1, p. 38 nr. 12.

3501. *Mirštančiųjų svečiai.* Miršta žmonės mato jų aplankyti arba nusivesti atėjusius seniau mirusius pažįstamus, įvairias dvasias, šventuosius.

The Guests of the Dying. The dying see their former dead friends, various spirits or saints, who come to visit or take them away.

[25]: LV 54-60 nr. 1-24, p. 79 nr. 17.

3502. *Mirusio žmogaus atsisveikinimas.* Tik ką miręs žmogus pasirodo gyviesiems savo paprastu pavidalu, tarsi, norėdamas atsisveikint su savo artimaisiais.

The Dead Man's Farewell. A man just dead appears to the living in his former appearance, as if wishing to bid his nearest of kin farewell.

[11]: LV 44 nr. 15, 17, p. 49 nr. 40-1, p. 50 nr. 42-4, p. 51 nr. 45-6, p. 53 nr. 53, p. 132 nr. 13.

3503. *Žmogaus siela nenori skirtis nuo gyvųjų.* Mirusiųjų sielos dar kurį laiką lieka namuose ir toje aplinkoje, kur žmogus gyveno, dalyvauja savo šermenyse, dvasiaregiai gali jas matyti.

Man's Spirit is Reluctant to Depart from the Living. The spirit of the dead man for some time remains in the house and the surroundings he lived in, attends at his own funeral wake. Ghost-seers often see such spirits.

[31]: LV 88-94 nr. 1-24, p. 111-2 nr. 1-7.

3504. *Nuo kūno atsiskirianti siela.* Ji verkia, išeidama iš kūno. Pridėjus ausį prie slenksčio, galima girdėti.

The Soul Leaving the Body. Making its departure from the body, weeps. Were an ear put close to the door-sill, the weeping could be heard.

[3]: LTA 607(94); LMD I 540(10), I 561(223).

3505. *Mirusieji lanko gyvuosius.* Mirusieji grįžta prie gyvųjų, kartais ne- = liv. p. 45 nr. 51. matomam pavidale (juos jaučia gyvuliai, ypač šunes ir arkliai, tada jie prunkščia, baidosi arba loja), bet neretai yra ir visiems matomi, galima juos pažinti, dėvi tais pačiais rūbais, su kuriais buvo palaidoti. Kartais jie kalba, bet nesiduoda prisiliesti. Paprastai nieko blogo nedaro.

The Dead Visit the Living. The dead, sometimes in invisible shapes, return to visit the living (their presence is felt by animals, especially dogs and horses; at such times they start to snort, shy or bark). But often they are seen by all. They are recognizable by their former features; they wear the same clothes they were buried in. Sometimes they talk, but never permit any one to touch them. Usually they do no harm.

[73]: LV 60-2 nr. 1-8, p. 67-73 nr. 1-26, p. 94-7 nr. 1-8, p. 97-104 nr. 1-31.

3506. *Laikinai miręs ir vėl atgijęs žmogus.* Pasakoja, ką pergyveno jo nuo kūno atsiskyrusi siela.

The Dead Man Who Came Back to Life. Relates what his soul experienced during its temporary separation from the body.

[4]: LV 62 nr. 9 = LMD I 561(243); LTA 284(437); LMD I 561(244), I 609(1).

3507. *Televizija ir nujautimas.* „Dabar mano vyras krito nušautas" ir pan.

Clairvoyance and Premonition. „My husband has been shot dead this instant" (and the like).

[7]: LV 40 nr. 1, p. 41 nr. 3-5; LMD I 133(71-2,79).

3510. *Dvasiaregiai.* Ketvirtadienį gimęs ir sekmadienį pakrikštytas (arba = liv. p. 48 nr. 66-9. atvirkščiai) žmogus gali matyti dvasias (mirusiųjų sielas) ir su jomis šnekėtis. Dvasias mato ir buvęs miręs, bet vėl atgijęs žmogus arba padaręs tam tikrą magišką veiksmą. Dvasios jiems nieko blogo nedaro, tik žmogus nejaukiai jaučiasi, visur matydamas dvasias — turi

joms lenktis iš kelio, kartais net nešioti jas ant savo pečių. Dažnai jiems yra uždrausta pasakoti apie savo regėjimus arba uždrausta pasakoti tik „trys žodžiai". Dvasiaregiai paprastai esti psichiškai nesveiki žmonės.

Ghost-Seers. A man born on a Thursday and christened on a Sunday (or the reserve) has the power of seeing ghosts and conversing with them. Ghosts are visible to persons returned to life or to those who have performed some magic action. Ghosts are harmless, but ghost-seers feel uncomfortable seeing ghosts everywhere — they are obliged to stand out of their way, and sometimes even to carry them on their backs. Very often they are forbidden to relate their visions or to tell only „three words." Usually ghost-seers are weak-minded persons.

[50]: Lang. 448 nr. 28; LV 73-88 nr. 1-47, p. 112 nr. 8-9.

3511. *Dvasios keršija dvasiaregiams.* Kas tyčiomis nori pasidaryti dvasiaregiu, tą dvasios persekioja: turi jų klausyti, jas nešioti (ž. mt. 3425), dažnai tokį žmogų ir visai užkankina, jei jis nesužino priemonių, kaip galima nuo dvasių atsikratyti.

Ghosts Take Revenge upon Ghost-Seers. Those who purposely wish to make themselves ghost-seers are persecuted by ghosts: are made to obey and carry them (see Mt. 3425), and are frequently tortured to death, if they find no means of escape from them.

[7]: LV 75 nr. 7, p. 131-2 nr. 6-10; LTA 36(33).

3512. *Dvasių priepuolis.* Žmogus išsigąsta numirėlio ir ima sirgti dvasių (numirėlių) persekiojimo manija: neva dvasių liepiamas atlieka sunkius ir nemalonius darbus, kankina pats save, tarsi dvasių kankinamas rėkia ir draskosi ir pan. (Plg. mt. 3368).

A Ghost Mania. A man scared of a corpse becomes a victim of ghost persecution mania: performs many hard and unpleasant tasks which he imagines the ghosts order him to do; tortures himself, screaming and raging about, making as if the ghosts were really torturing him. (Cf. Mt. 3368).

[10]: LV 132-5 nr. 11-20.

3513. *Dvasių iššaukėjai.* Galima dirbtiniu būdu iššaukti iš kapo šmėklą (dvasią). Ji paprastai persekioja iššaukėją.

Ghost Summoners. In an artificial manner a ghost can be summoned from the grave. The ghost usually persecutes the summoner.

[8]: Lang. 442 nr. 24; Dow-Sylw. II 98; LV 104-6 nr. 1-4; LTA 600(192^{6}); LMD I 626(10).

3518. *Laukinė dvasių medžioklė* (Wilde Jagd). Naktį mato su triukšmu traukiantį medžiotojų, karių ar tiesiog dvasių būrį.

The Wild Hunt. At night a noisy band of hunters, warriors or actually ghosts, is seen passing by.

[20]: LV 120-1 nr. 1-5, p. 121-6 nr. 1-13, p. 164 nr. 14, p. 188 nr. 58.

3519. *Žmonių aukos.* Negali pravesti kelio, pastatyti bažnyčios; prisisapnuoja, jog reikia paaukoti žmogus — pakasti po pamatais ir pan.

Human Sacrifices. Failure is met with in the task of building a road or church; the builder learns in a dream that a human sacrifice is the price of success — the victim must be buried under the foundation (or the like).

[2]: LTA 581(5), 600(15).

3520. *Žmogaus siela vabalėlio pavidalu.* Iš miegančio žmogaus burnos išskrenda vabalėlis (plaštakė, bitė) ir po kurio laiko vėl grįžta. Pabudęs žmogus pasakoja sapną.

= est. p. 137 nr. 99, liv. p. 61 nr. 155.

Man's Spirit in Shape of Insect. An insect (butterfly, bee) flies out of the sleeping man's mouth and after a while comes back again. When the man wakes, he relates his dream.

[8]: LV 63 nr. 10; MT V 44; LTA 42(68), 260(412), 420(111), 430(27); LMD I 561(228,245).

3525. *Nereikia mirusių verkti.* Motina labai verkia savo mirusio sūnaus. Jis pasirodo sapne ir sako motinai: „Nustok verkus, nes aš poilsio negaunu — mano rūbai vis šlapi nuo tavo ašarų".

One must not Weep over the Dead. A mother weeps very much over the death of her son. He appears to her in a dream and says: „Cease crying: I cannot rest in peace; my clothes are continually wet with your tears."

[11]: LV 113 nr. 10; LTA 284(604), 294(10,21), 499(2), 539(8), 600(202[3]); LMD I 133(32,83), I 538(6), I 641(11).

3526. *Žmonos verkia savo mirusiųjų vyrų.* Jie ateina padėti joms darbą dirbti (palydėti) ir galop ima jas smaugti, jei nesuskumba laiku pabėgti. Panašiai atsitinka su mylimojo verkiančia mergina (plg. mt. 365) ar motinos verkiančiais našlaičiais.

Wives Weeping over their Dead Husbands. The dead men come to help their wives with their work (or to accompany them); they finally attempt to strangle them, if the latter do not make a timely escape. The same often happens to girls weeping over their sweethearts (Cf. Mt. 365) or to orphans sorrowing over their dead mothers.

[10]: LPY II 214 nr. 136; LV 342 nr. 89, p. 343 nr. 91a; 270(578), 398(226,231), 420(100), 422(166), 539(37); LMD I 627(64).

3527. *Mirusi motina rūpinasi našlaičiais.* Mirusi motina naktį ateina nuprausti ir pavalgydinti savo našlaičius; tai pamačiusi pamotė ryžtasi geriau prižiūrėti vaikus; arba: motina atsiliepia iš kapo ir ramina ją apverkiančius vaikus.

A Dead Mother's Care for her Neglected Children. The dead mother comes at night to wash and feed her children. Seeing this, the stepmother is impressed and resolves to take better care of the children; or: the dead mother speaks up from the grave and comforts the children who weep over her.

[6]: LTA 19(12), 294(18), 364((8), 662(192-3), 692(17).

3530. *Mirusiu apsimetęs ir tikras numirėlis.* Mirusiu apsimetęs bernas su-
= ėst p. žino, kur mirdamas jo ponas paslėpė pinigus arba iškvočia, kaip gali-
114 nr. 6. mą apsisaugoti nuo vaidulio.

The Sham and the Really Dead Man. The servant, by playing dead, learns where his master had, before dying, concealed his money, or by clever interrogation derives knowledge of how to protect himself against his master's ghost.

[8]: LV 257 nr. 22, p. 266 nr. 27; MP II 59; LTA 260(44,123), 262(2), 327(3), 465(13).

3531. *Keršijąs numirėlis.* Numirėlis keršija už jo valios neišpildymą, už
plg. span. apšmeižimą, kam vedė kitą, keršija nusižudęs nelaimingas įsimylė-
836 *G. jėlis ir t.t.

The Dead Avenge themselves. They take revenge upon the living: for disregarding their last wishes, for defamation, for marrying another, for having had to commit suicide because of unhappy love etc.

[8]: LV 126 nr. a; LTA 260(394), 368(186); LMD I 133(93,141), I 479(7), I 611(20), I 659(20).

3532. *Numirėliai keršija už jų ramybės trukdymą:* už lavono žalojimą ir niekinimą, pav., susiderėjus parnešti iš kapų numirėlį.

The Dead Take Revenge upon those who Dare Violate their Peace: for injury to or abuse of the corpse, e. g., when for a wager it is taken from the grave.

[12]: Wolt. chres. II 485 nr. 125; LV 129 nr. 4, p. 278 nr. 54; LTA 42(66), 70a(1120), 260(389), 462(24,261,263), 619(96), 670(11); LMD I 133(89).

3533. *Numirėlės brangenybių vagys.* Nukerta numirėlei pirštus su žiedais,
= liv. p. ji naktį atcina po langu ir gieda (plg. mt. *163). Arba: numirėliai per-
47 nr. 59. sekioja vagį bažnyčioj, jis slepiasi ant viškų. Grabai lipa viens ant kito iki viškų. Gaidžio giedojimas išgelbsti. (Plg. mt. 990).

Robbing a Dead Woman of her Jewelry. To get the rings, the thief chops off the corpse's fingers; the dead woman comes to sing under his window (Cf. Mt. *163). Or: persecuted by the dead in church,

the thief takes refuge in the gallery; the coffins climb up, one on top of the other, to the gallery. Cock-crow saves the thief. (Cf. Mt. 990).

[10]: Dow-Sylw. I 196; LV 130 nr. 5, p. 269 nr. 32; LTA 260(106), 262(52), 270(523), 279(21), 356(189); LMD I 611(1-2).

3534. *Drąsuolės derybos.* Susidera naktį parnešti ką nors iš kapų. Manydama, kad atėjo jos pagąsdinti, nutraukia vaiduokliui kepurę, paklodę, marškinius ir pan. Numirėlis ateina atsiimti savo daiktų (liepia ten pat nunešti). Dažniausiai drąsuolė palydi savo gyvybę.

= est. p. 116 nr. 16, liv. p. 47 nr. 60.

The Brave Girl's Wager. She wagers to go at night to the cemetery and bring something from it. Thinking it is some one purposely come to scare her, she pulls off the ghost's cap, shirt and shroud (or other articles). The dead man comes to claim his possessions (bids her bring the things back herself). Usually the daring girl loses her life.

[29]: LV 127-8 nr. 1-2; p. 269 nr. 31: LTA 260(388), 270(579), 272(65), 294(30), 325(66,70), 350(181), 370(74), 422(46), 449b(176), 457(228), 462(239,407), 494(18), 539(7), 578(2?), 619(72); LMD I 133(94,290), I 479(8), I 598(3), I 635(2), I [illegible](23), III 46c(7), III 83(7), III 114(23).

3538. *Vaikščiojančios ugnelės (klystžvakės).* Kas jas sunaikina (dažniausiai šaudamas), tam žiauriai atsikeršija — naktį apuostò juodas katinas, rytą randa negyvą, sulaužytais kaulais ir pan.; tos ugnelės esančios mirusių sielos arba išniekintos ostijos dalelės.

= liv. p 70 nr. 211.

Will-o'-the-wisps. Terrible revenge is taken upon the miscreant who dares to destroy these (usually by shooting) — at night a black cat comes to sniff at the offender, and next morning he is found dead, his bones broken to pieces (and the like); will-o'-the-wisps are said to be the souls of the dead or abused particles of the Host.

[15]: LTA 284(588,612,614,620-2,627,645), 370(75), 407(1), 462(398), 552(808,814), 600(33[14]); LMD I 605(42).

3540. *Vaiduoklis neleidžia miegoti:* nutraukia miegančiam žmogui apsiklojimą.

= liv. p. 47 nr. 63.

The Ghost Disturbing the Sleeper: pulls off blanket from sleeper.

[3]: LV 285 nr. 17; LTA 450(114), 452(124).

3541. *Perspėjąs balsas:* „Pasitrauk iš čia!.. Ar gražu gulėti ant savo tėvų kaulų!..“ ir pan.

The Warning Voice: „Begone from here!.. How dare you lie on the bones of your fathers!..“ (and the like).

[6]: LTA 11(24,29,41), 284(636), 447(100[10]), 452(112).

3542. *Imtynės su vaiduliu (numirėliu).* Kiek tas žmogus gyvas būdamas
= est. p. 121 nr 35, liv. p. 53 nr. 97.
turėjo jėgos, tiek turi ir jo vaidulys. Žmogus: „Pone Dieve ir visi šventi, padėkit man!". Vaidulys: „Kam tu su taip daugeliu, eikim viens ant vieno, kaip pirma". Arba: parmetant vis reikia sakyti „viens", tada vaidulys silpnėja.

The Combat with a Spectre (Dead Man). The ghost has the same strength his body possessed before death. The man: „God Almighty and all ye saints, help me!" The ghost: „Why such a crowd; let it be man to man as before." Or: when knocking down the spectre, one must always say „one", as this helps to weaken the spectre's strength.

[31]: Dow-Sylw. I 146, 327; LV 237-9 nr. 1-7, p. 242 nr. 13, p. 266-7 nr. 27-8, p. 268 nr. 30, p. 346-7 nr. 99-101; Dor. 74 nr. 56; LTA 77(9), 262(50), 321(9), 324(23), 325(80-1), 374d(2032), 452(134); LMD I 184(2), I 301(7), I 312(30), I 318(1), I 661(11-2).

3543. *Vaidulys nužudo jaunavedžius.* Gyvas žmogus atsigula į tuščią nu-
= est. p. 114 nr. 7.
mirėlio grabą ir tol jo atgal neleidžia, kol vaidulys nepasako, kaip galima jo nužudytuosius žmones atgaivinti. Arba: vaidulys vedasi kartu su savim sugautą gyvą žmogų, nužudo miegančią porą, pats geria jų kraują ir jam liepia gerti, nori įsitraukti gyvą žmogų į kapą, kuris vos išsigelbsti.

The Spectre Kills a Newly-wed Couple. A living man takes the spectre's place in the coffin, and refuses to leave it until the latter tells him how to resuscitate the murdered couple. Or: accompanied by a living man, the spectre (vampire) kills persons in their sleep, drinks their blood, and commands his companion to do likewise; tries to drag the man into his grave; the latter barely escapes alive.

[16]: LTA 47(5), 217(138), 260(34), 262(208), 272(49), 284(516), 368(46), 413(4), 422(80-1), 426(74), 544(317); LMD I 144(79), I 395(2), I 547, I 585(1).

3546. *Kaip atsikratyti vaiduliu.*
How to get rid of the earth-bound dead.

A. Reikia nukirsti lavonui galvą ir padėti tarp kojų.

The head of the corpse should be chopped off and placed between the legs.

[27]: LV 238 nr. 3-4, p. 240-1 nr. 9-10; LTA 28(333), 284(524,564, 600), 318(20), 337(20), 350(223), 410(82), 439(50), 452(71,118), 462(229, 238), 481(44), 545(88), 552(607), 600(11,29), 607(93), 619(106); LMD I 271(2), I 398(1), I 817(15).

B. Perkalti vaidulio karstą šermukšnine lazda (das Pfählen).

A rod of the rowan-tree should be nailed across the dead man's coffin.

[5]: LV 240 nr. 8; LTA 11(109), 358(596), 462(351); LMD I 817(15).

3547. *Numirėlis išsigąsta nepaprastų vestuvių.* Miręs vyras vaidenasi, — grįžta namo; kitų pamokyta, jo žmona ima puoštis ir numirėlio klausiama kur eisianti, atsako: „Kūmas su pode ženijasi, eisiu į vestuves"; numirėlis išsiskubina ir daugiau nebegrįžta; tokios vestuvės esanti didžiausia nuodėmė.

The Dead Man Scared by an Unusual Wedding. A dead man haunts his wife. On some one's advice, the wife starts to dress herself, and when the dead husband asks her where she intends going, she answers: „A Godfather is marrying his goddaughter — I am going to the wedding"; the ghost immediately takes himself off, never to return. Such marriages are deemed a dreadful sin.

[3]: TD I 95; LTA 438(110), 470(18).

3548. *Du numirėliai ir gyvas žmogus.* Vienas numirėlis nori nusmaugti gyvąjį, kitas jį gina, abu grumiasi.

Two Dead Men Struggle over a Living Man. One dead man wants to strangle a living one; another dead man comes to the rescue; both the dead men engage in a grim struggle.

[4]: LTA 358(599), 405(294), 425a(117), 619(153).

3555. *Atgailojančios sielos.* Prašo gyvųjų patarnavimo, kad būtų išganytos: pasimelsti, prašnekinti tam tikra fraze, išdalinti jo paslėptą turtą pavargėliams, grąžinti skolą, ką nors atsiprašyti ir pan.

Penitent Souls ask the living to render them certain services for their redemption from purgatory. E. g., praying for them, addressing them by a special phrase, distributing their treasures (concealed before death) to the destitute, repaying their debts, making apology on their behalf to certain wronged persons, etc.

[48]: Kar. XI 259 nr. 21, p. 274 nr. 31; Dow-Sylw. I 30; ŽS 1894 p. 252 nr. 4 = LPY II 7 nr. 6; LPY IV 30 nr. 28, p. 32 nr. 30, p. 33 nr. 31; LV 27-8 nr. 29-30, p. 128 nr. 3, p. 267 nr. 29; Žv. 1931 p. 483; LTA 11(102), 28(334), 47(4), 68(331), 265(210), 270(519), 270(557), 272(48), 279(148), 294(20,23,28-9), 322(185), 325(67), 350(175), 366(152), 370 (59), 372(30), 395(58), 397(44), 406(263-4), 413(31-2), 422(167), 462(37, 413), 489(32), 552(760,810), 578(18), 619(130); LMD I 540(4), I 591(2), 611(21).

3556. *Šykštuolio kunigo vėlė:* prašo patarnauti mišioms — gyvas būdamas jis nelaikė klapčiuko.
= span. 760 *C.

The Ghost of an Avaricious Priest: asks a man to assist him in the celebration of Mass — when he was alive, he never engaged the services of a ministrant.

[15]: Dow-Sylw. I 91; Wolt. chres. II 336 nr. 78; Žv. 1932 p. 331; LTA 28(337), 32(26), 69(512), 70a(1119), 262(192), 294(17), 298(643), 322(186), 449b(175), 452(130), 539(13); LMD I 6(17).

3557. *Krikšto prašančios vaikų sielos* (dažniausiai tik ką gimę nužudyti mergų vaikai).
plg. lap. p. 40 nr. 3.

Children's Souls, Asking Baptism (usually souls of newly-born and murdered illegitimates).

[22]: LV 206 nr. 14-5; LTA 217(111), 284(605,613), 294(15), 350 (258), 413(21), 422(43), 452(73), 462(244), 481(51), 552(812,828), 600(122); LMD I 133(122), I 144(57,64), I 330(8), I 538(8), I 591(6), I 635(3).

3558. *Numirėlių mišios.* Tam tikrą dieną (Vėlinėse) vidurnaktį numirėliai renkasi bažnyčion melstis.
= est. p. 113 nr. 2, fin. p. 39 nr. 1, liv. p. 48 nr. 64-5.

Dead Men's Mass. On a certain day (All Souls Day), at midnight, the dead assemble in church to pray.

[41]: Lang. 446 nr. 27; Dow-Sylw. I 90; LV 113-5 nr. 1-15, p. 115-20 nr. 1-12; TD I 94; LTA 28(337), 274(41a), 284(618), 294(2,6,9), 322(176), 409(44), 619(141); LMD I 133(208), I 538(11).

3560. *Barzdota pana.* Vaidenasi, apsinakvoja drąsuolis, kuris nuskuta baidyklei barzdą — tuo būdu pats išsigelbsti ir ją išgelbsti iš užkeikimo. Esti apdovanojamas.
= liv. p. 72 nr. 216.

The Bearded Lady. A fearless man spends the night in a haunted house. By shaving the beard of the spectre, he saves his own life and takes the curse off the spectre. Is rewarded.

[14]: Lang. 450 nr. 29; Dow-Sylw. I 204, II 260; Wolt. chres. II 337 nr. 79; LTA 211(4), 260(77-8), 270(533), 381(12), 422(75), 550 (40); LMD I 139(6), I 209(16), I 538(4).

3565. *Nereikia liesti pakaruoklių.* Numovė pakaruokliui batus ir nuvilko šinelį, naktį atėjęs reikalauja: „Atiduok batus ir šinelį, nes man šalta gulėt". Arba: kareivis, radęs pakaruoklį, nuleido jį nuo virvės. — „Ne tu pakorei, ne tu ir nuleisk", persekioja kareivį. (Plg. mt. 366).

The Hanged Should not be Touched. A corpse robbed of its coat and boots comes at night to the thief and demands: „Return me my coat and boots; it is very cold to lie without them". Or: a soldier who has taken down the hanged man is later persecuted by him: „You did not hang me, you had no right to take me down." (Cf. Mt. 366).

[2]: LTA 462(392); LMD I 144(74).

3566. *Pakaruoklis gelbsti jaunikaitį.* Perspėja, kad nejotų pas merginą, nes jį kas nors norės nušauti. Pakaruoklis jaunikaičio vietoj — jam tenka šūvis.

A Hanged Man Helps the Youth. Warns him against riding to his girl, as some one will shoot him there. The hanged takes the youth's place — receives the shot.

[5]: LTA 350(176), 409(48), 421(110), 544(282), 724(81).

3570. *Svečias iš ano pasaulio.* Du draugu susitaria, jog kuris iš jų pirmas mirs, tas ateis kitam pranešti, kas dedasi kitam pasauly (ar yra pragaras ir pan.). Miręs draugas ateina ir nusiskundžia, jog sunkiai kenčiąs, kur prisiliečia gyvąjį, tose vietose lieka įdegintos pirštų žymės.

The Guest from the Other World. Two friends pledge themselves, that the first to die shall inform the other as to what is going on in the other world (whether hell really exists). The dead friend comes to complain of his sufferings — burned finger-marks are left where he touches the living man.

[3]: LTA 294(13,19), 322(169).

3590. *Ramybės neturį numirėliai vaidenasi.* Vaidenasi nenatūralia mirtimi
plg. liv. p. 46 nr. 55. mirę ir ne kapuose palaidoti žmonės: pakaruokliai, nusižudėliai, nusidėjėliai, girtuokliai ir pan. Dažnai jie prašo, kad jų lavonus tinkamai palaidotų.

The Restless Dead. Souls of persons who have died an unnatural death — by suicide, excessive drink, hanging, or the like — and who have not been buried in hallowed ground, come to haunt the living. Usually they ask for a decent burial of their remains.

[109]: Dow-Sylw. I 82, 155; LV 135-42 nr. 1-23, p. 142-57 nr. 1-40; LTA 11(37-8, 50-1), 28(334), 218(75), 219(94), 279(62), 322(174-5), 325(83-4), 358(598), 370(77), 397(1,56), 421(2), 430(6), 499(24), 619(83, 139); LMD I 92(3), I 183(69,77,81,124-5), I 538(5), I 611(5,18), I 622(14), 627(79,80,93,97), I 628(2,6,7,9), I 635(1), I 641(9,10), I 813(2), I 848(7).

3591—3610. PRAKEIKIMAI
CURSES

3591. *Išsipildę prakeikimai.* Tėvas (motina) supykęs užkeikia vaiką, pav.,
Plg. rus. *813 A. kad tu pasikartum, kad tu kiaurai žemę nueitum ir pan., užkeikimas išsipildo. (Plg. mt. *445).

The Curses that Came True. An angry father (mother) curses his child, e. g., „Would that you hang yourself, would that you sink into the earth, etc.; the curse comes true. (Cf. Mt. *445).

[15]: Iv. kal. 1862 p. 25; LV 207-9 nr. 1-5; Bar. 325; Žv. 1928 p. 5; LTA 325(61-2), 337(14), 452(64), 545(80); LMD I 480(10), I 528(5).

3592. *„Pabučiuok mane“.* Užkeikta karalaitė prašo, kad ją pabučiuotų; kai reikia bučiuoti, ji pavirsta bjaurybe (rupūže ir pan.); išsigandęs vyras neišdrįsta nė per šilkinę skepetą jos pabučiuoti ir bėgdamas girdi dejavimą, jog ji amžinai žuvusi arba turėsianti vėl ilgus amžius vargti.

„Kiss Me“. The enchanted princess asks to be kissed; when the man is prepared to kiss her, she changes into a horrible creature (toad, or other); he cannot bring himself to kiss her even through a silken kerchief; on going away he hears her moaning in despair and lamenting over her sad fate of again having to wait many long years for another chance of being saved.

[24]: Lang. 421 nr. 7; Dow-Sylw. I 96, 113, 137, 232, II 402; LV 158 nr. 2, p. 159 nr. 5-6, p. 163 nr. 13, p. 164 nr. 15, p. 167 nr. 19, p. 176 nr. 29, p. 177 nr. 31, p. 186 nr 49, p. 188 nr. 59, p. 193 nr. 71, p. 197 nr. 83; GK 1935 p. 304; LTA 395(57), 462(322), 552(411), 601(13); LMD I 998(3).

3593. *Kareivis sapnuoja sapną:* turįs kasti kalną (po tiltu), ten rasiąs duris
plg. ir urvą, tam tikrai pasielgęs, galėsiąs išvaduoti užkeiktuosius ir laiAa-Th.
1645. mėti didelius turtus; visad nepavyksta, neišlaikius kokios nors sąlygos.

A Soldier Dreams: he should dig a certain hill (or under a certain bridge), where he would find a door leading to a cave, and under certain conditions would be able to disenchant the beings therein and gain for himself great treasures; he never succeeds in the task, owing to his leaving some condition unfulfilled.

[11]: LV 172 nr. 25; LTA 98(3), 267(7), 270(558), 284(639), 395(62), 407(38), 430(385), 552(1093), 581(7), 619(24).

3594. *Piemuo lenda urvu į kalną.* Išdykaudami piemenys įmeta vieno iš jų kepurę į urvą kalno viršūnėje; įlindęs į kalną ieškoti savo kepurės, piemuo randa senuką, kuris pripila pilną jo kepurę aukso; kitas tyčiomis įmeta savo kepurę ir įlindęs jos pasiimti, grįžta sunkiai sužalotas.

The Shepherd Boys and the Cave in the Hill. Playing about, one of the boys throws the cap of another into the cave on the top of the hill; the boy crawls into the cave to look for his cap; he meets an old man who fills his cap with gold; another boy, who on purpose throws his cap into the cave, returns badly injured.

[19]: Dow-Sylw. I 291; LV 174 nr. 27, p. 180 nr. 35, p. 185 nr. 48; LTA 11(8), 260(158), 284(609-11), 322(159), 405(309), 407(42), 421(88), 430(29,261,384), 491(4), 581(6), 619(113).

3595. *Kalne (piliakalny) užburta kariuomenė.* Kalne miega užburtas koks nors kunigaikštis su savo kariais. Jis yra palaidotas trejopam karste:

aukso, sidabro ir vario. Juos gali išvaduoti tam tikru būdu gyvas žmogus arba, atėjus laikui, jie patys nubus — iškils sunkioj valandoj krašto vaduoti. Naktį žmonės mato apie kalną jodinėjančius ir besikaujančius keistus karius. Kartais į kalną patenka gyvas žmogus, kuris ten randa daug nematytos kariuomenės. Jį klausia: „Ar jau laikas?“ Nesupratęs klausimo, žmogus atsako: „Dar ne laikas“ — kariuomenė lieka neatburta.

The Enchanted Army within the Hill (Camp Hill). A certain duke and his warriors lie there in enchanted slumber. The duke rests in a triple coffin: of gold, silver, and copper. A human being could, under certain conditions, break the enchantment, or, when the time will be at hand, the enchanted will themselves wake up from their slumbers — they will come forth to the aid of their country when she will be in dire peril; at night people see the phantom army riding and fighting around the hill. Sometimes a human being, chancing to get inside the hill, sees the strange army. He is asked: „Is it time?“ Misunderstanding the question, the man answers: „No, not yet“ — the army remains in enchantment.

[13]: Žv. 1928 p. 168; LV 164 nr. 15a, p. 166 nr. 17, p. 191 nr. 64; LTA 372(75-6), 374c(1455), 374e(2691), 407(39,40), 462(192), 601(14), 619(125).

3600. *Įvairu apie užkeiktus piliakalnius.*

Miscellaneous Stories of Enchanted Camp Hills.

[25]: LV 160 nr. 9, p. 162 nr. 10, p. 166 nr. 16, p. 172 nr. 25, p. 186 nr. 51, p. 192 nr. 68, p. 194 nr. 73; LTA 374e(2687,2699,2839-43,2960, 2967-8), 381(126), 430(32,156), 447(102), 481(46), 581(12-3), 578(2).

3602. *Piliakalniai nesiduoda kasti.* Kiek nukasa, pernakt vėl susilygina, arba balsas naktį sapne perspėja, kad nekastų, nes įvyks kokia nors nelaimė.

Camp Hills Show Resistance against Would-be Diggers. The earth previously dug out is mysteriously replaced overnight, or the digger is warned in his dreams by a voice bidding him stop digging, or some kind of misfortune will befall him.

[7]: LV 159 nr. 4, p. 163 nr. 13, p. 174 nr. 27; LTA 350(214), 372(73), 381(191), 581(8).

3605 *Keliaują ežerai.* Ežeras keliauja oru debesio pavidalu; atsitiktinai

= est. p. 135 nr. 89, liv. p. 75 nr. 243.

įminus jo vardą, nukrenta žemėn (taip aiškinama daugelio ežerų vardų kilmė).

Travelling Lakes. The lake travels in the form of a cloud; accidentally called by its name, it drops to earth (such is the explanation given concerning the origin of the names of many lakes).

[37]: Lang. 426 nr. 11; Dow-Sylw. I 388, II 418; EO IV nr. 6; LV 374-6 nr. 181-4, p. 377 nr. 187; LTA 28(351), 35(55), 186(33), 284(571, 586), 293(408), 322(162), 325(86), 374e(2690,2838), 447(105), 449a(133), 449b(188), 452(127-8), 491(7), 522(41), 581(1), 601(12), 619(122,126, 147), 692(27); LMD I 315(2), I 316(26), I 605(2), I 656(7), I 897(39).

3610. *Paskendę miestai, dvarai, pilys, bažnyčios, varpai.* Tam tikru metu = est. p. 134 nr. 86.-7, liv. p. 76 nr. 252. trumpam laikui jie vėl iškyla paviršiun; pastangos juos išgelbėti nueina niekais dėl kokios nors padarytos klaidos (šie pasakojimai visad rišami su kuria nors vieta).

Towns, Manors, Castles, Churches, and Bells Swallowed up by the Earth. At certain periods they reappear for a short time on the surface of the earth; all efforts to save them turn to no account through some error made by the would-be rescuer (tales of this kind are generally attached to certain places).

[39]: Siem. 80 nr. 78; LV 167 nr. 18, p. 185 nr. 47, p. 198 nr. 84, p. 380 nr. 190, p. 381 nr. 192; LTA 11(58), 219(96), 274(49), 284(572, 577,590,629), 325(74), 338(666), 374e(2844), 381(125), 407(41), 447(104, 106), 452(126,129), 573(6), 581(4), 601(8,10,17), 613(158), 619(69,74,78, 97,100,127), 720(23); LMD I 182, I 814(1,3,7).

3611—3650. PASLĖPTI IR UŽKEIKTI PINIGAI
HIDDEN AND CURSED MONEY

3611. *Ta pati ranka.* Senis prieš mirtį slepia pinigus ir užkeikia, jog tik ta = est. p. 128 nr. 64, liv. p. 72 nr. 220. ranka, kuri padėjo, galėtų juos ir paimti; numirėlio ranka atkasa paslėptus pinigus.

The Same Hand. Before dying, an old man hides his money and curses it: „Only the hand that hid this money shall take it"; the money is dug out with the dead man's hand.

[18]: LP II 126 nr. 63, p. 127 nr. 69; LPY II 75 nr. 77; LV 243 nr. 15; EO 1891 p. 231 nr. 1; TŽ II 259; LTA 260(535), 337(9), 339(26), 366(156), 372(67), 452(117), 507(12), 545(77), 552(806); LMD I 137 (10), I 627(87), I 998(11).

3612. *Reikalauja galvų.* Slėpdamas pinigus užkeikia, jog norįs juos paimti = est. p. 128 nr. 63, liv. p. 72 nr. 219. turės padėti 9 ar 12 galvų; padeda žvirblių galvas.

Heads Demanded. Hiding the money, curses: „Whoever will take this money, shall lay down 9 (or 12) heads". Lays down sparrows' heads.

[43]: Dow-Sylw. I 90; LP II 124 nr. 56, p. 126 nr. 62, 65, 67; LPY II 151 nr. 92, p. 199 nr. 119; TŽ II 260; LTA 11(108), 19(11), 28(340), 46(8), 217(135), 260(95,98,536), 284(617,638), 294(5), 325(89), 337(60), 344(714), 350(215), 366(155), 370(155), 372(29), 397(171), 407(45),

449b(11a,14), 452(120), 462(234,375,455,522), 470(1); 552(807), 600(217), 619(89), 720(44); LMD I 133(50), I 837(16), 525(4).

3613. *„Man pinigai, tau katilas“.* Slėpdamas pinigus, senis užkeikia: „Senam velniui katilas“. — Gudruolis atsiliepia: „O man pinigai“. — Po kurio laiko velnias jam atsako: „Atsiimk savo pinigus, man reikia katilo seniui spirginti“.

„The Money for Me, the Boiler for You“. Hiding his money, the old man curses: „The boiler for the old devil.“ — The artful man replies: „The money for me“. — After a time the devil says to him: „Take your money, I need the boiler to braise the old man.“

[14]: Dow-Sylw. I 98; LP II 124 nr. 58; LPY II 204 nr. 127; LV 286 nr. 22; Wolt. chres. II 368 nr. 88; Žv. 1928 p. 121; LTA 42(46), 366(154), 397(112), 422(58); LMD I 439(5), I 315(10), I 525(8), I 855(113).

3614. *„Kaip toli mano balsas eis“.* Mato slepiant pinigus, susipila dalį jų į sermėgą; užkeikus, kad pinigai taip giliai į žemę prasmegtų, kiek toli jo balsas eis, pinigai su visa sermėga prasmenga į žemę.

„As Far as My Voice will Reach“. Sees money being hidden; pours part of it into his coat: upon the miser cursing: „May this money sink into the earth, as deep as my voice will reach“, both the coat and the money sink into the earth.

[11]: Dow-Sylw. I 150; LP I 102 nr. 37, II 124 nr. 57; LPY II 199 nr. 118; LTA 260(534), 337(43), 544(289), 545(79); LMD I 133(107), I 525(5), I 527(27).

3615. *„Kas su dviem ožiais (zuikiais, varnais) ars (ekės)“.*

= est. p. 129 nr. 65. „He who will plough (harrow) with two he-goats (hares, ravens) in harness.“

[5]: LP II 127 nr. 68; LPY II 151 nr. 93; LPY IV 75 nr. 76; LTA 449b(15a); LMD I 133(99).

3616. *„Kas po mano galvos juos vartoti nori, turi ir mano mėšlą suvartoti“.* „He who would use this money after my death must also use my excrements.“

[7]: LP II 125 nr. 61; LTA 69(504), 337(8), 420(110), 462(165), 545(74); LMD I 525(7).

3620. *Įvairūs kiti užkeikimai.* Kas girdės šiuos mano žodžius... Kas pabučiuos sau į pasturgalį... Tegul tam velnias odą nulupa... Tik per savo kraują paims... ir kt.

Various other Maledictions. He who hears these words of mine... He who will kiss his own hindmost... May the Devil skin him alive. He shall get the money only by shedding his own blood... etc.

[15]: Dow-Sylw. II 45; LP II 126 nr. 64, 66; Dav-Silv. 24 nr. 10; Žv. 1931 p. 329; LTA 10b(188), 11(106), 77(11), 325(90), 337(7), 368(10), 450(9), 462(496), 545(72-3).

3621. *Suvalgo pinigus.* Senis prieš mirtį suryja su medum pinigus; sūnus (bernas) nori bažnyčioj rėžti lavonui pilvą; velnias: „Negadink odos" — iškrato per gerklę pinigus, o „maišą" (odą) sau pasiima; arba: velnias prašo perpjauti šv. Pranciškaus juostelę, tada iškrato pinigus.

Eats up the Money. Dying, the old man swallows his money with honey; in church the son (hind) wants to cut open the corpse's abdomen and get himself the money; the devil: „Don't spoil the skin" — shakes the money out of the corpse's throat and takes the „sack" (skin) for himself; or: the devil asks the man to cut St. Francis' girdle, then shakes out the money.

[9]: LP I 37 nr. 21, II 125 nr. 59; LPY III 197 nr. 117, IV 63 nr. 64; LTA 260(118), 325(72), 368(223); LMD I 133(106,134).

3622. *Susideda pinigus į karsto priegalvį.* Atkasę karstą randa pinigus sukištus į burną, ausis, akis.
= est. p. 129 nr. 66.

The Miser Puts his Money Inside his Coffin-pillow. When the coffin is unearthed, the money is found stuffed in the dead man's mouth, ears and eyes.

[8]: LP II 125 nr. 60; LV 245 nr. 17; Bar. 201; LTA 260(340), 325(73), 410(88), 420(127), 422(50).

3623. *Ant medžio užkabinta virvė.* Norintį kartis žmogų velnias pamoko pavogti šykštuolio slepiamus pinigus ir ten palikti virvę — pasikaria šykštuolis.

The Rope Hanging from the Tree. The man about to hang himself is instructed by the devil to steal the miser's hidden money and leave a rope near the place — the miser hangs himself.

[25]: LP II 119 nr. 50; LPY II 214 nr. 135, IV 55 nr. 56; LV 318 nr. 53; Žv. 1928 p. 31; MP III 57; LTA 10a(62), 35(36), 42(35), 397(42), 405(274), 420(128), 426(50), 449a(119,131d), 465(12), 484(3), 536(36), 552(1134), 619(12); LMD I 133(258), I 114(1), I 609(5), I 842(32), I 855(114).

3626. *Užkeikti pinigai vaidenasi.* Girdi balsą: „Krisiu, krisiu... Eisiu, eisiu... Pulsiu, pulsiu... Lėksiu, lėksiu... Lįsiu, lįsiu... Mesiu, mesiu... ir pan."; drąsuolis atsako: „Krisk, (eik, lėk, lįsk, pulk, mesk...)", nukrenta pinigai.
= est. p. 123 nr. 46, liv. p. 71 nr. 214.

Cursed Money Haunting People. The voice: „I shall drop... fall... go... fly... get in... throw... etc."; the brave man: „Drop, (fall go, fly, get in, throw...)", money drops down.

[25]: Dow-Sylw. I 265; Kar. XII 21 nr. 61; LPY II 217 nr. 139; LV 195 nr. 75-6, p. 243 nr. 15; TŽ II 259(2 var.); Žv. 1931 p. 203; LTA 260(214,384), 350(180), 358(639), 368(91), 369(30), 421(132), 449a(103), 450(121), 462(211), 469(100), 507(11,18), 552(730); LMD I 144(1), I 312(24).

3627. *„Mušk, bus pinigų!"* Užkeikti pinigai vaikšto įvairiais pavidalais (gyvulio, žmogaus), prašo sušerti ar paliesti, pabyra pinigai.

„Strike, there will be Money!" Cursed money wanders about in various shapes (animal, human), asking to be struck or touched — money falls out.

[46]: Dow-Sylw. I 141; Siem. 116 nr. 119; LP II 127 nr. 70, p. 128 nr. 72; LPY II 200 nr. 121, IV 76 nr. 78; Žv. 1928 p. 105; LTA 11(34, 94, 96-7, 110), 260(502,505), 284(589,608,644), 294(25), 337(42,59), 338 (665), 356(167), 368(20,107), 369(30), 370(215), 374d(1723,2083), 380 (419), 421(75), 422(38), 462(428), 545(78), 552(710), 619(71^5,97,108); 670(1), 692(47); LMD I 103(31), I 144(1,74), I 540(7), I 611(3), I 656(5).

3628. *Pinigai keliauja — žydas su karve.* Žmogus girdi velnių pokalbį pirty: „Tuos pinigus paversiu karve, a pats pasiversiu žydu ir išsivesiu"; sušeria karvę rožančium, pabyra pinigai.

Money Making a Journey — the Jew with the Cow. The man overhears the devils' conversation in the bath-house: „I shall change the money into a cow, myself into a Jew, and thus take it out"; lashes at the cow with a rosary — money falls out.

[5]: LTA 208(116), 260(482), 370(154), 421(99); LMD I 184(6).

3629. plg. est. 834*. *Pastipęs šuo — pinigai.* Kasdamas pinigus randa pastipusį šunį; meta jį kaimynui pro langą — pabyra pinigai.

The Dead Dog — Money. Digging for money, the man finds a dead dog; throws it to his neighbour through the window — money falls.

[15]: Dow-Sylw. I 116, 141; LPY II 67 nr. 42, p. 201 nr. 122; Žv. 1928 p. 142; LTA 260(488), 368(210), 449b(17), 462(520), 470(3), 480(271), 545(76), 552(802), 692(41); LMD I 133(127).

3630. *„Semk, bet tik dukart".* Už pataisymą besivaidenančios pinigų skrynios užraktų, leidžiama iš jos pasisemti pinigų, bet tik dukart (kartą, triskart); semiant daugiau kartų, negu leista, nukrenta skrynios viršus ir nukerta rankas.

„Take, but only Twice". For repairing the lock of a chest containing cursed money, the repairer is allowed to help himself to the money in the chest, on condition that he will take of it but twice (once,

thrice); if this condition is disregarded, the lid of the chest drops down and cuts off the offender's hands.

[7]: Kar. XII 21 nr. 62; LPY IV 76 nr. 79; LTA 260(97), 395(56), 544(274), 551(5), 619(70).

3631. *Laivelis su pinigais.* Pinigai vaidenasi: ežere plaukioja pilnas aukso laivelis, jame sėdi mergaitė.

The Ghostly Money in the Boat. A boat full of the ghostly gold and a girl sitting in the boat are seen floating on the lake.

[5]: LTA 11(39,105,107), 430(251,260).

3632. *Dega paslėpti pinigai.* Kas daryti, kad galima būtų iškasti degant pamatytus pinigus.

Concealed Money on Fire. What should be done to unearth the money seen burning.

[10]: LP II 128 nr. 71, 73-5; LTA 11(31), 42(44), 260(92-3), 619 (87); LMD I 133(117).

3635. *Sapnuoja paslėptus pinigus.* Prisisapnuoja žmogui paslėpti pinigai,
= liv. p. nurodo, kur jie yra ir kaip reikia juos paimti — taip elgdamasis, kaip
69 nr
202-5. sapne buvo nurodyta, žmogus iškasa pinigus, o neišpildęs visų sąlygų, pinigų negauna.

Dreaming of Hidden Treasure. The treasure itself appears to the man in his dreams and tells him what he is to do in order to find it — observing all the conditions laid down to him, the man really finds the treasure; failing to do so — does not succeed in his search.

[5]: LV 179 nr. 34, p. 195 nr. 74; LTA 260(96,98-9).

3642. *Įvairu apie paslėptus arba užkeiktus pinigus.* Vaidenasi paslėptas lo-
plg. liv. p. 71 nr. 215 bis, jį kasa ar kaip kitaip nori paimti, retai tepavyksta, dažniausiai lobių ieškotojai skaudžiai nukenčia (įvairūs nuotykiai).

Various Adventures Met with whilst Seeking Hidden or Cursed Money. Hidden treasure haunts the place, is searched for (by digging or otherwise), but rarely found; usually the treasure seekers meet with seriuos mishap.

[95]: Dow-Sylw. I 207; Lang. 425-6 nr. 9-10; LP II 129 nr. 76, p. 204 nr. 50; LPY II 204 nr. 128; LV 189 nr. 60, p. 191 nr. 63, p. 192 nr. 70, p. 201 nr. 88, p. 243 nr. 14, p. 244 nr. 16, p. 330 nr. 70; Žv. 1928 p. 167; LTA 11(53,73-6,113), 69(483), 217(239), 219(98), 260(506), 284(548,592-5, 601,607,634-5,644), 322(163-4), 325(91-3), 337(25,55), 339(9,10,20-25), 350(189,237), 372(74), 405(248), 421(102), 462(18), 469(45), 470(2,4), 544(264), 545(75), 551(7), 552(730,803), 600(3), 601(6), 619(5[11],60,71[1,7], 80,88,94), 720(86-8); LMD I 133(121,130,263), I 144(48), I 315(5), I 586(1,2), I 593(1), I 595(8), I 598(6), I 600(2[4],3[2]), I 618(8-10), I 822(6), I 978(6-9).

3644. *Paparčio žiedas.* Kaip galima rasti paparčio žiedą — velnias trukdo žmogui paimti žiedą, kurio pagalba galima matyti žemėje paslėptus turtus (įvairūs nuotykiai).

The Fern Blossom. How it may be found — the devil hinders man from securing the blossom which would give him the power of finding treasure concealed in the earth (various adventures).

[22]: Siem. 143 nr. 147; Dow-Sylw. II 226; Mitt. II 69-70(2 var.); LP I 76 nr. 17, p. 77 nr. 19; LPY II 215 nr. 137 = Specht 292 nr. 38; MT V 150 nr. 1850; LTA 11(84), 219(111), 284(624), 325(63-4), 390 (124), 430(381), 600(1,31,201²⁷); LMD I 306(3), I 318(19), I 513(8b), I 531(1).

3645. *Už apavo užkritęs paparčio žiedas.* Einant per papartyną, užkrenta už vyžos paparčio žiedas, ir žmogus stebisi, kad žemė atrodo permatoma, kaip stiklas — mato paslėptus turtus, viską žino ir t. t.; parėjęs namo nusiauna kojas, žiedas iškrenta, ir vėl nieko nebežino.

The Fern Blossom Inside the Footgear. As the man walks among the ferns, a fern blossom drops into one of his shoes: to his great astonishment, he finds that the earth has become transparent, like glass — he sees hidden treasures, knows all, etc. When he comes home and takes off his shoes ,the blossom falls out and the wonderful power of seeing hidden treasures, knowing all, etc. leaves him.

[10]: Mitt. I 343 = LPY I 190 nr. 99; LP I 77 nr. 18, 20; LPY II 216 nr. 138; LTA 10b(122-3,125), 368(134), 374c(1497), 619(163).

3648. *Išmesta dovana.* Už kokį nors patarnavimą, nepažįstamasai (velnias ar kokia kita dvasia) duoda žmogui atlyginimo anglių, lapų ar kitų niekam vertų daiktų; supykęs žmogus juos išmeta, bet namo sugrįžęs gailisi, nes keli užsilikę trupiniai virsta auksu.

The Discarded Gift. As a reward for some service or other, the grateful stranger (devil or other spirit) gives the man coal, leaves or other worthless things. Feeling vexed, the man throws them out of his pocket. Soon regrets the deed, for when he gets home, the remaining particles of the gift turn to gold.

[5]: LV 183 nr. 39, p. 195 nr. 75-77, p. 196 nr. 78.

3650. *Grįžtąs pinigas.* Savininkas negali juo atsikratyti, visad jis grįžta
= Aa-Th. 745. atgal ir parsiveda kitus kartu su juo buvusius pinigus; reikia nunešus padėti ton pačion vieton, kur jį rado arba įmesti bažnyčioje į aukų dėžutę, tada nebegrįžta. (Vadinamas dar „aitvaro pinigu", po vieną tokį pinigą esą kiekviename užkeiktame loby).

The Ever-returning Coin. The owner cannot get rid of the coin; it always returns to him, bringing along its companions also; put back in the place were it was first found, or thrown into an alms box in

church, it never comes back again. (It is also called the „goblin's coin" and it is said that cursed hoards each contain one such coin).

[16]: Bezz. 68; Jurk. 104 nr. 48 = LPY I 157 nr. 81; LP I 101 nr. 36, II p. 16 nr. 27, p. 134 nr. 26-7; LTA 11(9), 14(30), 260(101), 284(641), 397(92), 452(82), 606(126); LMD I 144(51), I 561(234a), I 593(2).

3651—3675. RAGANOS IR BURTININKAI
WITCHES AND MAGICIANS

3651. = isl. 306 I[4] est. p. 138 nr. 106, liv. p. 62 nr. 156. *Raganos ir smalsus bernas.* Pasitepęs raganų koše pažastis, bernas išlekia pro kaminą į raganų susirinkimą; namo parjoti duoda jam kumelę, kurią jis pakausto — pasirodo būta jo šeimininkės; arba: ištarus šventą žodį, kumelė pradingsta, pasijunta kibąs medžio viršūnėj ar baloj besąs; dažniausiai tai įvyksta šv. Jono naktį ir raganos renkasi Šatrijos kalne.

Witches and the Inquisitive Youth. The youth anoints his armpits with the witches' ointment, and flies out through the chimney to the witches' sabbath; he is given a mare to ride home with; he has it shod — turns out to be his own mistress; or: on the utterance of a holy word, the horse disappears and the youth finds himself clinging to the top of a tree or lying in a swamp; this usually happens on St. John's Eve, and the witches' sabbath takes place on the Šatrija Hill.

[15]: Dow-Sylw. II 257; LP I 74 nr. 10, 12; LPY III 275 nr. 165; LTA 337(26), 368(332), 397(89), 407(2), 421(52), 449b(154), 462(272, 528), 494(38), 552(823); LMD I 144 (49).

3652 *Raganos žiemą joja žirniauti.* Smalsus bernas pasislepia tuščiame avily, ant kurio raganos joja į šiltą kraštą žirniauti; ir jis prisiskina žirnių; raganos jam atsikeršija.

In Winter Witches Ride to Gather Peas. The inquisitive youth hides himself in an empty bee-hive, on which the witches ride away to a warm land: he, too, gathers some peas for himself; the witches take revenge upon him.

[6]: LTA 42(61), 344(725), 350(171), 619(156), 670(10); LMD I 661(23).

3653. *Raganos gadina gyvulius.* Burtai šv. Jono rytą, kad atimtų karvių pieną (velka per rasą kamanas, iš kurių paskum teka pienas) ir kt. *Witches Work Harm to Animals.* Charms practised by witches on the

morn of St. John's Day, to make a cow cease giving milk (a bridle, from which later milk flows, is dragged through the dew), etc.

[26]: Dow-Sylw. II 69; LTA 14(32-4,36-7,39), 284(569,570), 395 (74-5,85-6,89), 397(88), 430(42), 462(273,529), 507(22-3), 600(10), 662(232), 720(34); LMD I 209(6), I 502(13), I 624(15).

3654. *Raganavimai vestuvėse**. Gudrus piršlys (kareivis) paverčia niekais raganos (raganiaus) burtus ir jas pačias prikankina: užauga ragai ant raganos galvos, išgręžia akį, paverčia vilku, turi graužti pastipusius arklius ir pan.

= liv. p. 58 nr. 133.

Sorcery at Weddings. An artful match-maker (soldier) defeats the witch (magican) in her spells and worries her: has horns grow on her head, bores out an eye, changes her to a wolf, has her gnaw the carcass of a horse, etc.

[25]: Dow-Sylw. I 142; LPY IV 83 nr. 96; TD I 221, 258-9(3 var.); LTA 274(40), 279(68), 325(52), 327(10), 395(69-71,90), 397(91), 398 (270), 420(120-1,135), 421(101), 462(50); LMD I 301(8), I 502(14), I 600(3¹), III 24(1).

3655. *Šunimi ir žvirbliu paverstas vyras.* Neištikima žmona-ragana paverčia savo vyrą šunimi. Tarnauja pas piemenis. Vėliau namo sugrįžusį vyrą žmona paverčia žvirbliu. Jį sugauna burtininkas ir vėl žmogum atbūręs pamoko, kaip paversti savo žmoną kumele (magiškos kamanos).

= rus. *499 A.

The Man Transformed First to a Dog and Later to a Sparrow. His unfaithful witch-wife transforms him to a dog. He takes service with the shepherds. When he returns home, his wife changes him to a sparrow. As such, he is caught by a magician, who returns him to human form, and teaches him to change his wife into a mare (the magic bridle).

[15]: Dow-Sylw. I 317; LP I 79 nr. 25; LTA 10a(30), 208(17), 217(115), 398(281), 425a(101), 462(526), 561(1); LMD I 133(22), I 143(1), I 296(3), I 324(7), I 822(8), III 114(19).

3656. *Merga užjodinėja bernus.* Raganė merga paverčia bernus arkliais ir jodinėja jais visą naktį. Kieno nors pamokytas, bernas pirmas jai užmeta ant galvos kamanas, paverčia mergą kumele ir ją užjodo arba leidžia pakaustyti visas keturias kojas. Nužudęs raganę mergą, turi tris naktis saugoti jos lavoną ir palaidoti (ž. mt. *369).

= isl. 3061, est. p. 130 nr. 71, liv. p. 62 nr. 157.

Youths Wench-ridden. The witch-girl transforms youths into horses and rides them all night long. Acting on some person's advice one youth manages to cast the bridle over the wench's own head, and thus she herself turns into a horse. The youth rides the horse to death

---

* Žiūr. *J. Balys*, Raganavimai vestuvėse (Sorcery at Weddings), „Tautosakos Darbai" 1935. I. p. 279-283.

or has all its hoofs shod. Having thus killed the witch, for three nights he must keep watch over the body, and then bury it (see Mt. *369).

[9]: Dow-Sylw. II 93; LPY II 230 nr. 147; MT V 133 nr. 1623; LTA 260(421), 397(90), 462(527); LMD I 144(18), I 318(6), I 324(8).

3657. *Sužalota ragana.* Gudrus žmogus pažįsta raganą, pasivertusią kokiu nors gyvuliu ar daiktu ir norinčią kenkti žmonėms ar gyvuliams. Žmogus sužaloja tą gyvulį ar daiktą, pav., nukerta gyvuliui kojas, nulupa nuo lazdos žievę, nuskuta žuviai žvynus. Kitą dieną sužino, jog kaimynė ragana serga: kažkas jai nukapojo kojas ir rankas, nulupo gyvai odą ir pan.

The Mutilated Witch. The clever man recognizes the witch each time she, intending to work malifice to man or animal, transforms herself into an animal or thing. The man, accordingly, injures that animal or thing: cuts off the animal's legs, shaves off the bark from the stick, scrapes off the scales from the fish. Next day he hears that his neighbour, the witch, is sick: somebody has chopped off her hands and feet, taken the skin off her, etc.

[12]: Dow-Sylw. I 195, II 82; LP I 75 nr. 16 = MT III 133; LPY IV 82 nr. 89; TD I 92(2 var.); LTA 264(140), 284(540), 545(83), 552(948), 662(200); LMD I 999(6).

3664. *Raganų procesai.* Raganų deginimai ir plukdymai.

Proceedings against Witches. The burning and the ducking of witches.

[14]: LP I 78-9 nr. 23-4; Dow-Sylw. II 69, 465; „Mūsų Senovė" III 425 nr. 2; „Pan. Balsas" 1925 nr. 26; „Liet. Žinios" 1935 nr. 4875; „Diena" 1935 nr. 27; LTA 291(270); LMD I 218, I 305(1), I 330(4), I 656(4), I 661(23).

Žiūr. E. Wolter, Zur Geschichte des litauischen Hexenwesens. Mitt. IV 375-382.

3665. *Įvairu apie raganas ir raganavimus.* Kaip žmonės pasidaro raganomis ar raganiais, raganų santykiai su velniais, kaip apsisaugoti nuo raganų ir joms pakenkti, įvairūs nuotykiai su raganomis.

Various Stories about Sorcerers and Sorcery. How people become witches; witches' relations with devils; how to ward off and harm the witches; various adventures with witches.

[48]: Lang. 438-41 nr. 19-21; Dow-Sylw. II 38, 63, 65, 80, 409; LP I 75 nr. 15; LV 326 nr. 64, p. 386 nr. 198; LTA 42(52-3,55), 325(55-60), 349(46), 397(86-7,93), 481(45), 499(23), 507(24), 552(950), 581(10), 600(33[15],250), 619(68,137), 670(12); LMD I 133(213), I 144(66), I 316(30), I 334(2), I 480(2), I 502(8), I 624(16), I 661(23), I 841(1,6, 13), I 978(24), I 999(7), III 23a(1).

3666. *Gyvačių ir pelių žavėtojai:* „kirmėliai" išgydo gyvatės įgeltus žmones, gali sušaukti į vieną vietą gyvates ar peles ir jas kur nori nuvėsti.

Snake and Mice Charmers: the „reptile-men" cure snake bites, and can summon together snakes and mice and lead them away anywhere.

[13]: Lang: 442 nr. 23; LTA 23(365-6), 109(42a), 395(76-7), 449b (158), 462(242), 494(39), 545(114), 720(13); LMD I 142(42), I 841(14).

3667. *Magiški daiktai: žolė, kaulelis, akmenėlis.* Juos įsigijęs žmogus gali pasidaryti burtininku.

The Magic Objects: Grass, Bone, Stone; any person acquiring these objects can become a magician.

[6]: LMD I 312(3-8).

3668. *Burtininkas keršaudamas iškrečia kokį nors pokštą:* ima name kažkas dejuoti, girnos pačios mala, atrodo, kad vanduo semia ir pan.

The Magician Takes his Revenge by Playing a Trick upon his Offenders: some one in the house mysteriously begins to moan, the handmill begins to grind by itself, or all are made to believe that they are sinking into water (and the like).

[10]: LPY III 35 nr. 12; LTA 11(19,21), 42(42), 325(45-6), 462(346); LMD I 656(2), I 803(8), I 897(50).

3669. *Geri burtininkai:* atkeri blogųjų (raganių) darbus.

The Good Magicians: destroy the spells made by the bad ones.

[6]: LTA 325(48-51,54), 530(1).

3670. *Raganius nori pasidaryti nemirtingas.* Liepia jį užmušti, sukapoti ir užkasti į žemes, o po 9 metų vėl atkasti; atkasė metais per anksti.

The Magician who Wanted to Become Immortal: Orders himself to be killed, his body hacked to pieces, buried in the earth and excavated after a period of nine years; the excavation is effected a year too soon.

[1]: LTA 327(308).

3671—3680. VILKOLAKIAI
WEREWOLVES

3671. *Vilkolakiais gali pasiversti žmonės.* Kai kurie žmonės karts nuo karto prieš savo norą turi pasiversti kuriam laikui vilkais; šeimininko ir mergos nuotykis: apdaužo vilkui galvą, vėliau pamato sužeistą savo šeimininką.

= est. p. 131 nr. 75, liv. p. 64 nr. 168.

People who can Change themselves into Werewolves: Certain persons, from time to time and against their own will, must change

themselves to wolves. The incident of the maid with her master: she mauls the head of the wolf, and later sees her master similarly injured.

[12]: LP I 191-2 nr. 1-4; Dav-Silv. 9 nr. 3 — LPY II 55 nr. 34; LTA 274(45), 456(18), 462(349), 600(248); LMD I 133(73-4), I 143(3).

3672. *Raganų vilkolakiais paversti žmonės.* Kaip juos galima vėl atversti žmonėmis; šokant vilkolakiui per tvorą, nutrūksta užkerėtas diržas — vilkolakis vėl atvirsta žmogum.

Persons Transformed to Wereweoles by Witches. How they can be returned to human form; in jumping over a fence, the charmed belt on the werewolf snaps — he becomes his own self again.

[7]: LP II 189 nr. 4, 6; LPY IV 106 nr. 107, p. 107 nr. 109 (= Specht 295 nr. 40); LTA 462(208); LMD I 144(70-1).

3673. *Raganų kitais gyvuliąis paversti žmonės.* (Plg. mt. 3655).

Persons Transformed by Witches to other Animals.

[4]: LTA 260(176), 397(60), 421(9,10).

3674. *Vilkolakiais paversti vestuvininkai.* (Plg. mt. 3654).
= est. 130 nr 73, liv. p. 63 nr. 160.

The Wedding Company Transformed to Werewolves.

[8]: LP II 189 nr. 3, 5, 7; El. 132 nr. 328; TD I 259; LTA 42(62), 545(84); LMD I 93(2).

Plg. TD I 279-80 nr. 4.

3675. *Vilkolakiai papjauna merginas.* Pas vakaruojančias merginas ateina bernai. Viena pabėga, pastebėjus, kad bernai turi uodegas, kitas merginas vilkolakiai papjauna ir sukramto krūtis.
= liv. p. 63 nr. 162.

Girls Killed by Werewolves. A company of girls working late at night are visited by youths. Noticing that the youths have tails, one girl flees. The rest are slain and their breasts gnawed at by the werewolves.

[2]: LPY IV 106 nr. 108; LTA 724(104).

3680. *Įvairu apie vilkolakius.*

Various Stories of Werewolves.

[6]: LMD I 144(41), I 513(9), I 978(14-6,18).

3681—3690. SLOGUČIAI IR SLOGUTĖS

NIGHTMARES

3681. *Slogutė (laumė) slogina berną* (succubus). Ž. mt. *369, *423-4.

A Fairy-Nightmare Oppresses a Youth.

[12]: LP II 202-3 nr. 39-47; LPY IV 141 nr. 137; LTA 374d(2110); LMD I 312(18).

3682. *Incubus.* Pas merginą svirnan naktį ateina bernas (velnias) ir neduoda miegot. Merginą kas nors pamoko, kaip reikia juo nusikratyti — velnias išlekia, išgriaudamas svirno sieną. Arba: velnias lanko moterį naktį jos vyro pavidalu.

Incubus. A youth (devil) comes at night to the girl in the granary and will not let her sleep. Some one tells the girl how to get rid of him — the devil flies out, wrecking the wall of the granary. Or: the devil takes the form of the woman's husband and comes to visit her at night.

[2]: LTA 374c(1251), 452(135).

3683. *Slogina ir jodo arklius.* Paprastai tai daro laumės, velniai arba raganos; apsaugojimo priemonės: žvakė po puodu, šermukšnio lazda, kiaulės oda ir kt.

Horses Ridden and Oppressed by Nightmares. Usually this is done by fairies, devils, or witches. Means of warding them off: a candle placed under a pot, a rowan-tree rod, a pig skin, etc.

[12]: LP II 61-2 nr. 5-6, p. 203-4 nr. 48-9; LV 348-9 nr. 105-6; LTA 260(269,538), 720(16); LMD I 312(2), I 641(3), I 661(52).

3684. *Ragana slogina gyvulius.* Žmogus budi naktį tvarte, saugodamas kažkieno varginamus gyvulius. Turi po puodu degančią žvakę. Išgirdęs triukšmą, atidengia žvakę, randa vidury tvarto šakes, jas perlaužia ir išmeta lauk. Rytą išgirsta, jog jo kaimynė esanti sunkiai sužalota (ž. mt. 3657).

= est. p. 127 nr. 60, liv. p. 67 nr. 187.

The Witch-Nightmare Oppressing Animals. Wanting to discover the cause of the mysterious fatigue of his animals, the man keeps watch at night in the stable. He has with him a lighted candle under a pot. On hearing a noise, he uncovers the candle: sees a hayfork standing in the middle of the stable. Breaks the fork in two and casts it outside. Next morning he hears that a woman neighbour is seriously injured. (Cf. Mt. 3657).

[2]: LTA 284(539), 552(947).

3685. *Nekrikštyti vaikai kaip slogučiai.* Pagauti prašo krikšto. Dažniausiai tai esti nusmaugti mergvaikiai (ž. mt. 3254).

Dead, Unbaptized Children as Nightmares. When caught, they beg baptism. Usually they are murdered illegitimates (see Mt. 3254).

[8]: Dow-Sylw. II 72; LV 202-3 nr. 1-5, p. 206 nr. 14-5.

3686. *Slogina besivaidenąs numirėlis.*

A Dead Man as Nightmare.

[4]: LV 241 nr. 11; LTA 422(16); LMD I 312(19,20).

3687. *Naktį slogučiais virstą žmonės:* ketvirtadienį gimę ir sekmadienį krikštyti žmonės (plg. mt. 3510) tam tikru laiku (ketvirtadieniais) turi prieš savo norą ką nors sloginti — žmones, gyvulius, dargi tvorą ar medį ir pan.
= liv. p. 67 nr. 183.

Persons Who at Night Become Nightmares: those who are born on a Thursday and christened on a Sunday (Cf. Mt. 3510), must at certain times (on Thursdays) press somebody or something — a human being, an animal, or even a tree, a fence and the like.

[1]: LV 205 nr. 13.

3690. *Įvairu apie slogučius.*

Various Stories about Nightmares.

[10]: LV 203 nr. 7-8; LTA 604(74-81).

3691–3710. LAUMĖS*

FAIRIES

3691. *Laumės ir kūdikis.* Laumės saugo ir apdovanoja motinos netyčiomis lauke pernakt pamirštą kūdikį; tyčiomis paliktą kūdikį užsmaugia.

Fairies and a Child. The fairies guard and make gifts to the child which the mother has accidently left outside for the night; they strangle the child left out on purpose.

[47]: Dauk. 109 nr. 92; Dow-Sylw. I 40, II 77; Kar. XII 35 nr. 71; Schl. Lit. 107 = Schl. Mär. 95 = Schl. Hand. 201 = LPY I 71 nr. 25 = Specht 182 nr. 9; Les-Brug. 79 = LPY I 168 nr. 97; Bezz. 42; ŽS 1894 p. 255 nr. 1 = LPY II 73 nr. 50; Mitt. IV 518, 520 (=LPY III 311 nr. 185); LP I 103 nr. 2, p. 105 nr. 7, II 191 nr. 1, p. 199-201 nr. 34-7; LPY II 70 nr. 44, p. 71 nr. 48, III 314 nr. 189, IV 133 nr. 128; Capp. Mär. 36 nr. 15B; LTA 28(350,362), 218(21), 260(498), 391(225), 344(738), 349(41), 397(48), 407(18), 422(54), 450(63), 456(47), 462(92,185,491), 544(305), 545(70), 552(799), 613(240), 686(67); LTA pl. 288(4); LMD I 160(4), I 323(2), I 513(7), I 554(4).

3692. *Laumės pamaino naujagimius vaikus.* Kai žmonės ruošiasi nužudyti laumėvaikį, laumė atneša ir grąžina pavogtąjį žmonių vaiką, skųsdamosi, kad ji gražiai tą vaiką užlaikiusi, o jos vaiką žmonės nori nužudyti (ž. mt. *412, ypač 3295).

Fairies Exchange New-born Children. When the parents are about to kill the changeling, the fairy appears with the stolen child, and

---

* Žiūr. mt. *412, *423, 500, 3681.

reproaches them saying: „I have taken good care of your child, whereas you are ready to murder mine" (see Mt. *412 — especially 3295).

[21]: LP I 105-6 nr. 9-12, II 198-9 nr. 28-33; LPY III 315-6 nr. 191-2, IV 133 nr. 127, p. 134 nr. 129; LV 309 nr. 45; Mitt. II 57; Capp. For. 35 p. 123 nr. 16 = Capp. Mär. 35 nr. 15A; LTA 368(60); LMD I 133(110), I 160(5), I 323(9).

3693. *Bernas erzina laumes* (dažniausiai besivanojančias pirty), esti jų persekiojamas, ir vos jam pavyksta ištrūkti.

A Youth Annoys the Fairies (usually in the bath-house, while they are bathing). Is persecuted by them and barely escapes their fury.

[24]: Les-Brug. 79 = LPY I 169 nr. 98; Mitt. II 61, IV 516; LP I 108 nr. 19, p. 109 nr. 21, II 148 nr. 11, p. 195 nr. 11, p. 197 nr. 20; LPY I 72 nr. 26, II 69 nr. 44, p. 70 nr. 45, p. 72 nr. 49, IV 132 nr. 125; LTA 219(109), 421(118), 449b(19); LMD I 183(100), I 318(17b), I 323(8), I 332(3), I 550(2), I 561(33-5).

3694. *Laumių burtų dovanos.* Nereikia laumių dovanos matuoti, kiek dar liko, skaičiuoti ir pan. Dažniausiai jų dovana esti drobė, duota neturtingai našlaitei arba žmogui, kuris vakare randa jas drobes beveléjančias ir pasveikina („Padėk, Dieve!" — „Ką padėjai pasiimk").

Charm Gifts of the Fairies. What is left over must never be measured, counted (and the like). The fairies' gift usually consists of linen, and is given to the orphan girl or the man who, at eve, chances to find the fairies at the task of rinsing and laying out the linen to bleech. („God bless you in your labours." — „Take that which has been blessed").

[16]: Schl. Lit. 107 = Schl. Mär. 94 = Schl. Hand. 200 = LPY I 70 nr. 25 = Specht 184 nr. 9; Mitt. IV 522 = LPY III 312 nr. 186; LP I 106 nr. 14, p. 115 nr. 26, II 191 nr. 1, p. 193 nr. 5, p. 196 nr. 18, p. 197 nr. 24; LPY III 317 nr. 193; IV 139 nr. 132, p. 140 nr. 135; LV 183 nr. 39; LMD I 133(227), I 144(60), I 323(1), I 332(2).

3695. *Laumės dirba moteriškus darbus* (dažniausiai verpia). Tačiau joms reikia tesėti medžiagos, kitaip ir žarnas išverps. Arba: reikia atspėti laumės vardą (ž. mt. 500). Jas pavyksta apgauti, pav., sušukus: „Laumės, lauke verkia vaikai!", jos išbėga pažiūrėti, tuo tarpu užrakinamos durys. Kartais jos ir be blogų minčių padeda moterims.

Fairies Doing Women's Work (usually spinning). When they undertake the spinning, there must be no lack of materials, otherwise they will spin up the very intestines of the women. Or: the woman must guess the name of her fairy helper (cf. Mt. 500). However, by some ruse or other, the women often succeed in outwitting the fairies, e. g.,

by exclaiming: „Fairies, your children are crying outside". When the fairies run out to look, the women lock their doors upon them. Sometimes the fairies bear the women no malice and help them in quite a friendly way.

[31]: Schl. Lit. 108 = Schl. Mär. 95 = Schl. Hand. 201 = LPY I 70 nr. 25 = Specht 131 nr. 9; Kar. XII 36 nr. 72; Mitt. II 58, 517 (2 var.); LP I 106-8 nr. 13-6, p. 115 nr. 27, II 193 nr. 5, p. 195 nr. 12-3, p. 196 nr. 14-6, 19, p. 197 nr. 21-3; LPY II 69 nr. 44, p. 71 nr. 46-7, IV 139 nr. 133; LTA 422(3), 449b(18), 452(54); LMD I 144(16,61), I 318(17f), I 339(7).

3696. *Laumės kerpa avims vilnas.* Bernas, pasislėpęs tvarte, saugo gyvulius. Kai apšviečia laumes su žvake, jos dėkoja: „Dėkui, kad pašvietei". Arba: viena laumė sako: „Reik dabar nukirpti ir tą avį, kur slepiasi jaujoj po krosnim"; bernas dreba; kita laumė: „Ne, tegu bus rytojui".

Fairies Shearing the Sheep. The farm servant hides himself in the stable to watch the sheep. When he turns the light of the candle on the fairies, he is thanked by them. Or: One fairy says: „Let us now shear the sheep that is hiding under the stove in the barn". The servant begins to tremble with fear. The other fairy: „No, let us leave it for the morrow."

[4]: Dow-Sylw. I 143; LTA 604(72-3); LMD I 144(39).

3697. *Laumės bijo lino žiedo* (ž. mt. 3347).

Fairies Afraid of the Flax Blossom.

[3]: Mitt. IV 525 (= LPY III 312 nr. 187); LTA 340(71); LMD I 323(6).

3710. *Įvairūs nuotykiai su laumėmis.*

Various Adventures with Fairies.

[22]: LP I 108 nr. 17-8, p. 109 nr. 20, 22; Mitt. IV 524, 526 (= LPY III 313 nr. 188); LPY IV 141 nr. 136; LV 191 nr. 67; Capp. Mär. 36 nr. 15C; LTA 11(46), 42(2), 450(120), 462(492), 619(4); LMD I 133 (101-2), I 144(59), I 318(17a,c), I 323(10), I 554(1), I 661(63).

3711—3720. MILŽINAI
GIANTS

3711. *Milžinai pasidalina kirviu.* Ant vieno kalno gyvena vienas milžinas, ant kito kitas, bet abu teturi tik vieną kirvį; esant reikalui, vienas milžinas per didelį atstumą paduoda kirvį kitam milžinui.

Two Giants Share one Axe. They live on separate mountains and have

only one axe between them; when one needs it, the other hands it to him across a vast distance.

[4]: Dow-Sylw. II 113¹; LP I 143 nr. 3, II 217 nr. 2, p. 218 nr. 6.

3712. *Milžino vaikų žaislas.* Milžino vaikas randa lauke artoją su jaučiais, pasiima juos ant delno ir parsineša kaip žaislą namo; tėvas liepia vaikui jų nekankinti ir nunešus palikti ten, kur juos rado.

= lap. p. 47 nr. 73, liv. p. 73 nr. 225, flem. 701*.

The Toy of the Giant's Children. The giant's child comes across a ploughman ploughing with oxen, and, on the palm of his hands, carries them home as a toy for himself; his father forbids him to torment them and makes him take them back where he found them.

[9]: LP I 143 nr. 1, II 218 nr. 4; LTA 10a(93), 368(207), 374c (1373), 462(450), 600(181²⁴); LMD I 513(10), I 561(25).

3713. *Milžinas milžiną kviečia į puotą (vestuves).* Milžinas klausia kvieslį, ar daug jo šeimininkas paruošė vaišių; lieka patenkintas išgirdęs, jog padarė penkis prūdus alaus, treti metai kaip vieną jautį iš miško veda, o dar tik ragai tematyti ir pan.

One Giant Invites another to a Feast (Wedding). The giant asks the inviter whether his master has provided plenty for the feast; is satisfied when told that there will be five ponds of beer and that the ox, which is intended for the feast, is being for the third year led out of the forest and yet only his horns are in sight (and the like).

[3]: LP I 143 nr. 2, II 218 nr. 5; LTA 260(487).

3714. *Milžinų statiniai.* Milžinų supilti kalnai, pusiąsaliai, salos, sunešťos akmenų krūvos ir pan. Taip aiškinama kai kurių geografinių vietų pavidalo kilmė.

Buildings by Giants. Mountains, peninsulas, islands, heaps of stones, etc., built by giants. Such is the explanation given concerning the origin of the shape of certain geographical places.

[6]: N. Preuss-Prov. Bl. V (1848) p. 469; LTA 293(407c), 369 (27), 374e(2612), 452(140), 619(104).

3720. *Įvairu apie milžinus.*

Various Stories about Giants.

[8]: Kar. XI 279 nr. 36; LP I 143 nr. 4-5; LTA 262(176), 284(642), 322(158,191), 619(123).

3721—3735. RELIGINIO POBŪDŽIO SAKMĖS
STORIES OF A RELIGIOUS CHARACTER

3721. *Legendos iš šventųjų gyvenimo (apokrifai).*
Legends of the Lives of the Saints (Apocrypha).
[12]: LTA 260(85,302-3,307,313), 520(13), 619(53,86), 675(170); LMD I 114(2a), I 541(1), III 83(10).

3725. *Stebuklingos vietos.* Nepaprasti šaltiniai, medžiai, paveikslai ir stebuklingi išgijimai prie jų; paslaptingas balsas nurodo, kurioj vietoj reikia statyti bažnyčią; įvairios kitos stebuklingos vietos.
Miraculous Places. Remarkable fountains, trees, pictures, and the miraculous cures connected with these; the mysterious voice directing where to build a church; various other miraculous places.
[15]: Kar. XII 12 nr. 55¹⁻²; LTA 28 (357,348,362), 284(584), 325(7), 430(2,30), 481(52), 619(42,50), 692(35), 724(7); LMD I 573(16).

3726. *Pasninko laužytojo bausmės.* Kadangi už dantų likę mėsos trupiniai galima esą valgyti ir pasninko dieną, tai gudruolis atsigula įsikandęs dantyse mėsos gabalą — rytą atranda jį negyvą.
The Punishment of a Would-be Fast-Breaker. Since it is no sin to eat pieces of meat remaining in the mouth after a meal taken on the eve of a fast-day, the artful man goes to sleep with a piece of meat grasped in his teeth — next morning he is found dead.
[3]: LTA 368(261), 374c(1452); LMD I 513(2).

3727. *Piemuo maitina smūtkelį.* Sekdamas pamokslininko žodžiais, piemuo visad nešioja su savim kryžių ir jį maitina; stebuklinga mirtis — Dievas pakviečia jį pas save pietų.
A Poor Shepherd Boy Feeds a Crucifix. Following the words of a preacher, the shepherd boy always carries about with him a crucifix, and nourishes it; the miraculous death — God invites the boy to dine with him.
[6]: Žv. 1927 p. 175; LTA 350(202), 406(229), 492(11), 692(22), 724(116).

3728. *Šykštuolių bausmė.* Neduoda našlaičiams išmaldos — iš riekiamos duonos bėga kraujas; arba: paslėptas išmaldai skirtas maistas virsta žalčiu, kuris apsivyniоja apie šykštuolio kaklą.
Avarice Punished. After bread is refused to orphans, blood flows from it when cut; or the food that was meant for the poor, but was hidden away by the miser, turns into a snake, which twines itself around the miser's neck.
[6]: LTA 42(36), 364(6), 450(48), 469(2); LMD I 133(4,27).

3736—3765. ISTORINIO POBŪDŽIO PASAKOJIMAI (ATSIMINIMAI) STORIES (REMINISCENCES) OF AN HISTORICAL NATURE

3736. *Kryžiuočių laikai.*
The Crusade Period.
[1]: LMD I 573(6).

3737. *Totoriai Lietuvoje.*
The Tartars in Lithuania.
[1]: LMD I 316(23).

3738. *Švedų antplūdis.*
The Swedish Invasion.
[10]: Dow-Sylw. II 430; LTA 11(55), 368(119), 372(77-8), 462 (414), 533(1), 552(746), 613(159); LMD I 483(3).

3739. *Prancūzmetis (1812).*
The French Invasion.
[20]: LV 162 nr. 10, p. 168 nr. 21, p. 172 nr. 24, p. 174 nr. 26, p. 176 nr. 30, p. 188 nr. 57; LTA 11(89-92), 28(363), 109(42), 325(1,2), 372(81,93), 406(256), 420(114), 449a(39a); LMD I 173(2).

3740. *Prancūzų Lietuvoje paslėptas auksas.* Atvažiuoja į Lietuvą prancūzai ir tam tikrose vietose ieško per prancūzmetį (1812) paslėpto Napoleono armijos aukso.
French Gold Concealed in Lithuania. The French come to Lithuania, and hunt in certain places for the gold which they believe was concealed by Napoleon's army, during the French invasion (1812).
[4]: LTA 372(79,80), 405(307), 601(7).

3741. *Apie istorines asmenybes.*
Stories about Historical Personages.
[6]: LTA 462(127), 581(2), 600(113-4); LMD I 297(8,10).

3742. *Badmečiai ir marai.*
Famine and Pestilence.
[10]: LTA 11(104), 198(346); LMD I 483(1,2), I 564(32-7).

3743. *Rekrūtų gaudymas.*
Hunting up Recruits.
[3]: LTA 265(219), 270(555); LMD I 176.

3744. *Baudžiavos laikai ir žiaurūs ponai.*
Period of Serfdom and Cruel Lords.
[46]: LTA 270(535), 284(153,587), 314(26), 322(171), 325(8,9), 349(44), 350(217), 368(92a,301), 372(82-6,89,94), 381(128-9,131), 395 (67), 405(306), 426(61), 430(57,235,252,387), 499(10), 527(22), 578(1), 544(362), 545(111), 581(14), 613(160,237), 619(114), 675(94), 720(27, 30), 724(84); LMD I 103(4), I 185, I 607, III 8(1), III 117b(8).

3745. *Žmogus gegutės vietoj.* Ponas liepia baudžiauninkui įlipti į medį ir kukuoti gegute, o pats nušauna „gegutę".

A Human Being in Place of a Cuckoo. A cruel master commands his serf to climb a tree and imitate the cry of the cuckoo; he shoots the „cuckoo".

[4]: LTA 270(535), 284(587), 430(122), 581(2).

3748. *Ponas Čičinskis.* Žiaurus Upytės valdovas, istorinis asmuo, kuriam žmonių pasakojimai priskiria daug didelių nuodėmių. Galop Velykų rytą jis raitas įjojęs bažnyčion ir nužudęs prie altoriaus mišias laikantį kunigą, bet namo grįžtant trenkė į jį perkūnas, dvaras nugrimzdo, žemė nepriėmė jo lavono, kuris ilgą laiką išsilaikęs nesupuvęs.

Squire Čičinskis. The cruel lord of Upytė, an historical personage, to whose account popular tradition ascribes many a great iniquity. Finally one Easter morning, after riding into church on horseback and murdering the priest holding mass, he, on his way home, was struck dead by lightning, his manor swallowed up by the earth; his body was persistently being cast up by the earth, and for a long time resisted decay.

[10]: Dow-Sylw. II 52; LTA 406(265-6), 619(106,161); LMD I 158, I 171, I 181, I 502(7), I 814(4).

3750. *Rusų priespaudos laikai.*

Period of Russian Oppression.

[5]: LTA 11(43), 338(656), 420(118), 462(209,210).

3751. *Sukilimai prieš rusus 1831 ir 1863-4 m.*

Revolts Against the Russians, in 1831 and 1863-4.

[16]: LTA 11(52), 28(362), 291(231), 325(3-6), 372(90), 420(115-7, 122), 552(1111), 600(184[2a]); LMD I 93(12), I 173(1).

3752. *1905 m. revoliucija ir juodašimčių baubas.*

The Uprising in 1905 and the Black Hundred Terror.

[1]: LMD I 817(19).

3753. *Didysis Karas ir vokiečių okupacija.*

The Great War and the German Occupation.

[5]: LTA 395(66), 511(22,24-5); LMD I 564(38).

3760. *Liaudies etimologizavimai.* Aiškinama vietų vardų kilmė.

Folk-Etymology. Explanations of the origin of place-names.

[25]: LTA 284(566,585), 324(13), 396(113), 401(22-3), 522(38-40, 42-3), 552(472,398), 619(98,107,143-4), 692(45), 720(19-22,24-6).

3765. *Lokalinė istorija.* Pasakojimai apie tam tikrų vietų, miestų, bažnyčių ir t.t. praeitį.

Local History. Stories of the past history of certain places, towns, churches, etc.

[17]: LTA 284(565), 395(61,63), 405(304-5), 406(255,257), 544(357, 357a,358), 552(899), 604(18), 619(45-9).

3900—4000. NEKLASIFIKUOTOS SAKMĖS (ĮVAIRU) UNCLASSIFIED LEGENDS (MISCELLANY)

3900. *Vėjo, šalčio ir saulės ginčas.* Ginčijasi, kuriam iš jų žmogus davė „labą dieną"; žmogus atsako, jog vėjui; šaltis nori žmogų sušaldyti, saulė sudeginti, vėjas gelbsti.
= rus. *298.

Dispute of Wind, Cold and Sun. All three dispute over the man's greeting, each claiming it for himself. The man tells them that it was meant for the Wind. In anger the Cold tries to freeze the man, the Sun to burn him; he is saved by the Wind.

[9]: LP II 216 nr. 4-5; LPY IV 151 nr. 143; Liet. pas. 15 nr. 15; LTA 218(43), 368(267), 544(297); LMD I 142(33,35).

3901. *Žmogus šaukia vėją į teismą už padarytus nuostolius.* Vėjas nenori bylinėtis, gausiai atlygina skriaudą, nubaudžia paperkamą teisėją.

A Man Takes Action against the Wind for Damages. Wanting to have nothing to do with legal proceedings, the Wind generously makes good the damages; punishes the judge guilty of bribery.

[3]: LP I 138 nr. 4; LMD I 483(15), I 842(28).

3902. *Broliai vėjai, jų nuotykiai, santykiai su žmonėmis.* Vėjai nori pasivaikščioti jūros dugne (išpučia vandenį), išgelbsti nekaltai nuteistą mirti žmogų, apdovanoja mergaitę ir už nekantrumą (nemandagumą) vėl viską atima ir t.t.

The Brother Winds, their Adventures and their Relations with Human Beings. The Winds go to take a walk at the bottom of the sea (blow out the water), save an innocent man sentenced to death, and reward a girl; take everything back again for impatience (discourtesy), etc.

[8]: LP I 137 nr. 2-3, II 214 nr. 2; LPY III 55 nr. 24; El. 7 nr. 42; LTA 262(225), 421(69); LMD I 525(10).

3903. *Į vėjo sūkurį mestas peilis.* Vėliau tą peilį mato pas kokį nors žmogų, į kurio kūną tas peilis įsmego.
= liv. p. 60 nr. 149.

The Knife Hurled into a Whirlwind. Later this knife is found stabbed into a man's body.

[11]: Mitt. II 62; LP I 136 nr. 1, II 213 nr. 1; LV 365 nr. 156-8; LTA 374d(2092), 486(29); LMD I 312(12-3), I 661(64).

3904. *Peikiamas ir giriamas šaltis.* Jei šaltį peikia, jis keršija ir dar labiau šaldo, jei giria — apdovanoja (duoda rūbų ir pan.).

Cold Depreciated and Praised. Depreciated, takes revenge by becoming colder, praised — makes reward (gives clothing and the like).

[6] Dow-Sylw. II 78; LP II 215 nr. 3, p. 217 nr. 6; LPY II 243 nr. 152, IV 151 nr. 144; LTA 218(48).

3905. *Įžeista ugnis.* Kaimynų ugnys kalbasi: blogai prižiūrima ugnis žada „eiti pasivaikščioti", t. y. sudeginti savo šeimininko trobas. Kita ugnis prašo, kad degindama nepaliestų jo šeimininko turto, kuris ją gerai užlaiko.

The Offended Fire. The fires of two neighbours talk: the neglected one threatens „to go and take a walk" (i. e., to burn down its master's house). The well tended fire pleads with it for the safety of its own master's property.

[6]: LP I 130 nr. 4-5, p. 131 nr. 13; LTA 374d(1680); LMD I 209(1), I 561(138).

3906. *Krintančios žvaigždės.* Kiekvienas žmogus turi danguje savo žvaigždę, kuri jam mirštant krinta ir sudega.

Falling Stars. Every human being has his own star in heaven; when he is moribund, this star falls to earth and burns up.

[2]: LV I nr. 1; LTA 372(91).

3907. *Nusidėjėlis mėnulyje.* Mėnulyje mes matome moterį su naščiais arba vyrą su malkų ryšuliu ant pečių, kurie ten pateko Dievui nubaudus juos už kokį nors prasižengimą.

= liv. p. 81 nr. 8-9, rum. p 84 nr. 4, flem. p. 82 nr. 8.

The Sinner in the Moon. The woman or the man we see in the moon — the former with a yoke on her shoulders, the latter with a bundle of firewood on his back — were put there by God, in punishment for some sin they had committed.

[5]: Bar. 122; LTA 449b(33); LMD I 513(1), I 561(118), I 661(7).

3908. *Pano mirtis.* Žmogus girdi miške balsą: „Juozapai, Juozapai, pasakyk Nopijai, kad numirė Zopija". Kai jis namie papasakoja šį nutikimą, iš papečkio išlenda gyvatė ir nubėga miškan.

plg. est. 123 nr. 45, lap. p. 45 nr. 50.

The Death of Pan. A man in the forest hears a voice: „Joseph, Joseph, tell Nopia that Sofia is dead". When he comes home and relates the incident, a snake crawls out from under the fire-place and takes itself off to the forest.

[1]: LTA 720(14).

3909. *Nepaprasta rupūžė.* Bernas nori užmušti rupūžę, merga jį sulaiko; po kurio laiko tą mergą pasikviečia pas save svečiuos į požemį graži ponia (ta pati rupūžė), gerai vaišina, bet virš jos galvos ant šilkinio siūlo kabo girnapusė — „Taip ir mano gyvybė tada buvo pavojuj".

The Remarkable Toad A youth is on the point of killing a toad, when his hand is stayed by a girl. Some time later, a beautiful lady (the toad) invites the girl to her abode in the underworld. She is grandly entertained, but all the time there is a grindstone hanging over her head by a single silken thread. — „My life was in similar danger that day."

[1]: Capp. For. p. 124 nr. 18 = Capp. Mär. 68 nr. 23.

3910. *Žmogėdros.*

Cannibals.

[2]: LMD I 481(9), 561(221).

3911. *Šungalviai.* Vienakiai šungalviai (laukiniai žmonės) persekioja ir ėda kaimiečius.
plg. liv. p. 73 nr. 232.

Dog-headed Savages (Hundsköpfe): Peasants persecuted and devoured by one-eyed, dog-headed savages.

[2]: LTA 350(245); LMD I 316(24).

3912. *Amazonės.* Ginkluota švedė ateina į kūrenamą pirtį ir nusirengusi šildosi. Vyras užmuša ją akmeniu ir pasiima jos ginklus.

Amazones. An armed Swedish woman comes to a bath-house which is being heated, disrobes and warms herself there. A man kills her with a stone and takes away her weapons.

[1]: Dow-Sylw. II 416.

PASAKOJAMOJI TAUTOSAKA IR JOS TYRINĖJIMAI

„Tiefere Bedeutung liegt in dem Märchen meiner Kinderjahre, als in der Wahrheit, die das Leben lehrt".

Schiller

Pasakojamosios tautosakos vardu (vok. Volkserzählungen) čia vadinsime visą prozinę, t. y. ne eilėtą (ne metrinę), liaudies kūrybą. Ją paprastai skirstoma dar į kelias rūšis: pasakas, sakmes, legendas, pasakėčias ir pasijuokimus arba anekdotus. Nors ši sistematika yra daugiau teoretinis dalykas, tikrenybėje ne visados yra lengva kiekvienu konkrečiu atsitikimu pasakyti, kokiai pasakojamos tautosakos rūšiai vieną ar kitą liaudies kūrinį turime priskirti, vis dėlto, toks skirstymas turi pagrindo, kaip pagalbinė liaudies pasakojimų tyrinėjimo priemonė.

Šioje apžvalgoje bus trumpai patiekti visų pasakojamosios tautosakos rūšių apibūdinimai, aptarti jų tarpusavio santykiai, panagrinėtos ir įvertintos įvairios teorijos, patiekti svarbesni šios mokslo srities nūnai pasiekti rezultatai. Čia pirmoj eilėj turima galvoj mūsų skaitančioji visuomenė, nesekanti specialios užsienio literatūros, kuriai ši apžvalga galės padėti susiorientuoti dideliame kultūriniame liaudies pasakojimų lobyne.

I. PASAKOJAMOSIOS TAUTOSAKOS RŪŠYS

Jau iš pat mažens dienų visiems teko susidurti su p a s a k a, tąja visos jaunuomenės mylimąja, kuriai ir suaugę ne visad lieka abejingi, bet dažnai moka pasisemti malonaus nusiteikimo, pasigėrėti kūrybiniu žmogaus fantazijos žaidimu ir ten įdėta ilgų amžių ir daugelio kartų išmintimi. Čia mums rūpės panagrinėti pasakas moksline prasme. Tad pirmiausia: k a s y r a p a s a k a?

Vienos tikslios ir visus patenkinančios pasakos aptarties nėra. Žymus pasakų tyrinėtojas J. Bolte ją taip apibrėžia: „Pasaka vadiname poetišką, fantazijos suaustą pasakojimą, ypač iš stebuklų pasaulio, nuostabią istoriją, kuri nėra surišta tikrojo gyvenimo dėsniais, kurios tačiau su pasitenkinimu

klauso visų luomų žmonės, nors jos tikrumu ir netiki". Kitas pasakų tyrinėtojas Fr. Panzeris ją taip apibrėžia: „Žodžiu 'pasaka' imant šį terminą moksline prasme, vadiname trumpus, vien tik pasismaginimui tarnaujančius pasakojimus apie fantastiškai stebuklingus atsitikimus, kurių tikrenybėje nebuvo ir negalėjo būti, nes jie prieštarauja gamtos dėsniams". Taigi, l i a u d i e s p a s a k o s y r a n u o t i k r e n y b ė s s ą l y g ų n e p a r e i n ą p a s a k o j i m a i, y p a t i n g a i i š s t e b u k l ų i r b u r t ų p a s a u l i o, k u r i e, n e r e i k a l a u d a m i į t i k ė j i m o, n o r i k l a u s y t o j u s m a l o n i a i n u t e i k t i.

Pasakose tikrenybės vietoje sukuriamas kitas pasaulis, kur viskas dedasi ne taip, kaip iš tikrųjų yra mūsų kasdieniniame gyvenime, bet taip, kaip pagal mūsų norus turėtų pasaulyje dėtis. Pasitenkinimas, kurį mumyse sukelia pasakų įvykiai, sudaro priešingumą nepatenkinančiai mūsų gyvenimo aplinkybių tikrumai ir tuo pačiu mus maloniai nuteikia. Tad pasakos yra mūsų norų fantazijos, svajonės. Tai, ko pats žmogus pats sau slaptai geidžia ir viliasi, sudeda savo įsivaizduojamiems herojams. Laimės supratimas skiriasi pagal tautų charakterį, todėl ir pasakų laimingųjų likimas įvairuoja. Dažniausios išsvajotos laimės pasireiškimo formos yra: netikėtas praturtėjimas, garbė ir reikšmingumas (iš visų niekinamo staiga lieka karalium), laimingos vedybos su vertingu ir aukštesniu už save asmeniu (kvailys laimi karalaitės ranką, karalaitis veda našlaitę). Galop pasakose mus žavi įgimto žmoniško teisingumo jausmo patenkinimas: įsikūnijęs nedorėlis (pav., pamotė ragana) tinkamai nubaudžiamas, po ilgų bandymų ir vargų, galop laimi dorasai, taigi, nubaudžiama klasta ir laimi tiesa, atlyginami tvirtos valios ir likimui nepasiduodą asmenys, pav., išskirti mylimieji vėl susitinka. Pasakos visad turi laimingą pabaigą. Svaiginąs pasakų laimės didingumas glūdi kaip tik tame, kad čia iš visos sau lygių minios nuostabiu būdu iškeliamas vienas asmuo, dažniausiai dargi kaip tik toks, kuris visos savo aplinkos buvo niekinamas, nuteistas amžinam vargui ir nereikšmingumui (neturtėlis, našlaitis,-ė, kvailys, jauniausias brolis).

Pasakoje stebuklingu būdu pakeičiamas tik vieno, ar daugiausia kelių asmenų likimas, tuo tarpu visa kita lieka kaip būvę. Juk negi gali visi žmonės būti karaliai — ir naujajam karaliui taip pat reikės ir tarnų, ir darbininkų, ir kareivių. Taigi, pasakose nėra tiesioginės tendencijos kovoti su socialine nelygybe ar neteisybe. Socialinė santvarka lieka nepakeista, tik pasikeičia keletos asmenų likimas: nužemintas išaukštinamas ir išaukštintas nedorėlis nužeminamas. Užtat pasakos visų labiausiai bujoja neturtingųjų ir gyvenimo atstumtųjų žmonių tarpe, jie bando pasakų svajonėmis pasaldinti savo karčią dalią.

Tačiau kodėl tada pasakas mėgdavo ir gyvenimo gėrybių pertekėliai: sultonai, kalifai ir carai, kurie turėdavo savo profesionalus pasakorius? Čia susiduriame su kitu pasakų gyvastingumo akstinu — tai žmogaus linkimas į žaidimą, reikalavimas patenkinti žmogaus kūrybinės fantazijos veržimąsi. Žmogų džiugina įdomios situacijos, jis ieško nepaprastumo ir komiškumo,

džiaugiasi sumaniais melagiais ir nuostabiais gudruoliais, pav., apsukriais vagimis, juokiasi iš žmogiško paikumo. Gamta su savo gyvių pasauliu suteikia žmogaus fantazijai irgi gausaus peno. Panaikinama žmogų ir gamtą skirianti riba, visa gamta, augalai ir gyvuliai, akmenys ir vanduo, jaučia ir kalba, kaip žmonės.

Į pasakas žmogus sudeda savo pažiūras į žmones ir pasaulį, čia atsispindi jo dorovės supratimas. Čia nuolat randame pavyzdžius ir pamokymus, nurodymus ir perspėjimus, susižavėjimą ir pasipiktinimą. Visa tai paprastai išreiškiama ne žodžiais, bet vaizdais ir dinamišku veiksmu. Sausų pamokslų nemėgstama, jie retai pasiekia savo tikslą, kas kita gyvi pavyzdžiai, kalbą faktai. Galop gyvos ir tiesiog nuostabia kompozicija sukurtos situacijos patenkina mūsų estetinį jausmą, duoda meniško nusiteikimo. Štai kodėl pasakos yra mėgstamos senų ir jaunų, mokytų ir bemokslių, vergų ir valdovų, tai tam tikras dvasios penas.

Pasaka yra „pasaka", tai ne tikrenybė, bet prasimanytas dalykas. Ir pasakotojas ir klausytojai tai žino. Jei kartais pasakorius ir tvirtina, jog tai tiesa, jog ir jis ten buvęs, „alų midų gėręs", tai vistiek visiems yra aišku, jog tai prasimanymas. Ir pasakorius savo užtikrinimams, jog pasakojąs tiesą, dažnai duoda tokį pavidalą, jog kiekvienam aišku, kad tai tik „akių apdūmimas". Bet žmonės mėgsta save leisti iliuzijoms suvedžioti, tad mėgsta ir pasakų melą, by tik gražiai pameluojama.

Gražiai mokąs „meluoti", t. y. daug pasakų žinąs žmogus yra pageidaujamas susiėjimuose asmuo, jis respektuojamas ir naudojasi kai kuriomis privilegijomis. Tai visiems maloni pramoga, jaukus laiko praleidimas, geras vaistas prieš įkyrų nuobodulį. Tai tas pats, kas šių dienų civilizuotam žmogui romanai, kinas ar teatras. Man sakėsi geras pasakorius Jonas Jankevičius nuo Skapiškio, kad kai jis sirgęs ir gulėjęs Panevėžio ligoninėj, tai visi tos palatos ligonys jį labai mėgę dėl jo pasakų ir nuolat prašydavę pasakoti. Jau baigiant pasveikti, vieną vakarą pasikvietusi jį dežuruojanti sesuo ir prašiusi pasakoti savo pasakas, kurių jis moka per 80 ir labai gyvai pasakoja. Seniau prancūzų karo laivyne kiekviename laive galima būdavę rasti savo „conteur" (pasakininką), kuris laisvu laiku sakydavęs pasakas. Kai Lönnrotas paklausė vieną suomį, iš kur jis tiek daug pasakų moka, šis atsakė, jog ilgus metus tarnavęs pas ledinuotosios jūros rusų ir norvegų žvejus ir kai tik audra neleisdavusi žvejoti, leisdavę laiką pasakodami pasakas. Oriente kavinės yra toji vieta, kur suaugę vyrai smaginasi pasakomis. Afrikos keliauninkas Stanley sudarė visą knygą iš pasakojimų, kuriais gaivindavosi prie laužo jo juodi nešėjai. Darbininkai, kareiviai, jūrininkai, žvejai, piemenys, nekalbant jau apie vaikus, ir dabar mėgsta trumpinti laiką pasakomis, gerbia gabų pasakorių, apdovanoja jį maistu, taboka, degtine. Šiaurės Rusijoj žvejai pasakoriui duoda dalį savo laimikio, malajai (Indonezijoj) pasakas vadina „paguoda skausmuose", o papua (N. Gvinėjoj) gausiai apdovanodavo vieną europietį, kuris jiems recituodavo 1101 nakties pasakas. Man pasakojosi geras pasakorius Povilas Gaidimauckas nuo Kupiš-

kio: „Vidugiriuos kaip jodavom nakties, tai sakydavau, vis pasakas, užtat kiti berniokai manęs malkų rinkt nevarydavo".

Buvo laikai, kai pasakų sekimas buvo amatas, kuris galėjo pasakorių išmaitinti. Tokie pasakoriai profesionalai buvo graikų „aretalogos", romėnų „fabulator", viduramžių „spielmann", turkų „meddah". Egipto faraonai irgi liepdavo sakyti jiems pasakas. Paprotys pasakų pagalbą užmigdyti valdovą buvęs vartojamas ne tik arabų kalifų, bet taip darydavęs ir Aleksandras Didysis. Ispanijos žydas Petras Alfonsas apie 1110 m. savo veikale „Disciplina clericalis" pasakoja apie karalių, kuris savo fabulatoriui kiekvieną naktį liepdavęs atpasakoti penkias istorijas. Yra likę žinių apie vieną turtingą XII a. rusą, kuris prieš užmigdamas liepdavęs savo tarnui kutenti jam padus ir kartu sekti pasakas. Caras Jonas Baisusis († 1584) tam pačiam tikslui laikė savo dvare tris aklus vyrus. Tokie pasakų sekėjai (bachari, skazateli, skazočniki) XVII a. buvę randami carų Mykolo ir Aleksiejaus dvare, juos mėgusi ir carienė Elžbieta, taip pat jų turėję daugelis rusų didikų. Buvę ir keliaują pasakoriai „skomorochi", viduramžių „spielmann'ų" palikuonys, kuriuos bajorai kviesdavę į savo dvarus. Rusuose yra labai išplitusi savotiška pasaka apie gudrų vagį, atėjusi ir į lietuvius (mt. *1525 J): vagis, apsimetęs pasakorium, ateina naktį pas poną ir pasakoja jam neva pasaką, kaip vagys išvogė vieno pono dvarą — jo draugai tuo metu kaip tik tą daro, ką jis pasakoja, ir išvagia to paties pono dvarą (plg. mt. *1525 K: kam turi tekti kailiniai).

Pasakos dažniausiai yra sakomos vakarais, ypač žiemą prie židinio, užtat daugelis senesnių pasakų rinkinių vadinami „židinio pasakomis" (pranz. „au coin du feu", angl. „fireside stories") ir „žiemos pasakomis" (Šekspyro „Winter's tale", Wielando „Wintermärchen"). Pas mus irgi įvairios tautosakos žydėjimo laikas buvo tada, kai viso kaimo verpėjos rinkdavosi vakarais į vieną pirkią. Vakaras ir tamsa suteikia savotiško paslaptingumo. Neretai, ypač primityvėse tautose, randame įsitikinimą, jog dienos metu pasakų sekimas atneša nelaimę, dargi vakare sekant pasakas užgesinama šviesa. Ir apskritai naktis pasakose turi daug reikšmės: pasakų veiksmas paprastai vystosi naktį, tada atliekami sunkūs užduoti darbai; į gyvulius užburti asmenys naktį atgauna savo žmogišką pavidalą; rytas išvaduoja iš neišvengiamos pražūties ir kančių (saulė ar gaidys nubaido dvasias); be to, pasakos veikėjams dažnai uždraudžiama miegoti.

Kad pasakos galėtų suįdominti ir pavergti klausytojus, reikia gero pasakoriaus, kuris sugebėtų savo pasakojimui suteikti gyvą formą. Jo pasakojimas turi būti intriguojantis, įtemptas ir kartu džiuginąs savo pabaiga. Todėl jis turi mokėti vaizdžiai nupiešti visas detales, turi pats pergyventi pasakų herojų skausmus bei džiaugsmus ir jais užkrėsti klausytojus. Čia reikia tam tikro įgimto artistinio gabumo. Man teko nekartą matyti, kaip geras pasakorius taip pergyvena savo pasaką, jog pats ima verkti. Dažnai intonacija, mimika ir gestai čia daugiau pasako, negu žodžiai.

Pasakorių tarpe randame ir vyrų ir moterų. Pastarosios ypač mėgsta

sekti pasakas vaikams. Tačiau tikri pasakų kūrėjai ir meniški pasakų sekėjai visur yra vyrai. Moterys dažnai tik ilgiau išlaiko vyrų sukurtas pasakas.

Kita stambi pasakojamosios tautosakos rūšis yra s a k m ė. Kai pasaka yra žaidimas, sakmei suteikiamas rimtas pobūdis. „S a k m ė y r a p a s a k o j i m a s a p i e n e p a p r a s t ą p e r g y v e n i m ą, k u r i a m t i k i m a i r k u r i s l a i k o m a s t i k r u". (Fr. Ranke). Sakmė reikalauja ir iš pasakotojo ir iš klausytojų tikėjimo, ji nori duoti tikrenybę, papasakoti apie įvykius, kurie ištikrųjų esą atsitikę. Todėl sakmei nebūtinai yra reikalinga laiminga pabaiga — kaip tik daugelis sakmių baigiasi tragiškai. Sakmė neturi kito tikslo, kaip tik pranešti apie kurį nors tikrą įvykį, ji nori pamokyti, todėl reikalauja, kad jai būtų rimtai tikima. Užtat kai pasaka vyksta nežinomoj vietoj, nežinomu laiku („labai seniai..."), veikėjai taip pat paprastai esti bevardžiai didvyriai, sakmė reikalauja tikėjimo ir tuo tikslu, kalbėdama kaip apie tikrai įvykusį faktą, nurodo vietą, laiką ir asmenis (arba pačiam pasakotojui esą taip atsitikę). Taigi, kai pasaka yra bendro pobūdžio, sakmė yra labiau lokalinė. Pasaka yra poetinis, sakmė istorinis pasakojimas. Kai pasaka tik pasakoja, yra subjektyvi ir sudėtinga, sakmė stengiasi išaiškinti, yra objektyvi ir paprasta. Sakmės tikslas — pranešti apie paslaptingas ir nejaukias žmogų apsupančias jėgas, jos visas dėmesys nukreiptas į fantastišką nuotykį, į kurį žmogus, atrodo, tik pripuolamai esti įpainiojamas. Pasakose sukuriami ryškūs ir tarpusavy kontrastiški tipai: narsuolis ir bailys, doras ir nedorėlis, gudruolis ir kvailys, laimingas ir nelaimingasai. Tuo tarpu sakmei žmogus įdomus tik kaip tam tikro pasakojamo nuotykio dalyvis, todėl sakmėse žmonės nėra jokie užbaigti tipai. Tad sakmėje viso ko centras yra pats į v y k i s (nuotykis), ji nori tą įvykį kaip galima vaizdžiau ir įspūdingiau perteikti, tuo tarpu pasakoj viso ko centras yra veikėjas ir jo likimas. Iš to susidaro ir formaliniai pasakų ir sakmių skirtumai. Sakmė, norėdama tikrai pranešti tik apie kurį nors vieną įvykį, yra dalykinė, trumpa, paprasta ir aiški, be didelių nukrypimų tiesiog einanti prie savo tikslo. Todėl sakmės paprastai yra trumpos ir susideda tik iš vieno epizodo, tuo tarpu pasakos jungia vieną epizodą prie kito į ištisą menišką grandinę. Kai pasaka svyruoja tarp rimtumo ir žaidimo, svajonės ir tikrenybės, sakmė siekia tiesos ir rimtumo, tad ji daug nesurūpina menišku savo pasakojimo pavidalu.

Sakmės yra senesnės už pasakas. Kai pasakos jau yra tam tikras kultūros produktas, sakmės yra betarpiškas įspūdžių ir primityvaus galvojimo pareiškimas. Sakmėse mes pastebime pirmas žmonių pastangas ištyrinėti daiktų santykius, išaiškinti kokius nors žmogaus dėmesį atkreipusius reiškinius, perkeliant juos iš stebuklų srities į kasdienio gyvenimo šviesą. Taigi, sakmės yra naivus, nekritiškas liaudies mokslas. Tai primityvaus žmogaus galvojimas ir pasaulio bei jo reiškinių aiškinimas, tai asociatyviškai galvojančio žmogaus pasaulėžiūra ir filosofija.

Didelis sakmių skaičius yra kilęs iš natūralaus žmogaus žinojimo troškimo, noro išaiškinti jį apsupančios aplinkumos realius daiktus ir įvykius.

Tai bus vadinamosios kilmę aiškinančios arba etiologinės sakmės (ž. mt. 3000 — 3250). Joms turėjo nemaža įtakos krikščionystė ir kiti tikėjimai. Šalia etiologinių sakmių tikra to žodžio prasme, kartais ir paprastoms sakmėms priduodamas etiologinis charakteris, padarius gale tam tikrą išvadą.

Kita svarbi sakmių kilmės priežastis yra pergyvenimai, susiję su žmogaus pojūčių suklydimais ir net tam tikrais fiziniais sutrikimais. Tatai davė progos atsirasti labai gausingai demonologinių sakmių grupei. Taip žmogaus akių pergyvenimų dėka yra kilę sakmės apie degančius pinigus (mt. 3632), skrendantį ugninį aitvarą (mt. 3468), klystžvakes (mt. 3538), numirėlių mišias (mt. 3558). Degą pinigai paprastai yra ne kas kita, kaip saulėje blizganti stiklo šukė, skrendąs aitvaras — krintančios žvaigždės (meteoritai), o mėnesienoj blizgą bažnyčios langai sudaro įspūdį, kad viduje dega šviesos, vadinas, meldžiasi numirėliai. Klausos pergyvenimai irgi duoda progos sakmėms susidaryti: čiurlena upėj vanduo — laumės veleja (mt. 3694), skardus aidas — skamba ežere paskendę varpai (mt. 3610, be to, varpų skambesio iliuziją sukelia ir arterijų sukalkėjimo liga), dar ryškesnis aido dėka kilęs motyvas yra pamėgdžiojąs žmogų gyvulys (mt. 3300). Tačiau daugiausia sakmių yra kilę dėl žmogaus vidaus pergyvenimų. Čia didelę reikšmę turi baimė, svaigalai, nuovargis, badavimas, sapnai. Juk sakmių nuostabieji įvykiai ir pergyvenimai dažniausiai atsitinka naktį, vienam žmogui kur nors keliaujant. Kas nori susitikti ir kalbėtis su dievais ar dvasiomis, gauti iš jų apreiškimus, tas eina į tyrus ir miškus gyventi atsiskyrėlio gyvenimą, jis budi ir badauja arba tam tikrais svaigalais, gėrimais ir rūkymu, ekstatiškais šokiais pasiruošia kontaktui su dvasiomis, kaip, pav., šamanai. Ryškiausias iš baimės pergyvenimų kilęs sakmės tipas yra vad. „huckup" (mt. 3425): naktį tamsoje vienam bekeliaujančiam žmogui, ypač praeinant jam pro tokią vietą, apie kurią kalbama, kad ten vaidenasi, staiga kažkas iš užpakalio užšoka ant pečių, reikia jį nešti, ta našta darosi vis sunkesnė; tiesiog gniaužia kvapą, kolei nuo tos naštos neišvaduoja varpų skambesys, šunų lojimas, šviesa, malda ar kankinamojo keiksmas — kitaip nešėjas, visai išsisėmęs, sukrinta savo nepaprastos naštos slegiamas. Tai ne kas kita, kaip kvapą užgniaužiančios baimės pergyvenimai. Šaukimas vardu, „dvasių antausis" irgi pridera šiai pergyvenimų rūšiai. O kiek visokių nuotykių su velniais turi mūsų ūkininkai, kai įsikaušę naktį grįžta iš turgaus: velniai juos paklaidina, vedžioja pernakt po balas (ž. mt. 3420, plg. mt. 3332), vadina grumtis (ž. mt. 3542); akmenį ar kelmą palaiko gyvuliu ir įsidėjęs į ratus parsiveža namo (ž. mt. 3301) ir t. t. Iš vestuvių grįžtąs muzikantas paklydęs pramiega visą naktį baloj ar miške ant kelmo, sapnuoja sunkų girtuoklio sapną ir paskum pasakojasi savo „nepaprastą nuotykį" (ž. mt. 3276-7). Dažnai ir patys nuotykių turėtojai kitą dieną pamato, jog tai būta visai paprasto daikto ar įvykio, kuris jį naktį taip buvo išgąsdinęs (ž. mt. 3446). Pavyzdžiui: naktį namo grįžtantį gir-

tuoklį panamėj užpuola velniai, jis ginasi ir iš visų jėgų muša velnius, išsimiegojęs rytą mato — visos jo linų gubelės išdraskytos, ž. LTA 578 (13).

Ligonių karščiavimai ir kliedėjimai taip pat duoda progos sakmėms susidaryti (ž. mt. 3492, 3501). Iš gimdyvių karščiavimų ir baimės sapnų yra kilę sakmės apie naujagimių pamainymą (ž. mt. 3295, 3692), kurios ypač yra išplitusios germaniškoje šiaurės Europoj (ž. Piaschewski, Der Wechselbalg. Breslau 1935). Ir iš viso sapnai kaip sakmėms, taip ir pasakoms susidaryti turi nemaža reikšmės. Pav., baimės sapnų įtakoj yra kilusios sakmės mt. 3540-1, erotinių sapnų ir kraujo apytakos sutrikimų įtakoj susidariusiais reikia laikyti motyvus *423-4 ir 3681-2, aiški sapnų įtaka matyti ir motyvuose 365, 3525, 3593. Apie sapnų įtaką pasakojamai tautosakai teks dar kalbėti vėliau.

Galop sakmėms susidaryti nemaža įtakos turi ir psichinės ligos. Taip laukinė dvasių medžioklė (mt. 3518) yra ne kas kita, kaip epileptiko pergyvenimai. Velnio apsėstieji (mt. 3368), dvasiaregiai (mt. 3510-11), dvasių persekiojamieji (mt. 3512) yra aiškiai psichiniai nenormalūs žmonės. Virtimas vilkolakiais irgi yra tam tikra psichinė liga.

Sakmėms yra charakteringas ciklinis jų pasakojimo būdas: gūdų rudens vakarą kas nors pirkioje papasakos kokį atsitikimą apie velnius, tuojau jį papildys kitas ir trečias, papasakodami savo pergyventus ar girdėtus panašius atsitikimus. Taip bematant susidarys visas panašių sakmių ciklas ir tik niekam daugiau nieko ta tema nebežinant, einama prie kito ciklo. Toks laipsniuojamas pasakojimo būdas sustiprina įspūdį ir patikimumą (juk ne vienas panašius atsitikimus yra girdėjęs!) ir ypač vaikams įvaro daug baimės: jie ne tik nebedrįsta duris praverti, bet ir kojas ant suolo susikrauna.

Demonologines sakmes sustiprina ir papildo panašūs prietarai ir burtai. Naujos sakmės dažniausiai susidaro asociacijos būdu, veikiant ankstyvesniems žinojimams ir įtikėjimams.

Paskutiniu sakmių kilmės šaltiniu reikia laikyti r e a l i u s į v y k i u s, tai bus liaudies atsiminimai iš savo praeities arba vad. i s t o r i n ė s sakmės. Šalia grynai fantastinių etiologinių ir demonologinių sakmių, randame ir tokių, kurios visos, arba tik atskiri jų epizodai, turi iš gyvenimo paimtą pagrindą. Daugelyje sakmių ir pasakų randame praėjusių laikų ir buvusių kultūrų pėdsakus, senų tikėjimų ir papročių atgarsius. Primityvaus žmogaus pasaulėžiūra dažnai kaip tik sudaro tą pamatą, kuriuo remiasi, mūsų akimis žiūrint, taip fantastiškas ir paikas pasakojimas. Tačiau kaip istorinis šaltinis pasakos ir sakmės tėra labai mažos vertės. Galima sakyti, jog liaudies kūryba, pirmiausia dainos (epas), toliau sakmės (padavimai) veik nieko neduoda tikrąjai istorijai. Liaudžiai trūksta istorinės sąmonės, ji nesupranta istorinių įvykių didumo ir reikšmės, nemoka įvertinti istorinių asmenybių ir todėl nėra nesufalsifikuotų liaudiškų istorijos tradicijų. Jeigu liaudis pamėgsta kurią istorinę asmenybę, tai jai sudeda visą savo simpatiją, priskiria visokiausius iš įvairių vietų ir laikų paimtus žygdarbius arba apie

vieną herojų pasakojamus dalykus lengvai priskiria kitam — juk vardas pakesti yra labai lengva. Todėl tautosakos negalima vartoti kaip istorijos šaltinio tiesiogine prasme, nes liaudis nejaučia reikalo istorinius įvykius užfiksuoti, nesugeba tai padaryti, jie veikiai nublunka, netekdami savo istorinio pamato. Tiesa, netrūksta sakmių, kurios rišamos su tam tikromis vietomis, kuriose vyko svarbūs istoriniai atsitikimai, dažnai tokie pasakojimai išsilaiko kelis šimtmečius, tačiau tai yra tik legendariški atbalsiai apie didelius darbus, jie yra taip migloti, sudaryti pagal tam tikrą štampą, jog tikrosios istorinės prasmės veltui ten ieškotume. Dėl savavališko būdo, kuriuo sakmės painioja tiesą ir kūrybą, atsiminimus ir fantaziją, visiškai negalima iš pačios sakmės, be kitų pagalbinių priemonių, atskirti istorinę tiesą nuo fantazijos. Tad sakmėmis galima naudotis istorijos reikalui tik tada, kai jas galima patikrinti ir patvirtinti kitais patikimesniais istoriniais šaltiniais. Pav., mes turime sakmių, jog kuriame nors kalne prie Kauno ar kur kitur yra palaidotas trejopam grabe kunigaikštis, arba ten jis miega su savo kariais ir kada nors pabus, iškils sunkioj valandoj kraštą vaduoti (ž. mt. 3595). Dargi dažnai sakoma, jog tai esanti šv. Kazimiero kariuomenė. Tačiau tokie pasakojimi visiškai nereiškia, kad viename ar kitame piliakalny tikrai yra palaidotas koks kunigaikštis, Kazimieras ar kas kitas. Tai labai plačiai žinomas keliaująs motyvas, garsioji vokiečių „Kaisersage", pirmą kartą paminėta jau 1434 m. Vokiečiuose įvairiuose kalnuose miega arba Fridrichas II arba Karolis Didysis, ir vienas ir kitas liaudies mylimieji, kurių mirtimi žmonės nenori tikėti. Kitos istorinės sakmės yra į liaudį patekę iš metraščių, kurių autoriai dažniausiai savo ruožtu imdavo paprastas bespalves liaudies sakmes ir jas „suistorindavo". Pav., sakmės apie žmonių aukas statyboje (mt. 3519) yra labai plačiai žinomos, jomis remdamasis kronikininkas sukūrė „istorišką" Vilniaus pamatų padėjimo sakmę. Arba sakmė apie mergaitę, išgelbėjusią Vytautą iš kalėjimo — dainas apie panašią heroję mergaitę turi ir italai ir prancūzai, tai irgi žinomo motyvo pritaikinimas ad rem, rašytojo romantiko darbas. Tad nėra negalimas daktas, jog ir V. Krėvės sukurtasai neva liaudiškas Dainavos karalius Šarūnas po kiek metų, liaudžiai skirtų knygelių dėką, pasidarys liaudiška „istorinė" persona, nors mažai knygas teskaitanti liaudis tokius dalykus sunkiai tepasisavina.

Paleobiologas O. Abelis mano, kad pasakose ir sakmėse randami slibinai, drakonai ir kiti pasakiški gyviai esą atsiminimai tų nepaprastų priešistorinių laikų gyvūnų, kurių griaučius dabar mes matome gamtos muziejuose. Tačiau laikas ir objektyvaus stebėjimo stoka juos liaudies tradicijose pavertusi į keistas ir sudarkytas formas, bet paleobiologas juos vis dėlto galįs atpažinti (Die vorweltlichen Tiere in Märchen, Sage und Aberglaube. Karlsruhe 1923). Žinant, kad liaudies pasakos yra toli pažengusios kultūros produktas, sunku įtikėti, jog atsiminimai apie tuos nepaprastus gyvius taip ilgai būtų galėję žmonių atmintyje išlikti. Greičiausia tai bus paprastas fantazijos žaidimas.

Jei pasakos ir sakmės veik nieko neduoda tikrajai istorijai, tai jos yra

labai vertingos kultūristoriniu atžvilgiu. Jau buvo minėta, jog sakmės yra senesnės už pasakas. Kai kurių ir dabar tebegyvų sakmių mes galime nustatyti vėlyviausią kilmės datą, būtent, kai jos pirmą kartą buvo suminėtos rašytuose šaltiniuose. Taip apie numirėlių mišias (mt. 3558) turime žinių jau iš VI a., apie keliaujančius ežerus (mt. 3605) iš VIII a., apie žmogaus sielą vabalėlio pavidale (mt. 3520) iš VIII a., apie milžino vaikų žaislą (mt. 3712) iš IX a., apie aitvarus iš 1025 m. Vilkolakius žinojo ir senovės graikai: Zeusas pavertė vilku Arkadijos karalių Lycaoną, kuris padavė dievui žmogienos, norėdamas ištirti ar jo svečias tikrai yra dievas. Epideminio pobūdžio vilkolakiais virtimo liga (likantropija) siautėjo viduramžiuose veik visoj Europoj.

Yra sakmių, kurių amžiaus negalima nustatyti, jos gali visados ir visur iš naujo atsirasti, nes remiasi fizine žmogaus prigimtimi. Prie jų pridera, pav., sakmės apie slogučius ir huckup. Joms atsirasti reikalingas tik tam tikras pergyvenančiojo fantazijos arba mitinės apercepcijos laipsnis. Kas kita yra tas pavidalas, kuriuo toji demoniška būtybė įsivaizduojama, dėliai jų galima jau kalbėti apie motyvų keliavimą ir skolinimąsi.

Jei sakmės amžius dažnai yra sunku nustatyti, tai neretai galima aiškiai matyti, kokiam idėjų pasauliui kuri sakmė pridera: prieškrikščioniškam ar krikščioniškam. Taip sakmės apie atgailojančias sielas ir nubaustus nedorėlius (ž. mt. 3555-8), šūvį į ostiją arba mūką (ž. mt. 3320), paskendusius miestus ir bažnyčias (ž. m. 3610) yra kilusios krikščioniškos pasaulėžiūros įtakoj, tuo tarpu sakmės apie vaidulius (ž. mt. 3542-3, 3546) yra iš prieškrikščioniškosios gadynės. Didelė sakmių dalis turi reikalo su numirėliais ir čia ypač ryškiai galime pastebėti tuos du periodu: senesnį prieškrikščionišką ir jaunesnį, jei ne tiesiog krikščionišką, tai susidarusį žymioje krikščioniškos pasaulėžiūros įtakoje. Krikščioniškos gadynės pasakojimai apie numirėlius kilo arba prisitaikant senąsias tradicijas krikščioniškai pasaulėžiūrai ir kultui arba sukuriant visai naujus pasakojimus, remiantis krikščioniškos pasaulėžiūros elementais. Žinoma, dažnai nėra taip lengva nustatyti, kuriuo būdu tradicija yra susidariusi, tačiau stabmeldiškos ir krikščioniškos kilmės tikėjimų į numirėlius bendra charakteristika yra labai ryški: prieškrikščioniškoj gadynėj stengtasi numirėliu atsikratyti, krikščioniškoje — norima išvaduoti skaistykloj beatgailojančias vėles. Stabmeldiška pasaulėžiūra numirėlius laikė ne kokiomis nors dvasiškomis būtybėmis, bet jie atrodė jiems visai panašiais į gyvuosius — jie turi tą patį materialų kūną, tik yra labiau demoniškos prigimties, piktai nusiteikę gyvųjų atžvilgiu. Vadinas, žmogus pakeitė tik gyvenamą vietą — dabar jis gyvena kape. Dvasiško „sielos" supratimo čia visiškai nematome. Senesnioji prieškrikščioniškos gadynės „sielos" sąvoka liaudies sąmonėj yra ankštai susijusi su kūnu ir tik krikščionystės įtakoj imama aiškiai skirti materialinė ir dvasinė pusės, „kūnas" ir „siela". Tad, kad ir visur tikima į žmogaus pomirtinį gyvenimą, primityviškesnė yra pažiūra, jog tame gyvenime ir toliau dalyvauja materialus kūnas. Galop ir krikščionystė nėra visai nuo šios pažiūros iš-

sivadavusi: paskutinio teismo dienoje sielos vėl susiras savo kūnus ir taip stos Dievo akivaizdoj. Prieškrikščioniškos gadynės liaudies tradicijose visur stengiamasi nusikratyti neramiais ir gyviesiems kenčiančiais numirėliais, norima padaryti juos nepavojingus, net sunaikinti. Jie klajoja dėl savo piktos valios, jiems malonu kankinti gyvuosius, tad juos reikia be jokio pasigailėjimo naikinti, reikia mokėti nuo jų apsisaugoti. Visai kita gadynė prasideda su krikščionyste — dabar numirėliai neranda kape ramybės dėl savo blogų darbų jiems gyviems tebesant ar dėl neatliktų pareigų. Čia visur sutinkame dorovinę tendenciją, „nuodėmės" ir „bausmės" sąvokas — jie kenčia skaistykloj ir klajoja žemėj, kol atlieka bausmę. Tai vargšė kenčianti ir atgailojanti siela, kuriai reikia padėti išsivaduoti. Išvaduota padėkoja ir daugiau nebesivaidena.

Gausiai krikščioniškosios pasaulėžiūros elementų randame sakmėse apie velnius ir raganas, nors ir čia neretai dar galima įžvelgti, jog tas kiaurai krikščioniškas velnias dar turi kai kuriuos savo pranokėjų, stabmeldiškų dievų, nykštukų ir milžinų, bruožus (ž. mt. 3250, 3285, 3287, 3451-4, 3457-8, be to, dar mt. 1165, *1166). Velnio sąvokos susidaryme bei raidoje aiškiai atsispindi prieškrikščioniškų ir krikščioniškų pažiūrų kova. Dėliai laumių (skirti nuo laimų!) reikia pastebėti, jog jos yra visų mažiausiai krikščionystės tepaliestos senosios mūsų sakmių būtybės, tam tikros gamtos deivės ir, kaip ir visas tikėjimas į fejas Europoje, greičiausiai turinčios ryšių su senųjų keltų tradicijomis (ž. HDM II 79).

Čia susiduriame su klausimu, kokie yra sakmių ir pasakų santykiai su mitologija. Bet pirmiausia — ką vadiname m i t ų vardu? M i t a i y r a p a s a k o j i m a i a p i e d i e v ų k i l m ę, d a r b u s i r j ų l i k i m ą. Mitas paprastai pasakoja, kad toks ir toks herojus,-ė yra gimęs iš tokių ir tokių tėvų, tokius ir tokius darbus padaręs, tam tikras kančias iškentėjęs, tam tikru būdu miręs (dažnai ir vėl prisikėlęs) ir priimtas į dievų skaičių. Taigi, m i t a s yra t a m t i k r o n e g a m t i š k o h e r o j a u s b i o g r a f i j a. Tačiau paprastai mitologijos vardu vadinami įvairiausios liaudies religinės pažiūros ir įsitikinimai, nepriderą jokiai oficialiai pripažintai šių dienų religinei sistemai. Todėl ir kalbama apie vienos ar kitos tautos mitologiją. Tai nėra tikslu. Kas paprastai vadinama „mitologijos" vardu, tiksliau būtų vadinti d e m o n o l o g i j a ir prietarais. Seniau buvo manoma, jog pasakų tyrinėjimai sudaro lyginamosios mitologijos pagrindą ir kad kaip tik tenką pradėti pasakų tyrinėjimais, norint įsibrauti į mitų pasaulį (Ehrenreichas). Taigi, pasakos esą svarbiausias mitologinių tyrinėjimų šaltinis. Tiesa, ne visos pasakos ir sakmės tam reikalui tinkančios, kaip manė mitologinė mokykla, bet tik tam tikra jų dalis. Tačiau šiandie vyrauja dar nepalankesnė kad ir nuosaikiems mitologininkams nuomonė: Sakmės duodančios vertingos medžiagos tik r e l i g i j o s p s i c h o l o g i j a i, tuo tarpu religijos istorijai ar kurios tautos mitologijai — veik nieko. Šiandie imant nagrinėti sakmes nenorima pirmoj eilėj rekonstruoti kokią nors prieškrikščionišką stabmeldystę, surasti kaž kokius mitus, bet visas dėmesys pirmiausia

kreipiamas į dabartį ir į tautą, kuri dar šiandie savo sakmes pasakoja. Norima pažinti tą dvasios pasaulį, magiškas, religines, dorovines, teisines, gamtines ir istorines pažiūras bei įsivaizdavimus, kurie toje tautoje gyvena arba kuriuose tauta gyvena. Tad sakmių tyrinėjimai nebenori būti tik mitologijos pagalbininkai, bet dalis tautotyros, kurios tikslas yra ne sielotis dėl kaž kokių buvusių ar nebuvusių dievų ir mitų, o pažinti, aprašyti ir aptarti kiekvienos tautos ypatumus. Tačiau neužtenka tik sužinoti ir aprašyti, ką tauta mano, tiki ir pasakoja, tai yra rinkti ir tvarkyti medžiagą, bet reikia pasistengti šį jos manymą, tikėjimą ir pasakojimą suprasti, atsižvelgiant į dvasinius veiksnius ir kur galima susekti istorinį jų susidarymą. Ši žymaus vokiečių sakmių tyrinėtojo Friedricho Rankes skelbiama pažiūra reikalauja imti sekmes tyrinėti psichologiniu ir kultūristoriniu atžvilgiu, turint tikslu savo tautos dabarties pažinimą.

Panašias pesimistiškas mitologijos atžvilgiu tezes skelbia ir Al. Brückneris, turėdamas galvoj slavų folklorą. Anot jo, senovės religiniam gyvenimui pažinti svarbiausias dalykas esąs kultas, nes jis yra neatskiriamas nuo kasdienių reikalų; magija savo reikšmę turinti tik tam tikromis progomis; tuo tarpu mitai neinteresuoją plačiųjų masių, dažnai jiems esą svetimi. Mitus pažįstą aukštesniame kultūros laipsny tik išrinktieji, pašalinami jie, tai ir mitai savaime dingstą be pėdsakų. Iš seno ir moderninio folkloro galima dar esą stambiais bruožais pažinti senąjį kultą ir magiją, nors bažnyčią jau daug ką esanti seniai pašalinusi. Kadangi papročiai senąjį kultą toliau tęsia, tad prie senojo folkloro galima esą rasti užsilikusias ir kai kurias mitologines nuotrupas. Tačiau kai teturime labai menkas žinias apie slavų mitus, kultui ir magijai seni ir nauji šaltiniai labai daug duodą. Lietuviuose mitų pėdsakų Brückneris daugiau randa negu slavuose, tačiau ir čia jie esą labai menkai teišsivystę. (Archiv f. sl. Phil. Bd. 40. 1926, p. 1—21).

Šiaip ar taip, mitologininkų gadynę reikia laikyti jau pasibaigusią, už tai kalba jau ir tas faktas, kad neatsižvelgiant į dideles mitologininkų pastangas ir darbštumą, jų pasiekti rezultatai yra labai menki ir daugumoje neįtikiną. Tad reikia atsikratyti seno įpratimo ir sakmes pirmiausia imti nagrinėti mitologiniu požiūriu.

Tam tikra pasakojimų grupė vadinama legendomis. Tai pasakojimai apie šventuosius, jų gyvenimą, darbus ir kančias, apie atsitikimus ir su paprastais žmonėmis, tačiau kur aiškiai matomas Dievo pirštas. Jos atsirado norint išlaikyti atsiminimus apie didžiuosius šventuosius, iškelti jų darbus, kančias ir stebuklus, juos išryškinti ir padidinti. Tai religijos ir kūrybos, moralų ir pasakų mišinys (ž. mt. 750-849 ir 3721-3735). Legendų kūrimo ir žydėjimo laikai buvo pirmi krikščionystės amžiai ir krikščioniškasai viduramžis. Pasakas ir legendas dažnai nėra galima griežtai vienas nuo kitų atskirti — legendos dažnai yra persunktos pasakų motyvais ir pasakos legendariniais bruožais, kartais pasakos pasirodo legendos rūbuose, ir atvirkščiai.

Aiškiai pamokomą charakterį turi ir pasakėčios, kuriose veikia

gyvuliai, kartais tik tarpusavy, kartais ir su žmonėmis, bet tai nepaprasti gyvuliai — jie turi žmogišką sąmonę, protą ir kalbą, jų veiksmuose atvaizduojama žmogiška elgsena ir išvadoje dažnai padaromas koks nors patarlės pobūdžio pamokymas. Daug pasakėčių pobūdžio bruožų randame gyvulinėse pasakose (ž. mt.1-295). Didieji pasakėčių kūrėjai Esopas ir Phedras irgi gausiai naudojosi liaudies motyvais. Mūsų laikais susidomėjimas pasakėčiomis yra žymiai sumažėjęs, nors neretai vartojamos iš pasakėčių kilusios patarlės, pav., kalbama apie liūto dalį, vilką avinėlio kaily, gyvatę prie krūtinės ir kt. Žymiausią lietuvių pasakėčių rinkinį yra paskelbę H. Scheu ir A. Kurschat „Pasakos apie paukščius, Žemaitische Tierfabeln" (Heidelberg 1913), tačiau visa medžiaga čia imta tik iš vieno asmens, kuris greičiausiai yra buvęs žymioj knyginės literatūros įtakoj.

Tikrą priešingybę rimtai ir maldingai legendai sudaro dar viena liaudies pasakojimų rūšis — p a s i j u o k i m a i arba anekdotai (vok. Schwank, angl. jokes), kuriems pavadinti ir gero lietuviško termino neturime. Kai kas juos nori pavadinti realistinėmis pasakomis, pabrėžiant jų priešingumą stebuklingosioms pasakoms arba pasakoms siaura to žodžio prasme. „P a s i j u o k i m u p i r m i a u s i a v a d i n a m e t r u m p ą p r a n e š i m ą a p i e k o k į n o r s k v a i l ą a r b a i š d y k u s į š p o s ą, k o k į n o r s y p a t i n g ą, j u o k t i s v e r č i a n t į, n u o t y k į, y p a t u m ą a r b a v e i k s m ą" (v. d. Leyen). Taigi, čia turime reikalo su kokių nors nepaprastai šąmojingu ir nuotykingu įvykiu, kurio veikėjai yra nepaprasti gudruoliai ir nepaprasti kvailiai. Mes čia nerandame stebuklingumo elementų, nuotykiai neprieštarauja gamtos dėsniams: jeigu iš tikrųjų būtų tokių gudrių ir tokių kvailų asmenų, jeigu taip laimingai ar nelaimingai susidėtų išorinės aplinkybės, pasakojami nuotykiai galėtų ir tikrumoje įvykti. Didelė pasijuokimų dalis koncentruojasi apie lytinį gyvenimą: neištikima žmona, lengvabūdis vyras ir viskuo rizikuojąs meilužis yra dažniausi pasijuokimų personažai. Meilužio rolės dažnai mėgstamos priskirti dvasininkams. Svarbią rolę dažnai čia turi ir gudrus bernas, kuris palaiko savo šeimininko pusę. Pasijuokimuose linkstama į perdėjimą, sudaroma kuo juokingiausios situacijos, visur vyrauja komiškumas ir supuolimas. Šios rūšies pasakojimais gausiai naudojosi viduramžio rašytojai savo novelėms (Boccaccio ir kiti) ir priešingai — daugelis jų paplito liaudyje rašytų šaltinių dėka. Kaip geri šio žanro meisteriai pasižymėjo indai, graikai ir romaniškos tautos. Kai sakmė pasižymi savo rimtumu, paslaptingų jėgų veikimu, kai pasakai yra būdinga žaidimo, turtų ir stebuklų pamėgimas, pasijuokimai kreipia savo dėmesį į kasdieniškumą ir kvailumą: kvailystės ir juokingumo nepaprastas perdėjimas, jų perkėlimas į kasdienį gyvenimą yra jiems būdinga. Čia rodomas kvailys ir nuolat pabrėžiama, kaip lengvai leidžiasi žmonės sukvailinami. Pasijuokimų rimtumas yra paikystė, per kvailystes mokosi ir yra mokomi žmonės. Kai legendose matome viduramžių dvasingumo įtaką pasakoms, tai pasijuokimai ir panašūs nuotaikingi bruožai liaudies pasakojimuose didžiąja dalimi yra XVI a. padaras. Tuo sąmojaus pamėgimo laikų buvo

sukurtas daugelio pasijuokimų pavidalas, kuris mažai tepasikeitęs išliko iki mūsų laikų, dažnai rašytinės literatūros (Schwankbücher) dėka.

Jau buvo minėta, kad grupuojant pasakojamąją tautosaką ne visados yra lengva nustatyti ribas tarp vienos ir kitos pasakojimų rūšies. Taip sunku rasti griežta riba tarp legendarinių (II B) ir stebuklingųjų arba nuostabos (magiškų) pasakų su negamtišku priešininku (II A), taip pat tarp novelinių pasakų (II C) ir pasijuokimų (III). Pasakojimai apie kvailą velnią (II D) turi ir magiškų pasakų ir pasijuokimų pobūdžio. Visos dirbtinės sistemos turi trūkumų, tačiau geriau turėti kad ir netobulą sistemą, negu jokios.

Įvairiais laikais į pasakas nevienodai buvo žiūrėta. Klasiškoji senovė jas mėgo. Viduramžių teologai jas mielai panaudodavo savo tikslams. Švietimo gadinėj, XVII a. gale ir XVIII a. pradžioj, pasakomis labai buvo susidomėta Prancūzijoj, tuo laiku jos ten buvo labiausiai skaitoma literatūros rūšis. Daugiausia buvo pamėgtos fėjų pasakos, rašytojai jas stilizavo ir kūrė. Prie tokių pasakų rinkinių autorių pridera Perraultas, grafienė d'Aulnoy ir eilė kitų damų iš aukštų visuomenės sluoksnių. Iš prancūzų fejų pasakas mielai pasisavino vokiečiai ir anglai. Tuo tarpu Vokietijoj XVIII a. buvo liaudies pasakoms sunkūs laikai. Apšviestiems teologams pasakos atrodė kaip neprotingų prietarų liekanos, kurias griežčiausiai reikia persekioti ir išnaikinti. Imtasi policinių priemonių uždrausti bendroms verpimo seklyčioms, toms „visų nuodėmių perų vietoms", kur kaip tik bujojo pasakos. Tačiau dideliam apšviestųjų nusivylimui ir tada pasirodydavo vienas kitas pasakų rinkinėlis. Rašytinė literatūra irgi buvo neigiamai nusiteikusi liaudies poezijos atžvilgiu. Kas keisčiau, kad kai literatai mielai pasisavindavo prancūziškas fejų pasakas, vokiečių liaudies pasakoms nenorėjo pripažinti egzistencijos teisių. Tik XVIII a. gale, prasidėjus antiracionalistinei srovei ir romantizmui, pasakos buvo išvaduotos iš sunkios našlaitės dalies. Kaip įvairiais laikais į pasakas buvo žiūrima, daug įdomios medžiagos yra surinkęs J. Bolte (IV 41—94), kur patiekta 204 atskiros žymesnių žmonių nuomonės, cituojant jų raštus.

Dėliai pasakų auklėjamosios vertės nuomonės irgi keitėsi. Dideli pasakų priešininkai buvo Mahometas, Rousseau ir Kantas. Ypač pastarojo dėka, pasakos ilgą laiką buvo laikomos kenksmingu vaikams dalyku. Pirmas iškėlė didelę auklėjamąją pasakų vertę Herderis. Netrukus pasakos susilaukė daug draugų pedagogų tarpe. Priekaištai, kad pasakos jaunuomenę blogai veikia psichologiniu atžvilgiu, per daug sužadindamos vaikų fantaziją ir yra kenksmingos doroviniai religiniu atžvilgiu dėl jose piešiamų nuodėmių, rasta nepamatuotais. Moderninė pedagogika su mažomis išimtimis pripažįsta didelę pasakų vertę auklėjimui ir skiria joms žymią vietą auklėjimo priemonių tarpe. Žinoma, reikia jas mokamai parinkti ir perteikti. Liaudies pasakos pasirodė auklėjimo reikalams esančios tinkamesnės, negu rašytinės. Žymi pedagogė Ch. Bühler plačiai nagrinėja pasakų įtaką vaiko fantazijai (ž. jos studiją „Das Märchen und die Phantasie des Kindes"). Taigi, dabar vyrau-

ja nuomonė, jog pasakos teigiamai veikia priaugančią jaunuomenę ne tik estetiniu, bet taip pat etiniai socialiniu ir religiniu atžvilgiu. Paskutiniu laiku pasakos mėgstamos įscenizuoti ir rodomos vaikams skirtuose spektakliuose.

II. TEORIJOS APIE PASAKŲ KILMĘ IR JŲ IŠPLITIMĄ

Mitologinė teorija. Pirmieji stengėsi moksliškai pagrįsti pasakų kilmę br. Grimmai. Jie laikė galimu dalyku, kad kai kurios panašios pasakos įvairiose vietose galėjusios ir visai savarankiškai atsirasti ir jų panašumas tada būtų paprastas supuolimas; neginčijo, jog kai kurios pasakos galėjusios ir iš vienos tautos į kitą nukeliauti, tačiau visos pasakos esančios kilusios iš senųjų mitų, dievų ir herojų sakmių. Kai laikui bėgant mitai atskirose tautose įvairiai pasikeitė ir nubluko, galop ir visai buvo užmiršti, iš jų nuotrupų kilusios liaudies pasakos. Tad vokiškos pasakos esančios paskutinis senųjų ariškų mitų atgarsis, jos esančios kilusios bendroje ariškų tautų protėvynėje, kadangi panašias pasakas žino ne tik germanai, bet ir kiti indoeuropiečiai. Taigi, pasakos esančios ariškų tautų nuosavybė ir pirmoj eilėj germaniškų tautų. Kuo atskiros tautos savo kalba labiau yra nutolusios nuo germanų kalbų, tuo ir jų pasakos esančios labiau nutolusios nuo ariško-germaniško prototipo.

Ilgą laiką ši teorija turėjo daug pasekėjų. Tačiau ji negali išaiškinti taip didelio įvairių tautų pasakų panašumo, priimant hipotezę, kad tie panašumai remiasi bendros ariškos protautės laikais. Tada tegalėtų būti panašūs tik patys pagrindiniai bruožai, tuo tarpu mes pastebime ir toli nuo viena kitos gyvenančių tautų pasakose panašumus iki pačių smulkmenų. Be to, daugelis pasakų yra kilusios daug vėlesniais laikais, negu bendros idoeuropiečių protautės gadynė. Tad kaip tuos panašumus išaiškinti? Galop pasakos nėra tik indoeuropietiškų tautų privilegija, tas pačias pasakas mes randame ir tautose, kuriose su indoeuropiečiais nieko bendro neturi, tad nėra jokio pagrindo indoeuropiečiams suteikti pasakų monopolį. Todėl visai nuosakiai elgėsi Bleckas, papildydamas Grimmų teoriją tuo būdu, kad kiekvienos didesnės tautų grupės pasakos esančios kilusios tų tautų protėvynėj. Dar toliau nuėjo suomis Salmelainenas: matydamas, jog ir indoeuropiečių ir suomių ugrų tautos turi tas pačias pasakas, jis pasakų protėvynę ir kilimo laiką nukėlė į visos žmonijos protautės laikus bendroje protėvynėje. Bet visa tai yra tik grynai teoretinės spekuliacijos. Tačiau mitologinės teorijos ir pirmoj eilėj Jokūbo Grimmo nuopelnas yra, kad į pasakas imta žiūrėti ne kaip į keistenybes ir tik pasismaginimo priemonę laikui praleisti, bet imta jas rimtai tyrinėti, vadinas, pasakoms buvo pripažinta ir mokslinė vertė.

Mitologinė teorija susilaukė daug pasekėjų, tačiau jie Grimmų teoriją beveik kiekvienas savaip aiškino. Taip sanskritologas Maxas Mülleris pasakas laikė ne mitišku herojų žygdarbių atvaizdavimu, bet gamtos reiškinių ir įvykių simbolizacija. Tatai bandė jis įrodyti etimologizuodamas dievų vardus. Pasakų mitologijos centru jis laikė dangaus kūnus. Šią teoriją palaikė

ir toliau vystė: anglas G. W. Coxas, jis bandė išaiškinti pasakų mt. 248, 302, 303, 563 pirminę prasmę; italas A. Gubernatis, bandęs išaiškinti dešimtį žinomų pasakų, jų tarpe mt. 303, 425 A, 510, 700, 950; prancūzai H. Hussonas ir A. Lefèvre. Ko verti šios astronominės mitologininkų grupės pasakų tyrinėjimai, paaiškės iš vieno kito pavyzdžio. Sakysim Lefèvre taip aiškina raudonkepuraitės motyvą: raudonkepuraitė tai ryto aušra, pyragaičiai — aukos, senelė — senosios aušros simbolis, vilkas — arba saulė arba debesys ir naktis, kurie praryja aušrą; vilkas, kuris nori praryti raudonkepuraitę, ir mėlynbarzdis, žūdąs savo žmonas (mt. 311), vėl yra saulė, persekiojanti ryto aušrą; erškėtrožę iš miego pažadinąs karalaitis (mt. 410) yra irgi ne kas kita, kaip saulė, pavasarį atgaivinanti sušalusią žemę. Prie kokių nesąmonių prieidavo astralmitologai, aiškiai rodo G. Friedrichso storas veikalas, kur jis beveik visus br. Grimmų pasakose randamus epizodus bando išaiškinti dangaus kūnų, ypač saulės pagalba. Vėliau kiti vokiečiai mitologininkai solarinės mitologijos vietoje pamėgo lunarinę (mėnesio) mitologiją. Žymiausi šios krypties atstovai buvo E. Siecke ir P. Ehrenreichas. Jie pasakas aiškino mėnesio fazių įtaka.

Nuo astronominių mitologininkų skyrėsi vokiečiai A. Kuhnas ir W. Schwartzas. Jie solarinės teorijos vietoje sudarė naują metereologinę teoriją, pabrėždami didelę audros ir debesų, apskritai atmosferos reiškinių ir metų laikų įtaką mitams susidaryti. Teisinga yra tik Schwartzo pažiūra, kad liaudyje iki šiol tebegyvenanti „žemesnioji mitologija" yra daug senesnė, negu sudėtingi dievų mitai. Tiesa, dangaus kūnai ir gamtos reiškiniai sužadina žmonių fantaziją, tačiau jie nėra vienintėliai mitologijos šaltiniai. Tikėjimai į dvasias, demonus ir burtus yra ankstyvesni, jie veikia žemėje ir tik vėliau seniai žinomi tikėjimai ir pasakos kartais perkeliami iš žemės į dangaus skliautą. Be to, didžioji pasakų dalis su mitologija nieko bendro neturi. Jau W. Mannhardtas į pasakas žiūrėjo kaip į tarptautines noveles ir jas visiškai išbraukė iš vietinės mitologijos šaltinių. Kai seniau liaudies tradicijose visur buvo ieškoma ir matoma mitologija, tai šiandien folkloristai jos visų mažiausiai beranda.

Indiška teorija. Sanskritologas Theodoras Benfey 1859 m. išleido indų pasakų rinkinio „Pancatantra" vokišką vertimą ir leidimo prakalboj išdėstė savo pažiūras į pasakas, kurios buvo griežtai priešingos iki tol vyravusiai mitologinei teorijai. Jis atpalaidavo pasakas nuo paslaptingo mitinio šydo ir rišo jas su literatūra. Svarbiausia jo tezė: didžioji aziatiškų ir europietiškų pasakų dalis yra kilusios iš Indijos, kur jas sukūrė budizmas, o iš ten, pirmoj eilėj rašytinei literatūrai padedant, jos išplito po visą pasaulį. Tik gyvulinės pasakos, kurių seniausias randame Esopo vardo pasakėčiose, keliavusios priešinga kryptimi — iš Graikijos į Indiją. Indiškos pasakos turėjusios tiek galios, buvusios taip patraukLios, kad jos veikiai išstūmusios kitų tautų panašius pasakojimus, užėmusios jų vietą ir buvusios lengvai nacionalizuotos. Benfey nuomone, indiškų pasakų išplitimas prasidėjęs X a., kai islamiškos tautos susipažinusios su Indija, ir indų pasakojimų rinkiniai, per

persų ir arabų vertimus, pasklidę po arabų valstybes Azijoj, Afrikoj ir Europoj. Indiškos pasakos Europą pasiekusios apie XII a. pusę svarbiausia dviem keliais: per Bizantiją rytuose ir per šiaurės Afriką — Ispaniją bei Siciliją vakaruose, pastaruoju atsitikimu maurų dėka. Į šiaurės ir rytų Europą indiškos pasakos patekusios ir kitu keliu, per šiaurės Aziją. Čia prisidėjęs ir apie 200 metų trukęs mongolų viešpatavimas slaviškuose rytų Europos kraštuose.

Benfey teorija rado nemaža pritarimo. Žymiausi sekėjai, kad ir ne be tam tikrų rezervų, yra prancūzas Em. Cosquinas ir vokietis Fr. v. d. Leyen. Ši teorija padarė didelę pažangą, pažindama dėsnį, jog pasakų panasumas įvairiuose kraštuose remiasi tiesioginiu pareinamumu, keliavimu ir skolinimu. Vadinas, pasakos sukuriamos tam tikroje vietoje, iš kur plinta toliau. Žinoma, klaidinga yra veik visas pasakas kildinti iš Indijos. Kuo remiantis norima ginčyti, kad kitos tautos negalėjusios pasakų sukurti, o tik indai? Nuostabu, kad Benfey graikams priskyrė gabumus kurti gyvulines pasakas, tuo tarpu kitų pasakų rūšių graikai kaž kodėl negalėję sukurti ir turėję skolintis iš indų. Dar nuostabiau, kad tokie pasakų meisteriai, kaip indai, turėję gyvulines pasakas skolintis iš graikų. Kad kai kurios plačiai Europoje žinomos pasakos iš tikrųjų greičiausiai yra kilusios Indijoje, patvirtino ir naujausių laikų tyrinėjimai, pav., prie tokių pasakų reikia priskirti mt. 460, 461, 516, 560. Tačiau daugelis pasakų, žinomų ir indams, yra ne Indijoje kilusios. Europietiškos kilmės pasakų irgi netrūksta, prie jų pridera, pav., šie motyvai: 1-2 ir 154 (šiaurės Europa); 566 ir 567 (vakarų Europa); 1640 (germaniški kraštai); 900 (romaniški kraštai); 303 ir 780 (Prancūzija); 130, 500, 563-4 (apskritai Europa). Tai parodė monografinės tų motyvų studijos.

Šiandien indologai laiko visiškai neturinčią pagrindo pažiūrą, kad indų pasakos būtų budistinės kilmės, jos yra ankstyvesnės. Neteisingas yra ir Benfey per didelis rašytinės literatūros vertinimas pasakų išplitimo kelyje. Tokiam manymui susidaryti galėjo prisidėti faktas, kad senoji indų pasakų literatūra buvo labai gausi, o iš liaudies užrašytų pasakų jo laikais dar maža tebuvo. Jei kurią pasaką randame kuriame nors indų rašytiniame šaltinyje, tai dar visiškai nereiškia, kad tas rašytinis variantas ir bus tuo pradiniu šaltiniu, iš kurio pasaka kituose kraštuose pateko į liaudį. Liaudies kūryba gyvena savarankišką gyvenimą ir liaudies variantai dažnai turi daug senesnę pasakos formą, negu indiški, ar kurie kiti literatūriniai apdirbiniai. Taigi, tyrinėtojas pirmoj eilėj savo dėmesį turi krepti į liaudies variantus.

Kai Benfey pasakų tėviške norėjo padaryti Indiją, J. Braunas visų pasakų ieškojo Egipte, o panbabilonistai H. Winckleris ir P. Jensenas — Babilonijoj. Tai vis tos pat rūšies vienašališkumai.

Etnologinė teorija. Kai Benfey pasakas laikė kilusias istoriniais laikais, etnologai jas vėl nukėlė į pirmąsias tautų gyvenimo dienas. Jau W. Grimmas buvo metęs mintį, jog „yra padėčių, kurios atrodo tokios paprastos ir natūralios, kad jos visur gali pasikartoti, kaip yra minčių, kurios tarsi pačios savaime iškyla, todėl galėjo įvairiuose kraštuose tos pačios arba pana-

šios pasakos ir nepriklausomai viena nuo kitos atsirasti". Tačiau ši W. Grimmo idėja liko veik nepastebėta ir tik kai A. Bastianas ėmė skelbti savo „Elementargedanken" teoriją, anglai E. B. Tyloras ir ypač Andriejus Langas ėmė ją taikinti ir pasakoms. Buvo aiškinama, kad primityvus galvojimo būdas, tikėjimai ir fantazija visose tautose esą panašūs, nes kaip žmogaus kūno ypatumai visur esą tie patys, taip ir dvasios funkcijos savo pagrindiniais bruožais sutampančios. Tuo būdu įvairiose vietose visai savarankiškai galėję atsirasti panašios pasakos, nes tie patys žmogaus psichikos ypatumai duodą ir panašias pasireiškimo formas. Tad pasakų panašumai įvairiose tautose remiąsi ne skolinimu ar keliavimu, bet daugiakarčiu savaimingu kilimu. Tai bus vad. p o l i g e n ė z ė. Dar ši pažiūra vadinama a n t r o p o l o g i n e pasakų kilmės teorija, nes seniau antropologijos vardu buvo vadinama ir etnologija.

Pirmu pažvelgimu ši teorija atrodo labai imponuojanti ir gerai pagrįsta. Sakysim, pasakų su gulbe pasivertusia mergaite (mt. 400, *404) randame ne tik Europoje (pas lietuvius, vokiečius, islandiečius), bet ir Celebes saloj Indonezijoj, Aurora saloj Melanezijoj, pas aino, indėnus, turkus ir „1001 nakties" rinkiny; apie naujagimių pakeitimą (mt. 3295, 3692) pasakojama ne tik Europoj, bet ir Kinijoj, pas primityvias tautas Š. Amerikoj prie Pacifico ir kitur; apie vedybas su slogutėmis (mt. *423) žino ne tik lietuviai, bet ir vokiečiai, anglai, estai ir slavai. Tačiau čia reikia skirti du dalyku: panašius atskirus įsivaizdavimus ir sudėtingus, iš visos įsivaizdinimų eilės sudarytus junginius, kokiais yra pasakos. Yra galima, kad gamtiškoj būklėj gyvenančiose tautose kartais visai savarankiškai susidaro panašios mintys ir vaidiniai, tačiau tai dar toli gražu iki pasakos. Pasakos nėra primityvūs įsivaizdavimai, bet komplikuoti kūriniai, įvairių kraštų pasakų panašumai neapsiriboja tik bendro pobūdžio bruožais, bet dažnai sutampa iki smulkmenų. Čia prileisti savaimingą daugiakartį kilimą būtų per drąsu. Jei pati idėja apie mergaičių pasivertimą gulbėmis ar tikėjimas į naujagimių pakeitimą ir gali poligenetiškai įvairiose vietose kilti, tai toji pasakojimo forma, kurioje ši idėja konkrečiai pasireiškia, žodžiu, visas komplikuotas atitinkamų nuotykių nupasakojimas, yra įvairiose vietose labai skirtingas. Tokia komplikuota pasaka, kaip mt. *423, jau jokiu būdu negali poligenetiškai kilti ir jei mes ją randame pas įvairias Europos tautas, tai čia reikia ieškoti giminingumo, skolinimo, keliavimo. Sakmių tyrinėtojas O. Dähnhardtas sakosi, jog savo darbo pradžioje visados turėjęs prieš akis savaimingo kilimo galimumą. Tačiau patyrimas jį pamokęs, kad daug lengviau yra keliavimus įrodyti, negu savarankiškas analogijas. Jis daro tokią išvadą: pasakose ir sakmėse, kur tik v i e n a s bruožas tėra panašus, galėjo jis ir savaimingai kilti, ypač gamtą aiškinančiose sakmėse, nors ir čia keliavimo galimumas nėra negalimas; tuo tarpu d a u g e l i o bruožų viename pasakojime panašumas visada reiškia keliavimą. Panašiai mano ir A. Spameris: atskiri pasakų bruožai, kurie nėra taip jau gausingi, gali ir savarankiškai kilti, tačiau jie vieni vargu ar gali išsilaikyti, jie tuojau sujungiami į pasakų formulas ir

pasakų tipus, o jau tokių sudėtingų formulų ir tipų daugiakartis savaimingas kilimas yra abejotinas. Pripuolamus panašumus lengvai galima atskirti nuo organiško gimininguma, pasakas lyginant žiūrima ne atskirų bruožų ar epizodų sutapimo, bet visumos panašumo, o čia jau reikėtų tikro stebuklo, kad atsitiktinai susidarytų tiek daug nuostabių supuolimų. Galop ir A. Langas, diskutuodamas su E. Cosquinu, turėjo pripažinti, nors dalinį motyvų keliavimą. „Pagrindinė etnologinės teorijos klaida yra ta, kad ji nemoka skirti dalies ir visumos, ir nepažįsta pasakos, kaip meniško kūrinio, prigimties" (Fr. Ranke).

A. Lango idėjų pažadinti prancūzas P. Saintyves ir švedas P. Nodermannas bandė pasakas kildinti iš metų laikų ir įšventinimo (iniciacijų) ceremonijų. Taip nykštukas (mt. 700) rišamas su jaunuolių subrendimo apeigomis, raudonkepuraitė esanti gegužės mėn. karalienė, erškėtrožė — gamtos atgimimas naujais metais ir t. t. Panašios dideliu stropumu ir mokslišku perkrovimu apšarvotos teorijos daro savotiškos proto akrobatikos įspūdi, ir pasakų mokslą daugiau diskredituoja, negu duoda vaisingų pažadinimų.

Sapnų teorija. Istorija mums sako, kad senosios kultūros tautos, — babiloniečiai, egiptiečiai, žydai ir indai, — tikėjo sapnų pranašaujančia galia. Kad sapnams ir iki šiol daug kur tikima, rodo visuose kraštuose išplitę „sapnininkai". Tuo labiau sapnai darė įtakos prietaringam ir bailiam primityviam žmogui. Jam dažnai tekdavo badauti, o laimėjus grobį persivalgyti, tada sapnai esti dar dažnesni, miegas neramus. Pabudęs žmogus pasakojasi savo sapną, dažnai dar įdėdamas daug savo fantazijos, iš sapno darosi kūryba. Pasakose mes pastebime daug sapnams būdingų bruožų: kartojami žodžiai, žygiai ir judėsiai, lakstoma ore, sutinkamos nenugalimos kliūtys, didžiausio pavojaus metu sapnuojąs žmogus pabunda, o pasakoj ateina pagalba. Sapnai dažnai esti nemalonūs, pilni pavojų, tačiau, kaip ir pasakoj, baigiasi laimingai, nes nepasibaigia — žmogus nubunda. Taigi, pasakose yra nemaža panašių į sapnus nuotykių. Iš to daroma išvada, kad pasakos atsiradę tada, kai žmogus dar daugiu tikėjęs sapnams ir nemokėjęs jų skirti nuo gyvenimo tikrumos.

Sapnus tyrinėjo Tyloras ir Wundtas, o ypač sapnų reikšmę mitams, pasakoms ir sakmėms susidaryti iškėlė Ludwigas Laistneris. Štai keletas pavyzdžių, kur pasakų epizodams turėję įtakos sapnai. Mt. 311: mėlynbarzdis uždraudžia savo žmonai įeiti į vieną kambarį; duoda raktus (obuolį, karolius), kurie, įėjus jai į uždraustą kambarį, kur pilna lavonų ir kraujo, nukrenta į kraują ir paraudonuoja; moteris juos plauna ir plauna, bet jie vis lieka raudoni. Tai esąs iš sapnų kilęs epizodas: baimė ir pavojus, nuo kurio, nežiūrint visų pastangų, negalima išsivaduoti. Kiti „tuščių pastangų" pavyzdžiai: negalėjimas pasikelti nuo sėdynės (mt. 330), prilipimas prie kokio nors daikto (mt. 571), jojimas į stiklo kalną (mt. 530) — darbas, kuris vis iš naujo tenka pradėti, ir vis be vaisių. Kiti neįmanomi uždaviniai: išsemti su kaušu tvenkinį (mt. 425), išskirti sumaišytus grūdus (mt. 510, 554). Arba visiems žinoma Tantalo kančių legenda. Panašiai pasakoja indai: nori

paimti negyvą paukštį, kaip tik ištiesi ranką, jis palekia. Polineziečiai pasakoja apie kelionę aname pasauly: galima eiti namų sienomis ir per medžius, tarsi tai būtų oras, bet kai nori skinti vaisius, jie išsprūsta iš rankų, kaip šešėliai. Lietuviuose tik našlaitė gali skinti vaisius nuo stebuklingo medžio ir semti iš šulinio vandenį — priėjus pamotės dukteriai, vaisiai kyla aukštyn, vynas senka gilyn (mt. *481). Sapne daiktai didėja, tęsiasi (plg. mt. *1416 A: pupos stiebu į dangų), norime kalbėti, bet negalime (plg. mt. 451, 516), krintame į bedugnę, bet neužsimušame (plg. mt. 480), o po visos eilės pergyvenimų vėl grįžtama į pirmykščią padėtį (ž. mt. 555, 1430). Kelionės į kitą pasaulį (ž. mt. 460, *472) irgi esą sapnų motyvai ir šios kelionės priderą seniausiems pasakų išradimams.

Žinoma, klaidinga yra visur sapną laikyti pirma ir seniausia pasakojimų kilmės priežastimi, kaip darė Laistneris. Sapnai yra tik vienas iš kai kurių pasakų epizodų kilmės priežasčių, ir kiekvienu konkrečiu atsitikimu reikia ištyrinėti, kiek čia sapnas galėjo turėti įtakos. Ne visi žmonės yra lygiai prieinami sapnams. Ypač lengvai pasiduoda jautrūs ir gyvos fantazijos asmenys, nervingi, dažnai epileptiškų palinkimų individai. Laistneris ypač pabrėžė tik vieną sapnų rūšį: b a i m ė s sapnus. Reikia skirti tris sapnų rūšis: grynus fantazijos sapnus, baimės sapnus ir pageidavimų sapnus. Į kitą kraštutinumą nuėjo psichoanalitikai S. Freudas ir F. Rīklinas, visas pasakas norėdami kildinti iš erotinių pageidavimo sapnų. Tiesa, erotinio pobūdžio sapnai kai kuriose pasakose yra palikę pėdsakų (pav., mt. *403, *424), tačiau visur pasakose ir sapnuose matyti tik seksualinę simboliką, yra dirbtina ir jokios kritikos neišlaikanti teorija. Ši s e k s u a l i n ė teorija yra toks pat vienašališkumas, kaip ir pasakose matyti tik atmosferos reiškinių kovą ar dangaus kūnų personifikaciją. Tuo tarpu nuosaikiai ir įtikinamai sapnų įtaką pasakojimams nagrinėja danas Fejlbergas, vokiečiai F. Ranke ir F. v. d. Leyen. Nemažiau kaip sapnai, atskiriems pasakojimų epizodams susidaryti yra prisidėję svaigalai (opiumas, hašišas, baltoji degtinėlė), asketizmas, šamanizmas ir psichinės ligos, apie kuriuos jau buvo anksčiau kalbėta.

Agnostiškoji teorija. Visos aukščiau suminėtos teorijos turi dalinės tiesos, bet nė viena jų savo visumoje nėra priimtina. Tad nenuostabu, jog kai kam ėmė atrodyti, jog pasakų tyrinėjimas iš viso yra beprasmis darbas. Aiškiausiai tokį skepticizmą pareiškė prancūzas T. Bédier 1893 m. ir jo agnostiškoji teorija savo laiku sukėlė daug dėmesio — užsieny ji buvo aštriai kritikuojama ir atmesta, o prancūzams pridarė didelių nuostolių: ne tik kad kurį laiką nebebuvo rašomos pasakų monografijos, bet ir pasakų rinkimas prancūzuose veik visiškai sustojo. Mat, pagal Bédier teoriją pasakų rinkimas, tvarkymas ir daugybės variantų lyginimas esąs tik bereikalingas laiko eikvojimas. Nežiūrint visų pastangų, negalima esą nustatyti nei pasakos pirmykštės formos, nei jos kilimo vietos, nei išplitimo kelių. Liaudis arba sukuria pati savo pasakas arba jas pasiskolina, žodžiu, elgiasi kaip jai patinka. Pasakojimai, kurie remiasi bendrai žmogiškais įsivaizdavimais ir

santykiais, gali visur ir visados gyvuoti. Bandyti nustatyti jų kitimą ir keliavimą, tuščias darbas ir čia Bédier ypač aštriai kritikavo indišką teoriją. Jo nuomone, negalima esą rasti jokių variantų kitimo dėsnių. Kiekvienas pasakojimas turįs tam tikrą „pastovią formą" (forme irréductible), kur nieko negalima išleisti, nes tada pasakojimas nebeteks prasmės, ir „pripuolamus bruožus", kuriuos kiekvienas pasakotojas galįs keisti, kaip jam patinka. Tai forme irréductible nustatyti užtenką ir vieno varianto, tad visoks variantų rinkimas ir lyginimas esąs betikslis darbas. — Tikrenybėje tokios nepaliečiamos „forme irréductible" nėra; gali pasikeisti visi pasakojimo bruožai arba ir visai būti išleidžiami, tačiau tie pakeitimai vyksta ne pripuolamai ir savavališkai pagal kiekvieno pasakotojo norą, o pagal tam tikrus dėsnius. Pasakos nėra abstrakčios formulos, bet iš pat pradžios gyveną konkretų gyvenimą organiški kūriniai. Iš variantų galime išskaityti pasakos istoriją. Visa eilė pasiektų realių laimėjimų išblaško Bédier skepticizmą.

Literatūrinė teorija. Žymiausias šios krypties atstovas yra A. Wesselskis, kurio gausingi darbai imponuoja dideliu apsiskaitymu ir literatūrinės medžiagos pažinimu. Jo nuomone, pasakos esančios mitų kūdikiai, tiesa, jau mirštančių arba ir išmirusių mitų, kur tie kadaise buvę bendrai tikimi mitų motyvai virtę tik paprastomis poetinėmis fikcijomis. Pasakos esančios individualūs ir meniški kūriniai, panašiai kaip novelė. Didžioji liaudies pasakų dalis esančios ne kas kita, kaip l i t e r a t ū r i n ė g ė r y b ė, iš knygų patekusi į liaudį. Liaudis tik reprodukuojanti ir paprastai sugadinanti knygiškus pasakojimus. Į variantus reikią žiūrėti kaip į spindulius, einančius iš vieno punkto, iš spausdinto šaltinio.

Kad liaudis gali kurti, kad ji variantus perdirba, neginčyja ir Wesselskis. Tad kodėl gi pradžioje būtinai turėjo būti popierius, o ne gyvas žodis? Mes kaip tik matome, jog žinomų rinkinių, kaip „Gesta Romanorum", „Pantamerone" ir kt. autoriai gausiai naudojosi liaudies tradicijomis. Rekonstruojant variantų palyginimo pagalba pirmykštę pasakojimo formą, neretai pasirodo, kad ir mūsų laikais iš liaudies užrašyti variantai yra daug sveikesni ir artimesni pagrindinei siužeto formai, vadinas, ir senesni, negu seniausi knygiški variantai. Taigi, liaudies tradicijos ir knyginė literatūra dažnai gyveno visai savarankišką gyvenimą. Pasakojimas plinta ne spindulių, bet bangų pavidalu. Tiesa, kartais knygiški šaltiniai turėjo įtakos liaudies pasakojimams, kai kurie ir buvo iš knygų paimti, ypač pasijuokimai, bet tai tik atskiri atsitikimai, o ne taisyklė. Užtat knygiški variantai neturi jokios pirmenybės prieš liaudiškus, tai tik v i e n a s iš variantų. Didžiausia jų nauda yra ta, kad jie padeda nustatyti v ė l i a u s i ą motyvo kilmės datą. Knygiški variantai turi visą eilę savotiškumų, dažniausiai kilusių redaktoriaus plunksnos dėka, tad juos reikia skyrium nagrinėti nuo liaudies variantų ir tik paskum lyginti rezultatus.

Literatūrinei krypčiai reikia priskirti ir André Jolles, kuris pasakojamojoj tautosakoj norėjo surasti stilistinio ir psichologinio pobūdžio „paprastąsias formas". Jis pasakojamąją tautosaką skirsto į devynias rūšis (legenda,

sakmė, mitas, mįslė, patarlė, kasus ir memorabilę, pasaka, sąmojus), stengiasi kiekvienai rūšiai surasti būdingas „paprastas formas", kurios yra literatūrinės prigimties ir tautotyrininkui atrodo esančios per daug abstraktiškos.

Kai pats Bédier nemokėjo tiksliau nurodyti, kas yra toji pasakos pastovioji forma, ją bando surasti rusas V. Proppas, nagrinėdamas pasakas morfologiškai. Jo nuomone, pastovusai pasakos elementas esąs veiksmas arba funkcija. Tai toks pat atradimas, kaip ir išmintis, jog sniegas yra baltas. Proppas siūlo ir savotišką pasakų klasifikacijos sistemą, ne pagal siužetus, bet pagal pasakų kompoziciją, pagal jų struktūrines žymes. Tai nėra jokia naujiena, panašaus principo sistemą jau seniai siūlė J. G. Hahnas, kuri taip ir liko popieriuje, nes tai teoretinė konstrukcija, negalinti rasti jokio praktiško pritaikymo ir negalinti būti pagalbine tyrinėjimų priemone. Toks pat likimas laukia ir Proppo schemą stebuklingosioms pasakoms klasifikuoti. Jo formaliniai pasakų nagrinėjimai savo rezultatais ne kuo geresni už astralmitologininkų imponuojančias, bet dirbtines, kompozicijas.

Paveldimoji teorija. Vėl atgaivinti br. Grimmų paveldimąją teoriją bando švedas W. von Sydowas. Jo nuomone, stebuklingosios pasakos esančios tik indoeuropietiškų tautų nuosavybė ir paveldėtos iš indoeuropiečių protautės laikų, maždaug trečio tūkstančio metų pr. Kristų. Tuo tarpu novelinės pasakos ir pasijuokimai priderą semitiškoms tautoms, ir ši pasakojamosios tautosakos rūšis daugiau esanti linkusi į keliavimą. Savo teoriją jis remia tuo, kad stebuklingųjų pasakų trūkstą semitams ir Skandinavijoj stebuklingosios pasakos daugiau esti perduodamos iš vienos kartos į kitą, negu keliaujančios iš vienos tautos kiton. Stebuklingosioms pasakoms sunku esą nugalėti kultūrų ir kalbų sienas, jos reikalaują ypatingai gerų pasakotojų, ir iš kitur pas germanus atkeliavusios stebuklingosios pasakos negalį prigyti. Taigi, skolinimas ir keliavimas nesanti taisyklė. Įvairios tos pačios stebuklingosios pasakos redakcijos (panašių variantų grupės) esančios atsiradusios įvairiose kultūros srityse iš senos paveldėtos medžiagos izoliacijos dėliai. Šiuos paveldėtus tipus jis vadina o e k o t i p a i s, tai lokalinės kurios nors pasakos redakcijos. Ypatingos svarbos jis priduoda aziatiškų ir europietiškų pasakų skirtingumams, kurie atsiradę atsiskyrus Azijos indoeuropiečiams nuo Europos indoeuropiečių. Slavų pasakos dažnai daugiau rodą giminingumo aziatiškom, negu atitinkamom europietiškom pasakom.

Neaišku, kodėl stebuklingosios pasakos negali keliauti, kai toks keliavimas pripažįstamas kitoms pasakų rūšims. Jei indoeuropiečių pasakos galėjo toliau keliauti, patekusios į neindoeuropiečių tautas, tai kodėl jos negalėjo keliauti pačių indoeuropietiškų tautų tarpe? Turinio atžvilgiu maža tėra skirtumo tarp gero ir blogo pasakotojo, kalbų sienos prozos pasakojimams plisti nesudaro kliūčių, o lokalinės redakcijos (oekotipai) susidarė tik vėliau. Taigi, ir stebuklingųjų pasakų keliavimas yra visai galimas, kaip neindoeuropiečių, taip ir indoeuropiečių tarpe, ką parodė atskirų siužetų tyrinėjimai. Taigi, v. Sydowo teorija yra neįtikinanti.

Geografiniai-istorinis metodas. Šis metodas dar vadinamas ir suomiškuoju arba suomių mokykla, nes vyriausi jo kūrėjai buvo suomiai Kaarle Krohnas ir Antti Aarne. Tai nėra teorija tikra to žodžio prasme, čia nestatomos kokios nors naujos oro pilys, bet nuosaikiai paimama iš ankstyvesnių teorijų tai, kas jose yra teisinga ir papildoma praktišku, tautosaką benagrinėjant prieitu patyrimu. Ne teoretiškai spekuliuojant, bet dirbant konkretų liaudies tradicijų tyrinėjimo darbą, ypač betyrinėjant Kalevalos motyvus, buvo pastebėti tautosakos gyvenimą tvarką dėsniai, patyrimo keliu buvo surasta būdai ir priemonės, kaip atskirais atsitikimais galima lengviausiu ir patikimiausiu būdu bandyti išspręsti folklorininkus įdominančias problemas. Šie ypatumai ir sutcikia suomių metodui pastovumo charakterį, kuriuo nepasižymi daugelis skrajų spekuliatyvinių teorijų.

Suomių metodas pasakas nagrinėja istoriniu būdu —, kur ir kada kuri pasaka yra kilusi, reikia nustatyti kiekvienu konkrečiu atsitikimu. Jos geografinis išplitimas arba keliavimas galima nustatyti variantų lyginimo pagalba. Nei Indija, nei kuris kitas kraštas, negali būti v i s ų pasakų tėviške. Įvairiose vietose ir įvairiais laikais yra buvę sukurta pasakų. Tiesa, Indija yra daugelio pasakų tėviškė, bet ne visų. Europietiškos kilmės pasakų irgi yra. Kai kurios sritys ir kai kurios tautos pasižymi ypatingais sugebėjimais pasakoms kurti. Prie tokių sričių pridera Orientas ir pirmoj eilėj Indija, toliau katalikiškoji vakarų Europa. Iš Indijos kai kurios pasakos atkeliavusios iki Europos, tuo tarpu V. Europoj kilusios pasakos tepasiekusios ne toliau, kaip Rusijos Aziją. Taip pat yra buvusios tam tikros epochos, ypač palankios pasakoms atsirasti. Indijoj tai buvę senais priešbudistiniais laikais, o Europoj viduramžiuose. Prietaringa viduramžių dvasia, paslaptingumo ir misticizmo pamėgimas, sudarę patogią dirvą pasakų kūrybai. Tačiau kiekvienai pasakai reikia konkrečių tyrinėjimų keliu nustatyti kilmės vieta ir laikas.

Pasakos yra kultūros produktas. Jos daugiau plinta tradicijos, kaip literatūros keliu. Knygos seniau buvo brangios ir retos, skaityti maža kas temokėjo. Metrinei kūrybai keliauti trukdo kalba, pasakoms tai ne kliūtis. Net iki paskutiniųjų laikų pasakos pirmoj eilėj plinta žodžiu, taip iš senojo kontinento jos pateko į kolonijas. Mūsų laikais liaudies fantazija labai retai besukuria naujas pasakas. Novelės ir pasijuokimai yra jaunesni už stebuklingąsias pasakas.

Pagrindinė suomių mokyklos tėzė yra ši: k i e k v i e n ą s u d ė t i n g e s n ė l i a u d i e s t r a d i c i j a y r a k i l u s i t i k v i e n ą k a r t ą, t a m t i k r o j e v i e t o j e i r t a m t i k r u l a i k u, d a ž n a i j i y r a i š p i r m y k š t ė s s a v o t ė v i š k ė s b a n g ų p a v i d a l u p a p l i t u s i į v i s a s p u s e s, i r l a i k u i b e i v i e t a i k e i č i a n t i s d a u g i a u m a ž i a u p a k i t ė j u s i. Folklorininko uždavinys yra susekti tą pirmykštę arba pagrindinę šios tradicijos formą, surasti jos tėviškę ir kilimo laiką, nustatyti nukeliautąjį kelią ir pažinti įvykusią raidą. Toks liaudies tradicijų nagrinėjimas dažnai mums duoda pro-

gos įžvelgti į kultūrinius įvairių tautų santykius. Be to, sprendžiant šias problemas dažnai dar gauname atsakus ir į visą eilę kitų įdomių klausimų: kas kiekvienos tautos yra įdėta į vieną ar kitą laudies tradiciją, kokios sąlygos padėjo jai susidaryti, kokio ryšio ji turi su liaudies tikėjimais ir bendruomeniniu gyvenimu, kiek joje pasireiškia liaudies pažiūros, nusiteikimai ir kiti dvasios būsenos reiškiniai, trumpai — mes pažįstame jos kūrėjo pasaulėžvalgą ir psichologiją. — Taigi, kiekvieną siužetą reikia skyrium monografiškai išnagrinėti. Kai bus tai padaryta su visa eile bent svarbiausių siužetų, bus galima daryti bendras išvadas apie didesnes pasakų grupes, apie jų geografinį ir etninį pasiskirstymą. Pasakų tyrinėjimo technika yra išdėstyta A. Aarnes „Leitfaden der vergleichenden Märchenforschung" (Helsinki 1913) ir patobulinta K. Krohno „Die folkloristische Arbeitsmethode" (Oslo 1926).

Kai kurios suomių metodo skelbiamus principus tautosakininkai jau ir anksčiau vartojo, pav., R. Köhleris, iš dalies ir J. Bolte. Tačiau pastarasai daugiau kreipia dėmesio į atskirus siužeto epizodus ir jų kitimą, nori nustatyti, kas kiekvienos tautos yra įdėta į vienos ar kitos pasakos variantus, bet pirmykštės formos rekonstruoti nesiima. Suomių metodas susilaukė daug pasekėjų žymių folklorininkų tarpe, kurie juo vadovaudamiesi parašė eilę vertingų studijų, atspaustų daugiausia FFC serijoj. Prie jų tenka priskirti W. Andersoną (vokietis), N. P. Andrejevą (rusas), R. Th. Christianseną (norvegas), M. Haavio (suomis), L. Mackenseną (vokietis), neminint visos eilės mažiau žinomų folklorininkų. Žymiausias šio metodo kritikas yra A. Wesselskis, kuris suomių metodui prikiša, kad jis nepakankamai įvertinąs knyginės literatūros įtaką liaudies variantams.

Nevisados galima suomių metodu naudojantis tikrai nustatyti siužeto kilmės vietą ir laiką, dažnai tenka pasitenkinti tik apytikrėmis datomis. Rekonstruojant pirmykštę formą, nelengva išvengti tam tikro subjektyvizmo, tatai pareina, žinoma, ir nuo to, kas tą metodą naudoja ir kiek turi savo darbui medžiagos — ir geriausį metodą galima paversti karikatūra. Dvasios mokslų srityje daug kur tenka pasitenkinti tik reliatyvaus tikrumo išvadomis, o subjektyvizmo visiškai išvengti žmogiškai prigimčiai neįmanoma. Tačiau konkretūs darbai įrodė, jog pasakos istorijai ir geografijai nustatyti suomių metodas yra jei ne tobulas, tai geriausia priemonė iš visų iki šiol esamųjų.

Siužetinis ir formalinis pasakų tyrinėjimas. Suomių metodas savo dėmesį pirmiausia kreipia į pasakos turinį. Tačiau šalia siužetinio bei istorinio tautosakos nagrinėjimo būdo galimas dar ir kitas — stilistinis arba literatūrinis. Tada visas dėmesys bus kreipiamas į formą. Aišku, yra reikalingi abu liaudies tradicijų tyrinėjimo būdai, ir jie vienas kitam neprieštarauja. Rusų folklorininkas M. Asadowskis sako: „Pasaka, kaip ir kiekvienas kitas meno kūrinys, turi savo pagrinde tam tikrą menišką siekimą, kuris pasirodo visoje paveikslų eilėje kaip formą duodąs pagrindas, ir jų nušvietime pasidaro aiškūs visi atskiri elementai bei mažos stilistinės de-

talės. Todėl vienas svarbiųjų uždavinių yra surasti tą menišką siekimą, analizuoti meniškąjį planą". Daugiau tas pats autorius pastebi, jog stiliaus studijos nėra tik priemonė nustatyti vienokiam ar kitokiam pasakos sudėjimui. Stiliuje pasirodanti visa pasakos, kaip užbaigto meniško organizmo, pirmykštė esmė. Todėl reikią atsižadėti formą traktuoti tik kaip kažkokį grynai išorinį ar mechaninį reiškinį. Forma nėra tik paprasta išsireiškimo priemonių suma, bet organinė jų sistema, užbaigta ir pagal tam tikrus dėsnius sutvarkyta išsireiškimų grandinė. Pasakų stiliaus tyrinėjimai neturi pasitenkinti tik paprastu atskirų meniškų elementų suskaitymu, bet svarbiausias uždavinys turi būti — nustatyti kiekvieno atskiro formos elemento reikšmę pasakos meniškoje visumoje. Šis darbas yra neskiriamai susijęs su pasakotojų individualybės tyrinėjimais, nes, kaip sako Asadovskis, „kiekvienoje tautoje pasaka įgauna individualistinį vietinį ataspaudą, kuris yra atskirų pasakotojų jai suteikiamas". Užtat rusų folkloro mokykla, taip daug dėmesio kreipianti į pasakos stilių, labai didelės reikšmės skiria pasakotojo asmenybei, jo biografijos ir visos asmenybės tyrinėjimams. Rusų folklorininkai net taip toli nueina, jog ir pasakų rinkinius tvarko ne pagal turinį, bet pagal pasakotojus. Čia reikia dar pastebėti, jog tas pats pasakotojas tą pačią pasaką įvairiai pasakoja, atsižvelgdamas ir į klausytojų sudėtį.

Formalinis pasakų stiliaus tyrinėjimas turi prasmės ir yra reikalingas, todėl sveikintinos A. Jolles ir V. Proppo pastangos, kad ir jų prieitos išvados tuo tarpu yra labai problematiškos ir maža teduodą naujos šviesos. Reikia žinoti, jog literatūrinius pasakų tyrinėjimus galima pradėti tik tada, kai tą medžiagą kultūristorikas jau yra ištyrinėjęs suomių metodo pagalba, kitaip literatams gresia didelis pavojus nuklysti į šunkelius. Kitas būtinas dalykas — tai autentiški liaudies tekstai. Apie jokį „stilizavimą", žinoma, negali būti ir kalbos, tekstai turi būti užrašyti tarmiškai ir stenografiškai, bet ir to dar maža, griebiamasi technikos pagalbos, užrašomą ištisas pasakas fonografu ar magnetofonu, daroma pasakotojų nuotraukos mimikai ir gestams užfiksuoti, idealas būtų garsinė filma. Tuo tarpu turint netobulus užrašymus, stilistiniai pasakų tyrinėjimai veik neįmanomi. Tokius tekstus, pirma kritiškai išskyrus užrašytojo priedėlius, galima panaudoti tik kultūristoriniams arba siužetiniams tyrinėjimams.

Sociologinę pasakų pusę ypač akcentuoja vokietis Fr. Ranke. Į pasakas reikią žiūrėti kaip į g y v ą bendruomeninio gyvenimo reiškinį. Reikia pažinti pasakos reikšmė šiandieniniame tautos gyvenime. Jis sako: „Tautotyra pirmoj eilėj yra mokslas apie gyvą reiškinį. Ką ji nori surasti — yra tas dvasinis ir daiktinis turinys ir formos, kurios tradicijų rišamuose mūsų liaudies sluoksniuose dar šiandien tebėra gyvos, kuriose mūsų tauta gyvena. Tatai pritaikant pasakoms bus: tautotyrinis pasakų tyrinėjimas turi laikyti savo kilniausiu uždaviniu, kur dar yra galima, ištyrinėti pasakas jų dabartiniame gyvenime liaudyje; jų reikšmę liaudžiai". Tad labai svarbu yra pažinti toji bendruomeninė aplinka, kurioje pasaka ir pasakininkai gyvena, jų įtaka vieni kitiems.

III. ŽYMESNIEJI SENI PASAKOJIMŲ RINKINIAI

Seniausia iki šiol žinoma pasaka, kurios datą galima nustatyti, buvo rasta egiptiškame papiruse iš faraono Seti II laikų, apie 1250 m. prieš Kristų. Ją išskaitė E. de Rougé 1852 m. Jos turinys yra toks.

Kartą gyveno du broliai: vyresnysis Anupas, kuris buvo vedęs, ir jaunesnysis Bata, gyvenąs savo brolio namuose. Kai kartą Bata grįžo iš lauko namo nusinešti sėjai grūdų, brolio žmona ėmė prie jo meilintis. Jaunikaitis ją atstūmė ir išėjo į lauką. Bijodama, kad nebūtų įskųsta vyrui, moteris ėmė skųstis, kad jaunesnysis brolis norėjęs prieš ją pavartoti jėgą. Anupas patikėjo žmona, vakare pasislėpė už kūtės durų, ir su peiliu rankoje laukė grįžtančio brolio, norėdamas jį nužudyti. Tačiau Batą perspėjo karvė, prašnekusi žmogaus balsu ir jis pabėgo, šaukdamas pagalbon saulės dievą Ra. Dievas leido jų tarpe atsirasti pilną krokodilų upę ir Anupas negalėjo pasiekti brolio. Kai patekėjo saulė, Bata papasakojo broliui jo žmonos klastą, ir atsisveikinęs nuėjo. Nuliūdęs Anupas parėjo namo ir nužudė savo žmoną. Bata nuėjo į kedrų klonį ir paslėpė savo širdį kedro žieduose. Devyni dievai dovanojo Batai gražiausią merginą. Srovė nunešė jos kasą pas faraoną, kuris apsvaigo nuo jos kvapo ir tol nenurimo, kol negavo gražuolės per žmoną. Nedėkinga moteris išdavė faraonui savo pirmojo vyro paslaptį ir jis liepė nukirsti kedrą, kur buvo Bata širdis. Bata krito negyvas. Vyresnysis brolis, pamatęs putojantį alų ir susidrumstusį vyną, suprato, kad brolis yra pavojuje ir išėjo jo ieškoti. Rado lavoną, surado širdį, įdėjo ją vandenin ir davė Batai išgerti. Bata atgijo ir galvojo apie kerštą. Jis pasivertė jaučiu, brolis nuvedė jautį į faraono dvarą. Žmona pažino jautyje savo pirmąjį vyrą ir liepė nužudyti jautį. Iš nukritusių kraujo lašų išaugo du persikų medžiai. Žmona liepė tuos medžius nukirsti. Kertant medžius, įkrito jai į burną skiedrelė, ji pagimdė berniuką, kuris buvo ne kas kitas, kaip patsai Bata. Jis išaugo kaip faraono sūnus ir po tėvo mirties užėmė sostą. Tada nuteisė mirti nedorą moterį, pasikvietė brolį Anupą ir pasidalino su juo valdžią.

Šioj egiptiečių pasakoj randame visą eilę epizodų, kuriuos žino ir mūsų dienų pasakos. Iš viso pasaka primena mt. 303 ir ypač 315 B. Be to, plg. mt. *381 ir *452-3 (perspėją gyvuliai), 313-4 (magiška kliūtis), 302 (paslėpta gyvybė), 531 (poną sužavėjusi kasa). Pradžia panaši į biblijos pasakojimą apie Potifaro žmoną ir dorąjį Juozapą.

Kita apie 1000 m. pr. Kr. papiruse surašyta egiptiečių pasaka kalba apie karalaičiui išpranašautą mirtį, panašiai kaip mūsų mt. *932 A. Rampsinito pasaką (mt. 950) Herodotas užrašė Egipte apie 440 m. pr. Kr.

Pasakų motyvų randame babiloniečių epe „Gilgamešˮ (pilnas nuorašas iš apie 650 m. pr. Kr.). — Dar daugiau jų yra S. ir N. Testamente: Dievo apsilankymas pas Abraomą ir Lotą (plg. mt. 750), Tobio istorija su dėkingu numirėliu (plg. mt. 506), Saliamono sprendimas, kuriai iš dviejų moterų pridera vaikas (paralėlės senuose indų raštuose ir paveiksluose ant

Pompėjos sienų) ir kt. Biblijos pasakojimas apie Adomą ir Jievą rojuje turi paralėlių senuose indų ir persų šaltiniuose. — Pasakų kaip pavyzdžių randame Talmude ir Midraše, pav., mt. 875, 1510. Hebrajų pasakojamoji literatūra labai gausi, ypač pasakėčiomis, novelėmis ir pasijuokimais, bet jie neturi stebuklingųjų pasakų. — Graikai ypač mėgo gyvulines pasakas. Esopui priskiriamos pasakėčios yra kilusios įvairiais laikais iš įvairių šaltinių. Labai plačiai paplitęs yra milžino apakinimo pasakojimas (mt. 1137), žinomas iš Odisėjos, kur iš viso yra daug pasakų motyvų; taip pat jų yra ir graikų mituose, pav., Heraklio kova su Hydra (plg. mt. 300), gydą obuoliai iš Hesperidžių sodo (plg. mt. 551). Vienoje V a. pr. Kr. vazėje nutapyta, kaip žmogėdra nužudo savo dukteris, nes nykštukas sukeičia kepures (plg. mt. 531, 1119). — Praktiška romėnų dvasia nelabai buvo palanki pasakoms klestėti. Nemaža pasakų į romėnų imperiją atnešė graikės vergės, romėnų vaikų auklėtojos. Ovidius ir Apuleius naudojosi pasakų siužetais. Pastarasai III a. po Kr., liaudies motyvais sekdamas, sukūrė savo „Amūrą ir Psichę“ (mt. 425 A).

Žymiausi indų pasakų rinkiniai yra „Pancatantra“, t. y. penkios knygos, ir „Katasaritsagara“, t. y. pasakojimų srovių okeanas. Pirmoji buvo parašyta sanskrito kalba apie 300 m. pr. Kr. greičiausia Kašmire ir iš ten paplito po visą Indiją. Tai yra pamokymų knyga, ypač gyvenimo išmintįes ir valstybės reikaluose. Jos moralė skiriasi nuo Europos tautų moralės: kas yra gudrus ir klastingas, tas laimi ir esti laimingas, kas kvailas ir neapgalvotai elgiasi — žūva. Rinkinys susideda iš penkių knygų: pirmoji knyga skirta politikai, veikia gyvuliai; antroji knyga skirta gyvenimo išminčiai, nagrinėją draugystės naudingumą, veikia paukščiai; trečia knyga skirta karo reikalams; ketvirtoj knygoj pasakojama apie lengvatikius, kurie patiki apgavikams ir visko netenka; penktoj knygoj perspėjama nuo neapgalvotos veiklos. Visos tos išmintys perteikiamos pasakojant atitinkamas pasakas. Rinkinys 750 m. buvo išverstas arabiškai, XI a. graikiškai, XII a. hebraiškai, o iš hebrajų kalbos 1263-78 m. išverstas lotyniškai ir 1480 m. atspausdintas. Pirmas vokiškas leidimas pasirodė 1483, itališkas 1583, buvo padaryta daugelis ir slaviškų vertimų. Tuo būdu Pancatantra, ypač jos pirmoji knyga, turėjo didelės įtakos v. Europos literatūrai. Visose kalbose ir literatūrose, ypač viduramžių pasakojimų rinkiniuose, randame šio indiško veikalo pėdsakų. Jo įtaką liaudies pasakoms ypač užakcentavo Benfey (ž. Indiška teorija).

Kitas garsus indų pasakojimų rinkinys yra Katasaritsagara, turįs apie 5—600 pasakojimų ir priskiriamas autoriui Somadevai. Jis medžiagą ėmęs iš senos indų „Kvailių knygos“, parašytos prieš 492 m. po Kr. Šiame rinkiny randame visą eilę istorijų apie apgavikus ir vagis, kurios koncentruojasi apie gudrų vagį Mūladevą, panašiai kaip lietuviuose apie Klimą (ž. mt. 1525). Taip pat yra daug pasakojimų apie [illegible]ganas. Labai daug šiame rinkiny randamų motyvų užtinkami populiariosiose, labiausiai išplitusiose v. Europos pasakose.

Garsusai „Tūkstanties ir vienos nakties" pasakų rinkinys arabiškų vertimų dėka iš Oriento pasiekė Europą. Arabai pirmoj eilėj pažymėtini kaip tarpininkai pasakų srity. Šaltiniai sako, jog minimas rinkinys X a. iš persų kalbos buvo išverstas į arabų kalbą. Persiškas originalas iki šiol nėra rastas. Tačiau tai nėra vienų persų ar arabų kūrinys. Jame pastebime visą eilę įtakų: pagrindą sudaro persiškai-indiškos tradicijos, paraleles randame indų ir persų liaudies pasakojimuose, daugelis novelių ir anekdotų yra Bagdado kilmės, galop labai ryški yra ir egiptiečių įtaka. Yra čia pasakų babiloniškos ir žydiškos kilmės, yra net ir krikščionystės įtakos, tačiau Europa „1001 nakties" rinkiniui daug mažiau teturėjo įtakos, negu jis Europai. Šiame rinkinyje randame tokius motyvus, kurie žinomi ir lietuvių pasakoms: 301, 325, 331, *422, *422A, 467, 513A, 545 B, 551, 560, 561, 562, 563, 575, 613, 653, 670, 676, 706, 707, 780, 884, 1137. Žinoma, ne visos šios pasakos yra kilusios tiesiog iš „1001 nakties" rinkinio, daugelis jų turi tik bendrą trečią šaltinį. Europai „1001 nakties" rinkinys liko prieinamas iš Gallando vertimo 1704—1717 m., tačiau daugelis pasakų jau daug seniau buvo pasiekusios Europą tradicijos keliu, t. y. gyvu žodžiu.

Katalikiškuose viduramžiuose susidarė labai gausi pasakojamoji literatūra, tarnaujanti pamokslininkams kaip pavyzdžiai (vad. exempla). Taip elgtis skatino jau popiežius Gregorius Didysis apie 600 metus. Petras Alfonsas apie 1110 m. sudarė savo „Disciplina clericalis", kur buvo krikščioniškos moralės mokymo reikalams panaudota 34 pasakėčios ir kiti pasakojimai. Tikra exempla žydėjimo gadynė prasideda XIII a. Vyskupas Jokūbas iš Vitry (1165—1240) pamokslų reikalams pritaikė 420 pasakaičių, jų tarpe randame motyvus 756 B, *996, 1430. Žymiausią šios rūšies rinkinį sudarė domininkonas Jonas Bromyardas (miręs 1418), pavadintą „Summa praedicantium", kur patiekė apie 1000 dvasinio ir pasaulinio turinio pasakojimų. Juos šimtmečiu vėliau panaudojo Jonas Pauli savo garsiam pasijuokimų rinkiniui „Schimpf und Ernst".

Tos pačios „exempla" literatūros rūšiai pridera ir garsioji „Gesta Romanorum". Tai buvo mėgiamiausia pasiskaitymų knyga viduramžiams baigiantis, sudaryta tuoj po 1300 metų. Rinkinio autorius nežinomas, aišku, jis buvo dvasininkas, gyvenęs kur nors vienuolyne apie Bodeno ežerą. Jis buvo gerai susipažinęs su tuolaikine anglų literatūra. Seniausias rankraštis, datuotas 1317 m., yra žuvęs, dabar turimas ankstyviausias rankraštis yra 1342 metų. Šis rinkinys buvo taip pamėgtas, kad yra išlikusios net 138 rankraštinės jo kopijos. Pirmos trys spausdintos laidos pasirodė 1472 — 1475 m. Utrechte ir Kölne, rinkinys buvo išverstas į visą eilę Europos kalbų: olandų 1481, vokiečių 1489, anglų 1500, prancūzų 1521, baltarusių 1877, lenkų 1894 ir kt. Šiame rinkinyje jau pastebime nusikreipimą nuo viduramžiškų vienuolių idealų. Vietoj atsivertimo istorijų ir legendų apie įvairius stebuklus ir šventuosius, kurių pilna buvo viduramžių literatūra, čia randame riterius, su išgalvotais romantiškais vardais, spalvingai piešiamas jų fantastiškas likimas. Duodami anekdotai, paimti iš antikos ir viduramžių autorių

(Senecos, Maximo, Gervasiaus, Petro Alfonso), dedamos sakmės apie karalius ir kunigaikščius, pradedant Aleksandru Didžiuoju ir baigiant Fridrichu II. Pasakojimams duodamos mįslingos antraštės, gale pridedami moralai — išvados. Pasakojimų skaičius įvairiose laidose svyruoja tarp 150 ir 283. Jų tarpe randame per 20 pasakojimų, kuriems paralelių užtinkame ir liaudies tradicijose. „Gesta Romanorum" rinkiny randame šiuos ir lietuviams žinomus motyvus: 566, 660, *787, 921 A, 923, 1626, 1950. Ar turėjo „Gesta Romanorum" tiesioginės įtakos liaudies pasakojimams? Dėl to ginčijamasi. Bendro sprendimo negali būti, tatai reikia nustatyti kiekvienu konkrečiu atsitikimu. Tačiau kad rinkinio autorius ar autoriai, be rašytinių šaltinių, dar naudojosi ir liaudies tradicijomis ir jas literatūriniai perdirbinėjo, yra visiškai aišku.

Visai skirtingos nuo viduramžių „exempla" literatūros yra Straparolos „Žavėtinos naktys" (pirma dalis pasirodė 1550 m., antra dalis 1553 m. Venecijoj). Čia randame pasakojimus, anekdotus ir mįsles, imtas iš įvairių autorių, lotynų ir prancūzų pasakėčių, bet daugiausia, ypač pasakos, yra paimta iš italų liaudies. Autorius gyveno tarp XV a. pabaigos ir XVI a. vidurio. Rinkinio rėmai panašūs į Boccaccio: Murano saloj prie Venecijos susirenka vyskupo rūmuose būrys kilnių damų, merginų ir vyrų, kurie per 13 nakčių pasakoja istorijas. Iš 74 pasakojimų 53 yra obscioniški, todėl rinkinys pakliuvo į „index librorum prohibitorum". Tačiau jis turėjo nemažą pasisekimą ir susilaukė daug laidų bei vertimų: prancūziškai 1560 m., vokiškai apie 1575 m., ispaniškai 1583 m. Šiame rinkiny, kitų liaudiškų pasakojimų tarpe, randame tokius ir lietuviams žinomus motyvus: 325, 326, 506, 670, 901, 1351, 1641.

Pirmu europietiškų liaudies pasakojimų rinkėju tikra to žodžio prasme turi būti laikomas neapolietis Basile (1575 — 1632). Jis daug keliavo, buvo įstojęs Venecijos kariuomenėn savanoriu, dalyvavo literatūros gyvenime, užėmė įvairias vietas. Jo pasakų rinkinys „Pantamerone" buvo atspaustas jau autoriui mirus, Neapolyje 1634-6 m. Čia randame 75 pasakas, paskirstytas į 5 dalis. Visą medžiagą jis ėmė iš italų liaudies tradicijų ir tuos liaudies kūrinius sąžiningai atpasakojo. Straparolos rinkiniu jis nesinaudojo, greičiausia jo visai ir nežinojo, tik 4 pasakojimai yra bendri Straparolai ir Basile, tačiau aiškiai matyti, jog Basile juos savarankiškai rašė. Jį žavėjo liaudies kalbos turtingumas ir sąmojai, todėl jo pasakos ir kai kurie kiti raštai buvo išleisti neapolitaniška tarme. Jo stilius labai įvairus, vaizdus ir gyvas, pilnas sąmojaus ir satiros, gyvi ir gražūs gamtos vaizdavimai. Veikėjai mėgsta sakyti ilgas ir perdėtai iškilmingas kalbas, suokia besaikes meilinimosi giesmes arba griausmingai koliojasi per kelis puslapius. Labai originalūs yra jo palyginimai, pilni pajuokos ir kontrastų, nėra obscioniškumų. Visame rinkinyje nerandame nė vieno krikščioniškųjų legendų šventojo, angelo ar velnio. Negamtiškos būtybės yra arba geros fejos (fata) arba nedorėliai žmogėdros (uorco). Orientalines pasakas jis bus pažinęs Kretoj. Rinkinio rėmais paimtas mt. *446: išgelbėtas karalaitis surinko mieste 10 ge-

riausių pasakotojų, kurios pre 5 dienas pasakojo jam su maure pasakas; dešimtoji buvo tikroji jo išgelbėtoja Zoza; ji papasakojo savo likimo istoriją; patyręs tiesą, karalaitis liepė apgavikę maurę gyvą palaidoti, o pats vedė Zozą. „Pantamerone" randame šiuos pasakojimų motyvus, kurie ir lietuviams yra gerai pažįstami: 300, 303, 310, 313, 314, 403 A, 407, 425 A, 501, 510, 513, 516, 545 B, 552 A, 559, 560, 563, *572, 621, 653, 675, 706, 883 B, 900, 1381, 1387, 1643. Tolimesnei Europai „Pantamerone" tiesioginės įtakos per vertimus neturėjo. Panašumai su kitų Europos tautų liaudies tradicijomis yra atsiradę žodinio liaudies tradicijų keliavimo dėka. Žinoma, tai dar visiškai nereiškia, jog visi aukščiau minėti motyvai atkeliavo į Lietuvą tiesiog iš Italijos — jie galėjo pasiekti Lietuvą įvairiais keliais, tačiau kaip itališki, taip ir lietuviški variantai yra kilę iš vieno ir to paties bendro pirmykščio šaltinio, kuriam nustatyti reikia kiekvieną motyvą skyrium išnagrinėti.

Ši trumpa žymesniųjų pasakojimų rinkinių apžvalga buvo padaryta norint parodyti, kaip atsargiai reikia vertinti pasakojamosios tautosakos tautinis pobūdis, nes daugelis pasakų, kurias kai kas yra linkęs laikyti grynai l i e t u v i š k o m i s ir daryti toli einančių literatūrinių ar psichologinių išvadų, yra labai plačiai ir seniai žinomi motyvai. Galima sakyti, jog didelė žinomųjų pasakų dalis dabar yra beveik visos žmonijos nuosavybė, o jų pirmykščiam šaltiniui surasti reikia ilgų ir nuodugnių studijų.

IV. LIAUDIES PASAKOJIMŲ SUSIDARYMO VYKSMAS

Motyvas, siužetas ir tema. Pirmiausia kas yra motyvas. Šiame kataloge motyvu paprastai vadinamas tam tikras užbaigtas pasakojimas, susidedąs iš visos eilės nuotykių ir epizodų, tai bus tam tikras pasakojimo t i p a s, turįs savyje užbaigtą siužetą, kuris su nedideliais nukrypimais pasikartoja visuose variantuose. Tokio principo laikantis sudarytas ir Aarnes katalogas. Tačiau ir jame yra padaryta išimtis katalogo numeriams 1—5 ir 1000 — 1199. Čia atskiru numeriu žymimas ne visas pasakojimas, bet atskiri užbaigti jo epizodai, kurie pasakojimuose įvairiai tarpusavy surišami. Kai kurie tautosakininkai ir yra linkę motyvo vardu vadinti ne visą sudėtinį pasakojimą, bet jo atskiras, daugiau mažiau savyje užbaigtas, dalis arba epizodus. Taip A. Weselowskis griežtai skiria motyvą nuo siužeto, ir į motyvą jis žiūri kaip į nedalomą vienetą, tam tikrą formulę arba nedalomus pasakos elementus, kuriuos sujungus gauname siužetą arba pilną pasakojimą. Plačiai šį klausimą nagrinėja A. Christensenas (Motif et thème. FFC 59. Helsinki 1925). Jo nuomone, motyvas sudaro tam tikrą pilną ir užbaigtą epizodą. Yra motyvų, kurie susidaro iš daugelio dalinių motyvų (motifs partiels). Pastarieji skyrium paimti negali egzistuoti, paprastai jie yra tik vieno kurio pilno motyvo sudėtinė dalis. Iš kitos pusės du ar daugiau nepriklausomi ir pilni motyvai, kurie vienas kitą gali papildyti, dažnai sudaro natūralų ir logišką sąryšį turintį motyvų junginį. Tai bus jungiamieji motyvai

(motifs correspondants). Pav., pasakojimas apie gulbėmis pasiverčiančias mergaites (400): prie vandens nusileidžia kelios gulbės, padeda ant kranto savo plunksnas, pasiverčia mergaitėmis ir maudosi (dalinis motyvas); herojus paima vienos jų plunksnų rūbus, mergaitė nebegali pasiversti gulbe ir lieka prie jo (kitas dalinis motyvas, kurie kartu sudaro pilną motyvą); po kurio laiko moteris susiranda savo plunksnas ir pasivertusi gulbe pabėga, pranešusi vyrui, kad jei jis ją myli, galės surasti tolimoj šaly (dalinis motyvas); herojus po didelių vargų galop suranda savo žmoną (kitas dalinis motyvas). Šiame pasakojime mes turime keturis dalinius motyvus, kurie sudaro du pilnu motyvu: įsigyjimas moters (fejos), pagrobus jos plunksnų rūbus ir pražuvusios žmonos suradimas. Šiedu pilni motyvai bus jungiamieji motyvai, tačiau jie ne visados yra sujungiami, pav., pasakojime 313 A moteris nebando nuo vyro bėgti, o pasakojime *404 vyras neina žmonos ieškoti. Be to, pasaka ar sakmė nesusidaro tik iš vienų motyvų, jose yra daug ir paprastų santykių elementų (éléments de relation simples), kurie cementuoja visą pasakojimą. — Tuo tarpu t e m o s terminu Christensenas vadina pagrindinę idėją, išreikštą vienu motyvu arba motyvų junginiu. Pav., pasakojimų 506 pagrindinė idėja bus: kilnus darbas yra atlyginamas. Tačiau ne visuose pasakojimuose tema yra aiški, daugelyje jų tema yra antraeilis dalykas, visas dėmesys nukreiptas į pačių nuotykių įdomumą, į nuteikiančią motyvo ir motyvų sudėtį. Daugelis pasakojimų apie nuotykingas keliones ir istorinių sakmių neturi jokios temos arba pagrindinės idėjos. Kitur ji yra neryški ir nei pasakotojams, nei klausytojams nerūpi. Pav., mt. 1000—1029 arba 1060 — 1140 pagrindinė idėja yra: protas ir sumanumas nugali didelę fizinę jėgą, tačiau klausytojus interesuoja ne pati tema, jie jos dažnai nemato, o pats siužetas, ir jo detalės, vykęs motyvų ir nuotykių sudėstymas.

Kai kas, pav., Rittershaus, buvo linkęs manyti, kad pasakos ne visada buvusios tokios, kokias dabar jas matome. Pradžioje buvę tik palaidi motyvai, atskiri epizodai, kurie vėliau visai pripuolamai būdavę sujungiami, ir taip atsiradusios pasakos. Jeigu ištikrųjų pradžioje būtų teegzistavę atskiri motyvai, kurie paskum buvo kaip pakliuvo sujaukti, tai pasakose mes matytumėm didžiausią sąmišį, ir jokiu būdu negalėtumėm gauti tokių nuosakių ir organiškų pasakojimų, kokius dabar turime. Atskiri motyvai negali gyvuoti, jie išsilaiko ir keliauja tik surišti į pasakojimus. Ne atskiri motyvai daro įtakos pasakoms, bet vienas sudėtinis pasakojimas kitam, tačiau pasakojimo visuma nuo to nenukenčia ir ilgus amžius lieka ta pati. Pav., visoj Europoj žinomą pasaką apie stebuklingą paukštį (567) randame jau XIV a. persų rinkiny Tuti — Nameh, ji savo pagrindinėmis dalimis visai atitinka šių dienų liaudies variantus, vadinas, per 600 metų iš pagrindų nepakito. Taigi, kiekviena sudėtinė pasaka yra iš pat pradžių organiškas ir pastovus kūrinys, kilęs tik vieną kartą tam tikroj vietoj ir tam tikru laiku, bet ne pripuolamas motyvų konglameratas, be jokio vidujo sąryšio, pripuolamai įvairiose vietose vis iš naujo sudaromas. Kadangi atskiri motyvai savarankiškai negali egzistuoti, tai ir bandymai sudaryti ne ištisų pasakojimų arba tipų, bet jų su-

dedamųjų dalių arba motyvų katalogus yra nevykę ir negali būti realūs. Kiekviena tokia sistema (pav., A. Christenseno ar S. Thompsono) skaldo organišką pasakojimų struktūrą ir aiškumo bei patankumo vietoj pridaro tik painiavos. Todėl Aarnes sistema yra daug realesnė. Tik jo pasakojimų numerius tiksliau būtų vadinti t i p a i s, o ne motyvais, tačiau pastarasai terminas yra labiau įsigalėjęs, todėl ir buvo čia paliktas. Pagal Aarnes sistemą motyvais vadiname tipus arba siužetus, o motyvus siaura prasme vadiname epizodais.

Dažnai vieno-kurio tipo variantų grupė tam tikroje srityje ar tam tikru laiku įgyja kai kurių bendrų laikinių, lokalinių ar tautinių ypatumų, kuriais jie skiriasi nuo kitų variantų. Tokią variantų grupę vadiname r e d a k c i j a (vok. Fassung). Jų pažinimas, išskyrimas ir aptarimas yra svarbus darant atskirų pasakojimų tipų nagrinėjimus.

Formulės. Pasakose dažnai kartojami tam tikri išsireiškimai arba formulės. Tai yra didelis pasakotojui palengvinimas, ypač arąnkus dviem kritiškais momentais: pasakojimą pradedant ir jį baigiant. Iš čia susidarė tam tikros nuolat pasikartojančios pasakų p r a d ž i o s ir p a b a i g o s formulės.

Dažniausia pasakos pradžios formulė yra: „Vieną kartą buvo... Es war einmal (vok.)... Il y avait une fois (franc.)... Once upon a time (angl.)..." Šią formulę žinojo jau Aristophanes. Yra ir asmeniško pobūdžio įžangų: „Dabar aš jums papasakosiu... Aš noriu papasakoti... Aš žinau..." Yra ir ilgesnių pradžios formulių: „Dabar, broliai, aš jums pasakysiu pasaką: kam nepatinka, gali neklausyti, ir kai mes pradėsime, tegu netrukdo" (rus.). Pastebime pastangų ir įtikinti klausytojus pasakojimo tikrumu, nes klausytojai reikalauja tiesos, nenori „melų". Tada pasakojimui suteikiamas lokalinis charakteris: nurodoma vieta, laikas ir asmenys, pačiam taip atsitikę, arba atsakomybė už pasakojimo tikrumą sudedama kitiems asmenims: taip pasakojęs jo senelis, taip atsitikę jo geram pažįstamam. Tokius įtikinimus mes paprastai sutinkame sakmėse, tuo tarpu pasakose dažniausiai sakoma: „Senais laikais vienoj šaly (už 9 girių ir 9 kalnų) buvo t o k s karalius..." Apskritai, pasakos teisingumo užtikrinimas yra nerimtas. Pav.: „Klausykite, jeigu norite, sužinosite įdomią istoriją, kurioje nėra jokio melo, išskyrus gal būt vieną ar du" (bretonai ir prancūzai). Arba: „Buvo kartą, kaip ten kartą buvo; jeigu būtų nebuvę, nebūtų pasakojama; taigi, buvo kartą..." (rumunai). Vengrijoj, Balkanuose ir Oriente yra išplitusi tokia pradžios formulė: „Buvo taip kartą, nebuvo taip..."

Randame ir perėjimo formulių nuo vieno epizodo prie kito: „Dabar mes vėl grįšime prie princo... Leiskime jam bėgti ir žiūrėkime, kaip NN elgėsi su karalaitėmis... Leiskime dabar X su tarnaite keliauti, pasakojimas nori krypti į Y, kuris vienas toliau buvo nukeliavęs..." Tai viduramžiškos pasakojimo technikos liekana. Lietuvių pasakose tokie perėjimai labai reti, pasitenkinama trumpa pastaba: „Tuo laiku... O dabar..." Kartais įspūdžiui sustiprinti pasakotojas ir tiesiogiai kreipiasi į klausytojus: „Jūs galite su-

prasti, kaip jie verkė dėl savo vargšų vaikų... Ir ar jūs manote, kad galėjo rasti... Kągi turėjo jie daryti..."

Tačiau visų gausingiausios ir įdomiausios yra pasakų pabaigos formulės, kurių daug ir įdomių turi ir mūsų pasakos. Daugelis pasakų baigiasi vestuvėmis ar šiaip puota (juk pasakos pabaiga turi būti laiminga!), o toje puotoje ir pats pasakotojas buvęs. Tvirtinimas, jog ir jis ten alų midų gėręs, per barzdą varvėję, o burnoj nieko neturėjęs, žinomas ir rusams. Nepaprastos dovanos ir jų praradimas (stiklo batai, popieriaus kepurė, vaško kumelaitė ir t. t., ž. mt. 1880) randami taip pat Rytprūsiuose, Pomeranijoj, Westfalijoj, Valonijoj ir Prancūzijoj. Dažnai dar pasakotojas tvirtina, kad kaip tik tų nuotykių vietoj jį įdėję į patranką, šovę ir jis čia pat nukritęs. Kartais pasakotojas skundžiasi, jog į tą didelę puotą visus pakvietę, tik jį ir jo klausytojus užmiršę pakviesti. Apie pasakų herojus dažnai sakoma: „Dar ir dabar tebegyvena, jeigu nenumirė". Pasakotojas juos dargi pažinęs. Pav., Veronika Kurulaitė nuo Palėvenės (Panevėžio aps.) taip baigdavo man pasakojamas pasakas: „Ir aš pažinau kunigą ir poną, dvaran dirbtų eidavau, karaliaus tai nepažinau... Kai tą saldotėlį tai ir aš pažinau... Kai Adomą su Ona tai jaunystėj teko pažinti, kai girion nuėjo nebemačiau, kad ir teko per tą girią cit... Tas dvaras tai teko matyt, kai karaliaus tai nemačiau... Dar ir man kailinius davė..." ž. LTA 979 (86-7, 89-91). Kartais pasakotojas pabaigos formulę labai vykusiai pritaiko esamoms aplinkybėms. Pav., man teko užrašinėti pasakas iš gero pasakoriaus Petro Navarcko (Kupiškio v.), jis buvo užkuriomis vedęs Minkevičaitę ir neseniai jų kaimas išsiskirstė vienkiemiais, be to, jam tuokart skaudėjo koją ir dantį, tai jis vieną pasaką taip baigė: „Aš ten buvau, alų midų gėriau, kaip pasigėriau, tai mane įdėjo mozieriun, kaip mane šovė, tai ir atšovė ant Minkevičių. Kalbėjom kalbėjom ir susikalbėjom va su tokia boba, ten prie lango sėdi. Dabar išsikėlėm vienkiemiuos, o man dantį sopa, tai nei tos bobos nebereikia, nieko". Kitą pasaką taip baigė: „Ir aš gėriau, ale kai dantys skauda, šalto šilto bijo, tai nedaug ir teišgėriau. ž. LTA 979 (8-9).

Ir pačioje pasakos eigoje randame tam tikrų paštovių išsireiškimų. Pav., pagalbininkų atgydytas herojus dažniausiai taip prabyla: „Kaip ilgai ir gardžiai aš miegojau..." Slibinas arba velnias, pajutęs paslėptą žmogų, klausia: „Kas čia smirda žmogaus dvasia?" Panaši scena ar padėtis paprastai atvaizduojama tais pačiais vaizdais ar net ir žodžiais. Pav., tokiu būdu norima parodyti, kaip greit galima lėkti erdve ant kokio nors magiško daikto arba dvasių nešamam — žmogui vėjas nuneša kepurę, prašo ją paimti, bet gauna atsaką: „Ji jau liko trečioj karalystėj".

Nors pasakos yra prozos kūriniai, tačiau jose neretai randame ir eilėtų posmelių. Eilėmis dažniausiai kalba pasakos svarbieji herojai, eilėta kalba papasakoja savo likimą nuskriaustieji (ž. mt. 450, *452, *453), dažnai eilėta kalba pasakose vartojama tam tikroms magiškoms formulėms išreikšti, sutartu būdu susišaukti (ž. mt. 123, 327 C, *425 D), taip pat situacijoms ap-

sakyti, kurios yra ypač svarbios, ir kelis kartus tenka pakartoti. Tokie eilėti posmeliai yra dainuojami, tikriau ripuojami.

Yra visa **f o r m u l i n i ų p a s a k ų** rūšis (mt.. 2000—2300). Tačiau formulinio pobūdžio turi ir šiaip pasakos, pav., mt. 555, 1415, 1430, 1696. Didelė formulinių pasakų dalis (mt. 2000 t. t.) yra dainuojamos, todėl dažnai jas klaidingai priskiria prie dainų. Žymiausi šios pasakų rūšies tyrinėtojai yra amerikietis A. Tayloras (ž. HDM II 164 - 191) ir suomis M. Haavio (ž. FFC 88-9). Formulinėms pasakoms būdingas yra kartojimo pamėgimas. Greičiausiai jos turi ankštaus ryšio su kai kuriomis ritualinėmis apeigomis. Kai kurios jų yra labai plačiai pasklidusios ir greičiausia bus indiškos kilmės. Pav., „Žekelio giesmę" (mt. *2010) randame Indijoj, Persijoj, pas kirkizus ir visoj v. Europoj. Apie šį motyvą yra labai daug prirašyta, tačiau jo kilmė ir reikšmė galutinai neišaiškinta, greičiausiai motyvas bus indiškos kilmės. Tuo tarpu mt. *2010 I esąs švediškas. Mt. 2025 žinomas tik šiaurės Vokietijoj, Anglijoj, Skandinavijoj, Pabaltėj ir Rusijoj. Mt. 2033 nežinomas pietų Europoj, daugiausia išplitęs šiaurės ir rytų Europoj (norvegai, anglai, danai, vokiečiai, estai, suomiai, lietuviai ir rusai). Atsargaus tarno motyvas (*2040) minimas jau Petro Alfonso (apie 1110 m.) ir kiek vėliau Vokietijoj ir Prancūzijoj. Šio motyvo liaudiški variantai reti, jis bus greičiausiai rytietiškos kilmės. Apie varną ant smaluoto stogo (mt. 2017) iki šiol rasta variantų tik suomiuose ir lietuviuose. Vakarų Europoj ir Anglijoj paplitusi formulė apie savaitės įvykius (pirmadienį veda, o šeštadienį jau žmoną laidoja), teko pastebėti ir lietuviuose. — Apskritai, formulinės pasakos yra senas ir labai įdomus žmonijos kultūros reiškinys, maža teišaiškintas, nes tyrinėjimams labai trūksta medžiagos — liaudies variantų. Daugelis tautosakininkų, matyt, į jas neatkreipė dėmesio, laikydami tai vaikų žaidimu.

Epiniai įstatymai. Apie epinius įstatymus negalima kalbėti gamtos mokslų įstatymų prasme, nes jie nėra be išimčių. Jie tvarko gyvosios kalbos sukurtų epinių veikalų gyvenimą, ir nuo rašytinės literatūros dėsnių žymiai skiriasi, maždaug taip, kaip tarmės skiriasi nuo literatūrinės kalbos.

Jau norvegų folklorininkas Moltke Moe bandė nustatyti epinių liaudies kūrinių **k i t i m o** įstatymus laikui bėgant, tad jo įstatymus galima pavadinti istoriniais liaudies kūrinių **g y v e n i m o** įstatymais. Tame istoriniame epinių liaudies kūrinių kitimo vyksme jis skiria šiuos veiksnius: I. Bendrai psichologiniai faktoriai: 1. linkimas motyvus plastiškai išplėsti, toliau vystyti ir priešingai — sutraukti, bet be jokios pašalinės įtakos, turint prieš akis tik vieną ir tą patį motyvą; 2. motyvų tarpusavio įtaka vieni kitiems, linkimas sujungti, analoginti ir priešingai — išskirti (čia turima galvoj ne tik liaudies motytvų įtaka vieni kitiems, bet ir literatūrinė įtaka liaudies kūrybai); II. Istoriniai faktoriai: 3. kitimas laikui bėgant, motyvui keliaujant iš vienos šalies į kitą, nuo vienos tautos prie kitos — tai bus prisitaikymas laiko, vietos ir klausytojų sudėties reikalavimams, prisitaikymas naujoms

kultūrinėms ir istorinėms sąlygoms (tik išorinis ir esminis kitimas, racionalizavimas ir sujuokinimas, religinė įtaka, pritaikymas luomams ir užsiėmimams); III. Individualiai psichologiniai faktoriai: 4. pasakotojo ar dainininko asmenybės įtaka (atmintis, poetiniai gabumai, išsireiškimo galia, galop dar lytis, užsiėmimas, pasaulėžiūra, gyvenimo patyrimas). — Kaip matome, epinei liaudies kūrybai pakisti daro įtakos daug daugiau veiksnių, negu rašytinei literatūrai. Šiuose labai bendrai formuluotuose, iš folkloristinio patyrimo semtuose, dėsniuose yra apimti visi galimi liaudies epinių kūrinių kitimai. Kiti folkloristininkai tik smulkiau suskaldė jau Moes pastebėtus dėsnius, labiau juos specializavo.

Danas Akselis Olrikas stengėsi pažinti ne tiek motyvų kitimo dėsnius, kiek pačius epinės liaudies kūrybos s t i l i a u s s u s i d a r y m o įstatymus, todėl jis savo surastas taisykles vadina „kompozicijos taisyklėmis" arba „konstruktyvinėmis formulėmis". Dalis tų jo įstatymų yra bendri kūrybai iš viso: veiksminė logika ir plastika, veiksmo vieningumas, koncentravimasis apie svarbiausiąjį asmenį. Kiti įstatymai yra būdingi liaudies kūrybai, ramios pradžios ir pabaigos formulės, schematizavimas, turinio apžvelgiamumas, pakartojimai (paprasti ir laipsniuoti), trijų skaičiaus pamėgimas, sceniškas dvejumas, priešingumas tarp vyriausio herojaus ir šalutinių asmenų (vyriausio herojaus pradinis nežymumas). Ypač verti dėmesio epinio pasakojimo pasikartojimai ir trijų kartų laipsniavimas, priešingybė tarp žygio sunkumo ir veikiančiojo jėgų. Paprastai esti trys užduoti darbai arba draudimai, trys pavojai ir juos pašalina trys stebuklai. Kuo tolyn, tuo pavojai darosi didesni, užduodami darbai sunkesni. Jei du kartu herojus pralaimėjo, tai trečią kart laimės, nors tai bus pats sunkiausias uždavinys. Jei dviem asmenim (broliam) nepavyko, tai trečiam pavyks ir jis išgelbės abu pirmuosius. Tikrasai herojus paprastai esti netikėtas: du vyresnieji, stipresnieji ir protingieji broliai pralaimi, tuo tarpu trečias jauniausias, visų laikomas kvailučiu, lieka laimėtoju. — Šie A. Olriko pastebėti dėsniai neišsemia visų liaudies kūrybos epinių ypatumų. Be to, liaudies pasakojimai, metrinis epas ir baladės turi dar kiekvienas skyrium savotiškų stiliaus ypatumų, kuriuos išskirti ir nustatyti bando F. Kauffmannas, ypač atsižvelgdamas į psichologinę jų pusę.

Praktikas suomis Antti Aarne yra panašesnis į M. Moe, ir jis bando nustatyti epinius pasakojimo kitimų įstatymus, praplėsdamas ir konkretizuodamas M. Moes dėsnius. Svarbieji A. Aarnes epiniai įstatymai yra tokie: 1. kurio nors epizodo pamiršimas; 2. pasakojimo išplėtimas, įvedant jam nepriderančius epizodus, dažnai dargi sujungiant du skirtingu pasakojimu į vieną, ypač jeigu jie turi vieną kitą panašų epizodą; 3. padauginimas (sudvigubinimas, sutrigubinimas) nuotykių, asmenų ir daiktų, trikartis laipsniavimas; 4. analogijų sudarymas, ypač klausytojų mėgstamuose epizoduose; 5. bendro bruožo specializavimas ir specialaus bruožo subendrinimas (pav., vietoj „paukštis" imama vartoti speciali jo rūšis „varna" arba vietoj „magiškų obuolių" lieka tik bendriniai „nuostabūs vaisiai"); 6. sukeitimas:

pamiršto arba nebetinkamu randamo bruožo vietoj, paimamas koks nors naujas iš kitur atklydęs bruožas, jeigu tik jis yra šiek tiek panašus į senąjį ir dera pagrindiniam pasakojimo veiksmui, be to, tada dažnai sukeičiamos ir veikėjų rolės; 7. gyvulių nuotykių sužmoginimas (anthropomorphizmas), rečiau atvirkščiai — žmonių nuotykių priskyrimas gyvuliams (zoomorphizmas): 8. gyvulių nuotykių demonizavimas ir atvirkščiai — velnio nuotykių priskyrimas gyvuliams; 9. egomorphizmas: pasakotojas pasiima herojaus rolę, kalba pirmame asmenyje („aš") ir pasakoja neva savo paties pergyventus nuotykius; 10. vieno to paties pasakojimo epizodo įtaka kitam epizodui — pakeitus vieną epizodą, noroms nenoroms reikia pakeisti ir kitus su juo susijusius epizodus, kad visas pasakojimas nenustotų vieningumo ir prasmės; 11. pasakojimo aklimatizavimas naujoje vietoje, t. y. pritaikymas kitokioms vietos sąlygoms; 12. modernizavimas pasenusio daikto arba sąvokos, t. y. pakeitimas prasmės nustojusio objekto nauju. Pakitimai pasakose dažnai yra taip natūralūs, kad jeigu jie neįvyktų, pasaka nustotų savo nuosakumo ir patraukos.

Epiniai stiliaus įstatymai, teisingai suprasti ir aiškinami, ne išsigalvoti, bet surasti betiriant liaudies kūrybą, sudaro vertingą priemonę liaudies kūriniams pažinti ir jų istoriniam gyvenimui tyrinėti. Pirmiausia jie padeda atskirti literatūrinę ir liaudies kūrybą. Jų pagalba mes galime pažinti tikras liaudies tradicijas, atskirti pseudotautosaką ir nesąžiningų užrašinėtojų prasimanymus nuo tikros liaudies kūrybos, kai kuriais konkrečiais atsitikimais dargi galime tiksliai nustatyti, kiek kurioje abejotino autentiškumo tradicijoj yra liaudies, kiek stilizatoriaus kūrybos. Epiniai stiliaus ir kitimo įstatymai, kartu su geografiniai - istoriniu metodu, sudaro realų pagrindą liaudies kūrybai tyrinėti.

Magija ir tikrovė. Pasakos nėra vien tik žmogaus fantazijos žaidimas — tai kartu ir pasismaginimo priemonė, ir rimtas dalykas. Todėl pasakose atsispindi žmonių pažiūros ir tikėjimai. Žinoma, klaidinga yra pasakose visur matyti tik simbolius ir mitus, kaip seniau buvo daroma, tačiau magiškų tikėjimų pėdsakų pasakose (ypač sakmėse) yra daug. Tikima į burtininkiškas jėgas, esančias gamtoje, šalia žmogus, bet ir pats žmogus, ypač tam tikros jo kūno dalys, yra magiškų tikėjimų objektai. Keletas pavyzdžių. Dažnas yra tikėjimas, kad žmogaus jėga glūdinti jo p l a u k u o s e: pav., biblijos pasakojimas apie Samsoną, kuriam paralelę randame induose; orientalinėse pasakose pasirodo dvasios, kai tik imami deginti jų plaukai — lietuviuose irgi tikima, kad degindamas plaukus gali prišaukti tą žmogų; todėl herojus pasakoj mt. 461 nori pavogti tris velnio plaukus, vadinas, jo jėgą; kad vyrą sužavi iš kur nors patekusi moters kasa, randame pasakojimus senovės egiptiečiuose, induose, mongoluose, armėnuose ir europiečiuose (ž. mt. 531). Kas turi savo rankose kito žmogaus r ū b ą ar bent jo dalį, tas gali jam diktuoti savo valią: šį tikėjimą randame melaneziečiuose, induose, visur Europoje (ž. mt. 313 A, 400, *404, *425 D). Visais laikais ir įvairiose tautose užtinkame tikėjimą, kad žmogaus esmė yra surišta su jo p a v e i k s l u —

kas turi to asmens paveikslą, tas turi ir visą galią ant jo: visus skausmus, kuriuos jis daro paveikslui, turis jausti ir tas asmuo. Tai daugelio burtų pirmoji priemonė, pav., australiečiai, norėdami turėti sėkmingą medžioklę, piešia smėlyje kengūras ir bado jas ietimis. Užtat primityvūs žmonės dažnai nesiduoda fotografuojami, kad nesugautų jų sielos. Lietuvių velniui irgi nemalonu, jei žmogus niekina jo paveikslą ar statulą (ž. mt. 3326). Marijos paveikslas išgelbsti kunigą (mt. 3268), velnio paveikslas nužudo nedorą poną (mt. 3355). Vadinas, paveikslas yra asmens personifikacija. Panašūs tikėjimai rišami ir su v a r d u: kas žino mano vardą, to valioj aš esu, jei ištariu savo vardą, tai atiduodu dalį savęs. Užtat velniai ir laumės taip slepia savo vardus ir, sužinojus jų vardus, nebegali kenkti žmogui (ž. mt. 500, 3420). Magiškos priemonės taip pat yra k r a u j a s ir s e i l ė s. Kraujas yra gyvybės simbolis, jis gali net mirusius atgaivinti (ž. mt. 303 ir 516), seilės gali kalbėti to asmens balsu (ž. mt. 313, 314). Magiškos galios turi ir b u č k i s. Daugelis užburtų pasakų karalaičių išvaduojamos pabučiavimu (pav., mt. 410), rečiau ašaromis (mt. *446). Visoj eilėj sakmių (mt. 3592, lygiai taip pat ir vokiečiuose) užburta karalaitė prašo: „Pabučiuok mane!", tačiau bučiuoti reikia ne gražuolė, bet rupūžė ar kokia kita baidyklė, dažniausiai prašymas neišklausomas, nėra drąsos kad ir per šilko skarelę pabučiuoti, ir užkeiktoji pradingdama sudejuoja, jog vėl tiek ir tiek metų jai teks vargti, kol vėl galės savo laimę bandyti. Kartais draudžiama bučiuoti, nes bučkis atima atmintį (mt. 313 C).

Pasakose mes pastebime ankštų žmogaus ir gamtos bendravimą. Žmogaus siela apsigyvena ant jo kapo išaugusioje gėlėje (mt. 407) arba medy (mt. *315 B, 780), tačiau ne tik nemedžiaginė siela; mokamai pasielgus, galima iš jų ir vėl atgauti gyvą žmogų. Dar ankštesni santykiai yra su gyvuliais: gyvuliais dažnai paverčiami, į gyvulius užburiami žmonės (pav., mt. 402, 425, 441, 450 ir kt.), todėl jie tokie protingi, juos galima vėl žmonėmis atversti. Žmogus iš gyvulių turi daug ūkiškos naudos, kai kurie gyvuliai yra jo ištikimi palydovai (pav., šuo, seniausias žmogaus prisijaukintas gyvulys), iš čia pasakos apie ištikimus, dėkingus ir gelbstančius gyvulius (ž. mt. 530 — 559). Primityvūs žmonės mano, kad gyvuliai yra gudresni už žmones pav., tigras Indijoj, tai paslaptingas nebylys sutvėrimas, kuris dažnai garbinamas, kaip dieviška būtybė (pav., senovės Egipte). Ankštūs žmogaus ir gyvulių santykiai, ypač ūkiški veiksniai, sudarė įtikėjimą į žmonių giminingumą su gyvuliais ir jų respektavimą, taip vadinamą totemizmą.

Galimas daiktas, kad pasakose yra tikrovės atgarsių ir iš gilios senovės. Karalaičių aukojimas slibinui (mt. 300) gali priminti žmonių aukas, pasakojimai apie žmogėdras gali būti kanibalizmo atgarsiai. Viename prancūzų XIII a. pasakojime apie nepaprastą Torelore karalystę girdime, kad kai karalius guli lovoj ir serga gimdyvės liga, jo žmona, tik ką pagimdžiusi kūdikį, traukia su senais vyrais į karą. Tai primena kai kuriose primityvėse tautose randamą couvades paprotį, nors čia gali būti ir paprastas fantazijos žaidimas apie nepaprastą šalį, kur viskas atbulai dedasi. Visa eilė pasakų žiauru-

mų, nepaprastų nuteisimų, esą paimta iš tikrovės. Pav., prie arklio pririštos rankos ir kojos (prilipusi pamotė rągana, ž. mt. *452, *453), pririšimas prie arklio uodegos; sudraskymas į keturias dalis pririšus rankas ir kojas prie arklių, gyvo palaidojimas, įdėjimas į vinių prikaltą statinę ir paritinimas nuo kalno, galvos nukirtimas paleidžiant skrynios dangtį — tai vis kadaise tikrenybėje buvę vartojami nuteistiesiems mirties įvykdymo būdai. Vagys ir plėšikai jaudina visų laikų žmones, tačiau dažnai jie apsupami didvyriškumo skraiste, pav., kad ir šių dienų USA, ypač viduramžių Italijoj ir Ispanijoj, dabar Kinijoj. Sąmojais ir gudriais sprendimais taip pat žavimasi ir jie pasakojami. Kasdienis gyvenimas duoda pakankamai pavyzdžių ir apie gudrius ir apie kvailus žmones. Nepaprastų pasisekimų ar nepasisekimų irgi netrūksta. Juos paprastai mėgstama grupuoti apie kurią vieną asmenybę (Eulenspiegel, Klimas ir kt.). Tad netenka stebėtis, jei pasakose šen ten randame ir tikrovės atgarsių.

Seniau buvo linkstama manyti, kad juo kuris motyvas yra retesnis, tuo jis senesnis, kuo daugiau nepaprastas, tuo labiau primityvus. Dabar prieita priešingų išvadų. Pasakai išplisti reikia daug laiko, tad j u o k u r i p a s a k a d a u g i a u i š p l i t u s i, l a b i a u ž i n o m a, t u o j i y r a s e n e s n ė. Taip pat primityvus žmogus kaž kokių dalykų dar negalėjo išgalvoti, taigi, j u o d a u g i a u n a t ū r a l u m o i r p a p r a s t u m o, t u o p a s a k a s e n e s n ė, i r a t v i r k š č i a i. Kuo toliau, tuo labiau pasakotojai nukrypsta nuo natūralaus kelio, prideda savo pagražinimų ir išplėtimų.

Tautinis pobūdis. Didžioji pasakojimų motyvų dalis yra žinoma daugeliui tautų ir juos galime laikyti t a r p t a u t i n i a i s pilna to žodžio prasme. Tačiau tai nė kiek nemažina jų reikšmės. Tiesa, plačioji publika visados yra nepatenkinta, kai savosiose liaudies tradicijose ar apskritai kultūroje tyrinėtojai randa daug svetimybių ir skolinimų. Toks perdėtas patriotizmas ar naivus romantizmas ne tik nieko bendro neturi su mokslu, bet rodo tikrą obskurantizmą kultūros dalykų supratime. „Nur Barbarei ist ursprünglich", — yra pasakęs viename privačiame pasikalbėjime Kaarle Krohnas. Juk ir visa kultūros pažanga remiasi kartą surastų gėrybių pasisavinimu, jų prisitaikymu ir tobulinimu. Kiekvienas kultūros reiškinys, jei tik jis yra naudingas arba atitinka žmonių skonį, jų pažiūras bei įpročius, bematant plinta. Ir tokie universalūs reiškiniai kultūros istorijai yra daug vertingesni ir daug daugiau saką, negu originalūs unikumai. Visų tautų liaudies tradicijose, galop ir visų tautų kultūrose, randame labai maža visiškai originalių ir kiaurai savarankiškų kultūros reiškinių, visur pastebime daugiau ar mažiau išplitusius kultūrų ciklus ir jų mišinius. Tokių kultūros reiškinių keliavimo, jų prisitaikymo ir raidos tyrinėjimai mums atidengia daug gilių žmonijos kultūros istorijos paslapčių.

Nors pasakų motyvai ir yra tarptautiniai, tačiau kiekviena tauta pasakas pasakoja savo būdu. Jau pasakų skolinime pasireiškia tautos charakteris

— kai kurios tautos pasakas labai mielai iš kitų pasiima, kitos ne. Pav., Jan de Vries yra pastebėjęs, kad Indijos tautose visai neprigijo anglų pasakos. Šiaurės Amerikos indėnai, S. Thompsono tvirtinimu, irgi nepasisavinę iš anglų nei vienos pasakos, tuo tarpu daug jų pasiskolinę iš prancūzų, ispanų ir negrų. Tačiau europiečių pasakas jie dažnai taip pakeičia ir prisitaiko vietos sąlygoms (aklimatizuoja), kad jų europietiška kilmė vos begalima pažinti. Jau ir paviršutiniškai skaitant įvairių tautų tos pačios pasakos variantus galima pastebėti nemaža skirtumų. Tačiau tie tautiniai ypatumai dar tebėra labai maža tenagrinėti, nors tai labai įdomi tema, pav., Löwis of Menar bandė nustatyti vokiškų ir rusiškų pasakų herojų charakterius, ir surado labai įdomių skirtumų. Gal būt, svarbiausias tautinis variántų ypatumas bus vyriausiojo veikėjo ar objekto pasirinkimas. Taip skandinavų tradijose labai mėgstami milžinai, romanų — fejos, anglo-saksų — elfai ir kitos dvasios, lietuviuose labai dažna ir svarbi figūra yra velnias ir nedora pamotė ragana. Tad pasakų mokslas dar turi prieš akis didelį ir svarbų uždavinį: išaiškinti atskirų tautų charakterio pasireiškimus jų pasakojamojoj tautosakoj, kaip turinio, taip ir formos atžvilgiu. Tam reikalui sakmės duoda daugiau medžiagos, negu pasakos, nes sakmėse yra daugiau vietinių ir individualių ataspalvių, nors pagrindinė motyvo idėja ir plačiai gali būti žinoma. Čia aiškiai matome, kokį skirtingą pavidalą įvairios tautos suteikia tam pačiam turiniui, tos pačios kilmės įsivaizdavimas. Tuo būdu lygindami lietuviškus pasakojimus su atitinkamais kitų tautų variantais, mes galėsime nustatyti ne tik kas pasiskolinta ir kas kitiems paskolinta, bet ir pamatysime, kaip lietuviai svetimą medžiagą sutautina, kokie yra būdingi mūsų pasakojimų ypatumai. Tačiau tokiems, ypač stilistiniams, tyrinėjimams sėkmingai daryti, būtinai yra reikalinga turėti nesufalsifikuotus, nesuliteratūrintus ir tarmiškai užrašytus tekstus, o abejotinuose atsitikimuose pirmiausia reikia imtis nuodugnios šaltinių kritikos. Be to, bandant nustatyti tautinį pasakų pobūdį, reikia gerai pažinti ne tik savąją, bet ir gausią svetimą pasakų medžiagą (bent Europos tautų!), o taip pat žinoti ir mokėti pasinaudoti atitinkamomis metodinėmis pasakų tyrinėjimo priemonėmis.

Lietuvių pasakojimų tautinis pobūdis tebėra veik netyrinėtas. Aišku, lietuviams darė įtakos mūsų artimieji kaimynai — germanai ir slavai. J. Bolte sako: „Medžiagos atžvilgiu lietuvių pasakos rodo daug susitikimų su vokiškais ir baltarusiškais kaimynais" (V 163). Tačiau lietuvius dar pastebimai veikė ir šiaurietiškos (skandinaviškos) tradicijos. Jei tarp lietuvių ir estų pasakų randame daug bendrumų, tatai reikia aiškinti bendro trečio šaltinio, pirmoj eilėj rusų ir vokiečių, įtaka. Iš šio katalogo galima pastebėti, jog daugelį motyvų, kuriuos estai ir rusai papildomai įtraukė į savo katalogus, randame ir lietuviuose. Žinoma, lietuviai iš savo pusės kaimynams irgi darė įtakos. Tai aiškiai pastebime Rytprūsiuose. Daugelis savotiškų motyvų redakcijų iki šiol yra pastebėta tik Lietuvoje ir Rytprūsiuose, tai matyti palyginus šį lietuvių ir Plenzato Rytprūsių motyvų katalogus. Nenuostabu, Ryt-

prūsiuose ir dabar tebegyvena keliosdešimt tūkstančių lietuvių, tad jų pasakos galėjo ir turėjo daryti įtakos vokiškosioms. Rytprūsiuose, kaip ir lietuviuose, pastebimas didelis giedamų posmelių pasakose pamėgimas (ž. Grudde, Plattdeutsche Volksmärchen aus Ostpreussen. Königsberg 1931). Bet ir savo turiniu Rytprūsių pasakos yra daug kuo skirtingos nuo vokiečių pasakų, turi daugiau bendrumo su lietuviškomis, iš dalies gal ir slaviškomis, negu su vokiškosiomis pasakomis. Tai ir patys vokiečiai pastebėjo, pav., F. Ranke sako: „Taip pat ir turinys tų Rytprūsių pasakų daug kur skiriasi nuo šiaip Vokietijoj paprastai vartojamųjų" (ž. Spamer, Deutsche Volkskunde, I 253).

Baigiant reikia dar kartą pabrėžti, jog mokslinis lyginamojo pasakų tyrinėjimo uždavinys yra: sutvarkyti gausybę variantų į apžvelgiamą sistemą, suprantingai lyginti variantus ir aiškinti pasakos istoriją, kartu iškeliant aikštėn ir tautinius pasakos ypatumus.

Svarbesnioji pasakojamosios tautosakos literatūra

Šis literatūros sąrašas nori padėti daugiau susidomėjusiems pasakojamosios tautosakos tyrinėjimais asmenims. Pirmaeiliai veikalai pažymėti žvaigždute (*).

* Aarne, A. Leitfaden der vergleichenden Märchenforschung. FFC 13. 1913.
- „ - . Übersicht der Märchenliteratur. FFC 14. 1914
* Anderson, W. Zu Albert Wesselski's Angriffen auf die finnische folkloristische Forschungsmethode. Tartu 1935.
Asadowskij, M. Eine sibirische Märchenerzählerin. FFC 68. 1926.
* Bolte, J. und Polivka, G. Anmerkungen zu den Kinder- u. Hausmärchen der Brüder Grimm. I-V. Leipzig 1913-1932.
* - „ - Name und Merkmale des Märchens. FFC 36. 1920.
* - „ - Zeugnisse zur Geschichte der Märchen. FFC 39. 1921.
Berendsohn, W. A. Grundformen volkstümlicher Erzählerkunst in den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm. Hamburg 1921.
Bethe, E. Märchen, Sage, Mythus. Leipzig 1922.
Bühler, Ch. Das Märchen und die Phantasie des Kindes. 3 Aufl. Leipzig 1929.
Christensen, A. Motiv et thème FFC 59. 1925.
Cosquin. E. Etudes folkloriques: recheches sur les migrations des contes populaires et leur point de départ. Paris 1922.
* Dähnhardt, O. Natursagen. Eine Sammlung naturdeutender Sagen, Märchen, Fabeln und Legenden. Bd. I: Sagen zum alten Testament; Bd. II: Sagen zum neuen Testament; Bd. III-IV: Tiersagen. Leipzig 1902-1912.
* Die Märchen der Weltliteratur, hrg. von F. v. d. Leyen und P. Zaunert. Jena, Diederichs.
Groth, P. Die ethische Haltung des Volksmärchens. (Form und Geist, 16). Leipzig 1930.
Grudde, H. Wie ich meine „plattdeutschen Volksmärchen aus Ostpreussen" aufschrieb. FFC 102. 1932.
Gennep, A. v. La formation des légendes. Paris 1910.
Hartland, E. S. The science of fairy tales. London 1925.
Henssen, G. Volkstümliche Erzählerkunst. 1936.
Hertel, J. Das Pancatantra, seine Geschichte und seine Verbreitung. Leipzig 1914.
Honti, H. Volksmärchen und Heldensage. Beiträge zur Klärung ihrer Zusammenhänge. FFC 95. 1931.
- „ - Celtic studies and european folk-tale research. „Béaloideas" VI (1936) p. 33-39.
Heyden, F. Volksmärchen und Volksmärchenerzähler. Hamburg 1922.
Huet, G. Les contes populaires. Paris 1923.
* Jolles, A. Einfache Formen. Halle 1929.
Yearsley, M. The folklore of fairy - tale. London 1924.
Kahlo, G. Die Verse in den Sagen und Märchen. Jena 1919.
* Krohn, K. Die Folkloristische Arbeitsmethode. Oslo 1926.
* - „ - Übersicht über einige Resultate der Märchenforschung. FFC 96. 1931.
Köhler, R. Kleinere Schriften zur Märchenforschung, hrg. von J. Bolte. I-III. Weimar 1898-1900.
Leyen, F. v. d. Das Märchen in den Göttersagen der Edda. Berlin. 1899.
- „ - Zur Entstehung des Märchens. „Archiv für das Studium der neueren Sprachen", Bd. 113-116. (1904-1906).
- „ - Aufgaben und Wege der Märchenforschung (in: Aufsätze... Ernst Kuhn zum 70. Geburtstag. München 1916, S. 400-412).
* - „ - Das Märchen. (Wissenschaft und Bildung, 96). 3 Aufl. Leipzig 1925.

- „ - Indogermanische Märchen. „Zeitschrift für Volkskunde", Bd. I (1929), S. 16-26.
- „ - Volkstum und Dichtung, Studien zum Ursprung und zum Leben der Dichtung. Jena 1933.
- „ - Die Volkssage (in: A. Spamer, Die deutsche Volkskunde. Leipzig 1934. Bd. I, S. 203-215).
Löwis of Menar, A. v. Der Held im deutschen und russischen Märchen. Jena 1912.
- „ - Kritisches zur vergleichenden Märchenforschung. „Zeitschrift d. Ver. f. Volkskunde", Bd. 25 (1915), S 154—166.
Ludwig, O. Richter und Gericht im deutschen Märchen. Bühl-Baden 1935.
* Mackensen, L. hrg. v. Handwörterbuch des deutschen Märchens. Bd. I ff. Berlin 1933 ff.
Müller, E. Psychologie des deutschen Volksmärchen. München 1928.
Olrik, A. Epische Gesetze der Volksdichtung. „Zeitschrift für deutsches Altertum". Bd. 51 (1909), S. 1ff.
Panzer, F. Märchen, Sage und Dichtung. München 1905.
- „ - Märchen (in: J. Meier, Deutsche Volkskunde, S. 219—262, 1926).
Petsch, R. Formelhafte Schlüsse im Volksmärchen. Berlin 1900.
Propp, V. Morfologija skazki. Leningrad 1928.
* Ranke, F. Die deutschen Volkssagen. 2 Aufl. München 1924.
- „ - Sage (in: J. Meier, Deutsche Volkskunde. 1926).
- „ - Aufgaben volkskundlicher Märchenforschung. „Zeitschrift für Volkskunde", Bd. IV (1933), S. 203—211.
- „ - Märchen (in: A. Spamer, Die deutsche Volkskunde, Bd. I, S. 249—262. Leipzig 1934).
* - „ - Volkssagenforschung. Vorträge und Aufsätze. Breslau 1935.
Schneider, H. Germanische Heldensage: Bd. I: Ursprung und Wesen der Heldensage (Berlin 1928), Bd. II: Nordgermanische Heldensage (Berlin 1933).
Schmidt, F. W. Die Volkssage als Kunstwerk. Eine Untersuchung über Formgesetze der Volkssage. „Niederdeutsche Zeitschrift für Volkskunde", Bd. VII (1929), S. 129—143, 230—244.
Sydow, C. W. v. Das Märchen als indogermanische Tradition. „Niederdeutsche Zeitschrift für Volkskunde", Bd. IV (1926), S. 207—215.
* - „ - Kategorien der Prosa-Volksdichtung (in: Volkskundliche Gaben, John Meier zum 70. Geburtstag dargebracht. Berlin 1934. S. 253-268).
Tagethoff, E. Die Dämonen im deutschen und französischen Märchen. Ein Beitrag zur Lösung des Problems der Märchenwanderung. „Schweizer Archiv für Volkskunde", Bd. 24 (1923), S. 137-166.
- „ - Märchen, Schwänke und Fabeln. (Bücher des Mittelalters, 4.) München 1925.
Weber, L. F. Märchen und Schwank. Eine stilkritische Studie zur Volksdichtung. Kiel 1904.
Wehrhan, K. Die Sage. (Handbücher zur Volkskunde, 1.) Leipzig 1908.
* Wesselski, A. Märchen des Mittelalters. Berlin 1925.
- „ - Versuch einer Theorie des Märchens. Reichenberg 1931.
- „ - Die Formen des Volkstümlichen Erzählguts (in: A. Spamer, Die deutsche Volkskunde. Bd. I S. 216-248. Leipzig 1934).
Wundt, W. Völkerpsychologie. Bd. II. Mythus und Religion. Dritter Teil. Leipzig 1909.

BŪDINGI PASAKŲ SEKĖJAI, SEKĖJOS

Jonas Jajtkevičius,
70 m. a., Valikoniškės vnk. Skapiškio vls. Rokiškio aps.
(Užrašyta 10 pasakų, viso jų mokąs apie 80)

Petras Navarckas,
66 m. a., Rudilių k. Kupiškio vls. Panevėžio aps.
(Užrašyta 10 pasakų)

Dubanienė,
80 m. a., Mūrmų k. Kaltinėnų vls. Švenčionių aps.
(Užrašyta 22 pasakos)

Pastarnokienė,
75 m. a., Gaudžių k. Kupiškio vls. Panevėžio aps.
(Užrašyta 14 pasakų)

Autoriaus foto 1934 m.

LIETUVIŲ TAUTOSAKOS ARCHYVO RINKINIAI
Lithuanian Folk-Lore Archives' Collections

Rinkinių rūšys Kind of Collections	Surinkta iki 1935.XII.31 Collected up to December 31, 1935	Surinkta 1936 m. Collected during 1936	Iš viso Number of items
I. Rankraščiai Manuscripts			
1) Dainų Songs	71.824	19 187	91.011
2) Dainų su melodijomis Songs with melodies	9.023	3.178	12.201
3) Pasakojimų (pasakų, legendų, atsitikimų ir kt.) Accounts (tales, legends, narratives, etc.)	8.963	5.973	14.936
4) Patarlių ir priežodžių Proverbs and popular sayings	34.129	6.738	40.867
5) Mįslių Riddles	20.009	5.664	25.673
6) Liaudies tikėjimų (burtų, prietarų, sapnų, liaudies medicinos ir oro spėjimų) Folk Beliefs (spells, superstitions, dreams, folk medicine, and weather divinations)	18.905	10.107	29.012
7) Vaikų ir piemenų tautosakos Nursery and pastoral lore	1.512	156	1.668
8) Blevyzgų Indecencies	1.458	864	2.322
9) Papročių ir apeigų Customs and Rites	391	263	654
10) Šokių ir žaidimų, šokamų dainų Dances and Games, Dance-songs	844	806	1.650
11) Gyvulių, paukščių ir gamtos balsų pamėgdžiojimų Onomatopoeias	552	62	614
12) Keiksmų Abuses	402	47	449
13) Giesmių Hymns	199	11	210
14) Raudų ir verkavimų Laments and Wails	173	119	292
15) Oracijų Orations	149	70	219
16) Greitokalbių Patters	35	18	53

Rinkinių rūšys Kind of Collections	Surinkta iki 1935.XII.31 Collected up to December 31, 1935	Surinkta 1936 m. Collected during 1936	Iš viso Number of items
17) Maldų Prayers	22	25	47
18) Atsakymų į anketas Replies to Questionnaires	—	1.913	1.913
19) Valgių aprašymų Culinary descriptions	55	—	55
20) Tarmių aprašymų Descriptions of dialects	6	—	6
21) Įvairių Miscellaneous items	5.507	1.082	6.589
22) Fotografijų Photographs	81	45	126
	174.239	56.328	230.567
II. Užrašymai fonografu Phonographic Records			
Fonografu užrašyta plokštelių Number of records phonographed	331	199	530
Plokštelėse užfiksuota: Contents of the records:			
1) Dainų melodijų Melodies of songs	2.188	1.218	3.406
2) Sutartinių melodijų (kontrapunktiškų dainų) Melodies of „sutartinės" (contrapuntal songs)	82	53	135
3) Raudų Laments	7	23	30
4) Religinių giesmių Hymns	—	2	2
5) Šokių ir žaidimų melodijų Tunes of dances and games	44	48	92
6) Instrumentalinės muzikos dalykų (tautiniais instrumentais įgrotų) Items of instrumental music (played on national instruments)	—	94	94
7) Pasakų Tales	4	4	8
8) Oracijų Orations	—	2	2
	2.325	1.444	3.769
Viso tautosakos variantų Total number of folk-lore variants	176.564	57.772	234.336